BOSTON MEDICAL LIBRARY
in the Francis A. Countway
Library of Medicine ~ *Boston*

Sum Rodolphi de Salis
Solio Aletiae 1727
die 16 8bris —
In manibus Domini
Sortes meae.

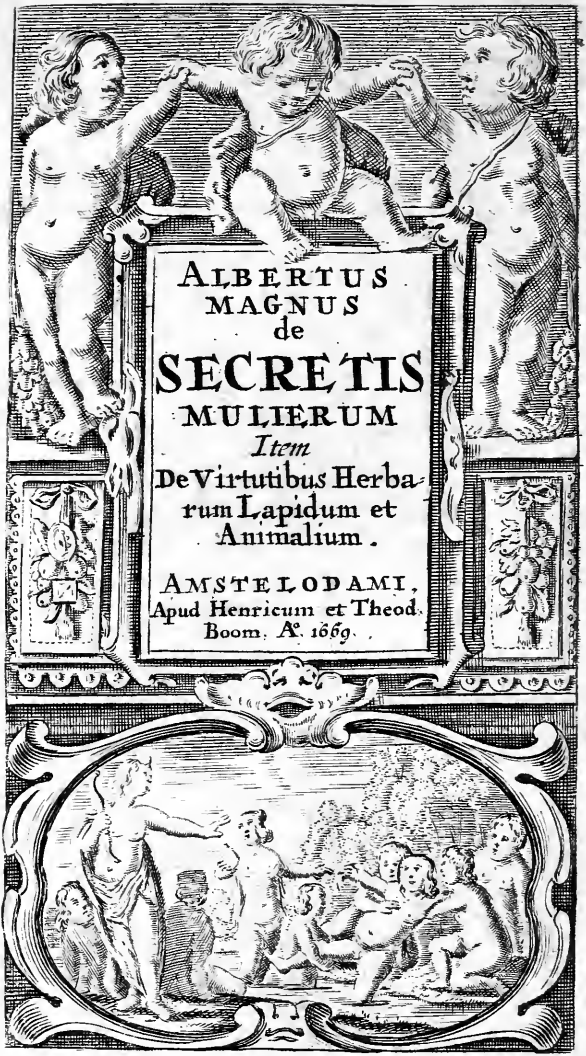

ALBERTUS MAGNUS de SECRETIS MULIERUM

Item

De Virtutibus Herbarum Lapidum et Animalium.

AMSTELODAMI,
Apud Henricum et Theod.
Boom. Anno 1669.

BOSTON MEDICAL
LIBRARY
9196

PROEMIUM.

SCribit Philosophus philosophorum princeps: Homo est optimum eorum, quæ sunt in mundo: & mundus sumitur hic pro omnibus contentis in sphæra activorum & passivorum, scilicet pro elementis & elementatis; isto præsupposito probatur propositio. Illud est optimum cujus generationis causæ sunt nobilissimæ: sed sic est de homine, ergo. &c. Major patet, quia effectus sortitur nobilitatem ex causis. Minor probatur de materia hominis. Unde materia hominis secundum Medicos ponitur esse menstruum mulieris cum sperma te viri, quia illa ambo intrant compositionem hominis, sicut lac coagulatur sub materia caſei. Sed Philosophi materiales ponunt, quod menstruum mulieris sit materia, & semen viri sit effiiciens, ita quod semen viri se habet ad menstruum mulieris, sicut artifex ad artificium, ut attestatur Averroes 7. Metaph. Digressionibus de Idæis. Item Phil. 5. Metaph. cap. 10. dicit, quod sperma viri ad causam effectivam reducitur: & quocunque modo dicatur, semper patet quod materia hominis est excellentissima, & inter omnia semina nobilissima. Secundo probatur, illud est optimum, quod in suis partibus assimilatur corpori nobilissimo, sed homo est hujusmodi, ergo, &c. Major patet, quia assimilatio sequitur naturam rei. Minor probatur, quia homo assimilatur cœlo, quantum ad duodecim signa zodiaci, quorum tria sunt calida virtualiter, scilicet Aries, Gemini, Leo: illis correspondent tria membra in homine, scilicet cor, hepar, & testiculi: Item tria frigida, scilicet Cancer, Taurus, & Virgo: & illis correspondent intestina, vesica & diaphragma: Item tria sunt humida, scil: Scorpio, Aquarius & Pisces, quibus correspondent cerebrum, stomachus & pulmo: Item tria sunt sicca, scillicet Capricornus, Sagittarius & Libra; quibus correspondent splen, fel,

& renes Unde dicit. 12. Metaph. quod totum cœlum est sicut unum compositum contiguum, igitur debemus esse inclinati ad notitiam præsentis libri, qui tractat de generatione humana. Cuius causa efficiens dicitur fuisse Albert. Mag. desumptis plerisque ex Aristotele, qui fuit sufficienter tritus sive literatus in experimentis, & à mulieribus informatus. Et maxime in libro de animalibus, qui postquam totum mundum cum Alexandro circuivit, librum de animalibus composuit. Et supponitur philosophiæ naturali, quia est unus liber de parvis naturalibus, & non pure naturalis, sed partim medicinalis.

PROOEMIUM.

DIlecto sibi in Christo socio & amico, N. clerico de tali loco: veræ sapientiæ, & augmentum continuum vitæ præsentis.

Istius libri subjectum est ens mobile, contractum ad naturam secretorum mulierum, ut ipsis infirmantibus, pessimus dare remedia: & ipsis confitentibus, scire dare pœnitentias debitas ad delictum. Et dividitur primo in duas partes, scilicet proœmialem & executivam. Pars executiva ibi, sicut scribitur, &c. Primo auctor salutat personam cui scribit, dicens. Ego Albertus morans Parisiis, Dilecto sibi in Christo socio & amico. Ibi tangitur causa efficiens, movens, & mota. Movens fuit quidam Sacerdos, qui rogavit dominum Albertum, ut sibi scriberet librum de secretis mulierum. Et hoc ideo, quia mulieres sunt tempore menstrui venenosæ, ita quod intoxicant animalia per visum, inficiunt pueros in cunis, maculant speculum bene tersum, & quandoque faciunt coëuntem cum ipsis leprosum fieri, quandoque cancrosum. Et quia malum non evitatur nisi cognitum: ideo necesse est volentibus abstinere, cognoscere immunditiem coitus, & multa alia quæ in hoc libro docentur, & sic Albertus videns quod justè peteret, consensit ei, & sic tangitur causa efficiens: mota, cum dicitur, scribo, &c. Sapientia est cognitio Dei & perpetuorum effectuum. *Et ideo dicit Philosophus in proœmio Metaphysico.* De Deo propriè non est

est scientia. *Ista nihil melius est in hac vita, quia mediante ista sumus felices, teste Averroë in prologo quarti Phys. Ideo auctor scribit augmentum vitæ præsentis, & bene scribit sibi ista, quia homo mediante sapientia, redditur laudabilis Deo, & hominibus.*

Cum vestra favorabilis & gratuita me rogavit societas ut quædam à nobis, quæ apud mulierum naturam & conditionem sunt occulta & secreta, lucidius manifestarem, visa petitione vestra, nulla pigritia à compilatione brevis & compendiosi tractatuli impetrata materia me retraxit. Sed pusilla & juvenilis mens, quæ secundum ejus possibilitatem & temporis oportunitatem ad aliena attrahitur, nihilominus vestro cupiens satis acere appetitui, hanc præsentem epistolam, in qua plurima de impetratis invenietis, scribo vobis in parte stylo philosophico, & in parte medicinali, prout materiæ competere videtur. Quam conscripsi rogans vestram constantiam, ut in hoc opere ac negocio constans ac celans sitis, ne aliquem puerum, tam in ætate quam in moribus ad præsentiam pervenire permittatis, & si feceritis, promitto vobis plura de his & aliis manifestare: & cum præsenti opere &. arte causa medicinali transmittere, quæ prolixius dabo, domino concedente.

Hic ostendit causam quæ posset ipsum excusare à labore hujus facti, & patet sententia ex textu. Nota, quod auctor dicit, quod mens juvenilis & pusilla ipsum retraxit, ubi evitat arrogantiam, quia mens dicitur parva, quæ parvis conditionibus cognitionis est imbuta. Unde intellectus propriè non est parvus per se, nec per accidens, quia intellectus non extenditur extensione nec minoratione. Nota, quod appetitus est duplex, scilicet naturalis & intellectualis. Ad propositum dicit littera appetitui, gloss' i. naturali intellectui. Unde ille sacerdos appetitu naturali appetivit cognoscere naturas, mulierum. Unde homines natura scire desiderant, 1. Metaph. Item appetivit appetitu intellectuali, quia vidit utilitatem cognitionis earum.

Sicut scribitur secundo de generatione animalium generabilium, *generatio sempiterna est circuitu.* Causam autem sempiternitatis in generatione ani-

malium oſtendit Philoſophus 2. de anima dicens, Naturaliſſimum operum eſt unumquodque ſibi ſimile generare: quatenus divino eſſe & immortali participent, quod omnia appetunt ut ipſa permaneant, non idem in numero, ſed idem in ſpecie; Propter quod dicit Commentator, 2. de anima, quod ſollicitudo divina non potuit ipſum hominem facere permanere idem in numero, miſerta eſt ei in dando virtutem qua potuit in ſpecie permanere, Et ſubdit: Hoc enim non eſt dubium quin melius eſt habere hanc virtutem, quam non habere vel non eſſe.

Hæc eſt pars executiva qua auctor proſequitur intentum ſuum, ponendo duas propoſitiones valentes ſibi ad propoſitum. Et dividitur in tot capitula & partes, quo patebunt per ordinem. Nota, generatio animalium perfectorum ſempiterna eſt, quia talia ſunt de perfectione univerſali, 1. Ethicorum. Sed dubium videtur, quia quædam animalia ſunt quandoque penitus corrupta, ſicut quidam vermes, & muſcæ in hyeme. Dicendum eſt quod ſi corrumpantur in uno climate, tunc generantur in alio ſecundum Albertum & in commento ſuper primo Poſter. Vel dicendum eſt, quod generatio animalium, quia ſunt de perfectione univerſali, illa eſt ſempiterna; ſed ſtante prima ſolutione dubium eſt, an illa animalia ſint de perfectione univerſali, quia melius eſſet multa animalia non eſſe quam eſſe, ſcilicet ſerpentes, & animalia quæ intoxicant. Dicitur quod bonum eſt ea eſſe, ut abſorbeani immundities terræ, quia ſi non abſorberent, inficerent aërem, & per conſequens hominem. Unde eam nihil uſtentat ſine cauſa rationabili. Ex textu illo patet, quod caſtitas eſt peccatum naturæ, licet hominum ſit via mortis ex præcepto legis, quia per caſtitatem animal non generat ſibi ſimile. Nota, per ſollicitudinem divinam non poteſt intelligi Deus, quia ipſe non curat particularia ſecundum Aver 12. Metaph ergo per ſollicitudinem divinam intelligitur corpus cœleſte; quod de ſui natura appetitu naturali appetit conſervare iſta inferiora, tamen mediante regimine intelligentiarum. Unde Comment 12. Metaph. Opus naturæ eſt intelligentiæ, non errantis. Utrum generatio animalium poſſet animalia conſervare in eſſe ſpecifico ſemper? & dicitur, quod non, quia ſi ſic, ergo ſpecies eſſet generabilis, quod eſt falſum: falſi-

falsitas patet, quia species est perpetua. Dico, quando generatur individuum hoc vel illud, tunc generatur natura specifica sub esse hoc signato, & secundum partem, licet non generetur secundum totum ambitum. Unde nota, quod natura occulte operatur in universalibus, ut dicit Gilbertus Porretanus in suis sex principiis in cap. 1. sc. cap. de forma. Et quia producere intendit naturam virilem, scilicet hominem in communi, vel equum, & tamen producit particularem, ut fortem, quod provenit ex eo, quia invenit materiam quandam, & signatam hoc loco determinato, & ideo si inveniret totam naturam simul, produceret omnem hominem simul, sed quia invenit unam portionem menstrui hujus vel hujus mulieris, ideo producit hunc hominem particularem.

Causa autem quare ista animalia & præcipue homines, secundum eandem naturam & secundum materiam, & secundum numerum non durant, dicitur secundo de generatione & corruptione. Quorum substantia corporalis non durat, sed est corruptibilis, non posset reiterare eadem in numero, sed substantia hominis secundum principia individui accepta, est corruptibilis, ideo generatio hominis abjicitur, quare generatio hominum sempiterna non erit secundum numerum, nihilominus tamen generatio hominum est perfectissima, quod probatur sic, quia homo est nobilissima creatura, quod patet ex intentione Phil. in multis locis, Phil. & præcipue in secundo de anima, quia quanto plures operationes res habet, tanto nobilior est, Homo autem per rationem intellectivam separatur à numero viventium, ut patet ibidem. Hoc etiam est de intentione omnium Philosophorum, præcipue Boëtii in secundo de consol. phil. ubi dicit, quod homines Deo sunt similes mente, Hoc enim patet in iis, Phil. quia motus capit naturam & speciem à termino ad quem, & ideo cum inesse naturam humanam in Socrate vel Platone, vel in alio particulari homine existente, sit motus qui dicitur generatio perfectissima, erit ipsa inter omnium animalium generationem. Item generatio est motus de non esse ad esse. Esse autem maxime appetitur: & præcipue ab hominibus quia hic inter omnes mo-

tus excellens est in mobilitate. Et intellige de motu variante aliquid super quod movetur, per hæc excluditur primus motus, qui est causa aliorum.

Hic probat quod animalia non possint permanere eadem in numero, sed bene eadem in specie, & præcipue homines. Dubitatur utrum idem individuum corruptum numero possit regenerari? Et videtur, quod sic, quia post triginta septem mille annos, constellatio cœli erit eadem per totum, sicut jam, secundum Platonem, & Astronomos. Et ideo tunc nos erimus iidem in numero, & sedebimus in hac, vel in hac schola vel lectorio, sicut nunc, scilicet in magno anno. Unde Plato dixit, quod post magnum annum debet redire Athenas, & debet ibi legere: *ratio est, quia tota constellatio veniet ita. Ideo redeunte eadem constellatione, iidem effectus redibunt. Dictum est stante sententia Aver. & Arist. 5. Phys. & in lib. de generatione: non est possibile ex quo generationes illius non possint esse tunc immediatæ & corruptiones, ideo tempus mediaret. Et ideo unum numero, una mutatione perditur, numero quinto Physicorum. Sed ad dubium primum est dicendum, quod* post annum magnum *possibile est redire homines multum similes, sic quod vix possint cognosci distincti, cum non sunt iidem in numero. Sed diceres, stante eadem causa materiæ, effectus idem erit in numero. Respondetur, quod verum est stante eadem mensura & materia æque disposita, sed sic non est, quia tempus raptim transit, & non revertitur idem numero, sed bene idem in specie. Et potest dici, quod resolutio hodierna non sit eadem numero cum resolutione quæ venit post mille vel quadringentos annos, quin* motus est ens successivum. *Dubitatur secundo, utrum unum animal possit perpetuari semper? Et videtur quod sic, quia possibile est invenire aliquod complexionatum, in quo elementa sunt reducta ad medium sive proportionem mediam, quia omnis corruptio est à contrario, & illa contraria sunt proportionata in summo, ideo non corrumpuntur, Sed quod illud sit possibile, probatur sic. Quia ubi est majus æquale, ibi est æquale simpliciter. Dico quod non est possibile illud dare, quod est mixtum, movetur per naturam elementi prædominantis, id est, cœli. Sed ad rationem ubi est majus æquale & minus, &c. Respondeo, quod verum est, prout æquale sufficit, & prout est possibile. Unde mixtum*

æquale

æquale in humore secundum justitiam est ponendum, sed non est dare æquale secundum quantitatem mobil. quia terra semper prædominatur pluribus mixtis. Aliter dictum, supposito quod tale mixtum secundum omnem qualitatem elementorum sic ponderes, adhuc esset corruptibile ab extrinseco, scilicet à virtute cælesti: quia posset mediante aqua frigida infrigidari, & sic redire ad hoc scilicet ab æqualitate humorum, & hoc modo corrumpi. Nota, quod litera dicit, homines sunt similes Deo mente, *illud patet, quia homo per scientiam fit divinus. Seneca, vir speculativus est Deo similis & amantissimus, patet illud. 2. Metaph. ubi dicit Aristot. in hominibus est delectatio pauco tempore, quæ intelligentia totum internum perficiunt. Et intelligit per hoc cognitionem Dei; in qua est maxima delectatio. Nota, quod omnis delectatio fit per quandam assimilitudinem sive assimilationem cognoscentis ad cognitum, mediante forma exemplari cognoscentis: ergo quanto plus homo cognoscit de Deo, tanto plus vel magis assimilatur ei. Litera dicit,* inter omnes motus generatio est nobilior, *sumendo de eductione animæ sive formatione fœtus in utero, quomodo sit motus, videbitur. Pro quo nota, quod motus est duplex, quidam est motus qui abjicit aliquid à substantia sicut calefactio aquæ abjicit frigiditatem, & movetur de albo in nigredinem. Alius est motus qui non abjicit aliquam perfectionem à substantia motus, sic motus cœli, qui non facit aliquid corrumpi à substantia cæli. Modo generatio* est motus abjiciens aliquid à substantia rei, *quia menstruum quod movetur ad formationem hominis, transmutatur. Unde Averr. primo Physicorum dicit: In generatione hominis pars spermatis non cessat corrumpi, & pars hominis generatur, donec tota forma compleatur.*

DE GENERATIONE

Embryonis.

Caput Primum.

POstquam sermo noster præmissus est de his quæ intentionem auditoris ad stylí materiam inclinant. opportunum est ad materiam operis descendere: & primo de embryonis generatione videre. Juxta quod notandum est diligenter, & memoriæ commendandum, quod omnis homo qui generatur naturaliter, ex semnie patris & menstruo matris generatur, secundum intentionem omnium Philosophorum & Medicorum. Et dico Medicorum, quia Aristot. non posuit semen patris in substantiam fœtus cedere, sed dicit fœtum tantum procedere ex menstruo, & postea ponit ipsum vaporabiliter exhalare. Medici autem dicunt totum semen, tam ex parte patris (quod sperma dicitur) quam matris (quod menstruũ dicitur) cedere in substantiam fœtus.

Cap. primæ partis executivæ, in quo vult aggredi materiam, scilicet ad ostendendam generationem embryonis sive fœtus. Non est controversia inter Medicos & Philosophos. Nam philosophi dicunt, quod semen viri conjunctum menstruo muliebri, habet se ad menstruum mulieris, tanquam artifex ad artificium. Unde sicut Carpentarius solum est efficiens & domus effectus, ita, quod materiam domus alterat

ac disponit, sic etiam sperma viri alterat menstruum mulieris ad formam hominis. Et hoc ponunt ideo, quia vident quod patre corrupto, fit generatio hominis, & transmutatio seminis mulieris: ergo est ponere efficiens quod patre corrupto, menstruum mulieris transmutetur. Et quia finis & effectus coincidunt, ideo sperma viri non intrat materiam. Sed Medici dicunt oppositum, videlicet quod homo fit ex nobilissima materia, ideo semen intrare sub materiam fœtus mulieris, superfluum est secundæ digestionis, sed sperma viri est melius coctum & digestum, ideo oportet ipsum subintrare materiam fœtus & substantiam, quia videtur quod fœtus aliquando assimilatur patri, in genitalibus & in multis aliis: hoc non esset, nisi intraret substantiam fœtus. Item Medici dicunt, quod in semine viri sit quidam spiritus gignens, qui penetrat totam materiam seminum conjunctorum, & ille spiritus est formativus omnium membrorum, tanquam faber ferrum cum malleo disponit, sic ille spiritus disponit & mollit omnia membra, & per ipsum spiritum salvatur principium efficiens. Sed Philosophi ponunt sperma viri exhalari vaporaliter, quia matrix est membrum valde porosum, & sic post formationem fœtus, calor facit sperma viri exhalare & recedere ex matrice, per poros sumit nutrimentum. Etiam patet, quia est pellis, & quælibet est porosa in animali, quia aliter sudor non posset exire sine pœna, quod est falsum: quia in calore pori aperiuntur, & tunc sudor,

exit, & tunc etiam exeunt pili per poros. Nota, embryo est quædam massa carnea, ex istis seminibus congregata, & ista massa carnea alteratur ad formationem fœtus.

His visis & accepta una parte opinionis Arist. vel Medicorum videndum est per quem modum, & quomodo illa semina recipiuntur in muliere. Unde mulier cum in coïtu fuit cum viro, similiter in eodem tempore emittit menstruum in quo vir sperma, ita quod ista duo semina in vulva mulieris concurrunt simul, & unum alteri incipit commisceri, & tunc concipit mulier. Concipere autem vocatur, quando ista duo semina in matrice & in tali loco deputato à natura ad fœtum recipiuntur. Post quam vero illa duo semina recepta sunt, matrix mulieris clauditur tanquam bursa, ex ejus omni parte, ita quod nihil de semine recepto potest perdere. Et cum matrix sic undique fuerit clausa, fit detentio menstruorum in muliere.

Hic auctor exequitur formationem fœtus, & primo facit hoc, secundo ponit notabile, ibi: juxta quod notandum, si vir primus emittit sperma quam mulier menstruum, tunc non fit conceptio. Item si ambo simul emittunt, & si semina non sunt bene conformia, & bene disposita, iterum non fiet conceptio, ut si semen vir non sufficienter fuerit calidum. Et ideo qui raro coëunt, cito generant, quia sunt calidi valde. Nota, quod vulua dicitur quasi valva, quia est janua ventris, & ejus ultima pars dicitur membrana, quia membrum ani

aut

aut est finis vulvæ, & ita matrix clauditur sicut una bursa, ita quod secundum Avicennam una acus intrare non posset, quia gaudet ex calido recepto nolens perdere. Nota quod mulier emittit menstruum & etiam recipit & sic magis delectatur in coïtu ipso viro. Sed oritur dubium, utrum abscissis testiculis posset aliquis generare? & videtur, quod non, quia deficiunt vasa seminalia per quæ vasa semen deferri debet. Ad oppositum expertum est, quia taurus abscissis testiculis generat. Dico quod imo adhuc generare posset, quia potest emittere materiam spermaticam, licet non æque bene. Unde si semen emissum ad terram poneretur ad matricem, possibile esset quod conciperet. Unde sæpius contingit, quod in balneo ubi vir spermatizat muliere præsente, quod sine coïtu ipsa concipit, quia vulva est maxime attractiva, & quia semen adhuc est vigorosum, & non exhalatum, ideo producere posset fœtum, & hoc expertum est. Nam si spermatizaret cattus super salviam, & aliquis comederet de salvia, tunc ex illo spermate generarentur catti in ventre viri, qui catti per vomitum essent expellendi.

Juxta quod notandum, quod menstruum in muliere nihil aliud est quam *superfluum alimentum, quod in substantiam rei aliunde non recedit, sicut est in viris sperma.* Et vocatur menstruum in muliere ideo, quia fluit in quolibet mense ad minus semel, cum mulier tantæ ætatis fuerit, hoc est, 12. 13. vel 14. annorum,

& ut

& ut frequenter accidit in decimoquarto. Et incipit fluxus menſtruorum eſſe in quolibet menſe propter naturæ purgationem. Quibuſdam vero accidit iſte fluxus in novilunio, qui buſdam poſtea: ita non omnes mulieres in eodem tempore patiuntur iſtum dolorem, quia in illo fluxu omnes differenter patiuntur, quædam plus, quædam minus, quibuſdam vero tranſit diutius, & hoc ſecundum exigentiam, & complexionem mulierum.

Hic auctor ponit unum notabile, ut patet in textu. Dubitetur, quare fluxus ſpermatis non ſit menſtruoſus, ſicut menſtruum? Reſpondetur, quod ſperma ſive ſemen viri, eſt magis decoctum & ſubtile, ideo natura non libenter rejicit, imo conſervat ad generationem, ſive ad nutritionem ſi indigeret fœtus. Dubitatur, quare urina & ſtercorizatio & ſudor non ſequatur motum lunæ ſicut menſtruum? Reſpondetur, quod urina & immunditiæ fiunt omni die ex ſuperfluitate cibi ſecundum magnam graſſitudinem & majorem quantitatem, ideo opus eſt, quod quotidie debeant expelli. Nota, juvenes mulieres ſunt multum humidæ, ideo libenter menſtruizant in principio menſis, & ſeniores in fine, quia minus humidæ ſunt. Nota, quod mulieres nigræ minus habent de menſtruo quam mulieres albæ, quia omnes mulieres ſunt phlegmaticæ complexionis, tamen una magis alia. Et quanto magis mulieres utuntur cibariis delicatis & bene piperatis, tanto magis ſubtile emittunt menſtruum. Et oppoſi-

tum

tum est de pauperibus mulieribus, grossis cibabariis utentibus. Nota, auctor ponit quod in 12. 13. *vel* 14. *anno mulier incipit menstruizare. Ratio est, quia tunc calor ætatis pueritiæ deficit, gratia cujus non potest bene consumere humidum nutrimentale. Unde Versus.*

Adde decem ternis sic mulierum menstrua cernis.

Ad quinquaginta durat purgatio tanta.

Nota, quod mulier mediante menstruositate purgatur, quia humidum superfluum recedit, à quo grossi humores resolverentur si maneret. Ideo mulier non est apta ad disciplinam propter grossitiem spirituum cerebri, oppilantium & hebetantium. Et nota quod coïtus mulieribus pro tanto est proficuus, quia superfluum frigidum emittitur, & calorem recipiunt, quia temperat earum frigiditatem, oppositum est in viris. Unde mulieres multum coëuntes non sunt brevioris vitæ adeo sicut viri, hoc attestatur natura passeris, qui propter sæpe coïre moritur.

Sed ex his, quæ dicta sunt, oriuntur plura, dubia. Primum est, utrum ille fluxus fiat per calorem anguineum vel per aliquem alium? Juxta quod notandum, quod in omnibus mulieribus, præterquam in corruptis, color menstruorum est sanguineus, ut in pluribus. Et dico in corruptis, malis & viscosis humoribus. In his enim sunt sæpe menstrua lividi, id est, plumbei coloris. Et non loquor de corruptione castitatis, quia indifferenter, sive virgines fuerint, sive corruptæ, si tantæ ætatis fuerint, fluxum patiun-

tiuntur, & signa ad hanc partem, sc. quod menstrua fluunt, sunt plura, de quibus postea dicetur.

Hic auctor movet 4. quæstiones secundum ordinem, ut patet in textu. Nota, quod fluxus menstruorum est sanguinei coloris. Causa hujus est, quia menstruum est superfluum secundæ digestionis scil. hepatis, sed hepar est organum rubrum summe calidum, & ideo assimilatur sibi id ipsum in colore, & in forma in quantum potest. Sed contra videtur quod menstruum debeat esse album, quia est summe frigidum & frigiditas est mater albedinis. Respondeo secundum Albertum, quantum esset de natura menstrui esset album, sed quia ejus producens est rubrum, scil. hepar, ideo sibi assimilatur. Tunc est dubium, quare sperma viri non est rubrum, cum tamen sit calidum & bene digestum? Dicitur quod sperma viri de se est rubrum, quia est sanguis tertiæ digestionis, sed in testiculis dealbatur propter frigiditatem testiculorum, ideo non spermatizat nisi per motum testiculorum calefiat. Nota, color rubeus generatur ex eo, quia in humido terrestri humiditas per adustionem humidi consumitur, ut patet in latere rubeo. Nam later ante combustionem non est rubeus, sed efficitur rubeus per consumptionem humidi à calido, ita quod terrestre siccum prædominatur. Sic est de menstruo mulieris, eo quod in hepate humidum calore hepatis non consumitur in sicco terrestri, de eo quodammodo fit rubeum. Sed in mulieribus valde grossis & terrestribus, tantum est de humido in consumpto,

& de

& de terrestri, quod earum menstruum est lividum, id est, nigrum. Terræ enim nigra est, & quia earum menstruum est summe terrestre, ideo sequitur colorem terræ. Quia color est qualitas secunda, derelicta à primis qualitatibus. Exemplum, sicut videmus quando calidum agit in humidum, & non consumit sufficienter humidum, relinquitur color viridis sicut in pyris & in pomis. Et si frigidum prædominatur, color est albus, sed si calidum prædominatur, relinquitur color niger, ut patet in pipere, & sic de aliis similibus.

Secundum dubium potest esse, utrum menstruum fluat per anum, & hoc more secessus, aut per vulvam, modo ejectionis urinæ? Ad hoc breviter est dicendum, quod per vulvam fluit in specie crudi sanguinis & tenuis.

Hic auctor ponit secundum dubium, ut patet in textu. Et respondetur ad dubium, mulieribus multum corruptis, quarum anus & vulva sunt unum foramen, tamen menstrua fluere per anum, sed stante sanitate & bona digestione, tunc non fluunt per anum, sed per vulvam.

Tertio dubitatur, quare in mulieribus fluunt menstrua, quæ sunt superflua alimenti, & non in viris sperma, quod etiam est superfluum alimenti? Ad hoc dubium dicendum est, quod mulier est frigida & humida à natura: vir autem est calidus & siccus: modus de natura humidi est fluere 4. Metaph. & maxime humidum, quod est in mulieribus, est aqueum.

Sed

Sed in viris humidum est aëreum, & ideo cum calor semper agat in humidum, & calor est naturalis. Sed tamen *natura nihil facit frustra*, ut dicitur primo de cœlo & mundo: & quia calor in mulieribus semper est debilis, respectu illius qui est in viris, & cum totum alimentum in mulieribus non potest convenire in carnem, ideo natura facit quod melius est, providet naturæ de necessariis, & reliquum dimittit in locum quendam, in quo servantur in muliere, menstrua. De illo quidem in tantum dictum est, quia majoris inquisitionis est, quam præsens exposcit negotium.

Hic movet, tertium dubium, & per se solvit, ut patet in litera. Nota, quod frigidissimus virorum est calidior calidissima mulierum, stante in eadem regione, digestione, & cibarii nutritione, & sic de aliis. Hoc dico notanter, quia mulier in Æthiopia vivens delicate, esset calidior pauperculo viro in occidente semper utente cibariis frigidissimis. Sed contra videtur, quod mulier calidior sit viro, quia calor fundatur in sanguine, sed in muliere plus est de sanguine, quam in viro, alias sanguis non flueret quotidie & continue in muliere, sed sic non est in viro, ergo, &c. Respondetur, quod ubi plus est de sanguine bene digesto & decocto, ibi est & major calor, sed sic non est in mulieribus, ergo, &c. Nota, litera dicit, quod natura facit quod melius est. *Ratio, quia natura regitur ab intelligentia non errante, expellit humidum grossum mulieris mediante fluxu. Et videmus experimentum, quando*

quando fuerit in corpore animali aliquis humor grossus, nocivus corpori, illum natura vertit in partes officiales corporis, faciendo scabiosuos pedes & manus, ne illud humidum edat membra principalia, scilicet, cor, hepar & alia.

Quarto dubitaret aliquis, unde veniret menstruum in muliere, quando est in coïtu cum viro, quia dictum est supra, quando mulier concipit, retenta sunt menstrua: ergo si retenta fuerint, mirum est unde tunc fluunt in coïtu. Ad hoc dicendum est, quod quando mulier concipit, retenta sunt menstrua propter hanc causam finalem, ut de menstruo retento, fœtus in utero mulieris existens, possit nutriri. Quando autem mulier est in coïtu cum viro, tunc propter magnam delectationem, quam habet, quia per virgam virilem existentem in vulva, nervi & venæ existentes in vulva, confricantur & moventur, & sic vulva dilatando emittit, & hoc est naturale respectu coïtus, quia ille coïtus est naturalis. Est tamen quasi violentus respectu fluxus naturalis menstruorum. Item omni die de nutrimento sumpto fit materia, quæ apta nata est ad expellendum in coïtu. Et illa solvitur dubitatio, quare mulieres imprægnatæ maxime appetunt coïtum? quia appetitus coïtus est propter abundantiam materiæ superfluæ ab alimento. Et ideo cum menstrua sunt retenta, & omni die aliquid aliud generatur, mulier maxime appetit coïtum, quia ex ejus materiæ abundantia vulva mulieris calescit: & sic coïtum appetit.

Hic

Hic movet quartum dubium, & sic solvitur per se, sed dubium est circa dicta, & circa dicenda, à quibus membris in viris sperma abscindatur, & similiter menstruum in mulieribus, sumendo menstruum pro semine quod emittitur in coïtu? Et videtur, quod ab omnibus membris, quia fœtus assimilatur parentibus in omnibus membris. Sed contra, si sic, sequeretur quod imperfectus in membris, generaret in membris imperfectum; quod est falsum. Falsitas patet per experientiam, si pater esset cæcus, claudus, vel mutilatus in digito, non semper generaret similem sibi. Consequentia patet de se. Dicendum quod in coïtu illa semina discinduntur à quatuor membris principalibus, scil. à cerebro, corde, hepate & matrice in mulieribus, & à testiculis in viris, & ex consequenti ex aliis membris, sed non ab aliis partibus corporis principaliter, & per hoc ad instantiam dicitur, quod fœtus assimilatur parentibus. Dico quod sufficit principalibus, prout ista influunt aliis membris, & maxime à cerebro discinduntur & distinguuntur. Unde videmus multum coëuntes caput dolere, & maxime exsiccari in membris & maxime debilitari in visu.

De Fœtus Formatione.

CAP. II.

VIsis istis, ad formationem fœtus in matrice est redeundum. Prima materia recepta in matrice habet naturam lactis sex primis diebus.

bus. Ad hunc colorem lactis operatur calor naturalis in ſpermate viri emiſſus, & calor matricis, ita quod iſta materia dealbatur ſicut lac. Deinde illa materia tranſmutatur ad naturam ſeu colorem ſanguinis ſpiſſi, & aliqualiter bene cocti, & hoc per novem dies, poſtea tunc ab iſto tempore fit conſolidatio in membris fœtus, in duodecim diebus.

Iſtud eſt capitulum ſecundum partis executivæ, in quo revertitur ad formationem fœtus. Oritur dubium, utrum calor ſpermatis ſit ignis elementalis, vel ſit calor cœleſtis? ſimiliter de calore matricis, &c. Hic ſunt diverſæ opiniones, ſed cum Ariſt. 2. de animalibus dicendum, quod iſte calor ſit animalis, ſive cœleſtis. Ratio eſt, quia calor elementalis eſt deſtructivus, ſed calor cœleſtis eſt ſalvativus animalium, ſecuncundum Averr. 12. Metaphyſ. commento. Sed tamen dicendum, quod iſte calor ſit partim igneus, & partim animalis ſive cœleſtis. Unde calor igneus convertitur ſimpliciter in ſe, ſicut in contrarium. Sed calor animalis ſive cœleſtis eſt permixtus cum humiditate & temperatus, & ille conſervat mixtum. Unde quodlibet animatum vivum vivit in calido radicali & humido temperato. Dubium eſt, quæ membra primo formantur & generantur in fœtu. Hic dicunt quidam quod ſit hepar, quia in hepate fit nutritio prima, & vegetatio ſpirituum, & quia ab hepate diſcinditur prius ſemen quam in corde, ideo videtur hepar primo generari. Sed cum Ariſtot. dicamus, quod primo

primo cor generatur, quia est primum vivens & ultimum moriens, postea hepar, postea cerebrum, postea testiculi, sic de aliis. Sed quando dicitur, quod in hepate fit prima nutritio, dicitur, quod est verum ex consequente, sed in corde habet fieri, &c.

Juxta quod notandum, quod secundum Phil. unumquodque universum consurgit ex quatuor elementis, ideo quia in tali materia terrea, quæ cedit in substantiam ossium: similiter aquea cedit in suum simile, & sic de aliis. Postea vero solet facies formari à natura, & dispositio corporis secundum trinam dimensionem, scilicet longum, latum & profundum, & hoc fit per 18. dies. Ab isto vero tempore incipit natura fœtus confortari usque ad egressum. Nota, quod fœtus mulieris conficitur in 14. diebus. Et illud quod per sermonem longum dictum est, solet dici per quatuor hos versus.

Conceptum semen, sex primis crude diebus,
Et quasi lac, reliquisque novem fit sanguis, ab inde
Consolidat duodena dies, bis nona deinceps
Effigiat, reliquum tempus producit ad ortum.

Hic auctor ponit unum notabile, ut patet in textu. Nota, litera dicit, quod quodlibet viventium est ex quatuor elementis. Hoc probatur, quia ex quibus aliquis nutritur, ex illis est constitutus, 1. de Anima, sed ex iisdem nutrimur & sumus, ergo, &c. Minor patet, quia nutritio fit per calidum & humidum, siccum & frigidum; principaliter per calidum & hu-

& humidum. Sed contra, quædam animalia vivunt ex puris elementis, igitur ſolum vivum elementum eſt in ipſis. Antecedens patet per hunc Verſum.

Quatuor ex puris vitam ducunt elementis.

Dicendum, quod ſimpliciter eſt impoſſibile ſecundum Ariſtotelem. Unde halec eſt mixtum ex quatuor elementis, & nutritur ex aqua mixta, mediante calore ſolis. Vnde halec in aqua pura vivere non poteſt, quia illa non eſt nutrimentalis. Et ideo videmus piſces panem comedere in aqua. Item in quolibet mixto vivente requiritur terra, quæ facit mixtum conſtare & durum eſſe, alias cito diſſolvoretur. Item requiritur ignis, ut calorem habeat in quo vita ſalvatur. Etiam requiritur humidum, in quo agat calidum. Et requiritur humidum aëris, quia ſpiritus generatur ex ſanguine aëreo, Item oſſa ſunt ex menſtruo, quantum ad groſſiores partes menſtrui, quia oſſa materiam hominis in eſſe conſervant. Si enim non eſſent oſſa, homo cito diſſolveretur. Poſtea de parte menſtrui magis aquea generatur cerebrum & medulla. De partibus magis aëreis generantur ſpiritus, & de partibus magis igneis hepar, ita quod quælibet membra in homine ſunt in ſua ſtructione ex adjunctione alicujus Elementi. Nota fœtus ſic formatur, quod quantitas materiæ præexiſtentis condenſatur, vel rareſcit ad quantitatem ſive extenſionem debitæ formæ, in longum, latum & profundum. Et quando res generabilis major erit in quantitate re corru penda, tunc

fit

fit rarefactio materiæ. Quando vero erit minor, tunc fit condensatio. Sic est quando ex semine mulieris fit homo, quia tunc si materia seminis est major recipiente formam hominis, tunc primo calor naturalis & virtus formativa materiam condensat, & facit indurescere, donec apta sit formæ, & tunc homine generato, materiam augmentat interim cum elementis, usque ad quantitatem competentem sibi. Et omnes illæ diversificationes quæ præcedunt animam in instanti generatam, debent esse indeterminatæ ante illud instans: quamvis omnes sint determinatæ non per formam corrumpendam, sed per formam menstrui, tamen adhuc exspectant aliam terminationem à forma generanda, secundum hoc glossatur litera, quæ dicit, Postea vero solet facies formari secundum trinam dimensionem, scilicet determinabile.

Sunt autem quidam, qui penes quodlibet tempus signatum, ponunt regnare aliquem planetarum. Et quia scire hoc multum confert ad ea quæ hic scribuntur, ideo ne ignorantiæ meæ illud neglectum adscribatur, ex his aliqua declarabo. Notandum primo, ut dicit Avicenna, accidentia sunt in triplici genere: quædam enim materiam consequuntur in composito, & ei attribuuntur: quædam formæ: quædam compositum ex materia & forma consequuntur. Et cum hoc sit naturale compositum ex materia & forma, tripliciter denominabuntur accidentia in ipso. Ex parte autem animæ sunt quædam accidentia,

dentia, virtus eundi & movendi, & quia secundum intentionem quorundam, qui digne locuti sunt de natura, omnes virtutes, quas anima in corpore complectitur, illas contrahit à superis & corporibus cœlestibus.

Hic auctor incipit determinare de successivâ fœtus formatione, secundum influentiam planetarum. Et primo promittit quædam, secundo exequitur intentum suum ibi. Ab ultimo enim. Nota, illa conclusio formatur ex litera. Fœtus formatur successive per planetas. Item probatur sic extra literam. Penes illud formatur fœtus, quod diversimode influit fœtui esse & vivere, sed planetæ sunt hujusmodi, ergo, &c. Minor patet, quia huic influit vivere longo tempore, huic parvo tempore, ut patet per Ptolomæum in Centiloquio suo, & per ejus Commentatorem Haly.

Nota, tunc planeta dicitur regnare, quando est in majore vigore, scilicet quando est in domo sua, hoc est, in signo sibi conformi, & quæ sunt domus planetarum, infra patebit. Nota, anima movet corpus, per hunc modum anima primo movetur ab alio, scilicet appetibile, & sic mota movet spiritus, quibus motis, ipsi movent musculos, qui moti movent membra. Et sic patet quod appetibile est principale movens. Sed dubium est, utrum aliquod accidens posset esse principium alicujus substantiæ principale? Respondet Galderus Burbalii super quarto Sententiarum, quod sit, probamus sic, quia illud est agens, quod corrumpit unum, & generat a-

liud. Talis autem est humoris indispositio, sive disproportio elementorum, quæ corrumpit formam hominis, & generatur forma cadaveris, quod est substantia, igitur, &c. Respondetur, quod humor notificans est quædam substantia. Non enim sumitur humor pro accidente, sed capitur pro materia humida peccante: ita quod accidens non corrumpit hominem, nisi virtute sui subjecti. Sed quando dicitur, Substantiæ nihil est contrarium, dicitur quod verum est, de contrarietate perfecta, tamen non contrarietate diminuta: quæ sufficit ad corruptionem unius, & ad alterius generationem.

Ab ultimo enim orbe, qui motu diurno omnes sphæras inferiores recipit, influuntur materiæ principaliter & radicaliter virtutes essendi & movendi ab orbe stellarum fixarum, fœtus recipit virtutem, quæ distinguitur in se secundum diversas figuras & accidentia. Et illud convenit ei, in quantum est forma; sed etiam contrahit aliam virtutem ab hoc orbe quæ dat esse, & secundum diversas naturas hujus orbis, post sphæram stellatam ponitur sphæra Saturni secundum Astronomos, & ab illa influuntur animæ virtutes discernendi & ratiocinandi. Et postea sphæra Jovis & ab illa influitur animæ magnanimitas, & plures animæ passiones. Et à sphæra Martis influitur animæ animositas & virtus irascibilis, & alia desideria animæ. Et à Sole influitur virtus sciendi & memorandi: à Venere motus concupiscentiæ & desiderii: à Mercurio virtus gau-

den-

dendi & delectandi: à Luna quæ est radix omnium virtutum naturalium virtus vegetandi: quamvis hæc & plura alia, ab anima procedunt, & cum ista sequuntur ex diversis partibus corporum cœlestium, tamen hæc omnia animæ attribuuntur, & non solum animæ sed toti composito, quod simplex non potest sustentare accidens.

Hic ostendit quomodo animæ influuntur diversa accidentia à corporibus supercœlestibus. Non, ab ultimo orbe, anima capit esse in omnibus, quantum est ex parte sui, sed sphæra cœli stellati dat esse distinctum animæ ab aliis entibus, quæ propter multitudinem stellarum influit distinctum esse, & distinctionem. Unde secundum hoc quod stella specialis respicit unam animam plus quam aliam, ideo distinctum esse influit cuilibet animæ humanæ, cui correspondet distincta stella.

Nota, Saturnus est prima stella erratica, & gratia suæ influentiæ dat animæ virtutem discernendi & ratiocinandi. Et dicitur Saturnus quasi satur in arvis, per contrarium. Unde cum sit frigidissimus & siccus, influit caristiam ipso regnante. Sed Jupiter influit magnanimitatem. Unde Jupiter fuit quidam vir, qui expulit patrem suum à regno suo. Et dicitur quasi juvans patrem, per contrarium. Et illud attributum est uni planetæ, qui magnanimus est per influentiam, ita quod puer natus eo regnante fit magnanimus. Et in Venere nascuntur luxuriosi. Sed Mars est maligniſſimus planetarum, &

dat virtutem irascibilem. Sol est optimus planetarum, influens scientiam & memoriam. Unde sub sole nati, sunt felices & amabiles. Sed Mercurius dicitur quasi mercatorum kyrios, id est, dominus: sicut enim mercator dicitur esse gaudiosus & affabilis: sic & ille planeta est benevolus, gaudium & delectationem influndens. Sed Luna influit virtutem vegetandi & nutriendi, quia est infimus planetarum, ideo immediatius agit.

Item litera dicit, accidens in simplici essentia non sustentatur, causa est, quia accidens egreditur de natura subjecti, non solum magnitudinem subjecti, sive causæ materialis, sed etiam magnitudinem causæ efficientis. Ideo compositum secundum unam partem est causa materialis, & secundum aliam partem est causa effectiva, & quia in simplici non est exponere, ideo simplex non est subjectum accidentium, & maxime accidentium realium, quamvis tamen essentia simplex posset esse subjectum suorum modorum essendi, sicut materia prima est subjectum sua potentia, qua est suus modus essendi proprius & formalis. Ex quo patet, quod accidentia potentia non sunt accidentia solius animæ, sed sunt accidentia totius compositi. Sed dicuntur animæ sic, quia insunt corpori per animam principaliter.

Nunc vero ex parte corporis consimiliter est notandum, in primo de creatione vel formatione corporis, quod ex embryone creatur & formatur per effectus & operationes stellarum, quæ

quæ planetæ dicuntur. Primo enim materia embryonis vel hominis generandi, compressa & coagulata per frigiditatem & siccitatem Saturni disponitur, huic materiæ à Saturno virtus influitur vegetativa, & motus naturalis adscribitur, & tunc patebit in tali materia operatio aliqualiter debita: Et ideo Medici dicunt, quod post lapsum spermatis in matrice primi mensis in generatione, & in temporis successione, secundum exigentiam naturæ seminis, Saturno adscribitur, quia sua frigiditate & siccitate semen constringit & consolidat.

Postquam auctor posuit accidentia propriæ animæ, mediantibus corporibus cælestibus, consequenter exequitur de accidentibus corporis. Nota, frigidi est stringere & condensare, ut patet in experimento. Ut si accipitur olla plena aquæ, & ponatur ad locum frigidum, aqua minoratur, si quod comprimitur. Sed calidi est extendere, ut calor ferri facit ferrum extendere. Item calor in aqua bulliente ipsam extendit & rarefacit in dimensionibus, sed quia Saturnus est frigidus & siccus: ideo assimilatur terræ, ideo materiam condensat, & comprimit. Versus

Et frigidus summe Saturnus siccus & asper.

Nota dubium, utrum aliquis planetarum possit influere frigiditatem? & videtur quod non, quia 2. de cælo dicitur, Stella influit motum & lumen, sed tam motus quam lumen calefaciunt, ergo, &c. Respondeo quod omnis planeta influit calorem sed unus plus, alter minus. Unde Saturnus & Luna minime

influunt calorem, respectu aliorum planetarum.

Sed ex isto statim oritur dubitatio, quia alicui potest esse dubium, utrum Saturnus regnet, in cujuslibet embryonis conceptione? Et si non, tunc mirabile est, quod dictum est.

Hic movet dubium & est illud, si dictum esset verum, sequeretur quod Saturnus semper regnaret, & hoc esset mirabile. Consequentia non probatur in litera, sed de se patet, quia omni die fiunt conceptiones puerorum.

Circa quod notandum est, quod materia prima subjecta est corporibus supercœlestibus & eorum motibus. Et hoc est, quod dicit Phil. 1. meteor quod omnia inferiora causata sunt à superioribus & ab ipsorum motibus gubernantur. Et ideo necesse est quod ista inferiora particulariter & universaliter respiciantur à superioribus intelligendo de virilitate corporis totius supercœlestis: universaliter enim ista inferiora respiciuntur à superioribus, quia nihil fit de materia elementali: nisi ex virtute corporum superiorum: ideo dicit Commentator 2. Meta. quod natura non agit nisi gubernatur à corporibus supercœlestibus, hoc est, ab intelligentiis. Particulariter enim aliquid fit in istis inferioribus à causatione superiorum, quia una pars cœli, apta nata est introducere talem formam determinatam & specialem, alia vero aliam formam, & illud totum videtur esse de intentione Commentatoris in primo de generatione & corrupt. ubi vult quod generatio elementorum & partium ipsa-

rum

rum ad invicem ordinantur & conſervantur per motus corporum ſupercœleſtium, & per motus elementorum qui concurrunt generaliter ad generationem mixtorum. Addit autem commentator quod individua animantium & planetarum ſunt determinatarum cauſarum, & ſunt determinata ad eſſe. Et ita tam eſſe univerſaliter quam particulariter inferiora à ſuperioribus reſpiciuntur.

Hic auctor ſolvit quæſtionem motam & primo ponit ſolutionem quandam : ſecundo applicat eam ad propoſitum, ibi. Et ideo cum natura, &c. Nota, materia cœleſtis reſpicit determinate elementum, quia in una parte generat ignem, & in alia corrumpit aquam ſicut videmus, quia ſigna hyemalia faciunt generare aquam plus in ſeptentrione, ſed ſigna æſtivalia plus faciunt generare aërem vel ignem in eſtate. Nota, litera dicit corpora ſimilium partium, unde illæ partes dicuntur ſimiles, quarum quælibet ſuſcipit prædicationem totius, hoc intelligendo de partibus quantitatis : ſicut quælibet pars ignis, & etiam ignis habet partes diverſarum rationum ſicut materia ignis & forma. Modo generatio partium ſimilium corporum, quod ſunt in elementatis & elementis reguntur, & determinata ſunt per motum corporum cœleſtium. Idem eſt dicendum de planetis & individuis animantium. Et ideo contingit quod in una parte terræ homines moriuntur, & ſi eſſent in alia, ibi poſſent revivere, vitam eorum. Quia ſi aliquod mixtum fuerit nimis

calidum in regione nimis calida, illud debet poni ad regionem frigidam ut ejus calor attemperetur, & tunc illud sanitati restituatur.

Et ideo cum materia primo sit subjecta corporibus super cœlestibus, necesse est, quod capiat formam alicujus speciei determinatam ab aliqua parte speciali cœli, ita ut non possit eam recipere à corpore cœlesti communi, eo quod tale corpus respicit istam materiam vel istam formam indifferenter: nam qua ratione daret illam formam, eadem daret & alias, quia omnes formæ, quæ sunt in potentia in materia prima, & in primo motore, sunt in actu, ut dicit Commentator 12. Metaph. ergo cum materia, sufficienter disposita est, necesse est esse aliquam determinatam partem in primo motore, primo specialiter respicientem materiam ad hujus determinat susceptionem, & ideo non sufficit agens particulare physicum stante communi influentia, & communi actione corporum cœlestium. Et illud patet ex eo, quia postquam semen est decisum, gerit in se vim illius, à quo est decisum. Et illa virtus non gubernatur à corporibus supercœlestibus uniformiter, ita quod non magis gubernatur ab una parte cœli quam ab alia, imo hoc modo destitueretur in sua propria actione, & per consequens à fine. Et illud est de intentione Aristot. secundo de generatione & corruptione ubi dicit, quod adveniente Sole redibunt animalia, & recedente

Sole

Sole animalia peribunt. Illud autem apparet ex intentione Commentatoris secundo Metaph. ubi vult quod materia prima primo non recipit omnem formam indifferenter, sed primo formas elementales, & mediantibus istis omnes formas mixtorum. Ille autem ordo formarum non potest esse nisi ab aliquo specialiter materiam gubernantium, ad receptionem formarum.

Hic auctor applicat ad propositum istam solutionem & primo in generali, secundo in speciali ibi, Et per hunc modum. Nota, motor primus est duplex. Quidam est motor primus, ut ipse Deus gloriosus, & præter illum motorem est ponere alium motorem primo conjunctum. Vnde Philosophi ponunt octo sphæras, & novem motores, ideo quia quælibet sphæra habet suum proprium motorem. Et præter illos motores est dare unum motorem simpliciter immobilem, qui non movetur immediate, sed mediantibus aliis motoribus conjunctis. Modo litera auctoris sic intelligitur, Omnes formæ in materia composita sunt de primo motore semper simpliciter, & in actu. Vnde Licomen super primo Posteriorum dicit, quod effectus primo habet esse in suis causis maxime effectivis, sed in se habet esse virtualiter. Nota, particulariter agens sub influentia communi potest educere formam determinatam, quia omnis causa prima determinata respiciens aliquam formam plus influit, quam pater vel mater. Et ideo agens particulare non producit sine

determinato agente. Ita litera dicit, ſemen deciſum habet vim illius à quo eſt deciſum. Ex quo dubitaret aliquis, utrum ſemen deciſum eſſet animatum? & videtur quod ſit, quia ſemen in quantum eſt in patre, tunc eſt vivum vitam patris habens, & ſi habet eandem naturam in matrice, ibi erit vivum. Hic reſpondeo, quod ſemen fuſum in matrice non eſt vivum formaliter, quia nec eſt planta, nec animal, ſed eſt vivum naturaliter, quia mediante ſpiritu ſibi interveniente operatur vitam. Sed diceres, cum ſit inanimatum, quomodo producit animam? Dicendum quod mediante matrice, quæ eſt animata, & mediantibus virtutibus propriis animæ, penes ſtellas & planetas ſpiritualiter repræſentantes ſpiriritualem influentiam, diverſificantur imagines hominum ſecundum Albertum, & ideo quandoque contingit, quod homo cum capite unius porci generatur, quia aliqua ſtella tunc dominatur, quæ influit talem diſpoſitionem, & ſic eſt expertum quod in lapide aliquo eſt facta imago ſcorpionis vel ſerpentis, quia aliqua ſtella vel conſtellatio reſpexit ipſum, & ſibi impreſſit illam figuram, & ex hoc contingit quod imagines aliquorum ſignorum ſculptæ in lapidibus habent curare quaſdam infirmitates, ſicut recitat Haly, in centiloquio Ptolomæi, & vidit quod imago ſcorpionis ſculpta curavit læſionem factam in fatellico à ſcorpione animali, & ſic videmus quod quandoque aliqua corpora mortua ſepulta, ſcilicet hemi-

homines centum annis vel amplius jacent sine incineratione, & hoc fit per naturam stellarum respicentium illud cadaver, quod conservatur sine incineratione & combustione, præterea ex hoc patet quod quandoque optimi amici fiunt inimici una causa agente particulari, & hoc accidit per influentiam planetarum repugnantium, quibus ipsi sunt subjecti.

Et per hunc modum manifestatur, esse de Saturno propositum, scilicet quod habet disponere materiam & introducere talem formam: sed quod Saturnus sic semper dicitur regnare in embryonis conceptione, sic intelligitur, quod suum, regnare in hoc loco non sumitur pro alio quam influere talem dispositionem quæ ab alia parte cœli non est nata influi. Et ideo si in tali hora noctis vel diei non dicatur regnare Saturnus, hoc ex eo quod cessat virtus sua, sed aliquis alius planetarum vel stella apta nata est influere talem dispositionem in materia, quam Saturnus influere non potuit, quia *actus activorum sunt in patiente bene prædisposito.* Et si aliquis quæreret, cur ita fit quod omnia tali cursu currant. Respondeo quod sic sunt ordinata apud Deum, qui primo originaliter omnia disponit secundum ordinationem sublimen, & cuilibet virtutem propriam secundum exigentiam suæ naturæ ministrat.

Hic applicat solutionem ad propositum suum in speciali. Nota, per textum solvitur dubitatio directe in forma, quando arguebatur, Si pri-

mus menſis attribueretur Saturno, ita ille regnaret in principio conceptionis, tunc ſemper regnaret Saturnus. Dico Saturnum regnare intelligit dpliciter, uno influentia generali, alio modo influentia ſpeciali. Modo dicit quod Saturnus regnat omni die influentia generali; ſed regimen ſpeciale Saturni eſt, quando fuerit in domo ſua, & tunc habet majorem influentiam. Nota, Saturnus eſt frigidus & ſiccus, ideo habet influere ſemini humidum & calidum, qua ſibi contrariantur virtualiter, unde omnis actio fit gratia contrarietatis, quia ſimile additum alteri non agit in ipſum, unde agens & patiens in principio actionis ſunt diſſimilia, ſed in fine ſunt ſimilia, quia omne agens aſſimilatur ſuo paſſo in quantum poteſt mediante ſua virtute, quia omne agens naturale agit in ſuum contrarium, ſecundum ultimum ſua potentia, ut patet 2. de Cœlo. Nota, litera dicit actus activorum, &c. Hoc patet ex ſignis manifeſtis, eſt enim quidam piſcis generalis qui vocatur Scorpio, ille inficit manus piſcatoris per rete, & non inficit rete, quia rete non eſt diſpoſitum ad hoc, &c. Item ſol calefacit aërem, & non orbes ipſos, ſcilicet inferiores ſe, quamvis ſint ſibi propinquiores, hoc eſt, propter indiſpoſitionem materiæ, & ideo peccaverunt dicentes, Quod licet fieri ex quolibet hoc non, videlicet quia primus actus proprius habet fieri in propria materia ſibi diſpoſita, Item nota quod propriæ diſpoſitiones non corrumpuntur in adventu formæ. Et ex hoc deſtruitur opinio quæ

ponit,

ponit, quod postquam materia menstrui est disposita, & quando hominis forma introducitur, tunc dispositiones primæ corrumpuntur, hoc non valet, quia tunc dispositiones frustra præcesserunt. Unde dispositiones sunt medium recipiendi illud quod fit de potentia materiæ. Nota, quod auctor in litera, ostendit se esse catholicum, in hoc quod ponit. Deum primordialiter omnia disposuisse. *Unde Philosophi mere naturaliter loquentes sic habent dicere, quod* ab æterno sic Deus disposuit planetas, & stellas, & non de novo: *& ideo Commentator secundo de Cœlo, totum cœlum periret propter illam inordinationem quæ fieret per illam stellam, & oporteret quod cœlum non moveretur.*

Posthæc quæ dicta sunt, Jupiter advenit, qui sua gratia & virtute materiam disponit, ad susceptionem formæ membrorum: & caliditate sua virtuali & causali materiam fœtus confortat, & sua humiditate replet quæ fuerunt desiccata à virtute Saturni in primo mense, & sic Jovi attribuitur secundus mensis.

Hic auctor exequitur de aliis planetis quantum ad formationem fœtus, videtur quod planetæ non formant sic materiam fœtus, quia inter causam & effectum dicitur esse proportio: & si sic, sequeretur quod embryo generatus esset perpetuus, cum ipsi planetæ sunt perpetui. Dicendum licet causæ propinquæ sunt corruptibiles, ideo corrumpitur fœtus.

Tertio advenit Mars, qui sua caliditate, &

ficci-

ficciate format materiam, dividens à lateribus brachia, & dividit collum a brachiis, & caput format, & huic operationi attribuitur tertius menſis.

Nota. Mars eſt calidus & ſiccus & ideo ipſe habet formare crura & brachia, quæ ſunt ſicca. Oportet enim quod calor ſufficiens congreget partes terreſtres ſiccas, ſi debent fieri crura & brachia. Nota, quod ex litera habemus quod caput formatur prius à Marte quam cor à Sole. Hujus cauſa eſt ſecundum Medicos, quia in capite ſunt omnia principia vitæ, ergo, primo formatur. Sed Ariſtoteles ponit quod cor primo formatur, quia cor fluit ex omnibus membris.

Quarto menſe virtus Solis advenit, formas imprimit, cor creat, & animæ ſenſitivæ motum dat. Et hoc eſt verum ſecundum intentionem Medicorum & quorundam Aſtronomorum, tamen ſecundum intentionem Ariſt. cor inter omnes partes generandas generatur primo, & virtute ejus omnia membra naſcuntur, addunt enim quidam ad iſtam partem dicentes; quod Sol eſt radix totius virtutis vitalis, & tali opporationi quartus menſis adſcribitur.

Item Phil. propter illum textum adſcribunt generationem hominis Soli, dicentes homo generat hominem & ſol, *ut dicitur, 2 Phyſic. quia à ſole virtus radicalis dependet. Contra ſi ſic, ſequeretur quod homo deberet dici ſolaris & cæleſtis creatura, quia effectus ab eodem denomina-*

minationem sumi à quo habet entitatem. Dicendum quod sol est causa remota, ideo non sumit denominationem effectus à sole.

Quinto tempore quædam exteriorum membrorum Venus sua virtute perficit, & quædam exteriora format, aures, nares, os & virgam virilem in masculis, & pudibunda, scilicet vulvam, mammillam, & alia membra in fœmellis: manum & pedum separationem facit & digitorum, & isti quintus mensis assignatur.

Nota, Venus est benevolus Planeta, & est virtualiter calidus, ideo perficit membra exteriora, scil. os, & aures, & testiculos, sed videtur quod testiculi debeant primo generari, quia sunt principalia membra, sicut cor & caput, mediantibus quibus se natura continue salvat. Dicitur, quod testiculi non sunt ita principalia membra, sicut cor & caput, quia videmas testiculis ablatis adhuc vivere hominem, sed capite abscisso & corde ablato, ulterius ibi vitam non videmus.

Sexto tempore influentia & regnatio Mercurii instrumenta vocis format, supercilia componit, oculos fabricat, capillos crescere facit, ungues producit. Et isti operationi sextus mensis attribuitur, unde versus.

Instrumenta novem sunt, guttur, lingua, palatum,
Quatuor & dentes & duo labra simul.

Septimo tempore Luna operationi finem imponit: replet enim sua humiditate angu-

stias

ſtias carnis, & aurigenas carnes in ſuperficie complet. Venus vero & Mercurius humiditatem tribuentes toti corpori, nutrimentum dant. Et iſti operationi datus eſt ſeptimus menſis.

Item nota, Luna replet poros carnis, & facit fœtum eſſe plenum ſuperficie, ſcilicet in cute. Item ſi aliquis puer naſceretur in ſeptimo menſe, ille moreretur, quia non eſt adhuc debite formatus & conſolidatus, ergo, &c.

Poſtea influentia Saturni, cui octavus menſis adſcribitur. Et ille Saturnus multum infrigidat & ſiccat, & per conſequens ſtringit fœtum, & ideo aliqui Aſtronomi ponunt fœtum generatum in octavo menſe moribundum vel mortuum eſſe, ut in ſequentibus manifeſtabitur. Deinde in nono menſe dominatur Jupiter, qui ſua caliditate & humiditate fœtum lætificat: & fœtus qui generatur in iſto menſe, eſt fortis & bene diſpoſitus, & longæ vitæ, & eſt fortis gratia caloris, & longæ vitæ gratia humiditatis.

Hic auctor ponit in quo menſe Saturnus habet ſuum dominium, & dicit quod Saturnus in octavo menſe habet influere. Et nota, quod ſi in aliquo membro deficientes pueri naſcuntur, vel generantur cum quatuor digitis in manu, vel cum tribus, hoc eſt propter defectum materiæ. Similiter ſi generaretur cum ſex vel ſeptem digitis, hoc eſſet ex abundantia materiæ.

Eſt autem adhuc notandum, quod membra corporis organici duodecim ſignis Zodiaci attri-

attribuuntur. Primum ergo signum totius sphæræ cœlestis est Aries, in quo quidem signo Sole existente temperato, fit calidum & humidum, & tunc est motus ad generationem, ideo motus solis in arietem dicitur principium vitæ, & radix virtutis vitalis: propterea arieti attribuitur caput in homine & ejus conditiones. Nam aries in cœlo est dignior pars cœli, quia principium divisiones sphæræ per duodecim signa, sicut caput in homine vocatur dignior pars corporis, & ideo merito arieti est assignandum, & quia Sol currens in hoc signo calidum & humidum naturæ movet, & caput in homine dicitur principium spiritus vitalis.

Postquam auctor ostendit influentiam planetarum & stellarum respectu fœtus, nunc consequenter prosequitur de effectu signorum. Nota. Aries est calidus & humidus & correspondet Veri. Ver enim est calidus & humidus, & tunc animalia maximè appetunt coïtum, quia tunc augmentatur calidum & humidum gratia Solis existentis in ariete, & maximè in viris tunc est appetitus. Propter hoc etiam mater Ecclesia statuit jejunium magis in illo tempore quam in alio tempore, propter luxuriam illo tempore refrigendam, quia tunc homines constricti hyeme reverteruntur ad vigorem.

Unde Versus.

Marte mares, Februoque canes, Majo mulieres.

Nota, Aries habet dominari super caput in

quo

quo vigent omnes potentiæ animæ, pro tanto quia ipse Aries est principium vitalis operationis, & sic caput in quo vigent omnes potentiæ animæ, & ideo Medici dicunt quod virtus vegetativa corporis est in capite principaliter, determinate, sed in corde originaliter. Sed dubium est utrum vita magis consistat in corde quam in capite? Et videtur quod in capite, patet per Avicennam, qui dicit quod vidit arietem ambulantem corde extincto, hoc esse non posset, nisi vita haberet principium de capite. Sed contra hoc est, Averrois in sexto Physic. qui ipsum deridet, dicens se vidisse arietem currere hinc inde abscisso capite. Unde Averroës vult, quod vita principaliter & originaliter sit in corde, sed ex consequenti in capite. Sed Medici sunt multum sensuales, & hoc ideo, quia vident in capite esse sensus virtutum, ideo dicunt vitam consistere in capite principaliter, sed non est ita, immo in corde. Sed quid dicemus ad auctorem in litera, qui dicit quod caput est nobilior pars corporis? Dicendum quod hoc verum est secundum apparentiam & majorem operationem spirituum vitalium, quia in eo apparent magis operationes vitæ quam in corde. Vnde non dubito quin natura nobiliorem & meliorem partem corporis collocavit in medio corporis, nam cor est primum vivens & ultimum moriens, hoc non esset nisi cor esset principalissimum membrorum corporis.

Tauro quidem collum, humeri & scapulæ Gemi-

Geminis attribuuntur, Cancro manus & brachia, & Leoni quidem pectus & cor & diaphragma, Virgini ſtomachus & inteſtina, & coſtæ & lacerti attribuuntur. Et hoc videtur eſſe medietas corporis ſecundum curſum medietatis cœli, videlicet ut à parte ſepentrionali eſt annotata. Libra vero ſecundam partem corporis reſpicit ſcilicet renes & eſt principium cæterorum membrorum. Scorpio vero loca libidinis reſpidit, tam ex parte viri, quam ex parte mulieris. Sagittarius nates, & ea per quæ natura ſeceſſum demittit, & poſteriora reſpicit. Capricornus vero genua & alia inferiora reſpicit. Aquarius vero tibias reſpicit. Piſcis vero quod eſt ultimum, formationes pedum reſpicit & plantas, & ſic breviter habitum eſt judicium ex parte duodecim ſignorum.

Hic auctor oſtendit de aliis ſignis dicens, patet in textu. Nota, litera vult in tantum quod Luna exiſtente in talibus ſignis, quæ reſpiciunt illa membra, ut patet in litera in illis membris, non debet fieri minutio ſanguinis Luna exiſtente in aliquo ſignorum.

Et non opinetur aliquis illa ficta fore. Nam fides hujus in multis experimentis valet inveniri. Noſcat ergo experimentum quivis quod malum & venenoſum eſt tangere aliquod membrum Luna exiſtente in tali ſigno illius membri: & cauſa iſtius eſt, quia natura Lunæ auget humiditatem, quod experimur ad ſenſum, quod ſi carnes recentes ponantur de nocte ad radios Lunæ, ibi generantur vermes

in

in carnib. & illud non semper apparet eodem modo, sed præcipue in speciali statu Lunæ.

Hic auctor confirmat dicta sua per experimenta. Nota, si carnes in plenitudine Lunæ ponerentur ad radios Lunæ, tunc converterentur in vermes, & tunc magis quam in alio tempore, quia tunc Luna est multum humida. Et ideo dicit auctor in speciali statu Lunæ, & hoc patet si aliquis vulneratus poneretur ad radios Lunæ, hoc noceret sibi, quia omnes humiditates convenirent in locum vulneris & Luna augmentat humiditates, & sic humiditas nimis fieret intensa: sed si ponatur ad radios Solis, non est nocivum, quia radii Solis faciunt humiditatem exhalare, & sic ex istis patet quod semper in plenilunio mensis majoratur humiditas, scilicet cerebrum, medulla & mensruum, & ideo tunc difficile est studere propter humiditatem cerebri nimis intensam.

Ut illud sane intelligatur, est advertendum, quod quatuor sunt status Lunæ secundum Albertum in tractatu de statu Solis & Lunæ. Luna vero in prima ejus intentione est calida & humida usque quo est semiplena, post hoc nunc dicitur calida & sicca, quousque sit plena. Deinde est frigida usque est semiplena in decremento, ultimo vero est frigida usque quo soli adjungitur, & in hoc statu maxime humectat humida putrefaciendo, ideoque cum Luna augeat in omnibus membris humiditatem, tunc lædere membrum ferro est idem quod graviter vulnerare, quia malum est humiditatem adde-

re

re humiditati, & sic per consequens augmentatur documentum.

Hinc confirmat dictum suum. Nota quod prima quadra correspondet aëri, qui est calidus & humidus, & qui generantur in ista quadra, sunt sanguinei. Secunda quadra est similis igni calido & sicco, & tunc illo signo generantur cholerici. Tertia quadra correspondet terræ quæ est frigida & sicca, & tunc nascuntur melancholici. Quarta quadra correspondet aquæ quæ est humida & frigida, & tunc nascuntur phlegmatici. Et secundum hoc dicunt aliqui, quod si carnes ponerentur ad radios Lunæ cum fuerit in quarta quadra, tunc citius converterentur in vermes quam in plenitudine Lunæ, quia tunc maxime est Lunæ humiditas vigorosa.

Nota, si aliquis doluerit in quarta quadra, tunc non debet trahere sanguinem, nec vulnerari & maxime in cerebro. Ratio est, quia tunc per illam vulnerationem humiditas augmentaretur nimis, & ideo fieret nocivum in membro.

Sciatis autem socii mei, quamvis quædam mulieres causam rei hujus occultam ignorant, tamen quædam mulieres bene effectum cognoscunt, & plura male ex isto operantur, ut cum vir est in coitu cum eis, accidit quandoque viris magna læsio & gravis infectio ex infectione membri virilis per ferrum appositum per eas, prout quædam mulieres vel meretrices Doctæ sunt in illa nequitia & in aliis. Et

si fas

si fas esset dicere, hoc quidem describerem, sed quia proprium meum creatorem timeo, ideo de illis occultis ad præsens nihil manifestabo.

Hic ponit quædam notabilia, ut patet in litera. Nota quod quædam mulieres sunt ita cautæ & astutæ, ut accipiunt ferrum, & opponunt vulvæ, & istud ferrum lædit virgam, sed vir non percipit propter nimiam delectationem & dulcedinem vulvæ, postea tamen sentit: ideo maxime cavendum est ne fiat coitus cum menstruosis mulieribus quia exinde homo posset incidere in lepram, & quandoque in magnam infirmitatem, quia venæ transeunt à singulis membris ad testiculos, ideo testiculis læsis cito potest lædi totum corpus. Vnde dicit Dia, si mulierem menstruosam scienter accesseris totum corpus tuum infectum erit & multum debilitatum, quod vix infra mensem & verum colorem & fortitudinem rehabebis, & sicut liquidum vestimentis tuis adhæret, sic ille fœtor omnia interiora hominis corrumpit. Dicit venerabilis Hippocrates de naturis hominum: Mulierem menstruosam non accedas, quia ex isto fœtore aër corrumpitur, & omnia interiora hominis confunduntur. Nota, auctor timet Deum scribendo secreta usque ad ultimum, ne aliquis expertus forte malum operaretur per illa secreta.

Item de quarto statu Lunæ precipuè possumus effectum declarare prædictum alio experimento, quod sumitur quod radii Lunæ de nocte

nocte subintrantes & pervenientes ad caput dormientis, faciant dolorem capitis & fluxum rheumatis. Et causa hujus dicta est prius.

Hic ponit aliud experimentum de quarto status Lunæ: Nota, quod causa hujus est, quia tunc Lunæ est multum humida, & quia rheuma causatur ex superfluitate humiditatis, ideo facit catharrum, unde versus.

Jejunes, vigiles, faciens sic rehumata cures,

Et quia humiditas Lunæ perturbat humiditatem cerebri, & augmentat ipsam, gratia hujus augmentationis fit fluxus per nares, & si tunc illi radii invenirent vulneratum, usque ad mortem læderent ipsum; ideo vulnerati præservandi sunt à radiis Lunæ.

De Influentiis Planetarum.

Cap. III.

POst hoc vero ad influentias Planetarum (quos antiqui vocaverunt deos naturæ super hominem ex parte corporis & animæ) nunc revertamur, &c.

Postquam vero auctor ostendit quomodo per Planetas habet formari fœtus, hic ostendit quomodo isti planetæ se habent ad fœtum ex parte animæ, vel corporis, vel simul. Nota quod planetæ bene dicuntur dii naturæ. Ratio quia natura regitur ab ipsis, sicut regnum à rege. Unde totus ille mundus sensibilis continuus est à superioribus rationibus, ut tota virtus ejus inde gubernetur. Sed diceres, si planetæ

netæ sunt Dii naturæ, quid tunc facit cœlum stellatum? Dicitur quod hoc est causa universalis naturæ & uniformis, sed planetæ diversificant effectum secundum eorum motum. Unde planetæ dicuntur à planos Græce, quod est planum, sive error Latine, non quod in se errent, sed quia ex eorum motibus fiunt diversi errores in mundo & in effectibus.

Saturnus qui est superior, obscurior, & gravior & tardior aliis planetis cœlestibus, facit natum qui sub eo nascitur, fuscum in colore ex parte corporis, & planum in capillis nigris & duris, & caput turbidum & bene barbatum, & talis homo continet subtile pectus, & habet scissuras in calcaneis figuraliter, & hoc est secundum dispositionem figuralem. Secundum vero animam malus est, multum perfidus & malitiosus, iratus, tristis, & malignæ vitæ, fœtida diligens & turpia vestimenta semper induens, & non est luxuriosus, & in pluribus Venerem minime diligens, imo naturaliter abhortet: unde breviter notandum; quod secundum intentionem magistri mei in illa scientia experti, quicunque natus fuerit sub Saturno, habet omnes malas dispositiones corporis.

Hic auctor prosequitur intentum suum. Et dividitur in 7. partes, secundum quod 7. sunt planetæ. Nota quod Saturnus est supremus planeta & complet cursum suum in 30. annis: ita quod redit ad eundem punctum Zodiaci, à quo incipit. Et secundum Ptolomæum, & ma-

magistrum Rabbi Moysem Saturnus est planeta suprenus, & maxime distat à terra, ita quod ad illam partem ubi tangit sphæram jovis, homo veniret à terra in 5734. annis, & in septuaginta septem septimanis, & in 3. diebus, supposito quod dieta hominis esset decem miliaria. Et secundum Astronomos, Saturnus est tantæ magnitudinis, quia est nonagesies major quam tota terra. Item dictum est in litera quod Saturnus est multum tardus in motu suo, hoc debet sic intelligi quod in tempore longiori complet cursum suum. Vnde Saturnus est bene trigesies major Sole, quantum ad suum orbem; & sicut Sol pertransit suum orbem motu proprio per Zodiaci signa in uno, sic Saturnus in 30. annis & sic movetur vita velociter sicut Sol. Verbi gratia, Si duo homines ambularent, unus per 30. dies perambularet triginta miliaria, alter unum miliare, tunc alter qui ambulat unum miliare, ambulat citius, non tamen velocior est in motu, eo quod in æquali tempore pertransit de spatio secundum Philosophum 6. Physicorum. Item nota quod litera dicit, Saturnus facit natum suum fuscum in colore. Ratio est, quia Saturnus est similis terræ quia est frigidus & siccus, obscurus, niger & virtualiter facit natum obscurum. Item facit natum pilis duris, quia est terrestris complexionis, & ideo fœtus humores multos causat & grossos, à quibus generantur grossi pili. Item natus ejus est tristis, quia melancholicæ complexionis virtualiter, & melancholici sunt tristes, quia sem-

per inclinant se ad terram. Item natus ejus est piger incessu, quia ipse est gravis sicut terra, & ideo difficulter mobilis. Item ipse non appetit coitum, quia est siccus, & si vult appetere, posset uti calidis bene conditis, & humidis cibariis. Item ille natus semper est invidus & perfidus, quia nullum habet gaudium, sed semper melancholizat, & ejus somnia ut plurimum sunt vera: sicut videmus fatuos, qui prædicunt sæpe futura per phantasias & melancholias, & ipse semper cupit sedere in angulo solitarie. Item nota, litera dicit quod ipse habet scissuram in calcaneis, id est, divisionem in pedibus circa anteriorem partem, sicuti equi: & calcaneus est una pars pedis in anteriori parte, qua primo terram calcamus, &c.

Jupiter vero stella regalis existens, pia, dulcis & lucida, temperata & prospera, facit natum optimum, quia nato sub eo dat faciem pulchram, oculos claros, & barbam rotundam. Et figurat duos dentes superiores magnos, & æqualiter divisos. Et dat homini colorem album rubeo permixtum in facie, & facit longos capillos. Secundum animam vero, facit natum bonum & honestum ac modestum, & erit longæ vitæ, diligens honestatem, diligensque vestimenta pulchra, & ornata, & delectabiles sapores & odores ei placent, & erit misericors, largus, jucundus, virtuosus & verax in sermonibus, incedens honeste, & multum prospicit terram.

Ponit de secundo planetam, qui dicitur Jupiter

piter, unde secundum Astronomos complet cursum suum in 12. annis, ita quod sub quolibet signo moratur ad unum annum, unde secundum Astronomos, Jupiter multum distat à terra, quia ad illam partem, ubi est propinquior terræ, homo veniret de terra in duobus millibus annorum & in 526. annis, & 4. septimanis & 5. diebus, supposito quod dieta esset 10 milliaria: & magnitudo ejus est talis, quod quinquagesies est major terra. Item Jupiter dicitur fuisse ille, quia expulit patrem regno, sic Jupiter expellit operationem Saturni, quia sibi contrarius est per totum, ut patet in litera: quia secundum Astronomos, qui nascitur sub jove perveniet ad multos honores: facit faciem pulchram, & facies est nobilior pars corporis. Vnde Jupiter plus laborat in facie quam in aliis membris, & facit hominem album rubedine permixtum: quia ille color est pulchrior inter alios, quia est sanguineus. Item facit barbam rotundam, quia rotunda figura est nobilissima figura: ex secundo de cœlo. Et ideo caput pueri rotundum est diligendum, ideo nutrices solent comprimere & rotundare facies, & capita puerorum. Item facit capillos longos, quia facit natum calidum & humidum: humiditas enim cum calore est causa longitudinis pilorum, unde pilus est superfluum & residuum humiditatis quod exit per poros. Et qui cito barbescunt sunt bonæ complexionis: Item natus sub Jove est bonus secundum animam, fidelis & addiscens, & coïtum appetens,

& bene appetens gratia caloris, potens in opere gratia humiditatis sufficientis, & bene capit singula quæ audit, quia habet spiritus habiles & satis humidos, quia humidus bene recipit, quia calidus bene delectatur. Et non piger, ideo spiritus sensuum exteriorum deferunt species sensibiles & virtutes interiores animæ scilicet ad virtutem imaginativam & ratiocinativam.

Mars cum sit intemperatus in caliditate & siccitate, secundum hoc facit natum suum rubei coloris cum quadam adustione & obscuritate, sicut videtur in his qui passi sunt à Sole, & habet parvos capillos, parvos oculos, totum corpus habet curvum & grossum aliqualiter, Secundum animam vero fallax, inconstans, inverecundus, irascibilis, proditor, discordias & bella seminans, & superbus erit.

Hic exequitur de tertio Planeta qui dicitur Mars. Nota, quod Mars movetur taliter sub Zodiaco, quod complet cursum suum in duobus annis, & distat à terra sic, quod ad illam partem ubi propinquior est terræ, homo veniret 400. *&* 90. *annis, &* 11. *septimanis: & quatuor diebus, supposito quod dieta ejus esset novem miliaria. Item nota, caliditas & siccitas sunt causæ adustionis, & crispitudinis crinium, unde nota quod nati sub Marte habent paucos crines: causa siccitatis: & habent curvos seu crispos crines gratia adustionis. Ista apparent, quia videmus cum calamistro summe calefacto crines crispantur, patet etiam*

quod

quod crispitudo crinium arguit iracundiam.

Item natus sub Marte est rubei coloris, cum quadam obscuritate, quia calor rubeus causatur ex eo, quia calidum agit in humidum, & consumendo humidum relinquit siccum, sicut videmus quando debent comburi lateres, quod ante combustionem non sunt rubei, sed postea consumpto humido efficiuntur rubei. Et isti nati habent parvos oculos, quia oculus est membrum in quo viget humiditas, quia oculus est aqueæ naturæ ab extrinseco, secundo de anima: quod patet, si læditur, exit aqua, & Mars est calidus & siccus, ideo non potest formare magnos & pulchros oculos. Item Mars inducit bella, quia exsiccat cerebrum, & cor incendit, & sic ira generatur circa cor. Unde ira est accensio sanguinis circa cor, & ideo Mars secundum antiquos vocabatur Deus belli. Item est fallax. Ratio, quia est siccus & calidus, & sic semper est iracundus, & cogitat de malo, ut fallat homines & prodat. Item satis appetit coïtum, quia calidus, & modicum potest, quia caret humiditate.

Sol quidem regalis stella existens, lumen mundi & oculus vocatus, natum sub eo facit, carnosum & faciem pulchram, & oculos magnos, colorem album cum quadam rubedine, bene barbatum, & longos capillos. Secundum animam vero, ut quidam scribunt; facit hypocritam & malum justum in exteriore parte apparentem, & facit homines multum scientes secundum aliquos. Sed

inveni aliquos dicentes quod natus sub illo planeta est regularis, religiosus, profundæ devotionis, sapiens, dives, diligens bonos, deprimens malos.

Sequitur de quarto planeta qui dicitur Sol. Unde Sol de sua natura est planeta calidus & ideo influit nato sub eo calorem, & est siccus, sed temperate. Sed dices, si Sol est siccus sicut Mars, quare non influit eundem effectum? dicendum quod propter caliditatem & siccitatem, Sol virtualiter est humidus, & non siccus, nisi temperate. Item, Sol secundum antiquos dicebatur pater Deorum: quia Sol est principium vitæ, id est, influens esse omni rei, ita quod Sol per ejus accessum ad hæmisphærium nostrum influit fertilitatem, & generationem & post ejus recessum videmus flores arescere, & terram fieri aridam, & in quolibet signo manet quadraginta dies, & cursum suum perficit in uno anno, motu proprio & naturali. Et secundum Astronomos tantum distat à terra, quod ad illam partem qua propinquior est terræ, homo veniret in 400. & 30. annis, & 26. septimanis, & duobus diebus, ita quod dieta ejus esset 10. miliaria. Item natus sub Sole est hypocrita: & dicitur ab hypo, quod est sub, & crisis, aurum, quia habent malum sub auro, id est, sub bonæ apparentia. Versus,

Omnis hypocrita facie tenus est heremita.
Mente licet tacita latens sanguis aconita.

Item Sol calefacit temperate, & ideo facit natum sub eo magnæ sapientiæ, quia calor sal-

tem

tem moderatus est instrumentum operandi virtutes animæ, quia calor facit spiritus agiles & promptos. Item dicunt quidam, natus sub sole libenter vult mitti in exilium, quia amabilis est & jucundus: ideo Deus providebit sibi de omni bono: Item Sol secundum Ptolomæum in Centiloquio suo, dicitur esse octies major quam tota terra.

Venus est stella benevola & facit natum pulchrum, & maxime oculis & superciliis carnosum, mediocris staturæ, secundum animam vero blandum, facetum, eloquentem, musicalia diligentem, voluptatem, gaudium & choream desiderantem, ornatum corporis diligentem & suaviter intercedentem.

Prosequitur de quinto planeta qui dicitur Venus. Unde Venus habet plura nomina. Primo dicitur Venus à venerando, quia antique venerebantur eam causa amoris. Etiam dicitur Lucifer, quia de mane lucem indicat, quando Solem præcedit. Secundo vesperi dicitur Hesperus, quia vesperum de nocte indicat, solem tamen sequendo, & habet calorem candentem & fulgentem inter sydera, & complet cursum suum in 300. *&* 38. *diebus, & Venus est in magnitudine sicuti una pars de* 28. *partibus terræ & secundum Astronomos distat à terra, quod ad illam partem ubi propinquior est terræ, homo veniret, in sexaginta quinque annis, &* 19. *septimanis, & una die: supposito quod dicta hominis esset decem milliaria. Nota, Venus est planeta calidus & humidus virtualiter, & facit*

natum luxoriosum & pulchrum, quia gratia humiditatis facit ipsum posse in opere. Item facit natum diligere musicalia, quia musica est utilis pro cantantibus, & amatoribus, quia carmina confortant amorem. Item nota, supposito quod Venus & Saturnus venirent, secundum appositum, tunc natus illo tempore non esset omnino malus, nec bonus, sed medio se haberet modo; quia bonitas Veneris retardat malitiam Saturni quantum potest, & sic facit medium.

Mercurius quem Astronomi solent assequi, asserunt & ejus radios contrahi, facit natum corpore gracilem, satis parvæ personæ, barbæ pulchræ & raræ. Secundum animam vero erit sapiens & subtilis, philosophiam diligens & studium, & erit bonorum morum & perfecti sermonis, & ille multos acquiret amicos, & tamen non multum fortunatus. In eo bona consilia vigent, verax & nullius perfidiæ, expers infidelitatis & insçius, & non conscius, id est, socius in malo.

Hic exequitur de sexto planeta qui dicitur Mercurius. Nota, quod Mercurius semper graditur cum Sole, & nunquam ab eo distat amplius quam 30. gradibus. Calorem habet radiantem, raro propter vicinitatem solis videtur, sed tamen in meridie mediante speculo videtur. Et dicitur Mercurius; quasi Mercatorum Kyrios, id est, dominus, quia Mercatores indigent eloquentia. Vnde Mercurius dicitur Deus eloquentiæ, & complet cursum suum in 333. diebus, ita quod modicum minus quam per annum,

num, & quantitas Mercurii est sicut una pars de 22000. partibus terræ, ideo stella est parva.

Liteva dicit quod Mercurius contrahitur à radiis Solis, Ratio est, quia continue movetur sub Sole, & propter radios Solis videri non potest quia majus lumen offuscat minus. Item natus sub eo diligit philosophiam, quia facit natum subtilem secundum animam, ideo diligit subtilia. Item Mercurius facit hominem loquacem, multas patitur infirmitates, estque boni consilii.

Luna cum sit velocioris motus, facit natum vagabundum, sermone verum, nullius servitii, jucundum & mediocris staturæ, & habet inæquales oculos, scilicet unum altero majorem.

Exequitur de ultimo planeta qui Luna dicitur. Septimo nota quod Luna est velocissimi motus, ideo natus ejus est vagus, nec potest durare aliquo officio vel servitio. Et quod Luna est velocissimi motus patet, quia quanto Planeta est inferior, tanto citius movetur, quia Luna complet cursum suum in 27. diebus & 7. horis. Secundum Astronomos tantum distat à terra, quod ad eam partem ubi propinquior est terræ ad concavum orbis Lunæ homo veniret in 12. annis, & 58. septimanis & 3. diebus, supposito quod dieta ejus esset decem miliaria cum dimidia, Nota quod Luna habet lumen à Sole, & quando currit cum sole habet majorem vigorem & vim ut in novilunio, & in quolibet mense anni complet cursum suum per 12. signa. In Luna videmus maculam, & causa hujus

est per Comment secundo de Cœlo, quia Luna est corpus rotundum & rarum & densum ex nubibus, & ideo in medio propter raritatem non potest reverberare lumen solis, & penetrat ipsum in medio & per hoc patet obscuritas.

Et sciendum quod omnes stellæ & aliæ partes corporis supercœlestis illa officia divinitus exequuntur, & semper sic agunt, & sic nunquam expediuntur quantum ex parte eorum, & ideo fas est dicere secundum ea quæ dicta sunt, omnia inferiora à superioribus reguntur, & ideo illa quæ divino sacrificio & bestiali immolatione & alia quæ in mundo sunt, non possunt removere actionem corporum supercœlestium dantium vitam & mortem.

Hic auctor ponit unum notabile quod prius dictum est, quod natus sub diversis planetis diversimode regitur & producitur. Diceret aliquis, quomodo, quare, vel per quem sunt stellæ sic ordinatæ? Respondetur, quod per divinam naturam talis ordinatio facta est. Deus enim sic ordinavit dominia planetarum, & illud patet 12. Metaphys. Et auctor vult quod per jejunium & sacrificium bestiarum non potest removeri planetarum cursus. Illud probatur quia motus cœli semper est uniformis & regularis 7. Physicor. & semper invariabilis. Sicut ergo Deus instituit ab æterno, sic ab æterno, vel in æternum permanebit. Sed contra.

Sapiens dominabitur astris,

Secundum Ptolemæum & Theologos, & hoc non esset, nisi cursus planetarum & effectus impe-

impediri possent. Respondetur quod sapiens sic dominatur astris quando videret aliquem effectum Saturni de necessitate ut frigiditas, tunc potest se cavere à nocumento, sed non potest impedire eorum effectum simpliciter, quando ita semper agant. Et auctor loquitur naturaliter, cum dicit per sacrificia non potest removeri effectus planetarum, quia Theologus tenet ibi oppositam partem, quia sunt in potentia Dei, & Deus agit libere, & sæpe exaudit orationes fidelium.

Ex istis verbis sic forte aliquis crederet me sic cadere in duplici peccato. Primo quidem quia statim visa superficie verborum concluderet ex eis verbaliter, omnia de necessitate venire. Secundo quod me occultorem Christianæ fidei vellet dicere: sed quia declaratio amplior est in hac parte, idoneam omittimus. Et de illis planetis & utiliter de superioribus corporibus cœlestibus quoad influentiam respectu inferiorum in tantum dictum est. Est autem notandum, quod aliquando plures fœtus nascuntur in matrice, hoc autem est per disgregationem seminis in ipsa matrice, quia matrix habet cellulas in se: cum autem in qualibet cellula recipitur materia fœtus, ibi fiunt multi.

Hic respondet cuidam quæstioni, quia aliquis posset contradicere auctori. Ex dictis namque patet, quod omnia necessitate veniunt, quia eveniunt juxta cursum planetarum, & ille non potest impediri, secundum auctorem. Unde omnia bene eveniunt ex necessitate con-

ditionata, sed non absoluta, hoc declarat, quia quilibet effectus de necessitate evenit, stantibus suis causis necessariis & infallibilibus, ut dicit Aristoteles secundo Posteriorum: sed quia major quandoque est indisposita, ideo eorum effectus impediuntur per accidens: & sic supposito quod virtus planetarum in tali signo inducat mortem, tamen adhuc homo per remedia potest conservari: & sic materia non est disposita seu apta ad talem effectum. Ex illo patet error illorum, qui dicunt omnia evenire de necessitate constellationis.

De generatione animalium imperfectorum.

CAP. IV.

UT autem ea, quæ dicta sunt lucidiori lumine cognoscantur, & quomodo aliquando plures fœtus fiunt in matrice, & plures pueri nascuntur, sicut duo gemelli, opportunum est modicum transgredi ab hominis generatione, & videndum est de generatione animalium imperfectorum, quæ non ex semine, sed ex putrefactione generantur. Juxta quod notandum, quod animalia imperfecta, sicut muscæ & similia; non semper eodem modo generantur, sicut perfecta animalia, quia per decisionem seminis non generantur, sed ex putrefactis, ut patet 4. Metaphys.

Caput quartum, in quo auctor agit de formatione fœtus in utero, & primo facit digressum à proposito. Secundo regreditur ad propositum, ubi respondeamus, quod muscæ & aranea

nae sunt animalia imperfecta, non sunt de perfectione universi, non tamen sunt omnino frustra, quia natura ipsa ordinavit, ut malos humores absorbeant, ut eo melius hominis à malis humoribus præservarentur.

Utrum autem animalia eadem ex semine vel sine semine generantur, dubitatio est apud plures. Opinio enim Avicen. lib. de diluviis, est, quod eadem animalia ex semine & sine semine generantur: & hoc declarat, quia diluvium fieri potest adhuc universale, & in tali diluvio corrumperentur omnes viventes: corruptis autem omnibus viventibus fierent influentiæ in cadavera mortuorum quæ putrefacta sunt, & tunc ex virtute cæli generabuntur eadem, quæ prius fuerint. Ita quod unum generabitur ex putrefactis, & aliud per decisionem seminis sibi simile generabitur in specie; igitur eadem ex semine & sine semine generabuntur. Et declarat possibilitatem hujus ad sensum dicens: Capiantur capilli mulieres menstruosæ, & ponantur sub terra pingui ubi jacuit fimus tempore hyemali, tunc in vere sive æstate quando calescent calore Solis, generabitur serpens longus & fortis, ille ultra generabit sibi similem in specie per decisionem seminis. Et illud idem declaratur in mure, quia tempore suo quidam mus erat factus ex putrefactione, & ille ultra sibi generavit similem in specie ex semine, plures possent adduci rationes, sed prædicta sufficiant, quia longum esset omnia accidentia ad illam materiam enarrare.

Hic auctor movet dubium. Primo ponit opinionem Avicennæ & rationes ejus. Secundo reprobat illam ibi breviter. Ad illam opinionem nota, quod Avicenna posuit datorem formarum, ut per Commentatorem 12. *Metaphysicorum & 4. & ideo ipse ultra posuit quod virtus divina, mediante motu planetarum, possit infundere formas, & dare esse: tunc ultra ex putrefactione rebus generatis illa utraque generans sibi similia: sicut posuit, si virtus solis in terra producit plantam, quod illa, mediante fructu & semine, posset producere aliam plantam. Nota quod crines mulierum menstruosarum sunt multum humidi, grossi & venenosi, & ideo si ponantur sub pingui terra in hyeme, generabuntur humiditates & venenositas per solis virtutem, & possunt verti in serpentes. Sic dicitur basiliscus fieri artificialiter in fimo ex ovo. Unde fimus est terra pinguis, arvinata, humiditate repleta, ideo facit aliquid fructificare, unde in terra arida & sicca illud non habet veritatem, in hyeme fimus ab intra est humidus & calidus sufficienter, quia frigus circumstans non permittit calorem innatum exhalare & recedere. Nota quod mus, qui generatur ex putredine terræ, est grossior alio mure generato per decisionem seminis, & ille habet caudam majorem & est multum venenosus, quia materia fuit putrida valde, ex qua productus est. Item Avicenna posuit quendam vitulum cecidisse de cœlo, quem dixit generatum fuisse in aëre ex putrefactione.*

Sed

Sed breviter ad illam opinionem dicendum est, quod ipsa non est vera. Et ratio est, quia secundum philosophum 8. Phisic. sicut aliquis habet propriam materiam, sic proprium habet agens, quia tali materiæ est talis forma, quia alius est actus materiæ, & alius est actus formæ, ut dicitur 8. Metaph. & cum illa animalia habent diversas formas, ergo & materias, & per consequens diversa agentia & generantia habebunt. Intentio enim Phil. 8. Physic. est, quod eadem animalia, saltem secundum speciem, possent fieri ex semine, & sine semine, sicut sanitas quandoque fit ab arte, quandoque à natura. Sed in hoc differt ab Avicenna, qui ait, quod nunquam animalia perfecta sine semine fiant: secundum autem Philos. hoc non est verum: differt etiam ab eo, quia secundum doctrinam Phil. 1. Meteo. Diluvium universale est impossible apud naturam, tam per ignem quam per aquam. Et hanc rationem ponit Albertus, quod diluvium fit ex constellatione humectante, ideo si constellatio humectans respicit unam partem terræ, tunc alia opposita terræ respicit aliam partem, scilicet constellatio deficcans: Et quantum una humectat in una parte, tantum alia deficcat in alia parte, ideo impossibile est quod dicit Avicenna.

Hic improbat opinionem Avicennæ, Et non rationem Commentatoris, probando quod genera, tum ex semine, & sine semine, differunt specie, sic quod agens est diversum & recipiens diversum, sed à propagatis, & putredine generantis.

rantis, sic est quod materia est alia scilicet semen, & putredo igitur, &c. Item agentia sunt duplicia sicut virtus Solis & stellarum calore incorporata inautrefactis ab una parte, & agentia à quibus semina deciduntur ab alia parte, scilicet in propagatis: sic illi duo mures differunt specie, & si serpens generatur à crinibus, & ultra alius generatur per decisionem seminis, illi differunt specie. Nota quod impossibile est fieri diluvium universale, quia planetæ non possunt sic concurrere, sed bene sit diluvium particulare. Vt si omnes planetæ frigidi concurrerent in frigido signo piscium, quia illud signum est summe frigidum, ideo contingere posset, quod diluvium tunc generaretur in una regione, quam illud signum respicit, & sic non posset fieri, nisi miraculose universale diluvium. Legitur enim quod factum est diluvium universale propter malitiam hominum, de illo nihil hic ad propositum, cum naturaliter loquamur. Ex dictis nota, per experientiam videmus, quod tempore hyemali in una regione opposita, ubi est æstas, plus generatur de aëre & igne, secundum cursum planetarum.

Respondeamus & dicamus, quod eadem sine semine generantur, & causam hujus generationis reddit Philos. 4. Meteororum dicens: Calor disgregans corpus mixtum, facit per hoc quod subtile extrahit, & relinquit grossum: & non est absolute calor, sed est virtus constellationis cœlestis. Et Philosophi intentio

tio est, quod materia ex qua animal sine semine nascitur, est aliqua humiditas subtilis, in qua quidem calor naturalis sæpe agit ex parte cœli, qui dum proportionatus est materiæ, in quam quidem materiam forma talis animalis debet introduci, quam humiditatem calor cœlestis jam dictus segregat à qualibet parte grossi terrestris. Et secundum intentionem Philosophi 7. Meteororum, hæc generatio est univoca, saltem virtualiter, non autem formaliter. Per hoc solvitur dubitatio, quam quidam faciunt dicentes: Omne quod generatur univoce, ex sibi simili generatur in specie. Verum est, aut formaliter aut virtualiter, ut jam dictum est. Circa hoc nota, quod ex eadem materia plura animalia imperfecta nascuntur, ut ex Equi stercore nascuntur muscæ, vespæ & plura alia, & diversi coloris & figuræ, & similiter scarabæi.

Hic solvit dubitationem & respondet secundum intentionem suam. Nota, quod secundum Albertum talis est modus generationis animalium ex putredine, quia calor Solis quando protenditur usque ad materiam putridam, tunc extrahit humidum subtile ab illa materia, & generantur quædam pelliculæ, ita quod calor interior non permittitur exire, & tunc virtute Solis ille calor qui est in materia putrida petit exitum, & impeditur, & ex tali motu sursum & deorsum generatur quidam spiritus pulsans: mediante quo spiritu vita producitur in tali materia. Et si quæratur utrum ille spiri-

ſpiritus pulſans ſit ſubſtantia vel accidens. Dicendum quod eſt ſubſtantia, quia mediante virtute formativa, ille ſpiritus agit, & quia agens non niſi mediante ſpiritu ſubſtantiam producit, ideo neceſſe eſt illum ſpiritum eſſe ſubſtantiam, & ille ſpiritus eſt corpus ſubtile, generatum ex ſubtiliori parte materiæ mediante putredine. Sed dubitatur utrum ille ſpiritus ſit animatus vel inanimatus. Dicendum eſt quod ille ſpiritus non eſt formaliter animatus ſed virtualiter, quia educit animam viventis effective de illa materia putredinali. Et ideo Avicenna in duodecimo Metaphyſicorum, in illa digreſſione ubi improbat Averroëm, Platonem & Themiſthium, quod ex putredine generantur ranæ. Sed auctor dicit calor Solis attrahit humidum à putredine. Probo per experientiam. Accipio unum murem putredinalem, & ponam in locum ubi ſunt radii ſolares in vigore, invenio quod calor ſolis facit exhalare totam materiam muris, ita quod nihil remanet ibi niſi pellis. Nota quod generatio ſexto Metaphyſicorum dividitur ſic, quædam univoca, quædam æquivoca. Æquivoca eſt quando formaliter generans & genitum differunt ſpecie, ut ſi generatur mus de terra, &c. Univoca eſt, quando generans & genitum conveniunt in ſpecie, ut homo generat hominem, vel equus equum. Et ex illo ſolvitur dictum Philoſophi 6. Metaphyſ. quando dicit: Omne quod fit à ſimili ſub ſpecie fit: *Verum eſt de generatione univoca ſed non æquivoca. Nota quod ani-*

animalia generata ex putredine, non habent semper eundem colorem, speciem, vel figuram. Ratio est, quia ista animalia differunt specie, modo quæcunque differunt specie etiam dicuntur differre figura, & in colore naturali, quia ista consequuntur formam.

Causa autem diversitatis illorum animalium est divisio seminis in matrice, & illud est verum principaliter in animalibus perfectis. Et est notandum, quod in matrice mulieris plures sunt cellulæ, quando tunc semen decisum à patre sic colligitur, quod in unaquaque cellula matricis pars seminis sic recipitur, tunc est modus generationis plurium fœtuum, & ille modus generationis respectu animalium imperfectorum accipit simile, ita quod ibi inest aliquid loco matricis, & aliquid seminis. Et ideo talis humiditas dividitur per loca eductionis fœtus in putrefactis, & ideo multiplicantur animalia. Et causa similitudinis talium animalium, similitudo humidi educti de corpore in partes homogeneas & diversas species talium animalium sumitur per oppositum, scilicet per humidum eductum in partes heterogeneas.

Hic auctor infert causam, quare aliquando plures pueri nascuntur. Vnde plures sunt causæ plurium fœtuum particularium. Prima est divisio seminis in cellulas, & non sufficiens: quia expertum est per obstetrices, quod semel una domina peperit massam carneam, continentem septuaginta figuras hominum: modo certum est

quod

quod non sunt cellulæ matricis. Secunda causa est abundantia seminis, & tunc dividitur & spargitur, & fiunt plures fœtus. Tertia causa est, quia quando mulieres in cœitu nimis movent se, & tunc circum dispergitur semen, & fiunt plures fœtus.

Quod autem quædam animalia generata sunt longa & stricta, & quædam brevia, hoc est ex diversitate complexionis humidi, quia ex cholerico, calido & sicco generatur corpus longum, strictum, & gracile, eo quod calor in eo multum extenditur. Ex phlegmatico, frigido & humido generatur animal breve & latum, quia humor aqueus est multum dilatabilis, & frigiditas non multum extendit ipsum. Sed ex sanguineo, calido & humido generatur animal medium inter longum & breve, propter calidum & humidum temperatum. Sed ex melancholico generatur animal strictum & breve, quia frigiditas non permittit ipsum extendi, & siccitas non permittit ipsum dilatari. Ex cholerico autem accidentali & adusto, generatur animal longum & valde gracile, quia fervor caloris ejus multum extenditur, & siccitas mediata & moderata attenuatur. Et est notandum, quod cholericus est crocei coloris, ut frequentius, & sanguineus rubei coloris, melancholicus nigri coloris, & phlegmaticus albi coloris. Et quorum natura premixta fuerit, horum qualitas & color necessario permixtus erit. Sic ergo in hoc capitulo habemus modum generationis animalium imperfectorum ad fimili-

militudinem perfectorum, & quomodo plures fœtus simul fiunt, tam in perfectis quam imperfectis, & quare aliquod animal est longum & aliquod breve, aut quare talis coloris ut frequentius.

Hic auctor ostendit causam, quare quadam animalia generata sunt longa, & quædam brevia, ut satis patet in textu. Nota, quod nullus homo sit purus cholericus, phlegmaticus, sanguineus, vel melancholicus, sed omnes sunt mixti, sed unus bene plus habet de sanguine quam alter, quia nullum est animal, in quo elementa æqualiter dominantur, ut probat Averroës 1. *de Cœlo, quia si hoc esset verum, homo ubicunque poneretur quiesceret, quod est impossibile. Et tantum de generatione animalium imperfectorum.*

De exitu fœtus de utero.

Cap. V.

NUnc autem ad superius dicta de generatione & formatione embryonis in utero materno, sermonem nostrum convertamus, & de modo exitu dicamus. Et primo videndum est, quomodo istæ tres potentiæ animæ, scilicet vegativa & intellectiva, veniunt ad materiam fœtus, sive quo ordine. Juxta quod est notandum, quod illud est alterius negotii quam præsens materia requirit, quia respicit scientiam lib. de Animalibus: tamen in quantulum de ipso breviter tangamus.

Prima

Primo præmittit quædam necessaria. Litera dicit quo ordine, quia inter istas potentias est ordo perfectionis communitatis, ideo dicit Comment. 1. Metaphys. de erroribus, quia primo recipiuntur, & accipiunt formas universales, & postea minus virileque ad determinatas, ergo semper est ordo.

Sperma vero collectum in matrice mulieris augmentatur statim quando infusum est ei, & quando matrix est bene clausa, sed alimentum sive augmentum est à potentia animæ vegetativæ, quia spermate decisо à patre vel generante, demissa est ista potentia vegetabilis: & hoc patet 2. de Anima. Ubi dicitur quod potentiæ vegetativæ sunt duo opera, scilicet generare & alimento uti, quia planta generat plantam, animal vero animal. Unde videtur quod ab illa anima fluat virtus generativa proficiens, seu competens generationi embryonis, postea vero tempore subsequenti secundum exigentiam naturæ superadditur materiæ anima sensibilis, & postea anima illius speciei vel illius. Et illæ virtutes scilicet vegetativa & sensitiva, distinguuntur per operationes, quæ ultra differunt per objecta, & non differunt illæ duæ potentiæ, scilicet vegetativa & sensitiva, ita quod sunt duæ potentiæ distinctæ secundum essentiam: est enim una & eadem essentia vegetabilis, quamvis non eodem modo, & hoc dicit Phil. 16. de anima. Embryo primo vivit vitam plantæ, secundo vitam animalis, tertio vitam hujus speciei vel hujus.

Etiam

Etiam additur in homine virtus intellectiva, quæ non generatur à materia, sed à cœlo, & de formis infusa, unde est finis & perfectio omnium formarum existentium inferius. Jam consuevit apud medicos dici, quod prima vita est latens & occulta, media apparens & manifesta, ultima vero excellens & glorioſa. A prima est sensus naturalis, à secunda sensus animalis, à qua est sensus, visus, auditus, & etiam motus voluntarius: à tertia vero est sensus spiritualis, à quo importatur discretio & persecutio, & sic de aliis.

Hic auctor ostendit intentum suum, ostendendo, quomodo istæ tres potentiæ veniunt ad materiam. Nota quod spiritus & semen viri est quodammodo vitalis, quia vivit vitam hominis, Et quando istud recipitur in matricem vivam, & calidam, tunc operatur in semine mulieris, & virtus vegetativa & formativa primo generat pelliculam secundinam, cui semen involvitur, & sic continuo se movet ad semen mulieris, & penetrat in materiam longam, latam, & profundam. Et incipit ibi virtus formativa, & generat spiritus pulsantes, & pulsatiles, & in eo generat illos spiritus pulsantes, facit materiam vivam, & formatvenas & nervos, in quibus currunt illi spiritus. Vnde spiritus venæ pulsatiles, vel saltem proportionabiles ejus, inveniuntur in arboribus & in plantis, & tunc materia sic vivente vitæ spirituum, qui vegetant illam materiam sensitivam, recipitur in illa materia.

ria. Et tunc in homine in materia ſtante ſub anima cognitiva, quæ eſt ultima forma naturalis, per virtutem Dei & cœli intellectus infunditur & introducitur. Vnde loquendo tam Phyſice quam Theologice intellectus non educitur de potentia materiæ, quia intellectus non eſt corpus nec virtus in corpore, per commentatorem tertio de anima, commento quinto & quarto. Sed Theologice loquendo, tunc anima eſt forma ſubſtantialis corporis humani dans ſibi eſſe ſubſtantiale. Sed Averroës ponit, quod intellectus copulatur nobis ſolum à generatione, & per copulationem phantaſmaticam, ſicut nauta navi per navigationem, & ponit quod ſit unus in omnibus hominibus, & ille articulus eſt ab eccleſia condemnatus, qui enim hoc credunt, ſalvari non poſſunt. Et per hoc tenent potiſſimum Ariſtotelem eſſe damnatum, quia in illa opinione videtur mortuus fuiſſe. Item quod ad minus dubitavit, quod non firme credidit quemlibet hominem habere diſtinctum intellectum à Deo creatum, ſicut videtur in 2. de Anima. Nota quod illa forma dicitur educi de materia quæ extenditur extenſione materiæ, ita quod tota eſt in toto, & pars in parte extenſive, ut anima ſenſitiva in corpore pedali eſt pedalis, & in ſemipedali ſemipedalis, licet ſit tota in toto virtualiter. Nota, quod auctor videtur ponere illud quod potentia vegetativa ſit pro aliquo tempore in materia pro quo non eſt ſenſitiva. Illud eſt verum manifeſtative, ita quod prius manifeſtantur opera hujus potentiæ

& prius apparet fœtum nutriti & augmentari antequam sentiat & se moveat.

Tempus vero egressionis fœtus ab utero materno, ut frequentius est in nono mense, quibusdam tamen in octavo, quibusdam in x. & in xi. & etiam ultra. Quædam vero mulieres solent parere in vi. mense & abortivè, ideo naturam hominis non producunt, sed aliquam materiam carneam & lacteam. Illud autem accidit eis propter plura, ut patet: quia materia menstruorum corrupta est vel per nimium motum per quem rumpitur matrix, vel propter alia mala. Et ideo meretrices & doctæ mulieres vel lenæ in hac arte, quando sentiunt se imprægnatas, movent se de loco ad locum, de villa ad villam, ducunt choreas, & multa alia mala, & frequentius multum coëunt, & luctantur cum viris, ut per motum liberentur à conceptione, & cupiunt coïtum ut per delectationem obliviscantur dolorem qui generatur ex destructione fœtus.

Hic auctor exequitur intentum suum de regressu fœtus. Nota quod omnis fœtus qui egreditur in nono mense, ut sæpius vivit, quia ille fœtus est bene maturus & satis fortis, quia nonus mensis correspondet Jovi. Jupiter vero est benevolus planeta, scilicet calidus & humidus. Ideo est ministrator & nuncius vitæ, vita autem consistit in calido & humido. Auctor dicit, quandoque in xi. *mense fit egressus, & illud non est verum, sed mulieres decipiuntur*

in computatione quandoque concipiunt unam massam seminis, & post aliam quindenam impregnantur, & tunc putant se concepisse prius, unde illa massa prius concepta ejicitur, & emittitur tempore conceptionis. Nota quod quando puer primo egreditur, tunc ponit digitum ad os ex suæ naturæ exigentia. Ratio quia puer exit de matrice tanquam de balneo calido, & tunc veniens ad aërem sentit frigus, ideo ponit digitum ad os calidum, ut calefaciat ipsum. Item quando nascitur tunc sonat, quia patitur ab aëre frigido. Et si facit clamorem in ventre signum est quod non erit vivus, quia aliunde non faceret clamorem, nisi à quadam læsione vel pressura.

Est autem notandum quod juvenes ex timore, & ex ictu tonitrui sæpe disponuntur: quod fœtus vitam habens moritur, & si vitam non habuerit, possibile esset quod semen motu naturali forma hominis destrueretur. Causa autem hujus primo accidit ex parte timoris à quo totum corpus immutatur & disponitur ad ægritudinem, & per ejus adventum fœtus læditur & extinguitur. Secundo ex parte fulminis, quod penetrat usque ad interiora, & ea destruit, & combustionem facit: tamen nullum signum aduſtionis extra apparet, propter vaporis illius subtilitatem. Et est etiam vapor ille fortissimus, qui etiam quandoque interficit hominem, eo quod penetrat ad membra vitalia interiora, & propter subtilitatem non apparet aduſtio, eo quod magis lædit ictu

quam

quam calore. Et tunc frequentius secundum disposítionem naturalem interiorem, ubi fœtus invenitur dispositus, tunc consumit totum humidum radicale & complexionale ipsius fœtus, & tunc fœtus extinguitur. Et sciendum quod illa non sunt ficta, quia recitat Albert. de operatione & effectu fulminis, quod in ictu tonitrui, quandoque videtur comburi calceum pede illæso, & è converso. Et quandoque pili juxta loca libidinis membris illæsis, quod ictus fulminis pertingit ad interiora per hunc modum quem dixi. Fides hujus est, quia venenosus serpens percussus à fulmine, per paucos dies vermiculat & putrescit: Et est serpens à quo tollitur venenum per hujusmodi impressionem. Item signum fidei est dolium pertusum, cujus vinum stetit per aliquod tempus non exeundo. De his autem & de eorum causis superfluum est hic determinare.

Hic auctor ponit quædam notabilia. Et primo nota quod tonitru quandoque ex calore fit, scilicet quando exhalationes calidæ recipiuntur inter nubes, & ibi per frigus nubium exagitantur, & tunc scindunt nubem, & ex tali forti motu fit tunc incensio illarum exhalationum, & sic per consequens fit coruscatio. Et ideo omnes illi graviter peccant qui dicunt, quod fiat in tertia regione aeris, quia fit intra nubes. Et duo sunt motus tonitrui, scilicet ictus & fulmen, modo ictus ille quandoque scindit arbores, & ille sonus & ictus non scindit, sed fulmen: quia est valde subtile, quia ge-

neratur ex exhalatione ſubtili & calida, & illud fulmen ſæpe comburit calceum pede illæſo. Quia quandoque fulmen ita cito recedit, quod pedem non tangit, & quandoque comburit pedem, calceo manente illæſo. Ratio, quia calceus eſt ſubſtantia poroſa, ſicut omnis pellis, ideo fulmen tranſit per omnes poros calcei, & invenit pedem reſiſtentem, ideo illum comburit.

Sed de his quæ dicta ſunt in textu quædam dubia moveri poſſent, quorum ſolutiones & determinationes vobis committo. Primum eſt, utrum poſſibile ſit in illo tempore, quando vir eſt in coïtu cum muliere, ſi effectus fulminis per tempus illius motus fuerit, an ſemen receptum hora ejectionis poſſit recipere aliquam novam impreſſionem, per quam diſponatur ad aliquid aliud, quam ſua natura particularis intendit?

Hic auctor movet quædam dubia, quæ non ſolvit, ſed remittit ea nobis ſolvenda, & primum dubium ſolvitur ſic, & dicitur quod fulmen in hora ejectionis ſeminis poſſet impedire ſemen à forma quam agens particulare intendit. Quia poſſibile eſt quod fulmen faciat materiam venenoſam, & ſic facit ipſam ineptam ad generationem hominis, ita quod ex illa materia generantur bufones, & alii vermes, & ſic patet ſolutio primi dubii.

Secundum dubium, utrum in hora ejectiois ſeminis, id quod influitur à planetis poſſit prohiberi ab ipſo fulmine & tetegiſſe

Ma-

materiam feminis ex parte patris & matris?

Hic movet secundum dubium, & potest sic solvi, quod virtutes planetarum possunt impedire fulmen, ideo quia planetæ quidam influunt vitam, & esse tale hoc fulmen destruit. Tunc ultra dubitatur, quare hoc potius fit in principio ejectionis seminis quam tempore sequenti? Dicendum quod tempore ejectionis tunc semen est adhuc tenue, & cito potest impediri. Secundo dubitatur, quia dictum est, quod superiora non possunt impediri, quia semper agunt naturaliter. Dicitur quod bene possunt impediri in illis, quæ sequuntur opera breviora illorum.

Tertium dubium, utrum per ictum fulminis tangentem materiam ex utraque parte posset influi semini virtus, per quam procedit ad formam masculi, ita tamen quod materia prius dispositа fuerit ad fœmellæ formam vel dispositionem, & è converso?

Movet tertium dubium, & solvitur sic, si materia esset dispositа ad formam fœmellæ, tunc per ictum fulminis in masculum disponi posset, & e converso. Quia possibile esset quod per ictum fulminis inferretur aliqua virtus, per quam semen Viri esset vigorosius semine mulieris, & e converso. Et idem contingere hoc posset, & illæ solutiones sunt probabiles, ut vult auctor dicendo quod illa dubia sunt multum occulta, ideo in litera non solvit ea.

Quia fœtus in septimo mense, ut frequentius bene habet, ita quod motus naturalis est. Si autem permanserit usque ad octavum men-

sem, tunc naturaliter tendit ad ortum; & incipit laborare ad egressum, ideo in septimo mense habet bene, ita quod motus ejus naturalis est, ita quod in octavo mense exit libenter, & subito morietur. Quia multum in septimo mense laboravit, & sic debilitatus est. Si vero nono mense exeat, est sanus, quia requievit per octavum mensem à laboribus habitis in septimo mense.

Hic auctor exequitur de exitu fœtus in speciali. Nota quod fœtus in octavo mense male se habet. Hoc probatur extra textum, ratione, quia Saturnus tunc dominatur, & ille est contrarius vitæ animalis, quia est frigidus & siccus. Alia ratio patet ex textu. Tamen si fœtus esset valde fortis, & haberet amplum foramen per quod exiret, sic posset evadere & sanus exire, sed hoc raro contingit. Sed quod in nono mense sanus exeat, patet, quia nonus mensis correspondet Jovi qui est calidus & humidus, & est principium vitæ.

Ubi sciendum quod in quibusdam mulieribus est major dolor quam in aliis, quia in quibusdam accidit quod fœtus quandoque prætendit manum, & quandoque pedem, quæ omnia sunt nociva. Tunc obstetrices fœtum diligenter retrudunt, & ex illo generatur magnus dolor, ita quod plures mulieres, nisi fuerint valde fortes, debilitantur usque ad mortem. Accidit quandoque etiam in partu mulieris, quod rumpitur vulva usque ad anum, ita quod illa duo foramina unum fiunt. Et

tunc

tunc obſtetrices diſcretæ utuntur quodam unguento, ungentes vulvam, & diligenter retrudunt matricem: quia matrix ſæpe læditur & vulneratur in vulva. Et ideo neceſſarium eſt, ut in partu mulierum habeantur diſcretæ mulieres, & in hoc opere expertes. Hoc autem didici à quibuſdam mulieribus, quod quando fœtus prætendit caput in exitu, tunc bene valet negotium, quia tunc alia membra faciliter ſequuntur, & fit partus levis.

Hic auctor ponit unum notabile, & eſt ſatis notum ex textu. Sed notandum, quod quando fœtus præponit pedem vel manum, non poteſt bene exire, quia tunc jacet oblique in uno latere, & maxime ſtimulat, & tunc mulieres retrudunt, & retrudendo fit maximus dolor. Et quando vulva mulieris eſt arcta, & fœtus eſt magnus, tunc poteſt fieri ruptura uſque ad anum, & iſtud maxime contingit in mulieribus pinguibus, quia pinguedo earum facit ſtrictum & arctum meatum.

Sed circa ea quæ dicta ſunt, dubitatio oritur omnibus mirabilior, ſcilicet unde veniat puero jacenti in matrice nutrimentum, cum matrix ſit undique clauſa? juxta quod notandum, quod fœtus eſt clauſus in matrice mulieris, virtute naturali in tali complexione occulta. Primo inter omnia naſcitur quædam vena vel nervus quæ perforat matricem, & à matrice procedit uno tramite uſque ad mammillas: modo quando fœtus eſt in utero mulieris, tunc indurantur mammillæ mulieris, quia tunc ſubſtantia men-

ſtrui fluit ad mammillas propter clauſuram matricis, & ideo ſubſtantia menſtruoſa fortiori decoctione coquitur uſque ad colorem albedinis, & appellatur flos mulierum ideo uſque ad colorem lactis dealbatur, & illud lac mulieris dicitur. Et ſic illo modo decoctum mittitur per talem venam ad matricem, & ex hoc fœtus nutritur tanquam de proprio & naturali nutrimento. Et hæc eſt vena quæ in exitu fœtus ab obſtetricibus abſcinditur in umbilico, & ideo videtur in puero noviter nato, quod umbilicus ejus ſit ligatus cum aliquo ferro, ne aliquid exeat de corpore ejus per hanc venam quæ abſciſſa eſt à matrice in utero mulieris, quæ vocatur umbilicus, & pendet in utero materno cum pellicula ex parte matricis annexa.

Hic auctor movet unum dubium, ut patet in textu. Nota quod ſecundum Ariſtotelem in quinto Metaphyſ. tunc iſta vena & umbilicus debent eſſe adnaſcentia, vel connaſcentia, quia matrix mulieris & umbilicus pueri conjunguntur, mediante illa vena, ita quod cibus tranſit à mammillis mulieris ad umbilicum, mediante illa vena. Nota quod umbilicus directe eſt in medio corporis, in homine bene formato, & mediante ipſo cibus æqualiter inflatur omnibus membris à mammillis mulieris. Et dicitur umbilicus ad umbo, onis, quod eſt media pars clypei, & ycos cuſtos, quaſi cuſtos umbonis medii in corpore.

Item dubium eſt, quare in mulieribus mammillæ ſunt ſupra; & in aliis animalibus infra?

Dicen-

Dicendum quod duplex est causa. Prima si mammillæ mulierum essent infra: impedirent transitum, ideo natura sagax sic ordinavit. Sed vacca, capra & alia animalia habent quatuor pedes, ideo mammillæ non impediunt transitum. Secunda causa, quia in mulieribus à corde dependet calor, & ille calor extendit se usque ad mammillas, ideo habent eas in pectore juxta cor. Sed in brutis maxime dependet calor ab hepate, & ideo influitur calor ad mammillas, ideo sunt infra, & ideo sic etiam melius mulgentur & lactantur à fœtu. Sed dices, quare viri non habent mammillas? Ratio est, quia viri non patiuntur menstrua, & non nutriunt pueros, ideo non est necessarium. Sed habent summe parvas, sicut mulieres habent testiculos valde parvos. Sed dices, utrum melius valerent parvæ mammillæ quam magnæ? Dicendum est quod mediocres sunt melius valentes, unde magnæ non sunt utiles, quia in ipsis est calor diffusus hinc inde, & non habent multum de calore, & ibi mala est digestio. Etiam parvæ non valent, quia ibi est modicum nutrimentum.

Item nota, quod fœtus in utero materno secundum nutrimentum disponitur, & ideo mulieres impregnatæ prohibentur, ut caveant se à fortissimo potu, sicut forte vinum, quia non possunt bene digerere illum fortem potum, & potus fortis non competit fœtui, cum adhuc ipse sit multum tener & debilis.

De monstro in natura.

Cap. VI.

Sicut dicit Aristoteles secundo Physicorum, quod sicut peccatum in natura, sic etiam in arte. Cujus declaratio ad præsens negotium multum valet & ad manifestationem intenti, in quantum nunc expedit. Unde sciendum quod monstra sive peccata in natura vocantur illa individua alicujus speciei, quæ in aliqua parte corporis cursum communem illius speciei excedunt, sicut contingit videri in hominibus habentibus nisi unum pedem, vel tantum unam manum, & sic de aliis. Notandum est autem quod istud miraculum, quod Philosophi monstrum naturæ appellant, accidit multis modis, aut enim ex diminutione materiæ, aut ex superabundantia. Ex diminutione vero contingit pluribus modis. Primo modo diminutio attribuitur materiæ in se, & tunc cum membra principalia primo puero debent formari & ordinari, natura sagax & ingeniosa facit ut completius potest & ea quæ sunt principalia format, & istis formatis & dispositis, ad formationem cæterorum membrorum studet, & ibi ex materia quam habet facit quod potest, & format partem diminutam quando diminutio est in materia & ideo contingit error, & ideo contingit caput aliquando esse majus vel minus quam natura requirat illius individui particularis sic generati, quia

quia si diminutio in materia partis præjacentis formationi non obfuisset, caput sic formatum sub dimunitione materiæ esset proportionabile naturæ individuæ in se & in omnibus aliis membris, & illud etiam de aliis principalibus concludi potest, cum istis principalibus debetur ordo, ut Philosophi naturales, & medici testantur. Alio quidem modo diminutio materiæ attribuitur parti alicui generandæ specialiter.

Hic auctor exequitur intentum suum de modo generandi monstra in natura, & adducit similitudinem, & vult quod natura assimilatur arti, quia sicut aliquis artifex primo format & ædificat bonum fundamentum, postea studet ædificare super illud fundamentum. Sic similiter natura prius membra principalia & magis necessaria format, scilicet cor, hepar, cerebrum & testiculos, & postea minus principalia, scilicet manus, pedes & brachia, & sic si defectus est in materia, tunc melius esse magis principalia quam minus principalia. Nota, quod duplex est natura, quædam intendens, alia producens. Modo natura intendens non errat, quia quod melius est semper intendit. Sed producens quandoque errat, quia quod melius est non semper intendit, sed hoc ex parte materiæ abundantis vel deficientis, ita quod monstra fiant secundum defectum materiæ. Et hoc dupliciter, aut secundum quantitatem discretam: sic quandoque unus generatur cum uno pede, vel cum quatuor digitis in una manu.

Aut secundum quantitatem continuam, sic generatur aliquis cum nimis magno capite vel cum nimis magna manu. Si vero per abundantiam fuerit hoc etiam dupliciter, aut secundum quantitatem discretam, sic quandoque generantur homines habentes duo capita: vel sex digitos in una manu, & sic de aliis: aut secundum quantitatem continuam, sic generatur aliquis cum maximo capite, præter cursum communem illius speciei. Nota quod monstrum dicitur eo quod monstrat se videntibus, quia omnes diligimus videre monstra, propter admirari. Unde monstra sunt sic intenta à natura per accidens & non per se. Vide si natura non posset producere quinque digitos in manu, producit quatuor vel tres, secundum exigentiam materiæ illius. Sed dices, quare tunc fiunt monstra? Ad hoc dicunt Philosophi, quod fiunt ad exornationem universi. Nam dicunt, sicut diversi colores in pariete existentes decorant ipsum parietem, sic etiam diversa monstra ipsum universum exornant mundum. Item monstra etiam maxime fiunt per influentias cœlestes, quia quandoque regnat specialis constellatio, & ab illa diversæ figuræ influuntur. Unde expertum est, quod generati sunt duo gemelli tam vicini vel ramificati in dorso, habentes distincta capita vel membra, & distinctas manus, & non pedes, &c.

Juxta quod notandum, quia secundum intentionem Philosophi, omne mixtum consurgit ex quatuor elementis: & ideo quod est natura-

turæ igneæ, cadit in ſuum ſimile, & quod eſt de natura terræ cadit in ſuum ſimile, & ſic de aliis. Ex iſto aliquis crederet & opinaretur me velle dicere quod elementa formaliter eſſent in mixtis, hoc eſt enim contra intentionem philoſophi 1. de Generatione, ubi vult quod ſolum virtualiter ſint in mixtis: modo ex iſtis poſſibile eſt aliquando ſemen habere proportionem diminutam ex parte alicujus impedimenti ſpecialis, & ſi ex parte terræ fuerit, contingit diminutionem fieri in oſſibus, eò quod ex terra radicaliter formantur & ſic de aliis. Contingit etiam aliquando diminutionem corporis individui generari cum uno pede, aliquando ſine brachiis, aliquando unius digiti, & ſic de ſimilibus. Si vero ex altera parte miſcibiliter eſt, tunc poſſibile eſt in ſimili parte generari, monſtruoſitatem apparere, ut frequentius contingit in his, qui habent octo digitos in manibus, vel in pedibus, vel duo capita, vel aliquod aliud.

Hic auctor declarat dictum ſuum ſecundum intentum Philoſophi 1. *de generatione. Nota quod auctor eſt iſtius opinionis, quod elementa maneant in mixtis virtualiter, ita quod ex elementis corruptis generatur forma mixti, in qua reſervantur qualitates elementorum, ſicut videmus in mellicrato, quod eſt mel virtualiter, ſed non formaliter. Illud probatur, elementa ſunt contraria, illa autem quæ ſunt contraria, in eodem fundari non poſſunt, ut eſt mens Ariſtot. in* 4. *Phyſic. & auctoris*

sex principiorum scilicet Gilberti Porretani, & Arist. in post prædicam. & Petri Hispani, & Boëtii in libro de divisionibus. Item elementa sunt corpora distincta non compatientia se in qualibet parte mixti, ideo virtutes earum manent.

Est igitur notandum, quod monstruositas non solum ex parte diminutionis materiæ accipitur, vel contingit, sicut jam dictum est: sed etiam aliquando ex malitia matricis, quæ si fuerit lubrica & vitiosa, vel malitiosa, totum semen non retinebit, sed dispergit aliquando antequam totum semen in massam colligitur, tunc vi occupatur, matrix clauditur, & sic modicum seminis recipitur à quo debet formari fœtus, & illud habet speciales modos sub se, qui plures sunt. Sed de his narrare longum esset & ideo hæc omittantur, & quando isti modi contingunt, tunc & diminutio effective à matrice procedit. Quidam vero procedunt ex parte coïtus cum fœmella, sic quod ad monstrositatem multum operatur inordinatus coïtus, ex eo quod aliquando masculus est in coïtu cum fœmella, si tunc masculus tempore coïtus inordinate jacet cum fœmella, monstrum facit in natura. Narratur enim de quodam, qui lateraliter jacuit super fœmellam tempore coitus, & fœmella generavit puerum in uno latere curvum, & in pede claudum, & causa hujus ex inordinatione coitus processit.

Hic auctor ostendit alium modum monstrorum sive monstruositatis. Unde matrix quan-

quam

quam est causa monstruositatis, ut si fuerit lubrica. Unde lubricum dicitur illud, quod vix potest retineri, sicut anguilla vel aliud tale. Item coitus inordinatus, & vehemens maxime est cavendus propter fœtum debite producendum ne semen perverse recipiatur in matrice. Et nota pro tanto, coitus stando est irregularis in natura, quamvis rudes non curant, quia semen ita debite recipi non potest sicut debet. Ex illo patet quod multa sint peccata, quæ non solum peccant in lege, sed etiam in natura, quia natura debite & regulariter intendit producere.

Peccatum vero naturæ aliquando contingit ex superabundantia materiæ, quæ diminutioni opponitur, & illud habet in se multas causas sive modos speciales. Quando enim superabundantia materiæ est in omni parte ejus, vel secundum exigentiam naturæ & secundum ejus formam, & sic multæ tortuositates & tumores apparent in membris, hujus est ratio, quia si natura abundat in parte seminis deputati ad corpus vel ad caput, tunc neutra facit illud quod naturaliter potest, scilicet aliquando duo capita, aliquando duos pedes, quorum unus multum major est alio: & secundum communem cursum, & aliquando facit gibbosum in pectore, aliquando in dorso.

Hic auctor ostendit, quomodo ex superabundantia materiæ fiunt monstra. Vbi valet pro sententia, si semen nimium in abundantia sit infusum, & quia matrix est clausa, & quia

tunc

tunc ejus tota materia transmutatur in materiam fœtus, & si tunc pars ex qua debet fieri caput fœtus est nimis abundans, tunc fiunt duo capita vel tria, & sic de aliis partibus & aliis membris deputatis.

Sed in omnibus istis mirabilior est iste casus & effectus quem Albertus recitat, de uno, cui nata fuerunt duo membra libidinis, unum ex parte viri, aliud ex parte mulieris, ita quod potuit succumbere, id est, subjacere, & incumbere, id est, active coïre. Et causa hujus originaliter trahitur ex superabundantia materiæ, quia materia fuit principium sufficiens generandi utrumque membrum. Ex superflua autem parte seminis ex qua talia membra solent generari, recitant Avicenna & Albertus, ut patebit in textu inferius.

Hic ponit mirabilem eventum de Hermaphroditis; & dicit Albertus de Hermaphrodito, qui utrumque membrum habuit, & potuit agere & pati, non quodammodo in se-ipsum sed respectu alterius: & hoc provenit ex eo, quod materia fuit tanta, quod virile membrum fieri potuit. Et membrum virile est semper superius, & fœmineum inferius. Sed dices, quare natura non producit duo membra virilia, & duo fœminea? Ratio est quia natura de contingentibus facit quod melius est sic ordinari, quia alterum semper superflueret si faceret duo virilia, quia quicquid unum faceret, hoc etiam alterum. Præterea sæpe accidit, quod generatur gallina, quæ habet membrum indispo-

dispositum ad coïtum, ita parvum sicut gallus, & illud provenit ex defectu materiæ. Item si contingat quod generatur fœmella sine apparentia membri muliebris, tunc pellicula est suprapositа, quam oportet removeri. Nota quod si Hermaphrodita magis apparet in specie viri, sic tenebit in tali specie. Si autem in specie fœmellæ, tunc iterum se sic tenebit. Et non licet sibi ambo opera exercere secundum præcepta legis.

Et nota secundum Avicennam, si semen cadit in latere sinistro matricis, generatur fœmella, si in dextro, generatur masculus: sed in medio Hermaphrodita, participans naturam utriusque scilicet masculi & fœmellæ. Et à viro tanquam digniori recipit speciem secundum naturam, licet hæ naturæ fiant in ipso. Recitat enim Albertus quod sicut quædam talia monstrosa corpora contingunt, sic etiam spiritualia. Dicit enim de duobus gemellis, quorum unus habuit in dextro latere virtutem, ut ubicunque portabatur à parte illius lateris, aperiebantur omnes seræ & clausæ. Et alius habuit virtutem in sinistro, quod ubicunque portabatur erant clausæ quæ prius fuerant apertæ. Et loquor de apertione & clausura serarum in ostiis domorum. Et causa hujus non provenit ex materia, sed ex speciali constellatione cœli, non solum ex constellatione speciali, sed etiam ex speciali materiæ dispositione ad talem effectum, quia *actus activorum sunt in materia bene prædispositа, vel*

in patiente disposito, ut dicitur secundo de anima.

Hic auctor ponit unum notabile, ut satis patet in textu. Nota, in latere dextro est major calor quam in sinistro. Cor enim jacet in sinistro, & influit calorem in dextrum. Et ideo in dextra generantur masculi, gratia caloris, & ideo dextra pars corporis est fortior & vigorosior quam sinistra. Unde à dextra fit motus, secundo de cœlo. Unde dexter pes est modice major sinistro. Similiter de manu dextra, & sic de aliis. Alio modo patet, quomodo fiat generatio duorum ramificatorum in dorso. Quia quandoque contingit quod semen recipitur in duabus cellulis matricis, & tunc potest contingere quod pellicula dividens cellulas, corrumpatur, & tunc conjungunt illa duo semina se invicem dorso, & habent distincta capita, & distinctas animas, & debent baptizari pro duobus hominibus. Nota, quod virtus cœlestis mirabiliter operatur, & occulte in inferioribus. Unde possibile est de duobus gemellis, quod virtus cœlestis respicit gemellum in latere dextro, secundum talem virtutem, secundum quam influit sibi virtus aperiendi seras sine contactu, quia ista pars dextri lateris forte alterat aërem, & ille alterat seram, usque ad apertionem. Et qui sic se habent, sæpe sunt fures, quia seras possunt aperire. Nota, diversitatis est hæc causa, quia secundum quod virtus cœlestis invenit materiam dispositam, sic operatur illam.

Et nullus credat, quod quædam dicta sunt ficta,

ficta, quia id simile contingit videri in lapidibus quibusdam, in quos specialis constellatio agens imprimit speciem & formam hominis vel alterius speciei, secundum exigentiam agentis, sicut visum est sæpe quando lapides dividuntur, quod fit ex constellatione speciali. Et non est mirum in gemellis, cum etiam in quibusdam aliis accidit, ubi est possibile invenire: & omnes modi speciales in monstris possunt reduci ad duos modos principales, scilicet propter inobedientiam vel insufficientiam materiæ, secundum Avicennam in secundo Metaphysicorum, & Aristotelem tertio Meteorum, & per inobedientiam intelligo indispositionem, quando materia non est bene disposita, ideo non obedit agenti, & per sufficientiam intelligo diminutionem vel impedimentum ex parte matricis.

Hic auctor respondet tacitæ quæstioni dicens. Diceret ergo aliquis, hæc sunt ficta quæ ponuntur hic, & ideo non credantur.

Nota quod hæc possunt fieri, mediante enim virtute cœlesti in lapidibus multiplex est virtus, unde Albertus recitat, quod in Colonia in quadam fenestra videt quendam lapidem habentem speciem regis, & tunc debet nasci magnus rex, unde in multis lapidibus vultus humanus figuratur, & per illos lapides fiunt diversæ medicinæ. Unde si quis Sole exeunte in piscibus insculperet speciem piscis in lapide, ille posset convocare omnes pisces in aqua, hoc est, tempore determinato. Unde Hali in Centiloquio

loquio Ptolomæi recitat diversa signa & miracula, de inscriptione, seu sculptione lapidum.

Et si quis diceret & argueret sic, Si monstra possent fieri, sequeretur quod natura posset privari fine, quia semper intendit agere regulariter. Dico secundum Avicennam, quod non semper possibile est ex parte particularis naturæ, omnem materiam ad suum finem amoveri, nec est concedendum, quod privationes suarum actionum habeant fines, & ideo de ægritudine & morte non est instantia, quia hæc non sunt intenta à natura particulari, sed ab eo qui hanc regit, & illa appellata est *intelligentia*, secundum manifestationem philosophorum, qui digne locuti sunt de natura. Et tantum de his dictum est.

Hic auctor ponit objectionem seu instantiam, & solvit in textu. Pro quo nota, quod regulariter intendens producere, potest impeairi per naturam particularem, & ideo patet quod monstra non sunt intenta à natura, nisi vel per accidens. Item nota, natura particularis non intendit fines privationum, quia videt melius esse quam non esse, sed Deus & natura cœlestis sciunt omnia optime disponere, & vocatur intelligentia non errans. *Unde ex primo de cœlo, omnis mors, corruptio, ægritudo, infirmitas sunt præter naturam.*

De ſignis conceptionis.

Cap. VII.

FInito ſermone noſtro, in quantum ſufficit de generatione & formatione fœtus, & penes quem modum & pluribus aliis materiæ incidentibus. Ut tamen præſens doctrina magis complete habeatur, notanda ſunt ſigna conceptionis in muliere quæ ſunt plura, Primum eſt ex parte coïtus. Si enim mulier quando fuerit in coïtu cum viro, poſt coïtum ſentit frigus, & dolorem in cruribus, ſignum eſt quod concepit. Secundum ſignum, ſi mulier paucum ſemen emittit vel nullum, ſignum eſt quod concepit.

Hic auctor determinat de ſignis conceptionis. Ratio primi ſigni eſt, quia quando mulier concipit, tunc calor naturalis concurrit ab ipſa pro formatione fœtus, ideo relinquitur frigus in membris. Et hoc videmus in ſimili, quia quando homo comedit, poſt hoc patitur frigus, quia calor naturalis tranſit ad ſtomachum alterando cibum: ideo non eſt ſtudendum poſt prandium, ſed prius modicum labora, ut calefias, & ſic digeſtione confortata ſtudeas, quia tempore ſtudii ſpiritus vitales concurrunt ad cerebrum, ipſum juvando. Illud enim patet in febricitantibus, qui habent in ſtomacho humores groſſos, quos calor naturalis intendit digerere, & vadit ad ſtomachum, ideo patiuntur frigus febricitantes, & calore recedente à ſtomacho, patiuntur magnum calorem. Et iſtius ſecun-

secundi signi auctor assignat rationem, quia matrix clauditur, & non permittit semen transire, & recedere. Nota, quod juvenes mulieres, quæ maxime delectantur in ipso coitu, possunt semen emittere & concipere, sed hoc non est de senioribus. Item tempore coitus conceptionis natura retinet semen ab intra, ut non egrediatur, & hoc propter fœtum.

Aliud signum, si vir in coïtu sentiat virgam suam attrahi & fugi quadam clausura ex parte vulvæ mulieris.

Ratio istius signi est, quia quando mulier concipit, tunc vulva fugit quasi virgam virilem, & propter delectationem matrix comprimitur & quasi claudit virgam virilem.

Aliud signum, si mulier post coïtum appetit continue coïtum, hoc est verum in quibusdam, quia quæ iam mulieres sunt, quæ magis concupiscunt, quando non concipiunt, ut visum est in una quæstione.

Circa quintum nota, quod post impregnationem menstrua instigant ad coïtum, & maxime delectationis memoria, quam prius habuerunt in coïtu.

Aliud signum, si menstrua non currunt post coïtum, secundum modum solitum, & fit titillatio in ore matricis, signum est quod mulier concepit.

Ratio istius signi est, quia quando mulier concepit, tunc menstrua convertuntur in nutrimentum fœtus, scilicet in lac, & fit titillatio in ore matricis propter calorem, & tunc dolor in cruri-

cruribus, quia ſpiritus ſunt clauſi in matrice, qui tranſeunt ad crura, & vegetant crura.

Item aliud ſignum, ſi color faciei ultra modum ſolitum eſt mutatus. Unde libenter ſolent eſſe rubeæ poſt conceptionem gratia caloris. Item ſi aliena cibaria concupiſcunt, nunc terram, nunc carbones, nunc poma, nunc mora ſeu ceraſa, ſignum eſt conceptionis.

Cauſa hujus ſigni eſt, quia poſt conceptionem multi humores groſſi indigeſti aſcendunt cerebrum, & illi movent appetitum aliquorum ſimilium, quia ſi ſint calidi humores, tunc appetunt carbones, ſi ſint valde frigidi & humidi illi humores, tunc appetunt pira aut poma non matura, aut ſimilia, quia omne ſimile, plaudit ſuo ſimili, &c.

De ſignis, an vir, vel fœmina ſit in utero.

Cap. VIII.

Videnda ſunt nunc ſigna, utrum maſculus vel fœmella ſit in utero. Et hæc ſunt ſigna vera quæ ſequuntur. Tempore conceptionis maſculi color faciei eſt rubeus & levis motus.

Hic auctor ponit ſex ſigna in numero, utrum in utero maſculus ſit conceptus vel fœmella. Ratio illius primi ſigni eſt, quia color rubeus eſt ſignum magni caloris, & ſi eſt calor magnus in matrice, tunc virtus eſt ſufficiens ad maſculum, & tunc mulier leviter movetur, quia calor eſt principium motus.

Aliud ſignum, ſi venter tumeſcit in dextera

tera parte, & rotundatur, signum est masculi.

Ratio illius secundi signi est, quia in dextera parte jacet masculus, tanquam in parte fortiori & calidiori, & tunc venter rotundatur, quia extenditur & ampliatur.

Aliud, si lac fluens de mammillis spissum & bene digestum, ita quod si ponatur super aliquod corpus bene tersum, non dividatur, sed partes constabunt, & non fluent: signum est masculi.

Causa hujus signi est, quia illud lac calor induravit & compressit inspissando. Unde calor habet multa opera, facit enim rem duriorem & subtiliorem, & corrumpit humidum, & inducit siccum.

Aliud, si tale lac mulieris imprægnatæ, vel gutta sanguinis ipsius à dextro latere extracta ponatur ad fontem clarum, vel ad urinam ejus, si petit fundum directe, hoc est, perpendiculariter, signum est masculi: Si vero supernataverit, signum fœmellæ erit. Similiter si dextram mammillam habet grossiorem, signum est masculi: Si vero sinistram, signum est fœmellæ.

Causa hujus quarti est, si petit fundum directé, hoc est signum quod bene est induratum & inspissatum à calore naturali. Unde perpendicula est linea latomorum recta cum aqua perpendunt, & considerant longitudinem rei, & constituunt duos angulos rectos super basim, super quam cadunt.

Item

Item sal positum super caput mammillarum, non liquescens signum est masculi.

Causa hujus quarti signi est, quia mammillæ sunt calidæ, tunc ille calor facit constare sal. Vnde sal gratia caloris constat in partibus. Vnde sal generatur ex aqua grossa & multum bullita, ita quod specialis aqua est ad sal. Vnde calor ignis extrahit de aqua subtiliores partes, & illas partes facit exhalare, & tunc ibi remanent partes terrestres humidiores & grossiores, & ille per calorem constat. Et hujus signum est, quod tempore pluviali sal liquescit in scutella. Vnde 4. *Metaph. dicitur. Si sal debet solvi in materiam & formam primam, resolvitur in aquam, & sic dissolvitur. Ideo si sal ponatur ad ignem, incipit corrumpi, & salire, quia contrarium invenit.*

Signum aliud, si mulier prius movet pedem dextrum, signum est masculi. Et contrario modo se habet, si fœmella est concepta, tunc mulier est gravis & pallida, & venter est oblongus, & in sinistra rotundus, mammilla in sinistra parte nigrescit; & lac ejus nigrum erit, indigestum, lividum, & aqueum, & fusum, supra corpus positum dividitur pars ejus apertè, & positum supra fontem, vel urinam, natat, & sic de aliis. Item si dolor est in sinistra parte, semper est fœmella, si vero in dextra masculus est. Item aliud experimentum quod scio esse verum & expertum, si aliquis scire velit utrum mulier sit prægnata vel non, det ei bibere mellicratum, si tunc senserit

punctiones circa umbilicum, concepit, si autem non senserit, minime concepit. Mellicratum autem vocatur potio, quæ fit ex aqua & melle, & fit per hunc modum, quia accipi debent duo cochlearia de aqua, & unum de melle tali proportione, & misceantur in simul, & detur mulieri ad potandum in introitu lecti, vel statim post. Et forte mulieres astutæ dicerent oppositum, & ergo quando aliquis vult experiri, non debet dicere de imprægnatione. Et si ipsa conquereretur dolorem capitis, vel alterius partis, ut sæpe solent facere, tunc homo semper debet dicere, illud valet contra talem vel talem dolorem, sibi illum potum dare, & tunc de mane debet dicere num doluisti in aliqua parte? & si circa umbilicum dicunt esse, judicium conceptionis in isto judicatur: si vero non, tunc non concepit. Sed quædam mulieres sunt astutæ & considerantes illud sophisma, nolunt dicere veritatem, sed semper alio modo quam se habent in veritate.

Hic auctor ponit bonum signum simplicis conceptionis, & experientiam veram, quæ patet in textu. Vnde nota, quod ratio istius experimenti est, quia mel obstruit nervos & venas, & ex isto generatur dolor circa umbilicum.

Item illud dulce non est sanum, quia omnis pinguedo dulcis est mala, & piscium est pessima propter viscositates. Vnde dulce supernatat in stomacho: sed quia tunc calor stomachi propter

pter fœtum est debilis, ideo sumpto mellicrate mulier dolet circa umbilicum.

De signis corruptionis virginitatis.

CAP. IX.

POst hoc notanda sunt signa corruptionis castitatis. Juxta quod notandum, quod aliquando virgines graviter corrumpuntur, ita quod earum vulva multum ampliatur, quia membrum virile est nimis magnum & ineptum, sic quod mulier tam amplam acquirit vulvam, ita quod vir sine dolore sui membri coït, & tunc prius est corrupta, & hæc causa est, quare juvenes mulieres cum primo corrumpuntur, dolent pro tempore in vulva, quia ampliata est ad coïtum dispolita. Alia autem causa coadjuvans: quia est quædam pellicula in vulva & vesica quæ corrumpitur. Et quanto plus coëunt, tanto plus in tali ludo fortificantur.

Hic auctor prosequitur de signis corruptæ castitatis, & satis patet in textu. Sed extra textum aliud est signum, quod vulva virginis semper est clausa, sed mulieris semper aperta sit, ideo virgo altius mingit quam mulier. Nota si vis experiri, utrum virgo sit corrupta, pulverisa fortiter flores lilii crocei, qui sunt inter flores, & da ei comedere de illo pulvere: si est corrupta, statim mingit. Item fac eam mingere super quandam herbam quæ vulgo dicitur malva (papel) de mane, si sit sicca tunc est corrupta. Vel accipe fructum lactucæ & pone ante nares ejus, si tunc est corrupta, statim mingit.

De signis castitatis.

Cap. X.

SIgna castitatis sunt hæc, pudor, verecundia, timor, cum casto incessu & loquela, cum respectu applicans se viris & virorum affectibus, sed quædam ita astutæ inveniuntur, quod omnibus istis obviare sciunt, & tunc homo convertat se ad urinam, quia urina virginum est clara & lucida, quandoque alba, quandoque glauca. Si vero fuerit aurei coloris, clara & ponderosa, continet animi jucundi signum, id est, appetitum, & hoc est verum in non corruptis. Corruptæ enim mulieres habent urinam turbidam, per fracturam pelliculæ præcedentem, & sperma viri apparet in fundo urinæ talis mulieris: sed in menstruosis urina est sanguinea, & in tali mense quando patitur, habet oculos aqueos & est alterius coloris in facie, abominationem patitur in cibo. Et ideo sibi quisquis caveat, ne coëat tunc cum eis, quia nocivum est. Unde prudentes mulieres sciunt tunc custodire se, & separantur à viris per tempus fluxus menstruorum.

Hic auctor exequitur de signis castitatis. Nota, quod urina virginum est clara, quia ipsæ sunt calidæ, & bene digerunt, & ideo urina pertransiens per loca digestionis sumit ibi colorem, unde coloratur in renibus. Sed debet capi urina post somnum primum, quia tunc facta est digestio & debet videre quod urina per

per accidens non sit variata scilicet morbo & nutrimento grosso. Nota quod in urina sunt tres regiones, scilicet superior, ubi considerantur membra superiora, scilicet cerebrum, & caput. Secundo in medio, ubi considerantur membra media, scilicet renes & cor. Sed tertia est inferior: ubi considerantur testiculi, lumbi, & matrix. Idem dicit litera, sperma semper apparet in fundo, propter suam gravitatem. Nota, quod quando mulier est menstruosa, tunc humores ascendunt ad oculos, quia oculus est pars porosa corporis, & cito passibilis, & tunc mulier pallet in facie, & ipsa patitur abominationem cibi, quia non cupit propter infectionem cerebri & olfactionem. Et tunc est nocivum cum eis coïre, quia pueri qui tunc concipiuntur, inclinantur ad morbum caducum, & ad lepram, quia talis materia est valde venenosa.

Est autem notandum, quod mulieres antiquæ, in quibus menstrua fluunt, & quædam in quibus menstrua sunt retenta, si inspiciunt pueros in cunis jacentes, intoxicant oculos eorum visu, ut ait Albertus in libro de Menstruo. Causa hujus in mulieribus apparet quibus menstrua fluunt, quia ipse fluxus seu humores qui moventur per totum corpus, primo inficiunt oculos, & oculis infectis aër inficitur; tunc aër ille inficit puerum. Et illud est de intentione Philosophi in libro de somno & vigilia. Causa autem quare antiquæ mulieres, quibus non fluunt menstrua, inficiunt pueros, est quod retentio menstruorum fa-

cit abundantiam malorum humorum, & quia antiquæ mulieres sunt deficientes in calore naturali, muturante & digerente talem materiam, & præcipue pauperes, sic quod nutriuntur à cibo & nutrimento grosso, quod operantur ad talem materiam infectam. Et illæ mulieres plus inficiuntur, quia menstruum hoc cedit ad purgationem naturæ ipsarum.

Hic auctor ponit quoddam notabile, & patet manifeste in textu. Nota quod humores mali exeunt per oculos potius quam per aliud membrum, quia oculus est aqueus, ex secundo de Anima, quod patet, si comprimitur, lachrymatur, & ideo mulieres multum lachrymantur, quia habent multum de humido, quod petit exitum. Et quando oculus est infectus, tunc inficit aërem tangentem oculum, & ille ultra inficit aërem propinquum, ille aër iterum alium aërem, donec pervenit ad objectum, & ibi fit reverberatio mali humoris, & ibi primo operatur, quia omnis actus fit cum resistentia aliqua, quia illa infectio fit circulariter, quia si non, tunc solum mulier inficeretur secundum unam differentiam loci, passionis, & non secundem omnem. Nam pueri sunt debiles & teneræ naturæ, ideo facile intoxicantur. Toxicum est venenum quod fit de taxo, de tali arbore amarissima; ex cujus succo gustato, aves moriuntur.

Nota quod oculus mulieris vaticinantis projecit camelum in foveam, ita quod illa pessima mulier tantum cogitavit de malis, quod quidam

dam humores mali generabantur in ſpiritibus ejus, & illi exiverunt per oculum, & illos volens camelus effugere, cecidit in foveam. Et illo modo baſiliſcus inficit videntem ipſum, quia venenum emittit. Et ſi poneretur ſpeculum ad quod reverberarentur humores ad locum baſiliſci, tunc ipſemet moreretur vel inficeretur. Nota quod ſi aliquis quæreret, ſi mulieres ſunt venenoſæ, quare non intoxicant ſeipſas? Dicendum, quod venenum non agit in ſe, ſed in aliud cui objicitur. Cum ergo mulieres naturaliter ſunt intoxicatæ, ergo non intoxicant ſeipſas. Alia cauſa eſt quia ſunt conſuetæ. Unde Averroës in prologo tertii Phyſicorum: Quædam erant conſuetæ comedere venenum, ita quod erat earum cibus.

De defectu Matricis.

Cap. XI.

AT quia dictum eſt de menſtruo, igitur ad menſtruorum locum procedamus, quod accidentia ſunt circa ipſam matricem. Matrix enim mulieris ſæpe patitur ſuffocationem; Suffocatio enim apud medicos vocatur compreſſio ſpirituum vitalium, ex vitio matricis egreſſa. Et per hoc impeditur anhelitus in muliere. Et illud evenit, quando matrix de proprio loco tollitur, tunc ex frigiditate cordis ſuperveniente, tales mulieres quandoque patiuntur ſyncopen, id eſt cordis debilitatem. Aliquando vero aliquæ vertiginem in capite patiuntur. Galenus enim magnus in medicina narrat de quadam muliere, ſuffocationem

matricis patiente, quod illa causa patiebatur tantum quod non potuit loqui, & cecidit ac si mortua esset, quia nullum signum vitæ habuit, & vocati sunt medici plures, qui videntes ipsam & causam ignorantes, dixerunt eam veraciter esse mortuam. Galenus autem superveniens, causam considerauit, & mulierem à passione illa liberauit. Hæc enim ægritudo contingit in mulieribus ex eo quod abundat in eis menstruum corruptum & venenosum. Et ideo bonum est quod tales mulieres, quæcunque fuerint, sive juvenes, sive antiquæ, sæpe viris utantur ut materia talis expellatur. Et expedit juvenibus quia in eis abundat humidum. Et hæc est causa quare juvenes mulieres, quando incipiunt coïre, multum impinguantur antequam concipiant, & curam de pueris minime habent, quia cura (ut dicit Philosophus in secretis secretorum (facit senescere, quod non videtur in illis. Illæ enim mulieres quando multum abundant in tali materia, multum appetunt coïtum, propter materiæ abundantiam. Ideo peccatum est in natura illas retrahere, & coïtum prohibere ad illum quem diligunt, quamvis sit peccatum in moribus, de quo nihil ad propositum. Audivi in confessione societatis ab uno inquirente causam à me, quare hoc esset, quando ipse dormiret cum sua dilecta juvencula, quod tunc ipse coïtu finito, inveniret ventrem suum usque ad umbilicum sanguine profusum & timuit multum & causam ignoravit, & non fuit

fuit auſus ſe retrahere à juvencula, propter amorem magnum inter eos. Et ideo quandoque fluxus menſtrui prodeſt mulieri & quandoque nocet, ſecundum quod materia magis vel minus abundat. Et ille fluxus non fluit menſtruorum, ſed ſeminis in coïtu propter abundantiam materiæ.

Hic auctor exequitur de experimentis conceptionis. Nota quod ſuffocatio matricis provenit ex eo, quod matrix tollitur adverſus cor, & tunc magna frigiditas ſe extendit ad cor, ſic quod cor patitur ſyncopen. Et dicitur à ſyn, quod eſt con, & copos inciſio, quaſi cum inciſione ſive debilitate cordis, & alio nomine dicitur ectaſis, & illa paſſio maxime accidit viduis, quæ prius habuerunt viros, & jam non habent, unde menſtrua earum corrumpuntur in matrice, & generantur groſſi humores qui in corde debilitates generant, & ideo ipſis multum valet coïtus.

De impedimentis conceptionis.

Cap. XII.

DE impedimentis autem conceptionis nunc aliqua tangamus, quæ plura ſunt, quia impedimentum quandoque contingit ex nimia humiditate matricis, quandoque ex nimia frigiditate, quandoque ex ſiccitate, quandoque propter nimiam pinguedinem corporis, quia pinguedo circumvoluta orificio matricis ipſam conſtringit, & non permittit ſemen viri intrare. Unde cognitio hujus eſt de muliere, cujus renes ſunt ſepulti & occulti

in pinguedine ex omni parte. Illæ enim mulieres, si in coïtu semen recipiunt, non potest intrare matricem, & sic ejiciunt ipsum cum ejectione urinæ. Et ideo breviter, si post coïtum urina talis mulieris videatur, manifestum erit si semen viri in matrice ejus est collectum vel non. Si sic, tunc urina ejus est immunda propter commixtionem viri. Si vero tunc iterum apparebit, & quandoque apparebit, quod urina non totaliter ejecit illud semen, quia sunt calidæ, tunc sua caliditate exhalant. Sunt etiam quædam mulieres, quæ ita teneras & lubricas habent matrices, quod semen intus non potest retineri. Ex multis aliis causis illud evenit, de quibus ad præsens nulla fit mentio.

Hic auctor ponit quædam notabilia, ut patet in textu. Nota quod si semen viri & mulieris non sunt proportionata in qualitatibus, id est, in calido & humido, tunc talis conceptio impeditur principaliter, quia agens, & patiens debent esse proportionata, ex secundo de anima, sub certa harmonia, id est, sub certa & determinata combinatione, unde quodlibet, non agit in quodlibet, vel quodlibet non fit ex quolibet, id est, de generatione.

Est etiam notandum, quod sæpe conceptio ex parte viri impeditur, ita quod semen ejus quod emittit est nimis tenue, sicut aqua, ita quod si matrici infunditur, tunc liquiditate sua elabitur, & quandoque accidit ex frigiditate testiculorum vel siccitate, & illud semen, secun-

secundum doctrinam medicinæ, ad generationem est inconveniens. Sed dubium est cujus sit causa, an ex defectu viri, vel mulieris, juxta quod notandum, quod isto modo scitur, accipiantur duæ ollæ & in utramque urina mittatur, viri in unam ollam, & mulieris in aliam, & ponatur in utraque furfur tritici, & talis experimentator diligenter obstruat ollas per novem dies, vel parum amplius, & si contingit ex vitio viri defectus, inveniet quosdam vermes in olla, & cacabus debet supra poni, & invenitur rana fœtida, vel cantabra fœtida. Si vero ex vitio mulieris, invenitur in olla sua menstruum. Si ex utriusque vitio, in utraque olla aliquid prædictorum invenitur.

Hic auctor ponit unum notabile, ut pater in textu. Nota, si vis bene examinare, accipias aliquid de sperma te viri, & ponas in aquam, si tendit ad fundum, signum est quod semen viri non est in defectu conceptionis. Quia est bene digestum & spissum, ideo petit fundum. Nota quod mulieres quæ sæpe coëunt propter delectationem, illæ generant fœtus debiles, debent ergo abstinere à coitu, tunc generabunt fortes pueros & homines, quia semen est satis forte, & unus frater potest convenienter esse fortior alio. Vnde nota causam experimenti, si semen viri est minus tenue, tunc cito convertitur in vermes, & non habet virtutem resistentem actioni corporis cœlestis. Vnde ista humiditas quæ in fundo non est densa & pene indurata, cito alteratur. Nota, quod si mulier bibe-

rit salviam coctam per tres dies, tunc non concipiet in uno anno, glo: quia salvia est frigida. Ita comedat apem, & nunquam concipiet. Et ergo ex illis concludo, quod mulieres sæpe coëunt, similiter viri, propter magnam delectationem quam habent ad invicem, quia vulva in se continet magnam dulcedinem viro, sed tamen de illis non multum dico ad præsens.

Si quis igitur velit mulierem juvare, ut imprægnetur, & masculum concipiat, accipiet matricem leporis & intestina ejusdem, & faciat desiccari, & in pulverem redigat, & illud mulier bibat temperatum cum vino, & similiter faciat cum testiculo leporis, & hoc in fine menstruorum, & cum viro suo coëat, & concipiet masculum. Item accipiat mulier succinctam, & stringat in lacte asinæ lanam caprinam, & liget super umbilicum ejus, donec coëat cum viro suo, & concipiet. Et hoc dico remotis interciſis causis vel impedimentis aliis, quibus per ignorantiam hominis effectus ille prohibetur. Et si quærat aliquis, quæ sunt illa impedimenta? inspiciat diligenter omnia, quæ usque ad istum locum dicta sunt. Item accipiat aliquis hepar parvi porci, & testiculos, & desiccet & etiam redigat in pulverem, & det in potum masculo & mulieri, & masculus si prius impotens fuit ad generandum, generabit, & mulier quæ non potuit concipere, tunc concipiet

Capitulum aliud quomodo mulier debet juvari ut concipiat, maxime ut concipiat masculum.

lum. Nota quod matrix leporis & inteſtina ſi deſiccantur & pulveriſantur, fiunt multum calida, ſimiliter & hepar porci in ſe eſt calidum, & ſic generabunt calorem ſufficientem ad conceptionem. Nota quod illud debet fieri in fine menſtruorum, quia tunc matrix eſt ſicca, & quodammodo calidior per receſſum menſtruorum frigidorum. Item ſunt alia experimenta. Mulier accipiat camphoram herbam pulveriſatam, & bibat eam cum vino, & concipiet. Item urina viri bibita, impedit conceptionem. Item ſi accipiat vulvam leporis, & pulveriſet cum melle liquido, & accipiat cor tauri, & illa pariter accipiant ebullitionem, & ſic mulier accipiat in una ſeptimana, ita quod uno tempore plus quam alio tempore concipiet. Item mulier debet uti calidis & bonis cibariis, & debet quodammodo inebriari & bene fricari, & debet cavere, ne crura elevata ſemen impediant, ita quod debet ſe cito labori applicare ad retinendum & ſtatim poſtea dormitet, & ſine dubio concipiet.

Eſt etiam documentum obſervandum, ſcilicet quando aliquis ſentit mulierem concepiſſe, non nominet in præſentia mulieris aliquid eſſe de variis cibariis ad quod appetitus mulieris poſſet inclinari, niſi ei poſſit libitum proſequi, quia ſi mulier tale poſtularet, ſed nullo modo poſſet haberi, haberet occaſionem aboriendi propter contrariam diſpoſitionem appetitus, Fœtus enim ſic conceptus debilis redditur & extinguitur. Ideo conſultum eſt, quando

quando mulieres petunt carbones vel aliquid consimile, quod eis ministretur. Vidi enim de quadam muliere, quæ cum imprægnata fuisset, petiit poma recentia, quæ cum habere non potuit, cecidit ad lectum, & intra diem & noctem nihil gustavit, nec panem nec potum, & fuerunt circa eam juvenes mulieres & ancillæ, quæ prius non conceperant, quibus illa fuerunt occulta: & quando imprægnata petiit poma recentia, & ancillæ astantes dixerunt, non inveniuntur, loquentes inter se, quod venenosum est dare mulieri poma, quia viderant in febricitantibus consimile & in parte illa deceptæ sunt: tunc autem illa imprægnata, ex carentia pomorum multum fuit debilitata, in tantum quod fœtus antequam ad debitum tempus pervenit, mortuus exivit, in cujus egressu illa laboravit diebus duobus & noctibus, & ante egressum mulier emisit sanguinem per nares duobus diebus, & una nocte: ille vero sanguis fuit menstruosus, & signum corruptionis fœtus fuit illud. Juxta illud Hippocratis, menstruis fluentibus impossibile est fœtum esse sanum. Ideo ut omnia illa pericula evitentur apud omnes imprægnatas, bonum est quod mulier in custodia habeatur, & modice moveatur, & ut ei cibaria mollia & lenia ministrentur, & omnia juxta appetitum prosequantur.

In toto hoc textu recitato ponit auctor duo documenta, & satis manifeste patent ex textu.

Sed antequam nostrum sermonem ad alia con-

convertamus, notandum est unum notabile signum, quod fit ad cognitionem masculi in utero matris existentis, & est illud. Accipiat aquam mundam de fonte claro & puro, & procuret sibi unam guttam sanguinis vel lactis de dextro latere mulieris, & infundat guttam illam aquæ. Si tunc gutta petit fundum, signum est masculi, si vero supernataverit, signum est fœmellæ. Item si dextera mammilla fuerit major sinistra, imprægnata est masculo, si vero sinistra major fuerit, fœminam portat.

Hic auctor ponit secundum documentum. Et nota quod quando mulier concepit, tunc debilitatur & variatur gratia fœtus concepti in ipsa: & ideo quicquid cupit, sibi detur, & si non, tunc evenit dolor eò quod appetitus non procedit; quia voluntas delectatur in prosequendo quod diligit. Vnde nihil appetit nisi fuerit animatum, ex tertio de anima. Et per comment. 3. Et hic patet, quia voluntas est appetitus intellectus & semper est bona simpliciter, vel apparet. Vnde omnia bonum appetunt, ut patet per definitionem boni quam dat Arist. in principio primi Ethicorum dicens. Bonum est quod omnia appetunt. *Nota quod post conceptionem, quando menstruum fluit, hoc est signum destructionis fœtus, quia fœtus debet nutriri de menstruo fluente, sed si modicum fluit, hoc fit ad purgationem naturæ, ne fœtus suffocetur, hoc est commodum.*

De Spermatis Natura & Digestione.

CAPUT ULTIMUM.

PRiusquam vero finem dictis imponamus (ut nostra doctrina subtiliter & magis complete habeatur) cum de materia menstruorum aliqualiter dictum est, transeundum est ad materiam spermatis in viro. Sperma vero ut supra dictum est, nihil aliud est quam *superfluum alimenti, quod in substantiam rei alendæ non cedit*, juxta quod notandum, quod Medici quatuor ponunt in homine digestiones. Et dicunt quod talis est modus nutritionis, quod primo cibus manducatus in ore, dirigitur ab ore ad ipsum stomachum, & ibi fit digestio prima, & ibi separatur purum terrestre ab impuro terrestri, & illud impurum dirigitur ad viscera, & ulterius emittitur per secessum. Sed purum hoc ulterius dirigitur ad hepar, & ibi fit 2. digestio. Et tunc iterum ibi separatur purum aquaticum ab impuro aquatico. Impurum aquaticum dirigitur ad vesicam, & ulterius per micturam emittitur, sed purum dirigitur ad cor, & fit ibi 3. digestio, & separatur purum ab impuro. Impurum dirigitur ad vasa seminalia, & ex illo fit sperma in viro & in muliere menstruum: sed purum est sanguis, & illud dirigitur à corde per magnas venas, quæ dicuntur capillares, per quas venas dirigitur sanguis ad singula membra, & in illis membris fit ultima digestio, & iterum separatur purum ab impuro, & impurum emittitur

tur per ſudores & per ungues, & conſimilia: Hoc autem purum convertitur & congelatur in ſubſtantiam alimenti, ita quod tales pori qui ſunt evacuati per calorem naturalem; ibi è converſo repleantur, & ſi plus veniret quam eſt deperditum, tunc dicitur augmentatio, ſed ad hoc requiruntur quatuor. Primo materia ſufficiens eſt panis & conſimilia. Secundo potus recipiens illam quartam digeſtionem. Terrio natura diſtribuens. Quarto calor naturalis convertens alimentum in alitum.

Hic auctor exequitur de ultimo motivo libri, & oſtendit modum generationis ſpermatis. Nota, quod homo eſt optimæ digeſtionis & ſubtilioris, quia eſt magni caloris, & propter multos labores digerit & conſumit humidum, quia calor agit in humidum ſicut in ſubjectum, & calor facit exhalare humidum radicale, ideo oportet eſſe reſtauramentum caloris, ne conſumat humidum radicale, & ſic mors ſequeretur, quia conſumpto humido radicali in quo conſiſtit vita, nullæ proſunt medicinæ, ſed tamen notandum, quod unicum individuum per aliquam medicinam poteſt vivere per annum vel amplius, ſine nutrimento ſicut expertum eſt, ſed hoc non poteſt fieri, niſi curſu communi. Nota quod maſticatio eſt quædam contritio cibi facta per dentes, & ſic natura ordinavit in anteriori parte dentes acutos ut bene dividant cibum, ſed in fine latos ordinavit propter maſticationem.

Verſus:

Sunt

Sunt hominis dentes triginta duo comedentes.

Sed de his quæ dicta sunt, consurgit dubitatio quædam, utrum calor agat in ipsum humidum? consuetudo, sicut operatio caloris in eo quod calor naturalis. Pro quo sciendum, quod secundum Aristotelem 4. Meteor. cap. de operatione, quod triplex est operatio quæ ex parte caloris accipitur in capite de operatione qualitatum activorum. Prima operatio caloris in quantum calor habet dissolvere & exhalare & congregare homogenea, & disgregare heterogenea. Secundum patet, quia si accipitur una massa de auro & argento, & ponatur in ignem, calor facit fluere aurum ab argento, & è converso. Et sic locutus est Phil. 2. de generatione, ubi dicit, quod calor determinatus agit tanquam organum, scilicet securis, vel bipennis semper dissolvit conjuncta. Sed calor in eo quod naturalis calor habet in se virtutem formativam uniuscujusque rei vel naturæ, cujus calor dicitur esse naturalis, & sic in eo est virtus cœli, vel virtus motorum cœlestium, & vis seminis, complexionis, vel formæ illius naturæ quam format. Sicut contingit videre in calore seminis plantæ & animalis, ubi est vis quæ vocatur formæ plantæ. Et eodem modo credo quod si in naturalibus quantum calor naturalis habet dirigere humidum, vel proportionetur sibi subjectum secundum exigentiam cujuslibet speciei. Sic ergo educit humidum ipsum consumendo, non in quan-

quantum calor, ſed in quantum calor naturalis, qui in digeſtionem accipitur, quia in digeſtione accipitur illud humidum, & illa digeſtio terminatur ad ſpeciem ejus, cujus eſt humidum, ſicut ad ſpeciem partis plantæ, vel animalis, vel hominis, & hoc nullo modo faceret in quantum eſt calor, ſed potius reſolveret totum humidum, ita quod in ſiccum terminaretur. Illis viſis & intellectis breviter ad propoſitum redeamus, & dicamus quod *ſperma nihil aliud eſt quam ſuperfluum alimenti, quod in ſubſtantiam rei alendæ non cedit.* Et ſic ex his quæ dicta ſunt, manifeſtè apparet, quæ ſit definitio ſpermatis ſecundum illa quæ aliqualiter prius fuerunt ignota. Cum ergo tantum digeritur in utero præcipue juxta tertiam digeſtionem, quia tunc non totum cedit ad deperditum, ſed per reſtaurationem mittitur, vel mutatur in cruorem ſanguinis ſubtilis, & datur ad vaſa ſeminalia, ubi virtute teſticulorum illud etiam dealbatur & fermentatur, ideo ſperma viri eſt albi coloris propter ultimam decoctionem quam habet ex parte teſticulorum. Illud idem ſperma amplius emiſſum à viro, nimium deſiccat corpus, quia virtutem humectandi & calefaciendi habet. Calore autem extracto & humido, fit debilitatio vitæ, & per conſequens mors. Et hoc eſt cauſa quare illi qui multum coëunt & frequenter, non ſunt longæ vitæ, quia corpora à naturali humido exſiccantur, & deſiccatio eſt cauſa mortis. Cauſa ergo ſufficiente poſita ponitur

effectus

effectus ejus. Et huic consonat quod dicit Aristot. 1. de longitate & brevitate vitæ, quia sperma amplius emissum desiccat corpus. Et subdit: Propter hoc enim mulus longioris vitæ est quam asinus vel equus, ex quo genitus est, ut fœmellæ masculis, si masculi coïtivi sunt. Et subdit, quod propter has passiones masculi brevioris vitæ sunt fœmeliis. Est enim generaliter verum, quod masculi longioris vitæ sunt fœmellis, si coïtivi non fuerint. Sic ergo ex intentione philosophi patet, quod vita hominis consistit in calido & humido radicaliter, quamvis in aliis instrumentaliter, & ministerialiter, & sic patet quod coïtus exsiccat. Etiam patet, quod posita causa conservante effectum, ponitur & ipse effectus. Si vero causa destrueretur, & effectus destrueretur. Ergo à primo ad ultimum, coïtus qui amplius fit, est causa brevitatis vitæ, &c.

Sequitur de materia spermatis, per venerabilem Avicennam conscriptum.

CIrca materiam spermatis sunt quædam notanda adhuc, scilicet quod sperma viri aliquando est durum, & bene decoctum decoctione testicu'orum, ita quod quælibet pars inest parti, in modum lactis coagulati, & illud sperma album est velut lac coagulatum forti coagulatione: habet tamen naturam confirmandæ influxibilitatis, non in partibus suis, sed de genitalibus vasis testiculorum. Aliter enim non expelleretur de vasis genitalibus in vul-

vulvam mulieris. Et de isto spermate generatur robustus & fortis fœtus. Et aliud semen tenue & in suis partibus fluxibile, & illud non est bene decoctum, si illud expellitur, & in matricem recipiatur, fit ex eo fœtus tenuis & fragilis naturæ, & illud habet naturam lactis liquidi & tenuis. Contingit enim aliquando debilitatio naturæ apud fœtum, quod caput debilitatur, & hoc quando mulieres imprægnatæ alium puerum prius genitum cum alio nutriunt. Causa vero hujus debilitationis est, quia ista materia de qua puer existens in utero debet pasci & nutriri, cedit in alimentum pueri prius geniti, quem lactat mater, & iste casus contingit hodierna die propter inexperientiam mulierum, causam illius defectus nescientes: ideo mulieres imprægnatæ nunquam deberent lactare pueros post conceptionem vel imprægnationem alterius pueri vel fœtus, propter causas superius enumeratas.

Hic auctor ponit dubium, & sat patet in textu. Nota quod calor in animali non facit digestionem, in quantum calor, sed in quantum est bene regulatum ab anima. Et ideo peccaverunt aliqui antiqui dicentes, quod in plantis esset nutritio, & in superiori parte esset ab igne, & in inferiori esset à terra, hoc non valet, quia dicit Aristoteles secundo de anima, quod si sic esset, tunc mixtum cito dissolveretur. Quid enim continet elementa in mixto nisi anima? Unde, anima est principium omnis actionis, *sed calor sive spiritus sunt*

sunt instrumenta, quia sunt in virtute animæ, & non in virtute sui ipsius.

CONCLUSIO.

HIS visis finem dictis imponamus, & gratias Deo reddamus, qui nostrum in hoc opere & in aliis illuminat intellectum. Et de omissis peto veniam & auxilium divinæ gratiæ, à qua omnis sapientia orta est & vita æterna. Ad quam nos Deus omnipotens & gloriosus, cuncta gubernans atque regens, perducat. Qui cum patre & spiritu sancto vivit & regnat, & in quo est summa securitas, tranquillitas, jucunditas, & sine fine æternitas sanctorum existat omnium per infinita seculorum secula, AMEN.

Liber aggregationis seu liber secretorum ALBERTI MAGNI, de virtutibus Herbarum, Lapidum, & Animalium quorundam.

LIBER PRIMUS.

De virtutibus quarundam Herbarum.

SIcut vult Philosophus in pluribus locis, omnis scientia de genere bonorum est. Veruntamen enim operatur aliquando bona, aliquando mala, prout scientia mutatur ad

ad bonum & ad malum finem, ad quem operatur. Ex quo concluduntur duo. Quorum unum & primum est, quod scientia magicalis non est mala. Namque per ejus congnitionem potest evitari malum & prosequi bonum. Concluditur etiam secundum eum quod effectus laudatur propter finem. Atque vituperatur etiam finis scientiæ aliquando non ordinatus ad bonum vel ad virtutem. Ex hoc sequitur, quod scientia vel operatio aliquando bona vel mala. Quia igitur magicalis, seu cognitio bona est, ut præsuppositum est, & mala aliquantulum existit in speculatione naturalium, secundum quod ex antiquis autoribus examinavi & percepi: imo & egomet ALBERTUS, ut in pluribus veritatem inveni, & veritatem suppono, quo aliquo ex Chyrandis libro Alchorat. Primo narrabo de quibusdam herbis. Post de quibusdam lapidibus. Tertio de quibusdam animalibus & de virtutibus eorundem.

Eliotropia.	Lilium.
Urtica.	Viscus quercinus.
Virga pastoris.	Centaurea.
Chelidonia.	Salvia.
Provincia.	Nephta, Verbena
Lingua canis.	Melisophylos.
Jusquiamus.	Rosa serpentina.

Prima herba apud Chaldæos vocatur Ireos; apud Græcos Mutuchiol: apud Latinos Eliotropia. Cujus interprætatio dicitur ab Elyos, quod est Sol: & tropos conversio, quia conversa

versa est ad solem, Hujus autem virtus mirabilis est, quia si ista colligatur sole existente in Leone in Augusto, & volvatur in laurifolio, & simul addatur dens lupi, & feratur: nullus contra furentem poterit habere vocem loquendi, nisi verba pacifica. Etsi enim aliquis furetur, & in nocte sub capite suo ponat, videbit furem & omnes ejus conditiones. Et iterum: si prædicta ponatur in aliquo templo ubi sint mulieres, quarum connubium parte sui frangatur, nunquam poterunt exire de templo, nisi deponatur. Et hoc ultimum probatum est & verissimum.

Secunda herba vocatur à Chaldæis Roybra, à Græcis Olieribus, à Latinis vel Gallis Urtica nuncupatur. Hanc herbam tenens in manu cum mille folio: securus est ab omni metu & ab omni phantasmate. Et si id ponatur cum succo Sempervivæ, & ungantur manus, & residuum ponatur in aqua, & aquam inter ubi sunt pisces, ad manus ejus congregabuntur, & etiam ad piscellum. Et si extrahatur, statim resiliunt ad loca propria ubi erant prius.

Tertia herba à Chaldæis Loremborot dicitur, à Græcis Allomot, à Latinis Virga pastoris. Herbam hanc accipe & cum succo mandragoræ distempera, & da cani vel alteri animali, & imprægnabitur in suo genere, & habebit fœtum in suo genere. De quo fœtu si accipiatur dens maxillaris, & intingatur in cibo vel potu, omnes qui inde potabunt, mox incipiunt bellum, & cum volueris delere, da

eis

eis ſuccum amantile, id eſt, valeriæ, & fiet ſtatim pax inter eos. Quarta herba à Chaldæis Aquilaris dicitur, quia naſcitur tempore quo aquilæ faciunt nidos ſuos, à Græcis dicitur Valis, à Latinis Chelidonia. Iſta herba tempore quo hirundines faciunt nidos, naſcitur: quo etiam aquilæ. Hanc herbam ſi quis cum corde talpæ habuerit, devincet omnes hoſtes, omnes cauſas, & omnes lites removebit. Et ſi prædicta ponatur ſuper caput infirmi, ſi debet mori, ſtatim cantabit alta voce: Si non, lacrymabit.

Quinta herba à Chaldæis Iteriſi dicitur, à Græcis Vorax, à Latinis Proventalis vel Provinſa. Illa enim pulveriſata cum vermibus terræ circum volutis, & cum ſemperviva, amorem inducit inter virum & uxorem ſi utatur illa in cibariis. Et ſi compoſitio iſtorum cum aliquantulo ſulphuris ponatur in ſtagno, ubi ſunt piſces, omnes morientur. Et ſi ad os bubali ponatur, ſtatim crepabit per medium: & hoc experimentum eſt à modernis. Si iterum dicta confectio ponatur in igne, ſtatim convertetur in lividum colorem.

Sexta herba à Chaldæis vocatur Bieith, à Græcis Retus, à Latinis Nephta. Hanc herbam accipe, & miſce cum lapide invento in nido upupæ avis, & frices ventrem alicujus animalis, & imprægnabitur, & habebit fœtum in ſuo genere nigerrimum; Et ſi eis ponatur ad nares, ſtatim ad terram ca-

dunt velut mortua. Post modicum vero spatium curabuntur: & si prædictum compositum in vase apum ponatur nunquam fugient, sed ibi congregabuntur apes. Et si apes submergantur, & quasi moriantur & in confectione prædicta ponantur post modicum temporis, & per spatium unius horæ recuperabunt vitam. Nam & illud proportionatur qualitati deperditæ, & signum ab hoc est quod si muscæ submersæ in cineribus tepidis ponantur, post modicum spatium vitam recuperabunt.

Septima herba à Chaldæis Algeil, à Græcis Orum, à Latinis Lingua canis nuncupatur. Herbam hanc cum corde raniculæ, & ejus matrice pone ubi vis, & post modicum temporis congregabuntur omnes canes villæ. Et si prædictam sub pollice pedis habueris, omnes canes obmutescent, nec poterunt latrare, & si prædictam in collo alicujus canis posueris, ita quod non possit ore attingere, semper vertetur in circuitu ad modum volubilis rotæ, donec cadet in terram velut mortuus, de hoc est expertum nostro tempore.

Octava herba à Chaldæis Manseſa, à Græcis Ventosin, à Latinis vel Gallis Jusquiamus dicitur. Hanc herbam accipe & misce cum Realgalis, & Hermodactilis, & pone in cibo canis rabidi, & statim peribit: & si succum ejus cum supradictis posueris in scypho argenteo minutissimè frangetur, & si supradictum

ctum cum sanguine leporis juvenis commiscueris, & in pelle leporis conserves, omnes lepores congregabuntur ibidem, donec remotum fuerit.

Nona herba à Chaldæis Ango, à Græcis Amala, à Latinis Lilium. Si hanc herbam sole existente in Leonis signo collegeris, & cum lauri succo commiscueris: deinde sub fimo tempore aliquo succum illum posueris, fient vermes. De quibus si fiat pulvis, & ponatur circa collum alicujus, vel in vestimentis suis, nunquam dormiet, vel dormire poterit, quousque depositum fuerit. Et si prædictum sub fimo posueris & de vermibus inde nascentibus aliquem unxeris, statim inducetur ad febrem. Et si prædictum ponatur in vase aliquo, ubi sit lac vaccæ & cooperiatur de pelle alicujus vaccæ unius coloris, omnes vaccæ amittent lac suum, & hoc maxime expertum est tempore nostro à quibusdam fortilatoribus.

Decima herba à Chaldæis dicitur Luperax, à Græcis Esifena, à Latinis Viscus querci, & crescit in arboribus transforata arbore. Hæc herba cum quadam alia herba quæ dicitur Martegon, id est, sylvium, ut scribitur lingua Theutonica, omnes feras aperit, & si prædictum compositum in ore alicujus ponatur, & cogitetur de aliquo, si debet accidere, corde infigitur, si autem non, corde resilit. Sed si prædictum ad arborem suspendatur cum ala

hirundinis, ibi congregabuntur aves bene per quinque milliaria, & hoc ultimum tempore meo est expertum.

Undecima herba à Chaldæis Isiphilon dicitur, à Græcis Orlegonia, à Latinis Centaurea vocatur. Hanc autem herbam dicunt Magi habere mirabilem virtutem. Si enim adjungatur cum sanguine upupæ fœmellæ & ponatur cum oleo in lucerna, omnes circumstantes credent se esse Magos, ita quod unus altero credet suum caput sit in terra, & pedes in cœlo, & si prædictum ponatur in igne stellis lucentibus videbitur quod stellæ currant ad invicem & debellent: & si iterum prædictum cataplasma ponatur ad nares alicujus, præ timore quem habebit fugiet vehementer, & hoc expertum est.

Duodecima herba à Chaldæis Colorio, vel Coloricon, à Græcis Clamor, à Latinis Salvia communiter est nuncupata. Hæc autem herba putrefacta sub fimo in vase vitreo procreat quendam vermem vel avem habentem caudam in modum merulæ, de cujus sanguine si tangatur aliquis in pectore emittet sensum, per quindenam & plus. Et si prædictus serpens comburatur, & ponatur cinis in igne, statim fiet ysitis tonitrui horribilis. Et si prædictus pulvis ponatur in lampade & accendatur, videbitur quod tota domus serpentibus repleatur. Et hoc est expertum à modernis.

Tertiadecima herba à Chældæis Olphanas, à Græcis Hilioron, à Latinis Verbena dicitur.

tur. Hæc autem herba, ut referunt Magi, collecta sole existente in signo Arietis, & conjecta cum grano Pæoniæ unius anni, caducos à malo morbo curat. Et si ponatur in terra pingui, post octo septimanas generabuntur vermes, qui si aliquem tetigerunt, statim morietur. Et si prædictum ponatur in columbario, omnes columbæ congrebabuntur ibi. Et si pulvis illorum in sole ponatur, videbitur quod sol fit lividus. Si autem pulvis ponatur in loco ubi homines habitant, vel jacet inter duos amantes, statim fit lis vel malitia inter eos.

Quartadecima herba à Chaldæis Celeyos dicitur, à Græcis Casini, à Latinis Melissophilos, de qua Macer facit mentionem. Hæc autem herba collecta viridis, & conjecta cum succo cypressi unius anni posita in pulmento, facit pulmentum videri plenum vermibus, & deferentem facit esse benignum & gratiosum, & adversarios devincere. Et si prædicta herba ligetur collo bovis, sequetur te, quocunque ieris, & si prædicto succo corrigiam miscueris, & de tertia parte sudoris hominis rufi, & te sub ascellis statim cingens crepabit per medium.

Quintadecima herba à Chaldæis Eglerisa, à Græcis Ysaphinus, à Latinis Rosa, dicitur, & est herba cujus flos est notissimus. Accipe granum ejus & granum sinapis, & pedem mustelæ, hæc suspende in arbore, & de cætero non fructificabit. Et si prædictum

ponatur circa rete, congregabuntur ibi pisces. Et si magaris mortuum fuerit, & in commixtione prædicta ponatur per dimidium diem: licet tamen non acquiritur, recuperabit vitam. Et si pulvis prædictus ponatur in lampade, postea accendatur, omnes videbuntur nigri ad modum satanæ. Et si pulvis prædictus admisceatur cum oleo olivæ & cum sulphure vivo, & de hoc ungatur domus sole lucente, ipsa tota videbitur flamma.

Sextadecima herba à Chaldæis Cartulin, à Græcis Quinquefolium, à Latinis Serpentina vocatur. Hæc herba apud nos satis est nota. Hæc autem herba cum folio trifolii inhumata generat serpentes rubeos & virides, de quibus si fiat pulvis, & ponatur in lampade ardente, videbitur ibi copia serpentum, & si sub capite alicujus ponatur, de cætero non somniabitur ibi.

Modus autem operandi omnium prædictorum est, ut effectus bonus sit in planeta bono, & malus in malo, id est, in horis & diebus eorum.

Virtutes herbarum 7. secundum Alexandrum Imperatorem, & has quidem virtutes habuerunt ipsæ ab influentia planetarum. Contingit autem unamquamque percipere virtutem suam à superioribus naturalibus.

Prima autem herba Saturni quæ Affodilius dicitur. Succus ejus valet ad dolorem renum & tibiarum. Et datur patientibus dolorem vesicæ, radix ejus cocta parum. Et dæmoniaci

vel

vel melancholici ipsam deferunt in linteo mundo & liberantur, nec in domo patitur esse, & si ibidem fuerint. Producentes dentes pueri & eam ferent, sine dolore eos producent, & est bonum ut homo deferat secunda nocte radicem, quia non timebit, neque lædetur ab aliis.

Herba secunda Solis dicitur Poligonia vel Corrigiola. Hæc enim herba nomen suscepit à Sole: nam est multum generans. Sic enim & hæc herba est multos faciens modos. Hanc quidem herbam alii appellaverunt Alchone, quæ est domus Solis, hæc enim herba, sanat passiones cordis & stomachi. Qui attingit hanc herbam habet virtutem à signo suo vel planeta. Si quis autem succum bibit, facit eum multum coïre. Et si quis deferat radicem ejus, curat passiones oculorum. Et si antiquam aliam habuerit passionem & potaverit succum, non supervenit ei passio oculorum. Juvat etiam Phreneticos, si eum secum deferunt in locis, id est, pectore. Juvat etiam Peripneumonicos, & facit eis bonum anhelitum & facit etiam ad fluxum sanguinis Melancholici.

Herba tertia Lunæ Chrynostates dicitur, succus ejus purgat exacerbationes stomachi, thoracis & castorem, quia ostendit se esse herbam Lunæ. Flos autem hujus herbæ purgat splenes magnos & curat ipsos, quia ipse crescit & decrescit sicut Luna. Valet ad ophthalmiam, & facit acutum visum, & valet contra sanguinem oculorum. Si radicem

ejus tritam ponis super oculum, mirabiliter visum clarificat, quia lumen oculorum propinquatum mysticum substantiæ Lunæ. Etiam confert malum stomachum habentibus, qui non possunt cibum digerere, bibendo succum ejus: amplius valet habentibus scrophulas.

Herba quarta, Arnoglossa dicitur. Radix hujus herbæ valet contra dolorem capitis mirifice, quoniam opinatur esse domus Martis aries, quæ est caput totius mundi. Valet etiam contra malas consuetudines testiculorum, & ulcera putrida & sordida, quia domus est scorpio: quia pars ejus retinet sperma, id est semen quod venit contra testiculos. Valet etiam succus ejus dysentericis & hermoptoicis, & ad vitia hemorrhoidarum & stomachi, dum quis eum biberit.

Herba quinta Mercurii dicitur Pentaphillon, à quibusdam Pentadactylus, ab aliis Sepedeclinans, à quibusdam Calipendalo. Radix hujus herbæ sanat plagas & duritiem, trita & emplastrata. Amplius scrophulas diluit velociter, si succus ejus bibatur cum aqua. Sanat etiam farigos & passiones pectoris seu dolores si succus ejus bibatur: Solvit etiam dentium dolores, & si succus ejus ore teneatur, omnes oris curat passiones. Et si quis secum deferat, opus dat & auxilium. Amplius si quis vult à rege vel à principe petere aliquid, copiam dat eloquentiæ, si secum eam habeat, & obtinebit quod voluerit.

Va-

Valet etiam in ilithasi & disuria succus ejus habitus.

Herba sexta Jovis dicitur Achaton, à quibusdam Jusquiamus. Radix ejus posita super bubones, eos dispergit: & observat locum à phlegmone. Si quis eam portaverit antequam ei passio superveniat: nunquam bubonem habebit. Confert etiam radix ejus podagræ dum ponitur trita super locum patientis, & hæc quidem operatur virtute signorum habentium pedes, vel habentium aspectum super pedes; & succus ejus si bibatur cum melle, cum mellicrato, confert doloribus hepatis, & omnibus ejus passionibus, quoniam Jupiter tenet hepar. Similiter confert volentibus multum coïre. Est & utilis ut eam deferant secum volentes diligi à mulieribus. Facit enim deferentes lætos & delectabiles.

Septima herba Veneris dicitur Pisterio-na, quibusdam Hierobota dicitur, id est, herba columbaria & verbena. Radix hujus herbæ posita super collum sanat scrophulas & parocidas & bubones colli & staphylion, id est, urinæ destillationem & ysinon: ponatur emplastrum & est comparatum passionibus istius loci. Sanat etiam scissuras & condylomata, id est durities, quæ nascuntur in ano & hemorrhoidas. Si succus ejus cum melle in aqua cocta bibatur, subtilitat ea quæ sunt in pulmone, & facit bonum anhelitum, nam detinet pulmonem. Valet etiam multum in aphrodisia, id est, coïtu quia suc-

cus ejus auget multum ſperma, cum quis vult coïre addit ad deſiderium ejus, & major virtus ipſius herbæ eſt, quia ſi quis eam portaverit, erit multum potens in coïtu. Verum tamen teneat aliquid aliud, niſi iſtam herbam tantum. Si quis ponat eam in domo, vel vinea, vel in terris, abundanter habebit reditus. Amplius radix ipſius valet omnibus illis qui volunt plantare vineas vel arbores, & infantes portantes ipſam erunt bene diſciplinati, & amantes doctrinam, & erunt læti & gaudioſi. Confert etiam poſita in purgationibus & repellit dæmones omnes,

Prædictas tamen herbas à 23. die Lunæ uſque ad triginta incipiendo collectionem ipſam levare à Mercurio per totam horam dierum evellendo fac mentionem paſſionis, ut rei, ſcilicet nomina paſſionem vel rem propter quam ipſam colligis, & ipſam accipe herbam. Loca tamen ipſam ſuper frumentum, vel hordeum, & ea utere ad opus tuum poſtea.

Explicit Liber primus.

LIBER SECUNDUS

Alberti Magni, & est de virtutibus Lapidum quorundam.

IAM cum dictum sit de virtutibus herbarum quarundam, & de modo agendi, nunc in præsenti capitulo dicendum est de Lapidibus quibusdam, & eorum effectibus, & qualiter possunt accipi magna mirabilia opera.

Magnes.	Feripendanus.	Medor.
Opthalmius.	Silonites.	Memphytes.
Onyx.	Topazion.	Abaston.
Adamas.	Lipercol.	Amatistus.
Agathe.	Urices.	Berillus.
Corallus.	Lazuli.	Celonites.
Chrystallus.	Smaragdus.	Chrysolites.
Chrysolytus.	Iris.	Beratides.
Eliotropia.	Balesia.	Nichomar.
Epistrites.	Galeriates.	Quirim.
Chalcedonius.	Draconites.	Raianus.
Chelidonius.	Echites.	Orithes.
Gagates.	Terpistrites.	Saphyrus.
Bena.	Jacinthus.	Saunus.
Isthmos.	Alectorius.	
Tabrices.	Esmundus.	

Si vis scire utrum mulier tua sit casta, accipe lapidem qui Magnem vocatur. Est au-

tem ferruginei coloris, & invenitur in mari indico, & aliquando in partibus Thutomiæ, in illa provincia quæ Francia orientalis vocatur. Suppone ergo lapidem hunc capiti mulieris, & si casta est, ipsa maritum amplexabitur, si autem non, statim cadet è lecto. Ad hos autem si lapis iste ponatur super carbones in quatuor angulis domus, dico tritus, & super carbones sparsus, dormientes fugient ædes & relinquent totum, & tunc possunt fures respicere totum quod volunt. Si vis fieri invisibilis, accipe lapidem qui dicitur Ophthalmius, & involve in folio auri. Et dicitur lapis Ophthalmius, cujus color non nominatur, nam multorum colorum, & est hic talis virtutis, quod visus circumstantium excæcat vel abortat. Constantinus autem pugno clauso reddebatur per eum invisibilis.

Si vis incitare tristitias, timores & phantasias terribiles atque lites, accipe lapidem qui vocatur Onyx, qui est nigri coloris & invenitur melius genus ejus repletum albis venis & venit de India in Arabiam, & collo vel digito suspendatur, excitat statim tristitias in homine & terrores: & etiam in somno excitat Phantasias terribiles, & etiam lites, & hoc apud modernos est expertum.

Si vis comburere manus alicujus sine igne adhuc & fugare areticam: Accipe lapidem qui vocatur Peripendanus, qui est flavi coloris, qui si suspendatur collo alicujus, curat areti-

areticam: & iterum si iste lapis fortius stringatur, statim adurit manum, & ideo leviter & suaviter vult palpari.

Si vis accendere animum alicujus ad gaudia & ejus ingenium acuere. Accipe lapidem qui Silonites vocatur, & nascitur in gremio testudinis Indici & esse varium dicitur, albo, rubeo purpureoque colore. Alii dicunt hunc esse viridem, & in Persiæ partibus inveniri. Et dicunt etiam hunc crescentem Luna crescente, & è converso. Et addunt Philosophi antiqui quod si gestetur, confert præsentiam quorundam futurorum. Si sub lingua ponatur præcipue prima Luna una hora tantum habet virtutem. Ideo autem Luna existente decima habet hanc virtutem in prima hora vel decima. Motus autem ordinis quod est sub lingua si cogitetur de aliquo negotio utrum debeat fieri an non. Si fieri debet cordi tenaciter infigitur ita quod avelli non potest: si autem non, cor ab ipso resilit. Fecerunt etiam Philosophi quod curat phthysicos & debiles.

Si vis ut aqua bulliens statim exeat manu immissa, accipe lapidem qui Topasion vocatur, à Topasi insula, vel quia auri similitudinem protendit, & sunt duæ species, Una est omnino similis auro & pretiosior est. Alia species est crocea magis sensibilis coloris quam si aurum, & hæc est vilior. Expertum autem est in nostro tempore, quod si in aqua bulliente mittatur, defluere facit quod

quod ſtatim manu immmiſſa extrahitur, & hoc fecit unus de fratribus noſtris Pariſiis, Valet etiam contra Emorrhoicam & ſtimaticam vel lunaticam paſſionem.

Si vis excoriare cutim manuum tuarum vel alterius, accipe lapidem qui vocatur Medor à Medorum regione, & ſunt duæ ſpecies, niger & viridis, Dicitur ab antiquis Philoſophis & modernis quod lapis qui niger eſt, ſi frangatur & in aqua calida reſolutus fuerit, & aliquis manus ſuas laverit ſtatim excoriabuntur, & ſi ex ea biberit, perit vomendo ſtatim omni cura remota & auxilio. Dicunt etiam Philoſophi quod valet contra podagram & oculorum cæcitatem, & quod oculos læſos & debiles fovet.

Si vis ut aliquis non ſentiat dolorem nec cruciatum. Accipe lapidem qui dicitur Memphites à civitate quæ dicitur Memphis: & eſt hic lapis talis virtutis, ut dicit Aaron & Hermes, quod ſi teratur & aqua miſceatur & detur portari illi qui deberet uri vel aliquos cruciatus pati, tantam inducit ille potus inſenſibilitatem, quod non ſentiat patiens pœnam neque crucitatum.

Si vis ignem perpetuum inextinguibilem facere. Accipe lapidem qui Abaſton dicitur, & eſt coloris ferrei & quam plurimum in Arabia reperitur. Si enim lapis ille accendatur nunquam poterit extingui, eo quod habet naturam lanuginis, quæ pluma ſalamandris vocatur, cum modico humidi unctuoſi pinguis, in-

inſeparabilis eſt ab ipſo, & id fovet ignem accenſum in eo.

Si vis devincere hoſtes: Accipe lapidem qui nuncupatur Adamas, & eſt coloris fulgentis, duriſſimus, ita quod non poteſt frangi niſi ſanguine hirci, & naſcitur in Arabia vel Cypro, Et ſi ſiniſtro latere alligetur, valet contra hoſtes, & inſaniam & indomitas beſtias & venenoſas, & feros homines, & contra jurgia & rixas, & contra venena & incurſus phantaſmatum; & quidam vocant eum Diamantem.

Si vis cuncta pericula evitare, & vincere cuncta terrena & habere vires cordis. Accipe lapidem qui Agathos dicitur. Et eſt niger habens venas albas. Eſt alius ejuſdem ſpeciei ſimilis colore albo. Et tertius naſcitur in certa inſula habens venas nigras. Et is faciet vincere pericula, & confert vires cordibus, & facit hominem potentem, placentem, jucundum, acceptabilem, & juvat contra omnia adverſa.

Si vis impetrare aliquid ab aliquo. Accipe lapidem, qui Alectorius dicitur, & eſt lapis gallinacei vel galli, & eſt albus ut Chryſtallus, & extrahitur de ventriculo gallinacei, poſt quam fuerit caſtratus ultra annum quartum. Et ut quidam dicunt poſt annum extrahitur de gallo decrepito. Et ad quantitatem fabæ extat, ventrem gratum reddit & conſtantem: & ſub lingua acceptum ſitim extinguit: & hoc ultimum tempore

pore noſtro expertum eſt, & ſubtiliter percepi.

Si vis devincere beſtias & omnia ſomnia interpretari, & de futuris prophetizare. Accipe lapidem qui Eſmundus dicitur vel Aſmadus, varii coloris eſt, omne venenum extinguit, & facit vincere adverſarios & prophetizationem dat, interpretationem omnium ſomniorum & ænigmata intelligere facit.

Si vis habere bonum intellectum ſenſibilis, & non poſſe fieri ebrius: Accipe lapidem qui Amethyſtus dicitur, & eſt purpurei coloris, & melior naſcitur in India, & valet contra ebrietatem, & bonum in ſcibilibus confert intellectum.

Si vis devincere hoſtes, & fugure lites, Accipe lapidem qui vocatur Beryllus, eſt pallidi coloris, lucis tranſparentis, ut lymphæ: Fer tecum & vinces omnes lites, & hoſtes fugabis, reddetque inimicum mitem. In minoribus efficaciam reddit & poteſtatem, ſicut dicit Aaron, etiam dat bonum intellectum in ſcibilibus.

Si vis divinare de furtis, Accipe lapidem qui vocatur Celonites, & eſt purpureus, variique coloris, & invenitur in corpore teſtudinis. Si quis autem hunc lapidem ſub lingua geſtaverit, divinabit & prædicet futura. Verumtamen non habet virtutem niſi lucens primo cum fuerit accenſa, & creſcens monoytes in ultima deſcendente. Sic vult Aaron de virtutibus lapidum & herbarum.

Si

Si vis pacificare tempestates & flumina pertransire. Accipe lapidem qui vocatur Corallus, & est rubeus, aliusque albus. Et expertum est quod statim restringit sanguinem, & portantis pellit stultitiam, & perhibet sapientiam, & hoc à quibusdam tempore nostro expertum est, & valet contra tempestates, & pericula fluviorum.

Si vis incendere ignem. Accipe Christallum, & pone sub juxta circulum solis, id est, contra solem, & appone juxta aliquid combustibile, & statim lucente sole calido eliciet ignem, & si cum melle ponatur lac dabit.

Si vis acquirere sapientiam & fugere stultitiam. Accipe lapidem qui vocatur Chrysolitus, & est lucidæ viriditatis, positus in auro, pellit stultitiam & sapientiam confert.

Si vis ut sol appareat sanguineus. Accipe lapidem qui Eliotropia dicitur, & est viridis similis quasi Smaragdo, & est respersus sanguineis guttis. Hanc Eliotropiam appellant Necromantici proprio nomine gemmam Babylonicam, quod si ungatur succo herbæ ejusdem nominis, & in vas plenum aquâ mittatur, facit videri solem sanguineum, sicut si videretur eclipsis. Cujus causa est quod totam aquam ebullire facit in nebulam, quæ inspissando aërem, impedit solem, inde nisi quia rubeum in spisso colore, post modicum recedit illa nebula rotando quasi per guttas pluviæ. Oportet autem ad

hoc

hoc ut fiat quod sit quoddam carmen sacrum cum quibusdam characteribus & sicut accepi, Principes divinando quædam prædicant, propter quod templorum Pontifices isto lapide maxime utebantur in festis idolorum. Et jam gestatum hoc reddit hominem bonæ famæ, & incolumem, & longæ vitæ. Dicitur autem à Philosophis antiquis quod unctus herba sui nominis, ut prædiximus, pollet virtute, & inveniuntur plures in Æthiopia, Cypro & India.

Si vis refrigerare aquam bullientem quæ stat super ignem. Accipe lapidem qui Epistrites dicitur, qui in aqua oppositus oculo solis radios suos igneos emittit: & dicitur ab antiquis Philosophis & à modernis, quod si ponatur in aqua bulliente, statim cessabit ebullitio & post modicum refrigescet, & est lapis rutilans & rubicundus.

Si vis effugere illusiones omnesque phantasias, & omnes causas vincere. Accipe lapidem qui Chalcedonius dicitur, & est pallidus, fuscus & aliquantulum obscurus. Si hic perforatur, & cum virtute lapidis qui Seneribus dicitur collo suspendatur, valet contra omnes phantasticas illusiones. Et facit vincere omnes causas contra adversarios viresque corporis conservat, & hoc ultimum expertum est moderno tempore.

Si vis esse gratus & placens. Accipe lapidem qui Chelidonius dicitur, Et est niger & rufus, & de

& de ventre hirundinum extrahitur. Rufus involutus panno lineo vel corio vituli ſub ſiniſtra aſcella portatus valet contra inſaniam & antiquos morbos & languores, contra lethargicam paſſionem & contra Epidemiam. Evax refert quod iſte lapis hominem facit facundum & gratum, & placentem eum reddit. Niger autem valet contra feras, & iras, & ad finem incepti perducit negotii. Et ſi involvitur in foliis Chelidoniæ dicitur obfuſcare viſum, & debent extrahi menſe Auguſti, & frequenter duo in una hirundine inveniuntur lapides.

Si vis eſſe victorioſus contra adverſarios. Accipe lapidem qui dicitur Gagates, & eſt diverſi coloris, & dicunt antiqui Philoſophi fuiſſe expertum in Alcide Principe, qui quamdiu eum portavit, ſemper habuit victoriam, & eſt lapis diverſi coloris ſicut pellis capreolæ.

Si vis præſcire futurum aliquod. Accipe lapidem qui vocatur Bena, qui eſt ſicut dens à beſtia, & pone ſub lingua tua, & ſicut Aaron & antiqui Philoſophi dicunt, quamdiu ſic tenueris, ſemper divinando prædices futura, nec aliquo modo errabis divinando.

Si vis ut fiat veſtis incombuſtibilis. Accipe lapidem qui Iſthmos appellatur, qui ut dicit Iſiodorus ſimilis eſt croco, & in partibus Hiſpaniæ invenitur, & iſte lapis flabilis eſt propter ventoſitatem in ipſo rarefactam juxta Gades Herculis, & ſi de eo fiat

veſtis,

veſtis, nullo modo poteſt uri, ſed de igne nitet, Et hujus ſpeciei dicunt quidam Carbunculum album.

Si vis gratiam habere & honorem. Accipe lapidem qui Tabrices vocatur, & eſt ſimilis cryſtallo. De hoc referunt antiqui Philoſophi, ut Evax & Aaron, quod eloquentiam, gratiam præſtet & honorem, & cum hoc dicitur quod curat omnem hydropiſin.

Si vis fugare phantaſmata & ſtultitiam, Accipe lapidem qui vocatur Chryſolitus, & eſt idem in virtute cum aretico, ut dicit Aaron & Evax in lib. de naturis herbarum & lapidum. In auro poſitus & geſtatus fugat ſtultitiam, & phantaſmata expellit. Sapientiam conferre perhibetur, valet contra timorem.

Si vis judicare opiniones & cogitationes aliorum, Accipe lapidem qui vocatur Beratides, & eſt nigri coloris, & teneatur in ore. Facit etiam geſtantem hilarem & gratioſum apud omnes.

Si vis habere victoriam & amicitiam. Accipe lapidem qui vocatur Nichomar, & eſt idem quod Alabaſtrum, & eſt de genere Marmorum, & eſt album nitens. Et de hoc fiunt unguenta ad ſepulchra mortuorum.

Si vis ut homo dormiendo tibi dicat quæ fecit. Accipe lapidem qui vocatur Quirim, invenitur lapis iſte in nido upupæ, & eſt lapis proditorum.

Si

Si volueris aliquid ab aliquo impetrare. Accipe tecum lapidem qui vocatur Radianus, & est niger transſlucens, qui cum caput Gallorum datur comedere formicis, invenitur post tempora multa in capite galli, & est idem quod lapis tonatides.

Si vis facere quod canes neque venatores possunt nocere alicui animali quod venantur. Pone coram ipsis lapidem qui vocatur Juperius, & statim id ad lapidem curret. Hic enim lapis invenitur in Lybia, omnes bestiæ currunt ad istum lapidem tanquam ad suum defensorem, prohibet enim ne canes vel venatores noceant eis.

Si vis comburere manus alicujus sine igne. Accipe lapidem qui vocatur Unices, quem prius diximus principem apii, quod est ignis, & est ut ignis. Hunc lapidem si quis stringit fortiter, statim adurit manum, velut comburatur igne materiali: quod est mirabile.

Si vis curare melancholiam vel quartanam in aliquo. Accipe lapidem qui dicitur lapis Lazuli, similatur enim colori cœlesti, & sunt intus corpuscula aurea: & est certum & expertum, quod curat melancholiam & quartanam.

Si vis acuere alicujus ingenium, vel opes augere suas, & etiam futura prædicere. Accipe lapidem qui Smaragdus dicitur, & est mundissimus, transſlucens, & planus vel flavus est melior, & aufertur de nidis frigonum, & confortat & conservat. Et gestatus facit

facit hominem bene intelligere, & memoriam bonam confert. Auget opus deferentis Et si quis sub lingua sua eum tenuerit, prophetizabit.

Si vis facere Iriam apparere, Accipe lapidem qui vocatur Iris, & est albus ad modum christalli. quadratus seu cornua habens, si iste lapis ponatur in radios solis, statim reflectendo facit apparere Iridem in pariete vel muro, & inveniuntur plures in Sicilia, & in Æthiopia.

Si vis lapidem unum qui nunquam calefiat, accipe lapidem qui dicitur Gallasia, & est habens grandinis figuram & colorem & duritiem habet adamantis. Si lapis iste in igne ponitur fortissimo nunquam calefiet, & est causa qui habet poros ita constrictos quod calor ingredi non potest corpus lapidis. Dicit etiam Aaron & Evax quod labis gestatus mitigat iram, luxuriam & cæteras calidas passiones.

Si vis scire utrum uxor jaceat cum aliquo alio marito. Accipe Galeriates lapidem sic appellatum, qui est idem cum Cantabre, & invenitur in Lybia & Britannia. & est duplicis coloris scilicet nigri & crocei, & invenitur glaucus tendens ad palliditatem. Curat hydropisin, & fluxus ventris confirmat: Et dicit Avicenna, quod si iste lapis teratur & lavetur, sive lavandus detur alicui mulieri si virgo non sit, statim urinabit: si virgo est, non.

Si

Si vis hoſtes ac inimicos devincere. Accipe lapidem qui dicitur Draconites, à capite draconis. Et ſi de vivo lapis extrahatur valet contra omnia venena. Et ferens eum in ſiniſtro brachio omnes hoſtes devincet.

Si vis amorem generare inter aliquos duos. Accipe lapidem qui Echites dicitur, & à quibuſdam dicitur Aquileus, quia Aquilæ in nidis ſuis collocant, purpurei coloris eſt, & invenitur juxta littora Oceani, & aliquando in Perſia, & in ſe ſemper continet alium lapidem qui in ipſo ſonat quando movetur. Fertur ab antiquis Philoſophis quod hic lapis ſiniſtro brachio ſuſpenſus conciliat amorem inter virum & uxorem. Confert prægnantibus, abortum impedit, periculum perterritionis mitigat, & caducis dicitur valere. Et ſicut dicunt Chaldæi ſi in cibo ſit venenum, & labis prædictus ponatur in eo, prohibet ne poſſit deglutiri cibus ille; & ſi ſubtrahatur, ſtatim deglutitur. Et hoc ultimum, à quodam fratrum noſtrorum ſenſibiliter examinari vidi.

Si vis reddere hominem tutum. Accipe lapidem qui Terpiſtrites nuncupatur, in mari generatur, rutilans eſt & rubicundus. Et dicitur in libro Alchorat, quod ſi ante eor geſtatur, hominem reddit tutum, & omnes compeſcit ſeditiones. Dicitur etiam compeſcere locuſtas, volucres, nebulas, grandines, ac tempeſtatem à fructibus terræ. Et eſt expertum à modernis Philoſophis & à quibuſdam

busdam fratrum nostrorum, quod oppositus radio solis, radios igneos emittit. Item quod si lapis iste in aquam bullientem ponatur, statim cessabit bullitio, & post modicum refrigescet.

Si vis ut peregrini pergant tuti. Accipe lapidem qui Jacinthus vocatur: multorum est colorum. Viridis autem est melior, & habet venas rubeas, & vult in argento collocari, & in lecturis quibusdam dicitur quod ejus sunt duo genera aquaticus & saphyrinus. Aquaticus flavus est albescens, saphyrinus autem flavus perlucens valde, nihil habens aquositatis, & hic est melior, & de hoc scribitur in lecturis philosophorum, quod digito vel collo gestatus reddit peregrinos tutos & gratos hospitibus. Et somnum provocat propter suam frigiditatem, & hoc proprie habet saphyrinus.

Si vis servari à diversis casibus & pestiferis morsibus. Accipe lapidem qui Orithes vocatur, cujus tres sunt species, una nigra, alia viridis, tertia cujus altera pars est aspera, altera plana, & color ejus quasi ferri lamina est, sed viridis habet masculas albas. Hic lapis gestatus præservat à diversis casibus & periculis mortis.

Si vis conciliare pacem. Accipe lapidem qui vocatur Saphyrus, qui venit ab oriente in Indiam, & flavus est melior, qui non est tam ludicus, pacem creat & concordiam: purum & devotum ad Deum animum efficit

cit, animum confirmat in bonis, & hominem refrigeſcere facit interiore ardore.

Si vis curare virginem. Accipe lapidem qui Saunus vocatur à Sauna Inſula, mentem deferentis conſolidat, alligatus manu parturientis impedit partum, & ipſum continet in ventre. Idcirco prohibetur in re tali, ne lapis iſte mulierem tangat.

In libro numeralium in Aaron & Evax multa ſimilia alia invenies. Modus autem agendi in his in hoc conſiſtit, ut pro effectu bono deferens ſit mundus ab omni corporis pollutione.

Explicit Liber ſecundus.

Videtur dicere Iſidorus Lycaniam habere in capite lapidem nobiliſſimæ virtutis, & eſt albi coloris, quemque tritum ſi dederis bibere ſtranguriosis, perfecte ſolvi urinam, & breviter ſanat. Item ſolvit quartanam. Item tollit albuginem oculorum. Item ſi mulier prægnans eum portaverit ſuper ſe, non amittet fœtum. Item valet phyſicis caro ipſarum cocta & comeſta. Item pulvis ipſarum uſtarum corticibus confert ficubus, & cum aliquibus granis piperis, ſcilicet ficubus & condilomatibus, quæ naſcuntur in ano. Similiter ipſæ crudæ cum corticibus piſtatæ, rumpunt apoſtemata matura.

LIBER TERTIUS

Alberti Magni, de virtutibus animalium quorundam.

CUm ſuperius dictum ſit de quibuſdam effectibus cauſatis virtute lapidum quorundam, & de eorum mirabili efficacia ſive operatione. Nunc dicendum eſt iſto capitulo de quibuſdam effectibus cauſatis à quibuſdam animalibus.

Aquila.	Pellicanus.	Anguilla.
Caſſo.	Corvus.	Muſtula.
Bubo.	Milvus.	Upupa.
Experiolus.	Hircus.	Turtur.
Leo.	Camelus.	Talpa.
Foca.	Lepus.	Merula.

Aquila avis ſatis nota eſt, Chaldæis Vorax dicitur, à Græcis Rimbicus. Refert Aaron & Evax quod mirabilem habet naturam ſive virtutem, quia ſi ejus cerebrum pulveriſetur, & cum ſucco cicutæ miſceatur, ex hoc comedentes, ſtatim ſe capiant per capilos, nec ſe dimittent, donec acceptum portaverint. Hujus autem effectus ratio eſt, quia cerebrum illud calidiſſimum eſt, ita quod generet virtutem phantaſticam obturando meatus per fumum.

Caſſo eſt animal ſatis notum, à Chaldæis vocatur Rapa, à Græcis vero Orlago dicitur.

De

De hoc dicit Aaron, quod si pedes ejus ab aliquo ferantur, nunquam vexabitur, sed semper progredi appetit. Item gestans pedes ejus, semper vincit, & ab inimicis suis timebitur: & dicit quod dexter ejus oculus in corio lupi involutus, reddet hominem placentem, & gratiosum, & benignum: & si ex prædictis rebus fit cibus vel pulvis in cibo alicui datus, multum diligetur ab eo. Hoc autem ultimum tempore nostro expertum est: & si prædicta confectio ponatur in fimo, fiunt vermes venenati, de quibus si aliquis comederit, statim dormiet & non poterit excitari, donec suffumigetur aristologia, & mastiche.

Bubo est avis satis nota, & Chaldæis Magis dicitur, quæ à Græcis Hisiopus, Hujus avis mirabiles sunt virtutes. Si enim cor ejus cum dextro pede ejus super dormientem ponatur, statim tibi dicet quicquid fecerit, & quicquid ab eo interrogaveris, & hoc à nostris fratribus expertum est moderno tempore, & si hoc iterum sibi ponat quis sub ascella, nullus canis ei latrabit sed obmutescet, & si conjunctio prædictorum cum anima sua suspendatur ad arborem, aves congregabuntur ad arborem.

Hircus est bestia satis nota, à Chaldæis Erbichi, à Græcis Masai appellatur. Si sanguis ejus accipiatur tepidus cum aceto fœnationis succo, & similis cum vitro bulliat, reddit vitrum molle ad modum pastæ, poteritque

projici contra murum vel parietem, nec frangetur: & si prædictum compositum in vase ponatur, & de hoc ungatur facies, res mirabiles & horribiles apparebunt: & videbitur ei quod debeat mori, & si prædictum in ignem ponatur, & ibi sit aliquis caducus appositio lapide Magnete, statim cadet ad terram sicut mortuus, & si ei detur aqua anguillarum ad potandum, statim curabitur.

Camelus est animal satis notum, à Chaldæis enim Cyboi, à Græcis Iphim vocatur. Si ejus sanguis super caput ponatur in pelle stellionis stellis lucentibus, videbitur quod ille sit Gigas, & quod ejus caput sit in cœlo. Et hoc dicitur in libro Alcorath ab Hermete. Et similiter si ex hoc aliquis commederit, statim exibit de sensu. Et si lucerna ejus sanguine uncta accendatur, videbitur quod omnes homines circumstantes habent capita cameli, dum tamen non sit lumen extrinsecum alterius candelæ.

Lepus est animal satis notum, à Chaldæis Veterellum, à Græcis vero Onolosam nuncupatur. Hujus virtus mirabilis refertur. Dicit Evax & Aaron quod pedes ejus junctim cum lapide, alias capite merulæ, movent hominem ad audaciam, ita quod non timet mortem. Et si sinistro brachio alligatur perget quo voluerit, & tutus redibit absque periculo. Et si cani detur ad comedendum cum corde Mustelæ, de cætero non vociferabit etiam si interficeretur.

Expe-

Experiolus eſt animal ſatis notum. Unguis ejus ſi comburatur & conſolidetur, & detur in cibo alicui equo, non comedet per triduum, & ſi prædictum ponatur cum aliquantulo terebentinæ erit lucidum, & ſecundo fiet quaſi nubes & ſanguis, ſi projiciatur in aquam aliquantulum, fiet tonitruum horribile.

Leo eſt animal ſatis notum, à Chaldæis Aalamus vocatur, à Græcis Beruhr. Si ex ejus pelle fiant corigiæ, percinctus ex illis non timebit hoſtes: & ſi de ejus carnibus quis comederit, & de ejus aqua biberit, per tres dies curabitur à febre quartana, & ſi de ejus oculis ſub aſcella ponatur vel portetur, omnes beſtiæ inclinato capite verſus ima terga fugam dabunt.

Foca eſt piſcis ſatis notus, à Chaldæis Daulaubur, à Græcis Labor dicitur, hic piſcis eſt diverſæ naturæ. Si enim lingua ejus accipiatur, & cum aliquantulo de corde ejus in aqua ponatur, pro certo congregabuntur ibi piſces, & ſi ſub aſcella portaveris, nullus judicio contra te victoriam habere poterit, judicem benignum & ſuavem habebis.

Anguilla eſt piſcis ſatis notus. Hujus autem (prout vult Evax & Aaron) mirabiles ſunt virtutes. Si enim moriatur defectu aquæ corpore integro remanente, & accipiatur acetum forte, & miſceatur ſanguini vulturis, & ponatur ſub fimo in aliquo lo-

eo, omnes quotquot fuerint, recuperabunt vitam, ſicut prius habuerunt. Et ſi vermis ejus anguillæ extrahatur, & in prædicta confectione ponatur per menſem unum, vermis mutabitur in anguillam nigerrimam; de qua ſi quis comederit, morietur.

Muſtela eſt animal ſatis notum. Si cor hujus animalis comedatur, adhuc eo palpitante, facit ſcire futura, & ſi de corde cum oculis & lingua canis aliquis comedet ſtatim amittet vocem.

Upupa eſt avis ſatis nota, à Chaldæis Bori dicta, à Græcis Iſon. Oculi ejus geſtati faciunt hominem groſſum, & ſi oculi ejus ferantur coram pectore, omnes ejus inimici pacificabuntur, & ſi caput ejus in burſa tua habueris, non poteris decipi ad aliquo mercatore, hoc autem expertum eſt à fratibus noſtris hodie.

Pellicanus eſt avis ſatis nota, à Chaldæis Voltri dicitur, à Græcis Iphilari. Hujus virtus mirabilis eſt. Si ejus pulli interficiantur, dum tamen eorum cor non frangatur, & de ejus ſanguine accipiatur, & tepidus in ore pullorum ponatur, ſtatim ſumunt vitam ſicut prius. Si ſuſpendatur ad collum alicujus avis, ſemper volabit donec cadat mortua, & dexter ejus pes ſub calido poſt tres menſes ex humore & calore quem avis habet generabitur viva, & movebit ſe, & hoc teſtatur Hermes in libro Alchorat. & Plinius.

Corvus eſt avis ſatis nota, & eſt ejus virtus

tus mirabilis, ut recitat Evax & Aaron. Si enim ejus ova coquantur, & iterum in nido ponantur, ſtatim corvus procedit ad mare rubrum in quadam inſula, ubi eſt Alodricus, vel Alodrius ſepultus, & affert lapidem quo tangit ova ſua, & ſtatim fiunt cruda ſicut prius erant. Mirabile eſt ova cocta ſuſcitare. Si autem lapis iſte ſupponatur in annulo ſupponendo ſibi folium lauri, & tangatur vinctus catenis, vel janua clauſa, ſtatim ſolvetur vinctus, & aperietur janua. Et ſi lapis iſte ponatur in ore, dat intellectum omnium avium. Unus autem lapis eſt Indicus, quia in India reperitur, ſecundum ſapientes quoſdam, & aliquando in mari rubro, varii coloris eſt, & facit omnes iras obliviſci, ſicut ſupra diximus.

Milvus eſt avis ſatis nota, à Chaldæis Biſicus, à Græcis Melos dicitur, ſi caput ejus accipiatur, & feratur ante pectus, dat amorem & gratiam omnium hominum & mulierum, ſi ſuſpendatur ad collum gallinæ, nunquam ceſſabit decurrere donec deponat illud, & ſi ex ejus ſanguine inungatur criſta galli de cætero non cantabit: in genibus ejus invenitur quidam lapis, ſi inſpiciatur ſubtiliter, qui ſi ponatur in cibo duorum inimicorum, fient amici, & erit optima pax inter eos.

Turtur eſt avis ſatis nota, & à Chaldæis dicitur Mulona, à Græcis Pilax. Si cor hujus avis feratur in corio lupi, nunquam de

cætero habebit ferens appetitum luxuriandi, & si cor ejus comburatur, & supra ova alicujus avis ponatur, nunquam de cætero ex eis poterit generari fœtus. Et si pedes ejus suspendantur ad arborem, de cætero non fructificabit, & si ejus sanguine cum aqua talpæ decoctæ ungatur locus pilosus & equus, cadent nigri capilli.

Talpa est animal satis notum, hujus animalis virtus mirabilis est, ut refertur à Philosophis. Si pes ejus involvatur in folio lauri, & ponatur in ore equi, ipse fugiet præ timore, & si in nido alicujus avis ponatur, nunquam ex ovis illis exibit fœtus, & si talpas fugare volueris pone eam in aula, & sulphur vivum accensum, & ibi conveniunt omnes aliæ talpæ, & aqua decoctionis ipsius dealbat equum nigrum.

Merula est avis satis nota, & est ejus virtus mirabilis, quia si pennæ alæ dextræ ejus suspendantur in medio domus cum filo rubro, quod nunquam fuerit in usu, nullus poterit dormire in illa domo donec deponatur. Et si cor ejus ponatur sub capite dormientis, & ab eo quæratur, omnia dicet quæ fecerit alta voce; & iterum si in aqua putei ponatur cum sanguine Upupæ, & commisceatur, postea ungantur inde tempora alicujus, statim infirmatur usque ad mortem. Modus agendi omnium prædictorum ut effectus bonus sit & utilis, est quod fiat sub Planeta benevolo, ut Jove & Vene-

Venere. Et in malo effectu sub planeta malevolo, ut Saturno & Marte. Et hæc est scilicet diebus eorum, & horis, vis. Si quis autem hæc recte fecerit, proculdubio veritatem & utilitatem & maximam efficaciam inveniet in prædictis sicut sæpius una cum nostris fratribus temporibus nostris sum expertus & vidi.

Consideret igitur hic qui prædictorum copiam invenerit, possidere vel dominium efficaciam & virtutem, utrum se habeant in effectu bono seu sui contrario, quod bona sub benevolo planeta experiantur, & mala sub malevolo, & inveniet quod dictum est. Nam si in suis contrariis fierent, ut bonus effectus in signo malevolo, vel è contra, impediretur virtus & effectus ejus propter suum contrarium, & sic bonus & vera vilipenderent. Videmus enim quamplurimos falli in certis ac veris, qui si signorum vel temporum qualitates agnoscerent, & custodirent, in supradictis voluntatem consequerentur ad effectum.

Explicuntur secreta aliqua Alberti Magni de Colonia, super naturis, virtutibus, & efficacia Herbarum, Lapidum & Animalium quorundam.

Videtur dicere Isidorus, quod cinis ranæ magnæ super se portatus à Zona, valde retinet fluxum menstruorum, & in probatione si ligetur ad collum gallinæ, non exibit sanguis ex ea; vel ex alio animali. Item distemperatus cum aqua,

si ea ungatur, non amplius nascentur inde pili.

SI quis cor canis in sinistra parte portaverit, omnes canes obmutescent.

Si quis oculum dextrum lupi ligaverit in manica dextra hominis, neque canes ei nocere possunt.

Et ut omnia quæ superius dicta sunt, & etiam dicentur inferius, qui astrorum peritiam non habent, ad effectum sui desiderii facilius possint accommodare. Primo notabis, quod hora sumitur dupliciter, videlicet æqualis, & inæqualis. Hora æqualis, est hora horologii, quæ semper æqualis existit. Inæqualis autem consideratur secundum quod dies majorantur vel minorantur: nam semper Astrologi considerant tempus quo Sol stat super horizontem suum, & illud vocant diem vel arcum diurnum, & vice versa noctem. Id autem tempus quod diem appellant, in partes dividunt duodecim æquales, quæ sunt horæ ejusdemodi diei, & quicquid de die dicitur, de nocte oppositio modo intelligas. Et ut clarius percipias, ponamus quod Sol emergat horizontem, hora octava horologii, habemus usque ad occasum 17. horas horologii, quas multiplicemus per 60. prout 60. sunt minuta cujusque horæ horologii, & habebimus nonaginta sexaginta minuta, quæ dividamus per 12. prout 12. sunt horæ diei, applicando culibet horæ suam portionem, & ha-

habebimus 80. minuta hora qualibet: ergo hora talis diei habebit 80. minuta, quæ capiunt horam unam, & unum tertium horæ horologii. Et toto illè tempore considerabitur dominium planetæ illius horæ, quemadmodum infra scripta tabula demonstrabit. Quælibet autem hora suæ noctis non habebit nisi 40. minuta. Quod sic de reliquis suo modo intelligas: secundum videlicet Solis ortum super terram, quia non ea hora quæ media est inter noctem & diem dies dicitur, sed dies proprie intelligitur cum Sol videri potest. Cum ergo voles cujusque planetæ dominium considerare, nam unaquaque hora quilibet planeta suum habet dominium, horas ipsas supra scripto modo considerabis, & sic poteris ad finem propositi pervenire. Consideratur etiam diei initium à prima hora præcedentis diei post meridiem, & sic dividatur dies Dominicus in duas partes æquales, & sic duodecim horas divide in duas: erit ergo 18. dimidium diei, & prima hora sequens erit initium diei Lunæ.

DE astris & planetis rerum, scias quod dies Dominicus habet astrum suum sub Sole.

Dies Lunæ habet astrum suum sub Lunæ.

Dies Martis habet astrum suum sub Marte.

Dies Mercurii habet astrum suum sub Mercurio.

Dies Jovis habet aſtrum ſuum ſub Jove.

Dies Veneris habet aſtrum ſuum ſub Venere.

Dies Sabbathi habet aſtrum ſuum ſub Saturno.

Nota quod omnis actus fieri debet ſub ſuo planeta. Et melius eſt, ſi in proprio die illius planetæ, & in ipſius hora propria fiat, ut verbi gratia.

Sub Saturno, vita, ædificium, doctrina, mutatio.

Sub Jove, honor: optatum, divitiæ, indumentum.

Sub Marte, bellum, carcer, matrimonium, inimicus.

Sub Sole, ſpes, lucrum, fortuna, hæres.

Sub Venere, amicus, vel ſocietas, via, amica, peregrinus.

Sub Mercurio, ægritudo, amiſſio, debitum, timor.

Sub Luna, palatium, ſomnum, mercatum, furtum.

De horis dierum & noctium.

ET primo de horis diei dominicæ; hora ejus 1. Sol, 2. Venus, 3. Mercurius, 4. Luna, 5. Saturnus, 6. Jupiter, 7. Mars, 8. Sol, 9. Venus, 10. Mercurius, 11. Luna, 12. Saturnus.

Noctis vero 1. ejus hora Jupiter, 2. Mars, 3. Sol, 4. Venus, 5. Mercurius, 6. Luna, 7. Sa-

tur-

turnus, 8. Jupiter, 9. Mars, 10. Sol, 11. Venus 12. Mercurius.

Diei Lunæ prima ejus hora Luna, 2. Saturnus, 3. Jupiter, 4. Mars, 5. Sol, 6. Venus, 7. Mercurius, 8. Luna, 9. Saturnus, 10. Jupiter, 11. Mars, 12. Sol.

Noctis vero prima ejus hora Venus, 2. Mercurius, 3. Luna, 4. Saturnus, 5. Jupiter, 6. Mars, 7. Sol, 8. Venus, 9. Mercurius, 10. Luna, 11. Saturnus, 12. Jupiter.

Diei Martis prima ejus hora Mars, 2. Sol, 3. Venus, 4. Mercurius, 5. Luna, 6. Saturnus, 7. Jupiter, 8. Mars, 9. Sol, 10. Venus, 11. Mercurius, 12. Luna.

Noctis vero diei Martis prima ejus hora Saturnus, 2. Jupiter, 3. Mars, 4. Sol, 5. Venus, 6. Mercurius, 7. Luna, 8. Saturnus, 9. Jupiter, 10. Mars, 11. Sol, 12. Venus.

Diei Mercurii prima ejus hora Mercurius, 2. Luna, 3. Saturnus, 4. Jupiter, 5. Mars, 6. Sol, 7. Venus, 8. Mercurius, 9. Luna, 10. Saturnus, 11. Jupiter, 12. Mars.

Noctis vero Mercurii prima ejus hora Sol, 2. Venus, 3. Mercurius, 4. Luna, 5. Saturnus, 6. Jupiter, 7. Mars, 8. Sol, 9. Venus, 10. Mercurius, 11. Luna, 12. Saturnus.

Diei Jovis prima ejus hora Jupiter, 2. Mars, 3. Sol, 4. Venus, 5. Mercurius, 6. Luna, 7. Saturnus, 8. Jupiter,

9. Mars, 10. Sol, 11. Venus, 12 Mercurius.

Noctis vero Jovis prima ejus hora Luna, 2. Saturnus, 3. Jupiter, 4. Mars, 5. Sol, 6. Venus, 7. Mercurius, 8. Luna, 9. Saturnus, 10. Jupiter, 11. Mars, 12. Sol.

Diei Veneris prima ejus hora Venus, 2. Mercurius, 3 Luna, 4. Saturnus, 5. Jupiter, 6. Mars, 7. Sol, 8. Venus, 9. Mercurius, 10. Luna, 11. Saturnus, 12. Jupiter.

Noctis vero Veneris prima ejus hora Mars, 2. Sol, 3. Venus, 4. Mercurius, 5. Luna, 6. Saturnus, 7. Jupiter, 8. Mars, 9. Sol, 10. Venus, 11. Mercurius, 12. Luna.

Diei Sabbathi prima ejus hora Saturnus, 2. Jupiter, 3. Mars, 4. Sol, 5. Venus, 6. Mercurius, 7. Luna, 8. Saturnus, 9. Jupiter, 10. Mars, 11. Sol, 12. Venus.

Noctis vero Sabbathi prima ejus hora Mercurius, 2. Luna, 3. Saturnus, 4. Jupiter, 5. Mars, 6. Sol, 7. Venus, 8. Mercurius, 9. Luna, 10. Saturnus, 11. Jupiter, 12. Mars.

Et nota quod Jupiter & Venus boni sunt, Saturnus & Mars mali. Sol vero & Luna mediocres. Mercurius autem cum bonis bonus, & cum malis malus.

Ejusdem Alberti Magni Libellus, de Mirabilibus Mundi feliciter incipit.

POstquam scivimus, quod opus sapientis est facere cessare mirabilia rerum, quæ apparent in conspectu hominum, quamvis varia,

varia, quamvis diversa & plurimum admiranda, non cessavimus inquirere scripta auctorum, donec sufficienter appareret magna pars operum mirabilium. Tandem autem occurrit nobis res ultimæ mirabilitatis & extraneitatis, apparentis tamen in sensibus omnium hominum ferè & vulgarium, & est ligatio hominum & virtutum ipsorum per incantationes, per characteres, per veneficia, & sermones, & multa valde vilia, quæ penitus non videntur possibilia, nec habentia causam sufficientem, & cum diu sollicitaveris in animum super hoc, invenimus sermonem probabilem Avicennæ 6. naturalium. Quod, *hominum animis inesset quædam virtus immutandi res, & quando res aliæ essent obedientes ei, quando ipse fertur in magnum amoris excessum aut odium, alicujus talium.* Cum igitur anima alicujus fertur in grandem excessum alicujus passionis, invenitur experimento manifesto quod ipsa ligat res & alterat ad idem, quod desiderat, & diu non credidi illud. Sed postquam legi libros Necromantiæ & libros imaginum, & magicos, inveni, quod affectio animæ hominis est radix maxima omnium harum rerum, seu propter grandem affectionem alteret suum corpus & alia quæ intrudit, sive propter dignitatem ejus obediant ei res aliæ viliores, seu cum tali affectione exterminata concurrat hora conveniens, aut ordo cœlestis,

aut

aut alia virtus, quæ quamvis facit illud, reputavimus tamen animam facere. Jam publicum & verificatum est, quod ligationes hominum, incantationes & promotiones ad iram, odium, amicitiam, detrimentum, & gaudium, sunt consequentes ad grandes effectiones, & & tu vides vulgus, quod secundum naturam fertur super res, quod timet hæc omnia, & appetit benedictiones maxime electarum & dignarum personarum, & abhorret maledictiones & blasphemias illarum, tanquam in eis sit virtus, aut saltem qualitati mali virtus annexa.

Qui ergo vult scire hujus rei secretum, ut opperetur illud & dissolvat: sciat quod ligare potest omnis omnia, quæ veniunt in grandem excessum & ultimatum illius, in tantum ut superet eos quos ligat, & debet facere hoc in illa hora in qua invadit eam ille excessus, & cum illis rebus quas sibi dictat tunc anima. Ipsa enim anima cum sic est avida rei quam vult operari, accipit ex se super horam majorem & meliorem, quæ est super res magis convenientes ad illud. Ligari autem possunt quicunque minus sunt invicem fervidi in amore qui sit invicem, ligans eos in odio, tunc enim anima ligantis non potest subvincere animum illorum, cum fortius trahant in contrarium quam ipsa. Solvunt ergo omnia hæc illi qui sunt fortiores in contrario, quam fuerit ligans eos, & hoc in illa hora in qua invadit ipsum appe-

titus

titus extraneus, ut cum illis rebus quas tunc dictat animus, quia semper major excessus animorum ligat & prohibet alium minorem, aut solvit. Scimus ergo ex hoc quod quidam ligari non possunt cum sint magis fervidi invicem quam aliquis contra eos. Quidam autem solvi non possunt, cum sit eis ligantis maximus excessus. Quidam autem ligantur & solvuntur : quia inveniuntur quidam maximi excessus in ligando, quidam vero maximi in dissolvendo. Et universaliter ille ligat quia avidus ardet, & ille solvit qui fortius capitur sive intendit se in illud. Faciunt ergo hoc cum his quæ sibi dictat animus & tunc illa hora & ad illos, & tu nota illud ad omnia maleficia dissolvenda sive facienda. Nullus autem est aptus in hoc, nisi quem instigat ad hoc faciendum inclinatio naturalis, aut aliquid urgens in eo. Unde sunt magis apti ad hoc quam alii. Et cum certificatum fuit nobis hoc, scimus & hoc sententia characterum quinque & sermonum efficaciam ad omnem rem quam vult homo, & sunt secundum duos modos, uno scilicet jam dicto, scilicet secundum affectionem animi operantis ipsius horæ in qua fiunt, & ipsius virtutis cœlestis quæ tunc est. De necessitate habent efficaciam ad similitudinem animi & movent quod animus desiderat. Sunt ergo characteres quinque sermonis, & omnia juvantia opus animæ. Ipsa sunt quæ animus in illa hora, qua for-

fortius illa appetit, dictat fieri. Quicquid igitur dictat animus fortissimè amantis in illa hora de loquelis, de characteribus quinque, est habens efficaciam ad illud.

Similiter quicquid instigat animus ferociter audientis in illa hora, sive cum consilio & deliberatione, est habens efficaciam destructionis & discordiæ, & acquirit illud ab anima facientis, seu ab hora, seu à signo cœlesti illius horæ, quia penitus omnis hora, in qua tractatur alicui malum, est illi mala & nociva, & quod in ea fit contra ipsum, offendit eum, & è contra in bonis. Et tu nota istud pro grandi secreto omnium quæ voles agere, & pro te, & pro aliis. Omnia enim super quæ arripit animus inebrietas, destitutio rei sunt acquirendæ ad illud, secundum desideria animæ operantis, & secundum hoc est artificium characterum quinque sermonum virtuosorum mirabilium, & iste modus, in quo inventa est efficacia ipsorum omnium. Mens enim affectat grandi desiderio: sicut arripitur super multiplices sermones, colores, & gestus: sic & super characteres, & figuras diversas. Unde nec ad idem inveniuntur similes omnes characteres, secundum diversam affectionem facientium eas. Et ideo parum aut nihil nisi auctori earum, aut ei qui jam incipit inebriari in illo; ac si esset auctor illorum, prosunt, aut saltem nisi scribatur super eis intentio operatoris ipsorum. Secundus vero

modus

modus characterum quinque, est intendens secundum viam naturalem & probabilem, Et habet quandam similitudinem cum eo, quod quærit operans, ut, si velit amorem, facit figuras amplectentes se invicem immixtas, invicem aspicientes, se humiliantes, in se invicem applicatas. Sicut anima desiderat res applicare & unire per amorem. Et si desiderat odium per eas, facit ipsas avertentes se invicem, dispares, dissolutas, in contrarium trahentes, quia semper ipsæ correspondent intentioni operantis eas, cujus sunt effigies & vestigia animæ, & sic anima quæ magis desiderat rem ipsam, facit eas magis efficaces, & magis habentes similitudinem ejus quod quærit. Nam scientia est factio characteris, sunt enim quinque male dearticulatæ, quinque vero sunt characteres bene complexæ & dearticulatæ, unde virtuosiores sunt & magis scientiales atque rationales sunt quinque characteres, similiter est operatio in omnibus quæ desiderat anima forti desiderio. Omnia enim quæ tunc agit illud intendens movent, & efficaciam habent ad id, quod anima desiderat, & secundum hoc verificantur experimenta multa auctorum, quæ cum audiuntur, reputantur incredibilia omnino. Cum tamen scientia sit certissima, quod nulli Philosophorum, quorum intentio erat differenter propria laus, & bona fama fuit voluntas scribendi etiam tantæ familiaritatis quantæ

essent

essent illud quod invenitur in libris suis, si veritatem non haberet, quod dicunt, potius vituperationem viderentur intendere, quam bonam famam. Et manifeste videmus, quod nullus etiam ignorans scribit libenter rem manifestæ familiaritatis: & cum ipsi essent Philosophi, & grandis investigationis, & nulla necessitas cogeret eos, quomodo scripta possunt esse ita manifeste familiaria ut multis videtur, in quorum animam non potest cadere, in his talibus aliquid virtutis non potest existere, quia non potentes videre causam, negant sensibilem effectum cum esset materia ad fiendum, scilicet quia videntes effectum esse inquirendi causa, & hoc est quod meditavi in diversis tractatibus 5. characterum & sermonum. Particulares autem characteres 5. Sermones ad unum quodque fiendum & destruendum ex libris diversis aggregabo inferius. Tu vero ex his habes viam ad totam hanc excogitationem.

Postquam Philosophis certificatum est, quod universæ species rerum movent & inclinant ad seipsas, quoniam postquam in eis virtus activa rationabilis est quod agant & movent tam ad seipsas quam ad diversas, & ignis movet ad ignem, & aqua ad aquam. Et jam dicit Avicenna, quod dum aliquid stat in sale diu fit sal, & si quid stat in loco fœtido fit fœtidum, sic quid stat cum aliquo audace fit audax, & si cum timido timidum,

& si

& ſi quod animal ſtat cum hominibus ſit humanum & domeſticum, & generaliter verificatum ex ratione & experimento, quod omnis natura movet ad ſuam ſpeciem, & ſit eorum ſpecificatio nota in qualitatibus primis, & ſimiliter in ſecundis, & fuit idem in tertiis, & in omnibus diſpoſitionibus nihil quod non moveat ad ſeipſum, ſecundum totum poſſe ſuum. Et hoc fuit radix & principium ſecundum operum ſecretorum, & tu non avertas oculos tuæ mentis.

Poſtquam fuit inſitum mentibus Philoſophorum iſtud, & ipſi invenerunt diſpoſitiones entium naturalium, quia certo ſciverunt, quod quibuſdam entibus eſt inſita grandis frigiditas, quibuſdam cum hoc grandis audacia, quibuſdam grandis iracundia, quibuſdam grandis timor, quibuſdam innata ſterilitas, quibuſdam innatus ardor amoris, quibuſdam innata aliqua alia virtus. Aut ſecundum totam ſpeciem, ſicut leoni eſt audacia innata & victoria. Aut ſecundum individuum, ſicut meretrici ineſt audacia, non per ſpeciem humanam, ſed per individuum. Venerunt ex hoc ſuper grandia mirabilia, & ſuper ſecreta operabilia. Et qui non intellexerunt mirabilitatem illam, & unde poſſet in illud, neglexerunt, & abjecerunt omnia in quibus fuit labor & ingenium Philoſophorum, quorum fuit intentio propria laus in poſteris, ut falſidica tam grandia redderent in ſcriptura.

Non

Non est secretum neque occultum gentibus, quomodo omne simile adjuvet & confirmet suum simile, diligat & moveat, & amplectatur illud. Et Medici jam dixerunt & verificaverunt illud pro parte sua, & dixerunt quod hepar juvat ad hepar, & quodlibet membrum suum simile. Et Alchimistæ sciverunt illud veritate manifesta, quomodo natura similis subingreditur & gaudet suo simili, & congaudet illi & condolet: & omnis scientia jam verificavit illud in suis similibus, & tu nota illud diligenter, quoniam super hoc videbitur grandis mirabilitas operum.

Jam est verificatum & positum in mentibus omnium, quod omnis species naturalis, & quod omnis natura particularis vel generalis habet amicitam & inimicitiam naturalem ad aliquam aliam. Et omnis species habet aliquid timendum horribile & inimicum, & destructivum. Similiter aliquid exultans, lætificans & concordans, & per naturam: ut ovis lupum, & ipsa cognoscit non solum vivum, sed mortuum, non solum per visum, sed per gustum: & lepus canem, & catta murem, & omnia quadrupedia timent leonem, & omnia volatilia timent aquilam, & omnia animalia timent hominem, & est insitum naturâ unicuique istud, & quædam habent istud secundum totam speciem, & secundum omne tempus: & quædam habent istud secundum individuum solum, & secundum

dum certum tempus: & omnium est certificatio, quod quæ odiunt se secundum vitam quod partes eorum, imo pili & omnia odiunt se invicem postquam moriuntur. Unde pellis ovis consumitur à pelle lupi, & timpanum de pelle lupi facit obmutescere illud de pelle ovis, & sic est in omnibus aliis. Et tu nota istud propter magnitudinem rerum secretarum quæ ex eodem proveniunt.

Et est apertum omnibus, quod homo est finis omnium naturalium, & quod omnia naturalia sunt per ipsum, & ipse vincit omnia, & naturalia habent insitam naturalem obedientiam ad ipsum hominem, & quod homo est plenus omni mirabilitate, eo quod in ipso sunt omnes conditiones, scilicet distemperantia in caliditate & frigiditate, temperata in omni eo quod vis, & in eo sunt omnes virtutes rerum, & ad humanam naturam favent, & obediunt dæmones, & in ipso humano corpore operantur omnes secretæ artes, & omne mirabile exit ex ipso: sed non habet homo omnia secundum idem tempus, sed in diversis temporibus & in diversis individuis, & ideo invenitur efficacia omnium rerum hypocritarum verborum vegetabilium. Sed quæ sunt partis ad partem, non declarantur ratione, sed experientia. Quantum autem ratio poterit videre & comprehendere notabis, & quantum per tuam experimentiam experiri poteris adjunge, & intellige hoc quod contra hominem est.

Non

Non potest aliquis dicere, quod omnis res non sit plena mirabilitate, & nescis quæ majoris, quando diligenter certificat; sed unusquisque vilipendit rem de qua nihil scit, & res nihil meruit in illo. Nam unaquæque res habent de calido & frigido, quod est sibi proprium, & ignes non sunt mirabiliora quam aquæ, sed sunt diversa & alterius modi. Et piperis non sunt mirabiliora quam jusquiami, sed alia. Et qui credit quod mirabilitas rerum exit à calido & frigido, non potest dicere qui in omni re fit grande mirabile, cum unaquæque res habeat de calido & frigido quod sibi convenit. Et qui credit quod mirabilitas rerum sit in stellis & aspectibus, à quibus contrahunt res proprietates mirabiles & occultas, scire potest quod omnis res habet propriam figuram cœlestem sibi convenientem, ex qua etiam provenit ei mirabilitas in operando. Nam omne quod incipit sub determinato ascendente, & influentia cœlestis, incipit & contrahit nonnunquam propriam efficaciam pariendi & operandi rem mirabilem. Et qui credit quod mirabilitas rerum exeat per amicitiam, ut emptio, non potest etiam denegare inimicitiam. Et universaliter secundum omnem modum philosophandi, res unaquæque est plena mirabilibus. Et postquam sciverunt hoc Philosophi inceperunt experiri & edicere quid in rebus est.

Plato vero dicit in libro Regiminis, quod qui

qui non fuerit opifex Dialecticæ ex qua fit pronus & elevatur intellectu agilis & expeditus, & qui non est eruditus in scientia naturali in qua declarantur mirabilia calida & frigida, in qua aperiuntur proprietates cujuslibet entis in se, & qui non fuerit doctus in scientia Astrologiæ, & in aspectibus & figuris stellarum ex quibus est unicuique eorum quæ sunt sublimia virtus & proprietas, & qui non fuerit doctus in scientia necromantiæ qua manifestantur substantiæ immateriales, quæ dispensant & administrant hominem, quod est in rebus ex bono & malo non poterit intelligere, nec verificare omnia quæ Philosophi scripserunt, nec poterit certificare omnia quæ apparebunt sensibus hominum, & evadet cum tristitia animi, quoniam in illis rebus est mirabilitas omnium quæ videntur.

Credit purus Astrologus quod tota mirabilitas rerum & radix experimentorum & omnium quæ extant à rebus quando invicem conferunt, essent a figura cœlesti, quam contrahit unumquodque hora suæ interemtionis & generationis, & verificabit in omnibus quæ expertus est.

Invenit quod concursus rerum secundum cursum stellarum, & victoria, & gaudium, & tristia pendeat exinde, & judicatur per illud, & ideo jussit omnia fieri in certis diebus & in certis conjunctionibus & separationibus, in certis ascensionibus, sed hy-

pocritos sermones, præparationes herbarum non potuit eorum ingenium expandi ad omnes verificationes Philosophorum.

Credidit magna pars Philosophorum & Medicorum quod tota mirabilitas experimentorum & mirabilium exiret à rebus naturalibus, quando in lucem conferunt per calidum & frigidum, siccum & humidum, & significaverunt has quatuor qualitates, & posuerunt ipsas radices omnium mirabiliũm, & eorum mixtio exigit ad omne mirabile, & verificaverunt illud in suis operibus, & jusserunt sua experimenta incidere & componi per istam, & tenere per has res & verificari. Et cum invenerunt multa experimenta Philosophorum, non potuerunt ea verificare per calidum & frigidum, imo magis ex hoc erat contrarium, accidit eis, mirari incessanter & tristari, & negant plerumque illud, etsi videant id.

Plato, Aristoteles, & legitimi & omnes qui intenderunt super ultimum Philosophiæ, eam certificarunt quod mirabilitas exit à rebus secundum modos valde diversos. Plerunque per utilitates cœlestes impressas, plerunque per caliditatem & frigiditatem, & plerunque per virtutes dæmonum, & necromanticorum, plerunque per virtutes alias innatas rebus cum suis formis substantionalibus, plerunque per relationem, quæ sunt rerum ad invicem. Unde redduntur incomprehensibilia rerum mirabilia, sicut dicit auctor.

ctor. Plerunque per se faciunt unum, per accidens faciunt contrarium, plerunque directe, plerunque indirecte. Merito ergo Plato dixit, quod qui non fuerit valde solers in Dialectica, & doctus in virtutibus rerum naturalium, similiter in signis stellarum & necromanticarum virtutum, non videbit rationabilitatem mirabilium, nec ipse sciet ea, & non communicabit thesaurum Philosophorum.

Scio igitur, quod omnis res habet ex caliditate & frigiditate: quod signum est, ex quo facit rem efficacem aliam per accidens directe & indirecte, & habet unamquamque virtutem ex stellis & figura suæ generationis quam agit in mobilitate, constructione & convenientia cum aliis, & tamen unaquæque res habet virtutes sibi cognatas, per quas unaquæque res est principium mirabilis effectus.

Cum ergo hoc quod omnis natura movet ad suum simile, potest imaginari de mirabilitate effectuum, quodvis ad omne operandum, & verificabis ad omnia quæ audies, & medicinalia, & magica, & necromantica, secundum diversum modum tuæ excogitationis & solertiæ, & intromittam te superficialiter, ut te ipsum adjuves & præpares ad recipienda, quia dicam aggregata & collecta ex Philosophis & diversis antiquis. Habeto ergo istud in mente tua, & quantum est per se res calida adjuvat in pas-

sionibus frigidis, & est experimentum in eis, & non competit calidis nisi per accidens, aut indirecte, quod est per accidens, decipiat te in primis qualitatibus, quia plerumque res calida sanat morbos calidos, scilicet per accidens aut indirecte.

Si vis igitur experimentari. Primo decet te scire de rebus, utrum calidæ aut frigidæ sint: & nota totum illud, & postquam scis istud, nota quæ sit dispositio & proprietas naturalis ejus. Utrumne est audacia aut timiditas, aut decor, aut sterilitas, quia qualem habet naturam unumquodque entium, talem assimilat in his quibus associatur, ut Leo est animal intimidum, & habens audaciam naturalem, maxime in fronte & corde, & ideo qui associat sibi oculum leonis, aut cor, aut pellem qui est inter duos oculos, vadit audax & intimidus, & inducit timiditatem omnibus animalibus. Et generaliter in Leone est virtus dandi audaciam & magnanimitatem. Similiter in meretrice est audacia exterminata, & ideo dicunt Philosophi, quod si quis induit camisiam meretricis publicæ, aut respexerit speculum, aut secum habuerit in quo ipsa speculatur se-ipsam, vadit audax & intimidus. Similiter in gallo est audacia magna, adeo quod dicunt Philosophi, quod & ipso viso stupescit Leo, & ideo dicunt quod si quis gesserit ipsius aliqua, vadit audax: & generaliter omne animal quod habet audaciam exterminatam

tam per naturam aut per casum, si ex eo construeretur hujusmodi, dat ipsi audaciam. Similiter si est animal sterile per naturam aut accidens aliquod, ejus consociatio ad aliquem movet ad sterilitatem. Et ideo scripserunt Philos. quod malus à proprietate vel quomodocunque sit omnino sterilis, facit viros & mulieres steriles, quando ex eo sociatur aliqua pars mulieribus. Similiter facit abortivus & eunuchus, quoniam omnibus his est insita sterilitas, & assimilant sibi in hoc hominem, qui sibi associat ista intrinseca. Similiter qui volunt incitare amorem respiciunt quod animalium maxime diligit, & maxime in illa hora qua magis stimulatur in amore, quia tunc in eo vigor magis in promovendo ad amorem: ex illo animali accipiunt partem in qua magis viget virtus & ille appetitus, sicut sunt cor, testiculi & matrix, & exhibent ea illi quem volunt incendere, masculus ad fœminam exhibet testiculos. Mulier vero ad virum exhibet menstruum aut secundinam.

Et quia hirundo multum diligit, ut dicunt Philosophi, ideo multum eligunt eam ad excitandum amorem.

Similiter in hoc genere turtur, columba & passer maxime quando capiuntur amore & Venere, tunc enim irrefragabiliter provocant & inferunt amorem.

Similiter quando volunt facere loqua-

cem, appropinquant de lingua canis, aut de corde. Cum autem volunt facere fœcundum aut dilectabilem, associant ei philomelam, & universaliter quamcunque virtutem aut proprietatem naturalem vident in aliquo entium naturalium, secundum excessum suspicantur assimilare aut promovere seu inclinare dispositum ad illud propter quod sciunt firmiter quod potest plus juvare quam nocere, eo quod habet illud insitum à sua natura. Et omnis virtus movet ad tale, quale est secundum posse suum. Et sic intelligo esse in rebus mirabilibus quas audies. Et hoc dictum sit ad introducendum animum tuum.

Dixit auctor libri regiminis quod quædam sunt manifesta sensibus, in quibus nullam scimus rationem: & quædam sunt manifesta ratione, in quibus nullum sensum nec sensationem percipimus. Et in primo genere entium nulli credendum est, nisi experientiæ, & non est experienda ratio, nec neganda experientia. Et in secundo genere entium non expectandus sensus, quia sentiri non potest. Quædam igitur sola experientia sunt credenda sine ratione cum lateant homines. Quædam sola ratione cum careant sensibus, nam quamvis manifestam rationem nesciamus, quâ Magnes trahit ferrum, ita tamen manifestat illud experientia, quod nullus denegare potest, & quemadmodum istud est mirabile, quod sola ex-

pe-

perientia certificat, ita in aliis debet homo æstimare, nec debet negare quicquam mirabilium quamvis rationem non habet, sed debet experiri, quia causæ mirabilium sunt latentes. Et ex tam diversis præcedentibus quod humanus intellectus secundum Platonem non potest eas imitari. Magnes ergo trahit ferrum, Carabe trahit paleam, & quidam alius lapis trahit vitrum. Sic in entibus sunt mirabilia declarata Philosophis per experientiam, quæ nullus denegare debet, nec experitur illud secundum modum Philosophorum, qui illud invenerunt. Nam dicunt Philos. quod palma est arbor, & habet masculum & fœminam, cum ergo fœmina appropinquatur masculo, vides fœminam declinatam ad masculum, & mollificantur folia ejus, & rami, & declinant ad masculum. Cum ergo ad palmas vident illud, ligant funus à masculo ad fœminam, redit ergo erecta super seipsam quasi adaptata sit masculo per continuationem funis virtute masculi. Quare ergo negas quod in hoc sit reliquarum rerum quæ suis proprietatibus agunt, donec per experientias certificetur tibi certitudo, & destituatur falsitas? Negotium autem tuum supra illud quod narravimus in libris nostris duorum rumor propalatur in regionibus, & quorum vestigium datur apud sapientes absque experientia ipsius, cujus proprietates sumuntur, est invidia & odium, ex quo semper provenit obli-

quitas intellectus, & judicii in ore. Multi tamen antiquorum narraverunt res mirabiles, tamen jam receptas apud vulgus & verificatas. Ego narrabo tibi, quædam ut tu firmes mentem tuam super eas, & ut sit parata credulitate eorum, quæ ratio non potest confirmare secundum sensum, quia prædictum in eis ad adjutorium. Ex eis itaque est quod filius Mesue dixit in lib. de animalibus. Si induit vestimentum viri mulier fœta, deinde induat ipsum vir priusquam abluat ipsum; recedit ab ipso febris quartana.

Et in libro de animalibus dicitur, quod Leopardus fugit ex cranio hominis: & alibi, quod si cranium hominis antiqui sepeliatur in turri columbarum, aut ponatur in ea, habitant & quiescunt columbæ ibi, & multiplicantur donec constringantur in ea.

Et in lib. de theriaca Galeni, quod serpens, qui dicitur regulus, est subalbidus, supra cujus caput sunt tres pili, & quando videt eum aliquis, moritur statim, & quando audit sibilum ejus, aliquis vel aliquid moritur, & omnis bestia quæ comedit ex eo mortuo etiam moritur. Et dicit Aristot. quod ubi fit æstas sex mensibus, similiter hyems, est fluvius in quo inveniuntur viperæ, quarum proprietas est ut nunquam videant se, quin moriantur, & faciunt hoc cum vivunt: cum vero sunt mortuæ nihil nocent. Et ingeniavit Aristot. cum Alexl

ut

ut reciperet ſpeculum magnum, & ambularet cum eo verſus eas, & cum reſpexerint ſe-ipſas in ſpeculo mortuæ ſunt. Fuit ergo quibuſdam incredulus ſermo Ariſtot. Nam Avicenna inſtans Ariſt. ſi aliquis vidit eum, mortuus eſt. Unde non eſt veritas in ſermone: & dixerunt, ſi aliquis acciperet de lacte mulieris lactantis virginem ſuam quæ eſt à bimatu, & ponatur in vitreo vaſe, & ſepeliatur vel ſuſpendatur in turri apud introitum columbarum & exitum, habitant, & multiplicantur columbæ in ea, donec ſint innumerabiles. Et dixerunt quando os hominis mortui ſuſpenditur in aliquo, juvat à quartana, & ſi ſuſpenditur os hominis mortui ſuper illum, qui conqueritur de ventre ſuo, ſanatur. Et dixerunt, ſi dentes pueri in primis cum cadunt, ſuſpendantur antequam veniant ad terram, & ponantur in lamina argenti, & ſuſpendantur ſuper mulieres, eas prohibent impregnari, & parere. Et in libro Cleopatræ, quando mulier accipit omni menſe de urina mulæ pondera duo, & biberit, ipſa non concipit. Et in lib decorationis, accipe quantitatem fabæ de alcihi, & infunde ipſam in urinam mulæ, & da mulieri ad potandum, non concipiet. Et dixit Alex. quando accipitur aliquid de umbilico infantis, qui egreditur, ſi inciditur & ponitur ſub lapide annuli de argento aut auro, tunc ei qui neſcit eum, non advenit cholica paſſio penitus, & dictum eſt quod ſi

ligetur semen acetosæ in panno, & suspendatur super tympanum sinistrum, non concipiet donec permanet super ipsum.

Et dicit Galenus, quod quando folia acetosæ comeduntur, solvunt ventrem. Et dicitur quod radix acetosæ suspensa super habentem scrophulas juvat ipsum.

Et dicunt Philosophi, quando vis, ut redeat bestia ad hospitium suum, line frontem ejus cum sepo squillæ, & redibit.

Et Aristoteles dixit in lib. de Animal. Si ponat aliquis ceram contritam super cornua vituli vaccarum, vadit cum eo ubicunque vult sine labore: & si inungat aliquis cornua vaccarum cum cera, aut oleo, aut pice, recedit dolor pedum earum. Et si quis delinierit caput tauri oleo rosarum, apostematur caput ejus, & si liniatur cum eo caput vaccæ, moritur. Et si aliquis unxerit linguam boum cum sepo aliquo, non gustant cibum nec comedunt, sed prius moriuntur fame, nisi abstergatur cum sale & aceto. Et si quis inungit anum galli cum oleo, non calcat gallinam, nec potest, & si quis vult ut non vociferet gallus, caput ejus inungat oleo & frontem.

In libro Archigenis dicitur, quando cavilla leporis suspenditur super eum, qui patitur cholicam, confert.

Et dixit Aristoteles, qui sedet super pellem leonis, recedunt ab eo hemorrhoidæ.

Et dixerunt Philosophi, si annularem abortivi

tivi ſuſpendit ſuper ſe mulier, non concipit donec permanet ſuper ipſam. Et quando bibit mulier urinam arietum, nunquam concipiet. & quando bibit ſanguinem leporis, non concipit. Et ſi ſtercus leporis ſuſpendatur ſuper mulierem, non concipit donec permaneat ſuper ipſam: & origanum modo tantum quando teritur & pulverizatur ſuper locum formicarum, amittunt formicæ locum ſuum.

Dixerunt Philoſophi. Si ſuſpendatur caput capræ ſuper illum qui patitur ſchrophulas, ſanatur per ipſum. Et dicitur in lib. decorationis: Accipe myrrham, & line pollicem pedis dextri tui cum oleo de paleſtina trita, nam tunc tu concumbes dum illud permanet ſuper pollicem. Et dicitur ibi, quod ſi tu accipis fel hirci & adipes, & exſicca utraque, deinde tere ea & calefac ambo cum puro oleo, & line cum ea priapum in circuitu hora coitus, & nullum alium expetet præter te.

Dicunt etiam Philoſophi. Si accipiatur medium pondus, tres illius, & quinque, & ex duobus teſticulis vulpium, & ex felle galli, & permiſceat utraque, & Portet ea continue tribus diebus in vulva, ſi in die quarta futuat eam vir, imprægnabitur à maſculo.

Si ſuſpendatur cauda adib ſupra præſepe vaccarum aut pecudum, non appropinquabit lupus donec permanebit illic, & ſi ſuſpenditur cauda lupi, aut pellis, aut caput

u pra præsepe, non comedunt boves nec bestiæ aliquid. Et mulier quæ se sæpius inungit urina adib, nunquam concipiet.

Si vis ut mulier non corrumpatur, nec quærat viros. Accipe priapum lupi, & pilos palpebrarum ejus, & pilos qui sunt sub barba ejus, & combure illud totum, & da ei in potu, ipsa nesciente, nullum alium volet. Et dixerunt, quando mulier non vult virum suum, tunc accipiat vir ejus aliquid de sepo hircorum mediorum inter parvos & magnos, & lineat cum eo priapum suum, & coëat, ipsa enim amabit eum, nec coïbit postea cum aliquibus.

Et dixerunt quod testudo, quando venenatur, comedit origanum & sanatur, & ideo scivit quod origanum succubuit cum veneno.

Dicitur etiam quod mustela, quando venenatur à serpente, comedit rubam, & scivit ex hoc quod ruba est contraria veneno serpentum.

Et mus suppositus puncturæ scorpionum liberat, quia contrarius & nihil timens eum.

Dicunt Philosophi, Quod si quis extraxerit calcaneum mulieris mustelæ ipsa existente viva, & suspendatur super mulierem, non concipit donec maneat super eam, & quando removetur, imprægnatur.

Et invenerunt Philosophi, quod si aliqua mulier est sterilis, quando apponunt rem facientem sterilem, mulier fit non sterilis: & è converso.

Si

Si accipiantur duo testiculi mustelæ, & stringantur & ligenter in crurem mulieris, & habeat os secum, mulier non concipiet. Et dicitur quod quando spongia projicitur in vino mixto aqua, deinde extrahatur & restringitur & exprimitur, egreditur aqua ex eo & remanet vinum, & si non est mixtum, nihil egreditur.

Dicit Tabarienſis, quod si suspenditur lapis spongiæ in collo pueri, qui tussit tussi vehementi, sedatur tussis ejus: & quando intromittitur in caput asini, aut anum scarabei, syncopizat, & non vertitur donec extrahatur ab eo.

Et si homo comedit lentes & mordeat, non sanatur morsus, & quando intromittitur in anum arietis altis sive alcis cadit lana ejus.

Dicitur etiam, quod si ligetur aliquis cum cauda asini, non ruget nec rudet.

Si accipiantur pili asini, qui sunt juxta priapum ejus, & dentur alicui in potu triti cum vino cuivis, incipit statim pedere.

Similiter si aliquis accipit ova formicarum, & conterit ea & projecerit in aquam, & dederit eam in potu cuivis, statim non cessat pedere. Similiter faciant cum vino.

Et dicitur quod si feceris annulum ex virga myrti recentis & intromittas in ipsum annularem digitum, sedat apostema sub ascellis.

In libro Aristotelis radix Jusquiami albi

quando suspenditur super patientem cholicam confert ei: & quando haurit nitrum salsum ponitur in vase, & ponitur super ipsum acetum, bullit fortiter absque igne.

Dicitur etiam in libro Hermetis quando projiciunt semen porri super acetum, redit acetositas ejus.

Belbinus dicit quando accipis albumen ovi & alumen, & linis cum eo pannum, & ipsum abluis cum aqua salis, sicca eum, prohibet ignem comburere.

Dicit alius, quando accipitur arsenicum rubrum & alumen & teruntur & conficiuntur cum succo semper-vivæ & felle lauri, & linit eum eo homo manus suas, deinde accipit ferrum ignitum, non comburit ipsum. Similiter si accipiatur ex magna & alumine lamenti & talo & aceto forti & altea, & contriveris ea contritione bona, & linias cum ea manus, non lædit eas ignis.

Et dixerunt de Carabe, quando, multum teris ipsum & sufflas versus lampadem cum sufflatorio, inflammatur ex eo ignis magnus, & ab eo nihil contactum comburitur. Et quando volueris, quæ sunt in palatio videantur nigra, accipe de spuma maris, & calcato & permisce ea filis, deinde humecta cum eo licinium, & illumina cum eo lampadem. Quando vis ut quæ sunt in palatio, videantur sine capitibus, accipe sulphur citrinum cum oleo, & pone ipsum in lampade, & illumina cum eo, & pone illud.

illud in medio hominum, & videbis mirum.

Et iterum dicit Belbinus, qui posuerit portulacam super lectum suum, non videbit somnium nec visionem penitus.

Et Aristoteles dicit, quod equæ quando odorant fumum lampadis extinctæ abortiunt & indignantur, & similiter hoc accidit quibusdam mulieribus prægnanibus.

Dicit Aristoteles, quod si quis inveniat camelum coïre cum matre sua, & ipse præsentit illud, ipse prosequitur eum, donec interficit eum, & si inveniet equum ascendere matrem suam, & præsentiat illud, interficit seipsum & necat intendens ad hoc.

Et dicit Tabarienſis, si accipiantur rafani & conficiantur.

Et dicunt Philosophi, quod si submergas muscas in aqua videntur mortuæ, & si sepeliantur in cinere resurgunt iterum, & quando submergis Aomber, moritur, & roretur super ipsum acetum vivificatur, & quando sepelis scarabeum in rosis, moritur, & si sepelis in stercore, vivificatur.

Dixerunt & Philosophi, quod quando pennæ aquilarum ponuntur cum pennis aliarum avium, comburunt illas & mortificant eas, sicut ipse est vincens in vita sua omnes aves & dominans. Pennæ aquilarum sunt pernicioſæ omnibus pennis. Et dicunt Philosophi, quod si ponatur in aliquo loco pellis ovis cum pelle adib, corrodit & consumit: & qui induit pannum ex lana ovis,

quam

quam comedit adib, non ceſſat eo pruritus donec exuat eum. Et ſi acceperis pilum equæ, & extenderis ipſum ſuper oſtium domus, non ingreditur oſtium illud cinefex, donec ſuper eo ſtat pilus.

Et ſi ſuffumigas domum aut locum pulmone aſini, mundas eam ab omni ſerpente & ſcorpione, & ſciunt Philoſophi ex hoc, quod valet contra venenum.

Tabarienſis etiam dixit, ſi lingua Upupæ ſuſpendatur ſuper patientem oblivionem, reddit eum memorem, & aliæ rationes.

Et in libro Cleopatræ dicitur, ſi mulier non delectatur cum viro ſuo, accipe medullam lupi de pede ſiniſtro & porta eam, & nullum diliget niſi te. Et dicitur quando accipitur coxa ſtruthionis maſculi ſiniſtra & bullitur cum oleo, deinde liniuntur cum eo origines pilorum, nunquam renaſcuntur.

Dixit Architas, ſi accipiatur cor dum vivit & ſuſpendatur ſuper patientem quartanam, eradicat eam.

Et ſpolium ſerpentis, quando ſtringitur ſuper ancham mulieris accelerat partum: ſed cum parit illico removeatur.

Dentes omnium ſerpentum quando eradicas eos dum vivit ſerpens, & ſuſpendantur ſuper quartanarium tollunt ab eo quartanam, & ſi ſuſpendatur ſerpens ſuper dolentem dentem prodeſt, & ſi ſerpens occurrit prægnanti abortit, & ſi occurrit ei dum parit, accelerat partum. Et dicunt ſi acceppe-

ris

ris caninum dentem crocodili ex palato ejus superiore sinistro, & suspendis eum super febricitantem, sanat & redibit ad ipsum nunquam: & dixerunt, quod Leo terretur ex gallo albo, & Leo iterum timet ignem, & qui ungitur cum sevo renum Leonis non timet ire inter bestias, & omnes bestiæ terrentur ex Leone: & qui linit corpus suum cum stercore leporis, terrentur ab eo lupi. Et si teritur arsenicum citrinum, & admiscetur lacrisi, cadit super cum musca, quæ non moriatur.

Si acceperis dextrum pedem testudinis, & suspendis eum super dextrum pedem podagrici, confert ei. Similiter si sinistrum sinistro, sic manus ejus confert manui, & digitus digito. Et si accendatur ignis coram ernioso ex viridibus lignis ficulnearum, crepitant testiculi ejus.

Et in libro Hermetis, oculi si ambo ligantur in panno lini super adjutorium sinistrum, removent quartanam. Et dicitur, quod si lupus viderit hominem, & ipse non videt eum, stupescit homo, timet & rauccscit. Et ideo si quis gerit oculum lupi, juvat ad victoriam, ad audaciam & debellationem & timorem adversarii.

Et si dicitur quod fiat annulus ex albis ungulis asini, si induit ipsum epilepticus, non patitur epilepsiam.

Et dixerunt quando vis ne approximent muscæ domo, tunc pone conditum & opium

opium in albedine calcis, & inde albifica domum cum ea, tunc non ingredientur muſcæ penitus.

Et quando vis ut narret tibi mulier vel puella tua omnia quæ fecit, accipe cor columbæ & caput ranæ, & exſicca utraque & tere, & pulveriſa ſuper pectus dormientis, & narrabit omnia quæ fecit. Dum vero evigilaverit, exterge illud à pectore, ne allevetur. Et dicunt, quod ſi quis ponit Adamantem capiti mulieris dormientis, manifeſtat ſi eſt adultera: quoniam ſi ſic eſt, reſilit territa de lecto: & ſi non, amplectitur virum ſuum cum grandi dilectione.

Et dicunt, quod pellis aſini, quando ſuſpenditur ſuper pueros, prohibet eos terreri.

Et dicit Architas, quod ſi accipiatur cerumen auris canis ſiniſtræ, & ſuſpendatur febricitantibus periodice, confert multum, maximè quartanæ.

Et dicunt Philoſophi, quod aliqua ſpecies vel individuum, quæ nunquam habuit ægritudinem, confert omni ægritudini: & cum nunquam affuerit dolor aliquis, ſucurrit & ſanat hominem ab illo.

Et ſi ſuſpenditur ſpuma maris ſuper coxam mulieris ſiniſtram accelerat partum, & quando ſuffumigatur domus cum ungula muli ſiniſtra, non remanent in ea muſcæ.

Et ſi ſuſpenditur cor Upupæ aut oculus, aut cerebrum ſupra ſe ad collum ſuum, confert oblivioni, & ſubtilizat intellectum hominis.

Si

Si mulier non poteſt concipere, accipe cornu cervinum pulveriſatum, & miſceatur cum felle vaccino: teneat mulier ſuper ſe, coëat & ſtatim concipiet.

Seta de cauda equæ poſita ſuper oſtio, non permittit intrare zanzalas.

Dens pulli unius anni poſitus in collo infantis, facit ejus dentes provocari ſine dolore.

Dens equæ poſitus ſuper caput furentis, ſtatim liberat eum.

Si mulier non poteſt concipere, detur ei neſcienti lac jumenti, ea hora coëat, & ſtatim concipiet.

Unguis equi ſuffumigatus in domo, effugat mures. Idem fit ex ungula muli.

Ut tota aqua calida exeat è calidario, atrimentum, id eſt, terra franciſca cum pice projice in aquam, & tota exibit: Ut ignis de aqua extra eat, teſtam ovi accipe, & ſulphur vivum tritum, impone & calcem, & claude foramen, & mitte in aquam, & incenditur.

Et dicitur, quod ſi ponatur camphora ſuper aquam, accenditur & comburitur in aqua.

Ut aves manibus comprehendas, accipe grana quævis in fæce vini & in ſucco cicutæ valde imbibita, & objice ad aves, & omnis avis quæ inde guſtet, inebriatur, & perdit vires.

Si quæ mulier te ligavit maleficiis ad amo-

amorem suum, & vis illud dissolvere: accipe camisiam suam, & per capitium ejus minge fores, & per manicam ejus dextram, & non curabis de ea.

Ut mulier cum aliquo adulterare non possit, incide de capillis ejus & pulveren illorum ibi super feretrum sparge, ante tamen unge feretrum cum melle, & mox coëas cum muliere, & cum volueris solvere, ex tuis capillis fac similiter,

Et dicunt, si quis inungatur lacte asinæ, congregabuntur in eo omnes culices domus.

Literas quæ non leguntur nisi de nocte cum felle testudinis scribe, aut lacte ficus, si ponatur ad ignem, aut cum aqua vermis lucentis de sero.

Si accipiantur multa albumina ovorum de gallina post mensem, fiunt vitrum & dura ut lapis: & ex hoc tali fit topacius sophisticatus, si cum croco vel terra rubea liniatur.

Similiter spuma quæ invenitur circa testiculos cervi vel equi, vel asini fatigati, admisceatur cum vino: & illud vinum detur alicui potatione, abhorrebit vinum per mensem.

Et si habuerit plures anguillas in vase vini, & dimittantur in illo mori: si quis biberit ex illo, abhorrebit vinum per annum, & forte semper.

Et dicitur, quod accipiatur funis aliquis cum

cum quo suspenditur fur, vel suspensus est, & aliquantulum paleæ quam turbo venti in aëre suspendit, & ponatur in olla, & misceatur cum aliis ollis, omnes alias frangit. Item accipe aliquantulum prædicti funis, pone in instrumento, cum quo mittitur panis in furno, quoniam ille qui mittere debet in furno, non poterit immittere, sed extra exiliet,

Ut homines videantur sine capitibus, accipe spolium serpentis, & auripigmentum, & picem Græcam, reuponticum & ceram novarum apum & sanguinem asini, & tere omnia, & mitte in rudi olla plena de aqua, & facias bullire ad lentum ignem, & postea dimitte frigescere, & facias cereum, & omnis qui illuminabitur eo, videbitur sine capite.

Ut homines videantur habere quorumlibet animalium capita, accipe sulphur vivum, & lethargirium, & istis simul pulverizatis, sparge in lampade oleo plena, habeantque candelam de cera virginea, quæ si permixta cum fece illius animalis, cujus caput vis ut videatur habere, tenens candelam accensam de lampadis igne, & da bibere vinum cum valdimonia, & illi qui inde potabunt, videbunt se habere caput animalis.

Ut homines videantur habere vultum canis; accipe adipem de aure canis, unge ex eo parum de bombycino novo, pone in lampade nova de viridi vitro, & pone lucernam inter homines, & cernunt vultum canis.

Ut

Ut homines videantur habere tria capita, accipe de pilis asini mortui, & sac funiculum, & sicca, & fume medullam de osse principali dextri humeri, & misce cum virga virginea, & line funiculum, & pone super liminaria domus: ingredientes domum tria capita habebunt, hi qui in domo sunt, intrantibus asini videbuntur.

Si vis, ut caput hominis caput asini videatur: tolle de segmine aselli, & unge hominem in capite.

Si vis, ut pullus aut res alia saltet in disco, accipe argentum vivum & pulverem calamitæ, & mitte in ampullam vitream sigillatam, & illam pone intra rem calidam, quia cum sit argentum vivum calidum, movet se & faciet eam saltare.

Si vis videre, quod alii nequeunt, accipe fel de masculo catto, & adipem gallinæ omnino albæ, & misce insimul & oculos tuos inunge & videbis. Si vis intelligere voces avium: associa tecum duos socios in quinto Calendas Novembris, & vade in quoddam nemus cum canibus quasi ad venandum, & illam bestiam quam primo inveneris, defer tecum ad domum, & præpara cum corde vulpis, & statim intelliges voces avium, vel bestiarum, & si vis ut aliquis intelligat, oscula eum, & intelliget similiter.

Si vis solvere vincula, vade in sylvam & prospice ubi pica nidum habuerit cum pullis, & quando eris ibi, ascende ad arborem, & fo-

& foramen ejus circumsigna quocunque vis, quia cum videt te, vadit pro quadam herba quam ponit ad ligaturam, & statim rumpitur, & tunc cadit herba illa in terram super pannum quem debes posuisse sub arbore, & tu sis præsens & accipe,

In nido Upupæ est quidam lapis, qui est diversorum colorum, defer tecum ipsum, & eris invisibilis.

Ut homo semper eunuchus sit, accipe ex vermiculo qui in æstate lucet, & da ei bibere.

Ut mulier confiteatur quæ fecerit: ranam aqualem comprehende vivam, & tolle ejus linguam, & remitte illam in aquam, & pone illam linguam super partem cordis fœminæ dormientis, quæ cum interrogetur, vera dicet.

Si vis aliquem terreri in somno, capiti ejus suppone pellem simiæ.

Si vis capere Talpam, pone, in foramine ejus, cepe vel porrum aut allium, & statim egredietur sine viribus.

Serpens non accedit ad allium: nec canis gustat aliquid tinctum cum allio.

Suffumigatio, quam cum feceris, videbuntur omnes in forma Elephantum, qui sunt in domo, & equorum magnorum: Accipe speciem, quæ dicitur Alchachengi, & contere, & confice ipsam cum aliquantulo pinguedinis delphini, & fac ex eo grana sicut citri. Deinde fumiga ex eis super ignem stercoris vaccæ,

vaccæ, quæ mulgetur, & non sit in domo locus, ex quo egreditur fumus, nisi porta, & sit larga sub terra deintus. Nam omnes qui sunt in mansione, videbuntur quasi ipsi sint homines magni in formis equorum, elephantum; & est mirabile valde.

Suffumigatio alia, quam cum facis, vides formas multiformes, & mirabilia infinita, quæ præ multitudine non discernentur: Accipe Timar, id est, vurmilium, & lapidem Lazuli, & pulegium montanum, & pulveriza totum, & cribella illud, & confice illud, & cum pinguedine delphini, vel equi, vel elephantis, fac grana in modum ciceris, & sicca in umbram, & suffumiga cum eo quando volueris, & fiet quod dictum est.

Suffumigatio ad videndum in somno quod futurum est de bono & malo. Accipe sanguinem asini congelatum, & lupi cervini pinguedinem, & storacem, aggrega totum ponderibus æqualibus, & conficiantur, & fiant grana, & suffumigetur cum eis domus. Tum enim videbis in somno tuo, qui narrabit tibi omnia.

Modus faciendi licinium, quod quando accenderis videbis homines in quacunque forma volueris. Accipe oculos bubonis, oculos piscis, qui dicitur asseres, & oculos piscis, qui dicitur libinitis, & fel luporum. Contrita ergo ea manibus commiscendo, & pone ea in vase vitreo. Cum ergo vis operi eum, accipe adipem cujuscunque vis bestiæ, quod stat hoc

in

in forma ejus, liquefac eam & permisce cum illa medicina, & inunge cum eo lichinium quodcunque vis. deinde accende ipsum in medio ædis: videbuntur enim homines in forma illius bestiæ, cujus pinguedinem accepisti.

Lichinium aliud, ut homines appareant in forma Angelorum. Accipe oculos piscis & oculos filoe, id est, frangentis ossa, & contrita eos manibus malcando, & pone eos in vase vitro septem diebus, deinde pone in eis aliquid de oleo, & illumina cum eo in lampade viridi, & pone ipsum coram hominibus, qui sunt in æde: ipsi enim videbunt se in forma angelorum ex igne accenso.

Lichinium aliud faciens apparere homines nigrarum facierum. Accipe lampadem nigram, & infunde super ipsam oleum sambucinum vel argentum vivum, & funde in illo oleo vel argento vivo ex sanguine phlebotomantium, & pone in illo sanguine sembucinum, vel argentum vivum.

Aliud fit lichinium ex pannis mortui aut ex pannis nigris, & accende in medio ædis. Nam tu videbis ex hominibus mirabilia. quando videbunt se ad invicem cum illis formis.

Lampas mirabilis in qua apparent res quantitatis terribilis habens in manu virgam, & territas hominem. Accipe ranam viridem, & decolla eam supra pannum exequiarum viridem, madefac ipsum cum oleo

ſambucino, & pone ipſum lichinium, & illumina cum eo in lampade viridi: nam tu videbis nigrum ſtantem, inter cujus manus erit lampas, & mirabile.

Lampas etiam cum aliquis tenet in manu, non videt aliquos eorum qui ſunt ibi, & qui fuerit poſt ipſum, videbit tantum. Accipe piſcem, qui dicitur delphinis. Deinde accipe pannum lini aut funeris, & ſparge ſuper ipſum aliquid extra zimar, deinde funde ſuper illud ex illa pinguedine liquefacta. Deinde ſtringe manum ſuper ipſum & involve pannum, & fac ex eo lichinium. Deinde accende ipſum in lampade æris viridis, & fiet quod tibi dixi.

Lampas alia faciens apparere homines in forma fœda & terrentur invicem homines, & faciunt ipſum fingentes dœmonem. Accipe pilos ex cauda canis nigri, in quo non ſit albedo, & aliquid ex pinguedine ejus, liquefac pinguedinem. Deinde accipe pannum exequiarum; & fac deinde lichinium: deinde line ipſum cum eo quod feciſti, & illumina ipſum in lampade viridi cum oleo ſambucino, & accende ipſum in domo, & non ſit tibi lichinium præter ipſum, & videbis mirabile.

Lichinium pulchrum, ut domus videatur tota plena ſerpentum & imaginum, donec lichinium permanet accenſum. Accipe pinguedinem ſerpentis nigri & ſpolium ſerpentis nigri & pannum exequiarum, & fac lichinium ex illo panno, deinde line ipſum

cum

cum illa pinguedine & pone ſpolium ſerpentis in concavitate ejus, & illumina cum oleo ſambucino in lampade viridi aut nigra.

Aliud lichinium, quod quando eſt accenſum & effunditur ſuper ipſum aqua, invaleſcit; & quando oleum, extinguitur: accipe calcem quam non invenit aqua: & permiſce eam cum æquali pondere ſibi ex cera, & medietatis ejus ex oleo balſami, & nepta citrina cum æquali ſibi ex ſulphure: fac lichinium ex ea, & rota ſuper aquam & accendetur, & rota ſuper ipſum oleum, & extinguetur.

Lichinium aliud quod cum accenditur, omnia videntur alba, & argentea: accipe lacertam, & abſcinde caudam ejus, & accipe quod exit, quia eſt ſimile argenti vivi. Deinde accipe lichinium, & madefac cum oleo, & pone ipſum in lampade nova, & accende: domus ejus videbitur ſplendida & alba vel deargentata.

Operatio lampadis & mirabilis quam ſi quis tenuerit, non ceſſat pedere donec dimiſerit eam. Accipe ſanguinem teſtudinis, exſicca ipſum in panno lichinii, & fac ex ipſo lichinium & illumina ipſum in lampade, da ipſum cuivis, & dic illumina: nam ipſe non ceſſabit pedere, donec dimiſerit illud: & eſt mirabile.

Lampas quæ cum accenditur in loco ranarum nulla ſonat: ſed omnes ſilent donec

fuerit accensa. Accipe pinguedinem crocodili, & confice ipsam cum cera albificata in sole, & fac ex eo lichinium, & illumina cum eo in loco ubi sunt ranæ: cum viderint istud, statim tacebunt.

Lampas alia cum accenditur: vident se invicem astantes sicut imagines & lapides. Accipe zimat & tere bene, & accipe pannum funeris, & madefac ipsum cum pinguedine piscis aut cum oleo sisamino puro, pone ipsum in lampade viridi, & pone super ipsum ex illo medicamine contrito rem parvam, & fit mirabile, Lichinium quod cum accenditur, non cessant saltare, & gaudere & insanire gaudio, & maxime mulieres, accipe sanguinem leporis & sanguinem cujusdam avis, quæ dicitur Solon, & assimilatur turturi, & æquale medietatis ejus ex sanguine turturis maris. Infunde in eum lichinium & illumina cum eo in medio domus, in qua sunt cantatrices & puellæ, & est mirabile, & probatum.

Si vis facere quod in strata hominis appareant pediculi scaturientes, ut non possit homo dormire, tunc projice in lecto ejus pondus unciæ unius vel mediæ alcakengi, & si acceperis pilos asturis, fiet inde lichinum, quod quando accenditur, vident se invicem omnes infirmos ex vehementia infirmitatis & extenuationis.

Accipe locustam citrinam & exsicca ipsam, & tere, & pone in panno exequiarum,

&

& incende ipsum oleo sambucino: in quocunque loco fueris, erit quod tibi dixi, & mirabile.

Quando vis ut videaris totus ignitus à capite usque ad pedes, & non lædaris: accipe malvaviscum album, confice cum albumine ovorum, deinde line cum eo corpus tuum, & dimitte donec exiccetur, & deinde line tecum alumine: & postea pulveriza super illud sulphur subtile, inflammatur enim ignis in eo, & non lædit, & si facis super palmam, poteris tenere ignem sine læsione.

Si vis, ut res projiciatur in ignem & non comburatur, accipe gluten piscis partem unam & aluminis æquivalens illi, permisceatur totum, & fundatur super ipsum acetum vini, & conficiatur cum eo quicquid vis; projice in ignem & line cum hoc linimento non comburetur.

Si vis facere contrarium, scilicet imaginem aliquam hominis aut alterius, & quando ponitur in aqua, accenditur, & si extraxeris eam, extinguitur: accipe calcem non extinctam, & permisce eam cum aliquantulo ceræ, & oleo filami & naphata, id est, terra alba & sulphure, & fac ex illo imaginem: nam quando tu roborabis aqua. accendetur ignis.

Si vis facere, ut quando aperis manus tuas super lampade, extinguatur lumen, & quando claudis eas super eam, accenditur & non cessat illud facere. Accipe speciem

quæ dicitur ſpuma india, tere eam & deinde confice eam cum aqua camphoræ, & line cum ea manus tuas, deinde aperi eas in facie lampadis, delebitur lumen ejus, & claude & reaccendetur.

Si vis videre rem ſubmerſam & profundam in nocte, & non occultetur tibi plus quam in die, & legis libros de nocte nigra. Unge faciem tuam cum ſanguine veſpertilionis, & erit quod dico.

Si vis albificare aliquid, fuffumiga illud ſulphure.

Si vis ut arbor citri projiciat omnes fructus & cadant. Accipe quinque partes ſulphuris citrini & quinque nigri & duo albi & ſinabrium: tere omnia & permiſce & ſuffumiga, & cadent omnes fructus, & forte ſic eſt in aliis arboribus.

Si vis ſtatim interficere ſerpentem, accipe ex ariſtologia rotunda quantum vis, & tere illam bene, & accipe ranam ſylveſtrem vel campeſtrem & contere ipſam & commiſce eam ariſtologiæ, & pone cum eo aliquid ex incauſto & ſcribe cum eo in charta aut aliquo quod plus amas, & projice ad ſerpentes.

Si vis portare in manu tua ignem, ut non offendat. Accipe calcem diſſolutam cum aqua fabarum calida & aliquantulum magraneulis, & aliquantulum malvaviſci: & permiſce illud cum eo bene, deinde line cum eo palmam tuam, & fac ſiccari & pone in ea ignem, & non nocebit.

Dicunt

Dicunt philosophi, quod calx talis non comburit in igne & gluten piscis salvat ab igne, & alumen jamenum & sanguis salamandræ & fuligo fururi vel lebetis: quando igitur ex istis omnibus aut quibusdam fit linimentum, non offendit ignis albumen ovi, & malvaviscum habent juvamentum in hoc.

Si vis ut tota domus appareat plena serpentibus. Accipe de pinguedine serpentis, & parum salis in ea pone & accipe pannum exequiarum, & incide ipsum in quatuor frusta, deinde pinguedinem, & pone ipsam in omni panno: & sic facias quatuor lichinia, & accende ea in quatuor angulis domus cum oleo sambucino & in lampade nova, & fiet quod dixi.

Lichinium quod cum accenditur in domo, videbis res volantes virides ut passeres, & aves: accipe pannum exequiarum recentem & pone in eo cerebrum avis & pennas caudæ ejus, & involvenda fac ex eis lichinium, & pone ipsum in lampade nova viride, accende ipsam in domo cum oleo olivæ, & quæ res erunt in domo fient virides valde, & videbitur quasi volarent aves virides & nigræ. Ut domus videatur tota viridis & plena serpentibus & imaginibus timorosis: accipe cutem serpentis & sanguinem alterius serpentis masculi & adipem alterius serpentis, & aggrega illa tria & pone ea in panno exequiarum, & accende ipsum in lucerna nova.

Si vis facere candelam vel lichinium

quæ cum accenditur, agitatur & ambulat, accipe cutem lupi, & cutem canis, & fac ex utrisque lichinum, & accende ipsum cum oleo olivæ, & statim movebitur.

Quando vis accendere lucernam ex qua valde timetur. Accipe pannum lini novum, album, & fac ex eo lichinium, & pone in concavitate ejus aurem serpentis, & salem grossum, & facias ipsum oleum olivæ: da cuivis & statim cum accenderit ipsum, trepidabit, & timebit valde.

Dicunt Philosophi, quod sinciput est prima pars capitis: ex sincipite hominis parum post mortem generantur vermes, cumque prætereunt ei dies septem, vermes illi fiunt muscæ, & post quatuordecim dies, fiunt dracones magni, quorum unus si momorderit hominem, morietur statim, quod si tu acceperis ex eo & coxeris illud cum oleo, & feceris ex eo candelam in lucernam æris cum lichinio panno exequiarum, videbis ex eo rem magnam, & formam, quæ narrari non potest cum timore forti.

Experimentum mirabile quod facit homines ire in ignem sine læsione, vel portare ignem vel ferrum ignitum sine læsione in manu. Recipe sucem bismalvæ, & albumen ovi, & semen psilli, & calcem, & pulveriza & confice cum illo albumine ovi succum raphani, commisce; ex hac confectione illineas corpus tuum vel manum, & dimitte siccari, & postea iterum illineas, & post hoc poteris

ris audacter sustinere ignem sine nocumento.

Si autem velis, ut videatur ardere illud linitum, aspergе de sulphure vero bene pulverizato, & videbitur comburi, cum accenderetur sulphur, & nihil ei nocebit: si flammam candelæ, quam quis tenet in manu, colophoniam vel picem græcam insuflaveris subtilissimè tritam, mirabiliter auget ignem, & usque ad domum porrigit flammam. Ut ignem illæsus portare possis, cum aqua fabarum calida calx dissolvatur, & modicum terræ rubeæ de Messissa, postea parum malvavisci adjicias, quibus in simul conjunctis vel commixtis palmam illinias, & desiccari permittas, & sic eum ignem quo libet illæsus portare poteris.

Aquam ardentem sic facias: recipe vinum nigrum, spissum, potens & vetus, & in una quarta ipsius distemperabis vivæ calcis, sulphuris vivi subtilissimè pulverizati, tartari de bono vino & salis communis albi grossi, postea pone in cucurbita, bene lutata & desuper posito alembico distillabis aquam ardentem, quam servare debes in vase vitreo.

Ignem Græcum sic facias: recipe sulphurem vivum, tartarum, sarcocollam, picollam, sal coctum, petroleum & oleum commune, fac bullire bene: & si quid imponitur in eo accenditur, sive lignum, sive ferrum, & non extinguitur nisi urina, aceto vel arena.

Si vis facere quod cessat omne mirabile, respice alias causas: scilicet agentem, efficientem & patientem, quoniam si utrumque respicis, non miraberis: cum videbis tantam aptitudinem esse in una sufficientia alterius, quod non facit admirari, quando enim vides quod aqua frigida accendit ignem, & non extinguit ipsum; si tu respiceres causam agentem, miraberis semper: quia esset efficiens conveniens ad hoc, sed quando tu respiceres materiam illius effectus: ut puta, quia est calx & sulphur, quod est valde inflammabile, ita quod minimum agens inflammat ipsum: tu vides, quod nihil est mirabile.

Similiter quando res aliqua si comburitur igne, mirabile est, quando una de causis inspicitur sola. Sed quando scitur natura patientis aut debilitas agentis, nihil mirum, maxima ergo radix experimentornm naturalium est in hoc sc. ut eligant materiam paratissimam ad aliquid, & hoc debile agens aut fortissimum; & materiam valde indispositam: & faciunt similiter homines aspicere ad illam causam, quæ non videtur posse illud facere, & de illa nihil dicunt, & tu nota istud, quod secundum istum modum incidit multitudo experimentorum mirabilium: & de hoc narrabo tibi quædam istorum, ut ea confirmeris in virtute prædicta, & scias etiam excogitare ingenia experimentorum. Si vis facere carbunculum vel rem lucentem in nocte, recipe nocticulas lucentes quamplurimas & ipsas contritas pone

in

in ampulla vitrea, & claude in fimo equino, calido, ſepelias & dimitte morari per quindecim dies, poſtea diſtillabis ex eis aquam per alembicum: quam repones vaſe de criſtallo aut vitro. Tantam enim præſtat claritatem, quod in loco obſcuro quilibet poteſt legere & ſcribere: quidam faciunt hanc aquam ex noctilucis, felle teſtudinis, felle muſtelæ, felle furonis, & canis aquatici, ſepeliunt in fimo & diſtillant ex eis aquam.

Aquam ardentem ſic facias. Recipe ſerpentinam quam diſtillabis per alembicum, velut aqua ardens exibit, etiam miſce vino aut cuivis, & accenditur ſi appropinquas ei candelam.

Ignis volans: accipe libram unam ſulphuris, libras duas carbonum ſalicis, libras ſex ſalis petroſi: quæ tria ſubtiliſſime terantur in lapide marmorea, poſtea aliquid poſterius ad libitum in tunica de papyro volanti vel tonitrum faciente ponatur.

Tunica ad volandum debet eſſe longa, gracilis, pulvere illo optime plena; ad faciendum vero tonitruum brevis groſſa & ſemiplena.

Albertus Magnus

De proprietatibus Herbarum, lapidum, & animalium quorundam explicit.

MICHAELIS SCOTI

rerum naturalium perſcrutatoris Proœmium, in ſecreta Naturæ.

Ad D. FRIDERICUM, *Romanorum Imperatorem.*

IMPERATOR, inter cætera, quibus te oportet eſſe ſollicitum, eſt ſcientia boni & mali, & eam modis omnibus inveſtigare per temet-ipſum in libris auctorum & omnibus ſcientiis, & principaliter earum ſcientiarum, quæ dicuntur artes. Et hæc facies penitus, quando anima tua fuerit in quiete, & corpus tuum habuerit ſpatium, prætermiſſis negotiis gentium aliquid à majeſtate tua petentium & ei reſpondentium. Debes enim ſcire quod duo ſunt tempora homini viventi; ſcilicet tempus pacis, & tempus belli, & ita duo ſunt cibi, corporalis & ſpiritualis. Corporalis paratus ad nutrimentum corporis: Spiritualis vero ad nutrimentum animæ. Sciendum quod ſicut cibus corporalis conſervat corpus in bono ſtatu, ſi ſit factus ratione & aſſumptus per menſuram ab animali cui convenit & in tempore congruo, eo quod non in omni tempore omnia conveniunt; Ita cibus ſpiritualis retinet in bono ſtatu ſi ſit factus ratione & aſſumptus per debitam menſuram, in tempore congruo utriuſque ætatis, virtutis

in

in homine. Scriptum est enim quod sicut frigida calidis & calida frigidis temperantur: ita contraria contrariis curantur, & medelam recipiunt ordinate. Similiter est utile inquirere diversos auctores & magistros propter diversas sententias, eo quod diversi diversa sentiunt: & movent scientia vel ingenio gratioso naturæ, quod diffunditur desuper, proficiens multum postea, & est origo scientiæ. Unde ex meo consilio doctores, magistros & homines ingenioſos naturaliter, curialiter apud te invenies: & sæpe cum multis sermonem facies coram eis sapienter ac domestice verba pronuncias. Putabis in diversis propter diversa, & facies eis quæstiones quando tecum erunt, & dicta eorum in corde servabis in posterum, ut tibi, & cæteris prodesse possint: Ne sis terra inculta & arida, quæ cum sit sterilis, ab hominibus reprobatur. Manu tene studium scientiarum tuo regno, & fac fieri disputationes ante conspectum tuum, & tuus animus in his glorietur, ut tuum regnum in melius formetur. Tuum studium sit velle regnare diu. Et hoc erit si credideris virtutibus vitando. Et de tali moralitate aliquid dicemus, si Deus voluerit. Sed hic dicimus, quod des cor tuum cognitioni boni intellectus, secundum discretionis mensuram. Sis amicus Dei fide, spe & opere. Nec omittas amplecti illam scientiam, quæ philosophis physionomia

naturaliter nominatur. Et hæc ſcientiæ eſt illa inter cæteras qua cautè multi homines quondam uſi ſunt gloriari & exaltari apud magnates ſecundum imperatores qui tranſierunt. Similiter apud multos Reges, & Barones. Et quia adeo præcedunt reliquos homines ſcilicet propter hanc ſcientiam & propter hujuſmodi plurimas alias quas ſecreto noverunt. Unde dictum eſt, Honora hominem propter ſcientiam. Require amicum propter neceſſitatem. Apud quoſdam enim melius eſt philoſophari, & apud quoſdam utrumque nocet, & apud quoſdam neutrum debet requiri, ſcilicet à facientibus veram pœnitentiam in hac vita. Hujus enim ſcientiæ inquiſitio eſt in pulcherrima natura, cujus perfectio contribuitur phyſionomo de numero antiquorum Phyſione ſummo Doctori in ſcientia naturali. Unde quidem hæc ſcientia nomen traxit ab eo, ſtudium ejus grande fuit diu, & diu etiam inveſtigare, ac etiam reprehenſibilior congregare. Collecta eſt enim hæc ſcientia ex compoſitione hominis utriuſque ſexus cum qualitate poſſibili, modi, ſtatus, perſonæ inventis. Et ex hac ſcientia naturæ ingenioſæ quæ cognovi, tibi, domine imperator, ſub lucida brevitate in hoc libello penitus enarrabo. Dicit enim quidam ſapiens, phyſionomia eſt ſcientia naturæ, inſinuatione cujus peritus in ea ſufficienter agnoſcit differentias animalium, perſonarum

omnium

omnium graduumve Et quia omnis scientia est à physionomia: idcirco eam in hoc loco definiamus.

Physionomia est doctrina salutis & electio boni & vitatio mali; comprehensio virtutis, & prætermissio vitiorum. Hoc autem inducit verus amor Dei, timor diaboli: fides meritoria, spes præmii imperdibilis æternæ vitæ & judicium mortis: quia videtur penitus quod hic omnia relinquuntur cæteris quia tenentur. Et nonnulli valet scientia, nec potentia, nec congregatio personarum; nec gratia pulchritudinis, nec voluntas & omne bonum. Unde dixit quidam.

Omnes transibunt nos ibimus, ibitis, ibunt,
Chari, non chari, conditione pari.

Et alibi dictum est.

Omnia transibunt, præter amare Deum.

Constituo ergo, ô Frederice Imperator, tibi ex hac scientia physionomiæ regulas & constitutiones abbreviatas: quas tibi pono satis sufficienter. Jugo quarum si te bene adjeceris: dabit tibi magnum prætium laudis ex multa sapientia, virtute: crescet tibi etiam magnum & grande ingenium sapientiæ ad nobilitatem tuæ naturæ: quam sapientiam si in mente habueris memorem, melius intelliges dicta eloquentium tibi, cautius agnosces tuos sapientes & alios visu & auditu, nec non & alios homines differenter qui tecum habebunt gratiam eloquendi vel ante te aliquid faciendi, quia non est parum. Et ex in-

duſtria hujus ſcientiæ in te ſecreto, habebis grandem partem conſiliorum tibi conſulentium & exaltationem virtutum, & vitiorum quaſi ut ſemper ſecum habitaſſes in factis ubique. Sed antequam hoc tibi recitem ordinate per ſingula capitula, volo tibi enucleare hiſtoriam prius ſubſtantiæ, quaſi incipiens à fundamento primæ materiæ: quod poteſt eſſe tibi multum charum multiplici ratione, eo quod pauci hoc ſunt ſcientes in veritate.

Si prudentiam. Si cautelam.
Si ſanitatem. Si fiduciam.

Si denique hominum mores ac domeſticorum animalium naturalium naturas ſcire cupis, *Michaëlem Scotum* legito.

PRIMA PARS

Secretorum Naturalium.

Utilitas Phyſionomiæ.

Cap. I.

NOBILIS Imperator, vir gratioſe, quaſi omnium gratiarum & donorum ex grandi amore tibi notifico ſacratiſſimam ſcientiam naturæ, quæ poteſt appellari conſolatio, & quæ non multum diſcitur gentibus idiotis, nec etiam eſt diſcenda. Sciendum quod qui eam bene noverit, & memorem in mente habueri

buerit quotiescunque casus incurret, ipsamque excitando, si incipiat loqui de ipsa cum altero, & ille hanc scientiam ignoraverit, videbitur illi quod ipse sit propheta vel sanctus, & hic postea te commendabit, ubique dans ei studiose pretium magnæ laudis. Amabitur à gentibus notis & ignotis, quæ audierint loqui de illo, & honorabitur inter eas. Et hoc non est parum, videlicet inter universas gentes famam sapientiæ & scientiæ celebrem obtinere. Scias igitur quod motu superiori & motu inferiori scilicet partim in genere, partim in specie, & motus primus conceptionis ex utroque sexu est amor naturalis viri in mulierem & mulieris in virum caloris uniti gentialibus. Sciendum quod vir est agens, mulier vero patiens: unde ambo habent vim relativi: cum in coitu fit mutua relatio. Eoque semen ejus refertur alteri, & utrumque est animus alterius. Luxuria viri primam radicem habet in lumbis, & libido mulieris in umbilico, unde Job. Virtus ejus in lumbis ejus, & fortitudo ejus in umbilico ventris, juxta illud domini in Euangelio. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Tempus enim congruum viro est in hyeme & in vere ad coeundum, mulieri in æstate & autumno. Istud autem est propter contrariam complexionem temporum & personæ. Complectio quorum nihil aliud est quam caliditas cum frigiditate, & humiditas

cum

cum ficcitate. Item dicimus quod neuter non posset agere cum delectu, nisi haberet instrumenta ad hoc deputata tam intus quam extra. Unde vir habet suos testes extra ventrem in pelle. Mulier vero intus, videlicet extra principium vulvæ. Tamen non sunt in omni similes testiculis viri. Unde mulier habet suum semen ex testibus velut vir, hoc movetur ad coitum ardenter. Semen vero testiculorum proprie sperma quod descendit ex omni humore corporis, diviso & partito in omnibus membris essentiæ, cujus est nobilior pars omnium humorum & subtilior. Et hoc semen in se continet omnem naturam & complectionem quarumlibet partium totius corporis, à qua descendit. Sciendum est, quod sperma viri est calidius & fortius illo mulieris. In emissione vero spermatis utriusque à natura superiori tribuitur omnis virtutis effectus, & virtus augmentabilis pro tempore decurrente. Et secundum cursum corporum superiorum sicut dispositionem corporum concipientium fœtus recipit similiter & semel omnia & singula quæ postea discernunt ordinem temporum & naturæ. Quantitas autem embryonis fit secundum quantitatem seminis virtuosi & matricis, quæ matrix, si fuerit bonæ complexionis, embryo vadit ad perfectum & è contrario. Unde si semen per matricem in longum, fœtus erit gracilis, & in latum vel quasi rotundum, erit curtus & grossus. Quid autem sit sperma, sic diffinitur:

Sper-

Sperma est prima materia embryonis creandi. Vel sperma est artifex creandorum infantium. Vel sperma est semen animalis sine ph. & nobilioris sanguinis & purioris ad instar vini rubri, quod ex agitatione convertitur in sperma candidum: & cum illa substantia sit nobilior parte remanente ac levior & virtuosior, ideo super ascendit. Et est sciendum, quod si de semine viri plus fuerit quam fœminæ, fœtus erit illi similis in pelle & forte in sexu, verbi gratia: Mulier quædam erat alba & cum coiret cum Æthiope peperit filiam albam. Alia mulier nigra coivit cum viro albo & peperit filium nigrum, ut patet hoc tanto tempore. Verum est quod si mulier sit juvenis cum in coitu sit memor sui vel viri vel alterius & proprie diffundit generativum: genitus erit omnino similis, & jam probatum millies, & in animalibus. Cum vero sperma exit in coitu, est maxima delectatio in naturali, corporali & spirituali secundum quantitatem illius & testiculi de quo exit. Sciendum est quod ex parte dextra major dulcedo quam ex sinistra, & ex multo semine quam ex pauco, quia sperma diffundiur completa ætate per causam, & unusquisque manu teneat sibi vitam productus. Dicimus quod cibi sunt quibus semen augmentatur in vasis, ut rapæ recentes, carnes recentes, gallinæ, castrati porci non saliti: ova sorbilia, fabum fractum, cibum depasta, panis recens non can-

candidus, &c. Sunt etiam cibi quibus semen deficiat absque emissione, ut carnes salitæ: cibi acri vel acerbi, panis siccus, tum xv. dierum & bis coctus, &c. Item ciborum quidam inducunt luxuriam, ut scinchus, ova sorbilia, caseus dulcis, eruta sicca, vinum purum: ostraca, saturitas conveniens ciborum & quædam electuaria. Movent autem luxuriam species decoris alterius corporis ad corpus sibi amare conveniens risui & tactui, verbi gratia; Si vir bene videat mulierem juvenem & pulchram, & è contra. Et per viri similem, ut si adolescens adornetur ad instar puellæ, vel habeat faciem inclitam, ut fœmella qua contingit fortis motus. Sunt etiam quidam cibi quorum comestione castitas conservatur, ut portulaca, lactuca, eruca viridis, acetum compositum, cucurbita, cucumer, jejunium, paucus cibus, portatio jaspidis & topacion, absentia corporis decorati ætate, adornatione. Vir habet virtutem calamitæ ad mulierem, & mulier ad virum, quæ visu propinquo tactu ad invicem conjunguntur, & sicut de calibe & silice exit quandoque scintilla, ita de sperma exit quandoque conceptio, & matrix est embrio, sicut olla ad coquendum epulum & lar ad frigaciam depasta. Et sciendum est, quod raro accidit, quod exeat sperma ex utroque testiculo uno coitu, scilicet utriusque agentis, & patientis, & ab hoc una tantum fit conceptio vel creatio, quando con-

conciditur desuper dono gratiæ, nec aliter. Sed si ex duobus testiculis utriusque coitum facientis sperma exiret & in duas partes matricis diffunditur, quæ fiunt creaturæ, vel amplius secundum diffusionem per loca matricis. Unde cum matrix constet ex septem cellulis sive crispaturis, ut patet in ventriculis ovium & porcorum, &c. Mulier potest concipere septem filios & portare. Volens, domine Imperator, quod omnia & singula cognoscas per temetipsum, quomodo embryo concipitur sive generetur ex utriusque coeuntibus in congruo tempore, vel coitu facto convenienter, inquirentibus nobis, aperte dicemus secundum quod nobis per seriem videbitur enarrare.

De tempore coitus masculi & fœminæ: & defectu ipsius.

Cap. II.

PRincipium temporis coitus, scilicet in quo sperma dulciter exit, vel amarè in masculo, est post complementum annorum quatuordecim, & deinceps usque ad annum septuagesimum septimum ad plus. In fœmina vero post complementum XII. annorum, & deinceps usque ad xl. annos vel L. ad plus, & cum hoc spermatis exitu incipiunt pili paulatim oriri in pectine unitas

quo-

quorum dicitur fœmur. Similiter naſcuntur in naribus naſi, in maxillis maſculis ſub acellis, & circa ſexum deorſum ſuper brachia manus & crura. Sicut incipiunt oriri in tempore veris frondes in arboribus, & in herbis flores & rami: unde pori corporis aperiuntur, & producunt aliquid ſui generis. Item vox ſibi mutatur. Caput virgæ maſculi diſco operitur: mammæ fœminæ incipiunt tumeſcere. Uterque naturaliter ſe movet ad coitum: ex magno delectu pariter in naturalibus membris niſi libido ſæpe refrenetur per accidens, ut per jejunium, & per aſperam vitam ciborum. Poſt autem ſpermatis emiſſionem utrique mutant figuram principaliter in facie, & virtutem in carne & conſuetudinem in moribus, in cogitationibus & ingenio. De coitu dicimus quod ſi quis ipſum nimis frequentet, & etiam in diebus contrarii temporis, & multa contingunt in contrarium, quæ quidem faciunt corpori iſta quæ dicemus nunc. Nam coitus continue factus totum corpus infringat, & deſiccat ab humoribus, & talem actum ſentit inconvenienter cerebrum capitis & oculi, quia cum cerebrum plenum liquetur ut glacies, in ſequenti die proprie mane oculi lachrymant, contingit dolor capitis qui dicitur ſoda ſive migranea & proprie circa horam nonæ & deinceps. Diminuit etiam coitus inconvenienter factus vires omnium membrorum, cum ſit ſperma

cola-

colamentum ipſorum. Macro corpore figura fit turpior in aſpectu, viſus oculorum abbreviatur, vita annihilatur, debilitatur ſpiritus, appetitus cibi perditur, homo fit oblivioſus, faciendorum piger, in eundo gravis, in moribus ſolitis ſimplicior, in ingenio groſſus, in laborando vanus, in credendo alteri velox. Capilli ſibi facile cadunt & citius caneſcunt, & fit calvus in fronte & in ſummitate capitis. Facile infirmatur ab aëre corrupto. Qui cum patitur non bene memoratur temporis in quo coivit nimis: vel contra documentum conſiliorum coivit naturæ. Et de iſtis omnibus ſatis patet per contrarium in pueris vel puellis nondum corruptis: quoniam ad talia non incurrunt: quia non caneſcunt neque calveſcunt; immo capilli ſibi creſcunt ut herbæ in horto. Et hoc patet in tricis puellarum virginum antequam coëant: quæ poſt multum coitum perdunt capillos & colorem. Et tunc per capillos & colorem valde mirantur, cauſam propriam ignorantes. Idem eſt de viris: quoniam bene perpendunt de caſu capillorum & dolore capitis quem migraneam appellant, ſed non cognoſcunt quod frequens coitus non eſt in congruo tempore factus: Unde ſuper hoc quidam dixit & bene & memoriæ firmiter tenendum eſt.

Vere coire juvat: hyemis quoq; tempore confert,
Sanus in autumno ſi vis tu fore, coitu.

Unde qui à contrario ipſo ſibi non cuſtodierit nimio

nimio coitu & phlebotomia & cibis contrariis complexioni suæ secure aspectet infirmitatem periculosam, id est brevi tempore, nisi forte adjuvet maximo medicinarum juvamento. Tamen dicimus quod qui nimis penetraverit mulierem, lavet sibi nates & pulsus brachiorum & pedum bono vino, & comedat bonos cibos, ut restauretur quod deperditum est de semine & de sanguine. Sunt autem multi qui sanitatem percipiunt ex usu Veneris, & quidam facile infirmantur. Valet enim sanguineis: nocet vero phlegmaticis, cholericis & melancholicis. Et prodest secundum causam intervenientem & statum. Qui enim multum mingit, sæpe recipit nocumentum per coitum, eo quod super fluitates corporis sufficienter mundantur per urinam: qui, si utatur coitu, facile infirmatur & cito moritur, verum est quod quædam faciunt satis urinare, ut volatilium & omne diverticulum ut petrocilium, crocus, rapæ, faseola, nuclei cerasorum, &c. Sed si pinguis sanguinitate non utatur coitu & superfluitate seminis quod minus implet vasa, solet infirmari, ut patet in domicellis quo nimis conservantur. In virginitate. In viduis & religiosis mulieribus & masculis.

De occasionibus generandi & non generandi.

Cap. III.

Dicit Aristoteles, Cessante causa cessat effectus. Unde multæ sunt causæ generan-

nerandi. Secunda causa est si status personarum fuerit bonus in sanitatate & congruus in usu regiminis ciborum, & potus, & è contrario. Ut vero mulier generat, ista sunt principaliter præscienda: scilicet ut matrix sit sana & in suo loco & non suffocata, & bonæ complexionis in caliditate. Sperma utriusque sit diu reservatum & præcipue viri, ad hoc ut bene viscosum & coctum sua digestione. Ambo coëuntes mittant semen & commisceantur, virga sit longa: mulier juvenis vel quæ non deficiat menstruo, matrix contineat sperma receptum ad minus per mediam diem: vitet mulier coitum hinc ad tres dies, ne addatur aliud semen, vel ne aperiatur orificum: ne mulier edat tunc cibum frigidæ naturæ: nec phlebotometur, nec recipiat frigus, & sic potest valere coïtus. Facit enim ad concipiendum unus coïtus tantum. Quando mulier coït volens gravidari, debet stare cooperta cum viro stricta, & tenere anum elevatum, ut semen melius intret, & plicata in uno latere secundum quod gravidari desiderat: facta gravidatione diu custodiat & sedeat in locum ano, pedibus & renibus. De menstruo dicimus quod si à cane comedatur purum fit radibus: & si aspergatur herba virens siccatur: infatuat hominem certa ratione, & reddit leprosum. Menstruum est superfluitas ciborum, qui non bene digeruntur defectu caloris naturalis. Unde est sperma imperfectum, & est ad concipien-

piendum utile neceſſarium : ut erat alumen in confectione tincturæ : & ſi de ipſo in cellula quicquam non fuerit, generatio non valet. Sed ſi de ipſo nimis fuerit in loco compoſitionis, conceptus erit ſignatus in malum. Et ſi fiat generatio temporis decurſu, creatura erit male ſignata : ut gibbo : aut efficietur leproſa, &c. Et ſi mulier ſit memor alicujus, cum ſemen diffunditur cum viro, creatura aſſimilabitur illi in parte. Et ut ejus memoria ſit utilis : debet doceri à viro quod non recordetur tunc de tali vel tali. Creſcit menſtruum & decreſcit ſecundum lunam & mare in ſimili. Et ita ſperma utrique ſexui poteſt augere & requirit exitum. Sciendum eſt quod mulier multo abundans menſtruo, pauco abundat ſpermate : & ideo non curat de coïtu, & è contrario.

Signa mulieris calidæ naturæ, & quæ coït libenter.

Cap. IV.

Signa autem calidæ mulieris & quæ libenter coït, ſunt iſta : juventus, completis annis duodecim, ſi ad minus ſemel corrupta mammas habeat parvas, & illas convenienter plenas & duras, barbata in locis conſuetis, & piloſa, ut in cruribus & pectine, axillis. Cujus pili ſunt groſſi & aſperi, capilli criſpi & curti : audax in lingua, in loquendo vox ſubtilis & alta, in animo ſuperba, alteri crudelis & non bene pia : valde curialis receptu & factione ſervit omni-

omnibus perſonis, & præcipue notis & amicis: boni coloris in facie, recta in haſta, macra in carne pluſquam craſſa, ebrioſa. Talis enim mulier ſemper requirit coïtum, & complet in actu ſuum deſiderium, pauco abundat menſtruo: quandoque non eſt exitus ejus omni menſe ut cæteris, imo tranſit menſis unus & plus, ut duo vel tres, ſed caſu ingravidatur: paucum habet hæc mulier lac: & forte gravida & non gravida. Caro ejus non ſic fœtet in ſudando, ut contrariæ mulieres: cantat libenter: circuit loca, & delectatur ſolatiis & ornatibus ſuis, ſi ea poteſt habere.

Signa mulieris frigidæ naturæ, & quæ non coït libenter.

CAP. V.

SIgna vero frigidæ mulieris, & quæ non libenter coït, ſunt iſta, nimia pueritia, mammæ grandes & propriè molles, nuditas pilorum in locis, quæ ſolent eis abundare, capilli longi, multi, extenſi, cito creſcentes, de facili pavida in loquendo, contra alterum non eſt audax, facile credit omnia quæ audit & ideo convertitur cito ad bonum & ad malum, eſt condolens alterius miſeriæ ac pia, raro deſiderium complet, carnes habet undique molles: in ſtatu, loquendo eſt debilis, & omni membro perſonæ, multo abundat menſtruo, & ediſcurrit omni menſe ad inſtar maris per lunam, plus tendit ad

pinguedinem quam ad macredinem, in facie est pallida vel sine colore, cito ingravidatur, & gravem habet portatum plus & minus secundum virtutem embryonis, & post partum multo lacte abundat.

Signa autem gravidationis in muliere sunt ista & multa, ut est transmutatio stomachi, cessatio menstrui, &c. Ideo debilitatur & transmutatur in aliquo, à statu priore pro eo quod meatus purgationis sunt impediti: & menstrua in ventre multiplicantur: ad imprægnandum, valet ante conjunctionem phlebotomia pedum, mundicies matricis, & similiter si se excuset de coïtu, loquela: & hoc facit sæpe, ingenioſe, ne videatur esse impia. Etiam propter verecundiam citius imprægnatur puella quam fœmina matura, propter teneritatem suorum humorum: quia citius commiscentur, & convertuntur in corruptionem, cujus exemplum est in plantis novellis arborum: & mulier parva cum majori parit dolore quam magna: & debilis quam fortis, & frigida quam calida, & pinguis quam macra. Forma autem pedum significat conditionem vulvæ latæ & strictæ, ex qua fit partus.

De menstruis mulierum, & de iis, quæ circa ea supervenium.

Cap. VI.

QUoniam mulieres non habent in se tantum colorem innatum: qui malos hu-

humores in eis abundantes valeat deficcare: neque possunt pati tantum laborem, neque tam fortiter, ut faciunt viri: ideo sunt eis debiliores in omni virtute & opere, & maxime cum complent suum coïtum. Secundum est quod natura ad hoc sibi tribuit quoddam purgamentum, quod humorem virtus naturæ ejicit ab eis omni mense, à 12. anno usque ad annos 40. aut 50. ad plus, nisi sint gravidæ vel lactantes, aut eis causa interveniat, à qua stringatur, vel nisi naturaliter sit quasi hermaphrodita, vel minus calidæ naturæ. Unde mulieres postquam sunt completæ ætatis mundantur per menstruum vel coïtum, vel per sudorem ut rusticæ. Unde si quæ viri virga sæpe coëant, vel virga siriscí ut quædam viduæ, &c. fiunt macres & in facie lividæ. Sciendum quod plus nocet eis una expeditio coïtus, quam septem viro, sed si raro coëant vel non, & bene fluxu purgentur, cito incrassantur, nisi fœminæ faciant laborare vel jejunare, & ideo aliquantulum concupiscunt coïtum causa caloris naturalis multiplicando semen, sed si bene vivant cibis & potibus, & non graviter fatigentur, indigentes coïtu ut viduæ morbidæ & quædam monachæ, & reclusæ, facile infirmantur, efficiuntur lividæ & reumaticæ, & miseræ vivunt in statu sui corporis, hoc est, ignorantes, & de hoc Medici non semper bene perpendunt, & est magnus defectus in eis solo errore. Sed cum non sit illis licitum

tum talia explorare, consulere debet juxta honestatem in comedendo vel abstinendo, & quod parum comedant, vinum temperent, se multum fatigent, & non stent ociosæ: aut sint in oratione nimia, & eant per loca hinc illinc, unde per hanc viam cessant tentationes carnis & humoris superflui. Si vero mulier fluxum patiatur, & vir eam cognoscat: facile sibi virga vitiatur, ut patet in adolescentibus, qui hoc ignorantes vitiantur quandoque virga, quandoque lepra. Et si mulier tunc concipiat, conceptus efficietur vitiosus defectu membri, ut digiti, vel virtute visus, &c. De flore mulieris est, ut arboris, quoniam fructum non portat nisi prius floreſcat. Motus vero menstrui est secundum lunam, spermatis vero secundum solem, & donec mulier abundat flore, sic potest concipere, sicut vir qui semine virgam erectat. Et sicut multis causis contingit fluxus ab arbore: ita potest constructura. Unde pro utraque causa solet mulier graviter infirmari, & ideo valet exitus sanguinis de naso, & de vulva, &c. Dicit enim Hippocrates, quod mulier non potest concipere propter nimiam gracilitatem & macredinem, & propter nimiam pinguedinem. Causa est, quia ex utroque casu os matricis est strictum: strictura cujus semen non intrat repente. Constantinus vult, quod mulier habens vulvam nimis parvam, quæ cognoscitur forma pedum, non coeat: ne partu

tu pereat imprægnata. Sed quia ſunt quædam mulieres ſanitatem percipientes frequenti coïtu, ut quidam viri: dicimus quod omnino coëant licite, aut portent ſecum jaſpidem vel topacion, &c. De embryone dicimus, quod eſt ſimilis fructui, qui adhuc pendet in arbore: quoniam dum eſt tener in ramo, cadit levi occaſione, & perditur: ſed quando plus creſcit, firmior efficitur, obſtans vitiis quibus cadit: cum autem eſt maturus, ut pirum & ficus, cadit, & ita de embryone creato: quia donec non eſt bene ligatus in loco ſuæ ſedis, facile cadit, ſive per ſaltum. &c. Unde circa principium ſui ortus & circa finem ſuæ nativitatis facile cadit: in medio vero horum duorum temporum non ita leviter cadit. Tempus vero periculi eſt primus menſis, ſecundus, ſeptimus, octavus, nonus. De primo menſe dicimus propter nativitatem. Hippocrates dicit, quod fœmina prægnans ante menſem octavum, nec poſt ſeptimum phlebotometur, ſed menſe quinto & ſexto ſecure, ſi ei ſit neceſſaria: verum eſt quod cum timore faciendum eſt, & paucus ſanguis debet extrahi, & tutius eſt ſe abſtinere. Homo non debet dicere ſtudioſe coram prægnante, & præcipue puella 20. annorum, quæ cupit ardenter imprægnari, cum jam multæ mulieres perdiderint embryonem. Et ſciendum eſt, quod appetitus ejus transfertur in embryonem; Et ideo pro utroque tacendum

eſt, Si vero mulier gravida omnino gliſcit comedere cretam vel carbonem, &c. ne ſibi ſit periculum, edat modicum, pro medicina utatur ciceribus aſſatis, fabis, &c. Cum vero prægnans appropinquaverit partui, & timeat cauſa motus dolorum, utatur balneis & ungat ſe oleo olivæ & pedes oleo roſato ſi inflaverit eos, vel aceto aqua debilitato: hæ fatuæ voluntates ut carbonis, calcis, &c. plus contingunt in prima gravidatione & ſecunda quam poſtea. Si prægnans quandoque perdat ſanguinem ore vel naſo, vel ſubtus, ſignum eſt quod fœtus eſt nimis debilis, & in periculo, cum non poſſit recipere ſolitum nutrimentum, quamvis humores ſint miltiplicati in ventre prægnantis. Et cum fluxus contingit ex frigiditate, ſibi ſubveniendum eſt cibis calidis & ſiccis natura in primo gradu vel in ſecundo, aut cibis calidæ & humidæ naturæ, ut zinzibere, cumino, carnibus, ut gallinarum: nitræ petroſelino cum lacte amygdalarum: ovis ſorbilibus, ciceribus fractis: odoribus muſci & thuri, & hujuſmodi. Prægnantium quædam facile parturiunt ut bene ſanæ, & habentes os vulvæ latum, matricem magnam, & quæ plus ſunt macræ quam craſſæ. Graviter vero parturiunt puellæ infirmæ, craſſæ & debiles, habentes os vulvæ ſtrictum.

De modo coëundi, & de regimine eorum qui coëunt, &c.

Cap. VII.

ITem dicimus de coïtu virtuoso, & de generatione creaturæ, quod vir non debet coïre recenter neque mulier spacio octo dierum. Sciendum est, quod quanto magis sperma utriusque fuerit servatum tanto & productum, & si idem sperma ex bonis cibis fuerit generatum, tanto magis erit digestum & viscosum ac virtute plenum. In concipiendo vero mulier non debet esse plena floribus neque omnino vacua, sed noviter mundata: ita quod matrix sit aliquantulum munda. Et quoniam vir effundit semen, & ipsa suum, ut ambo semina misceantur, & cum pervenerit ad punctum exitus, anum teneat elevatum procedendo studiose versus illam partem cujus generationis gliscit concipere, memorando alicujus formosi, & semen bene discurrat in cellulam matricis per longum, & embryo recipiat formam laudabilis longitudinis. Completo coïtu oportet, ut mulier confestim jaceat super illud latus in quo receperit semen, & multum requiescat: nec vulvam abstergat intrinsecus, nec motum sui faciat: nec urinam effundat, nec se elevet de lecto ea die, fingens sibi dolere caput, &c. Vel ad minus in eo latere dormiat tribus horis, & si non poterit dormire sic, jaceat calida: quando

autem de lecto surgere voluerit, plane se moveat, & suaviter vadat, & omnia faciat: à cursu in ea die se abstineat, à saltu, ab alio coïtu, à cessatione, à multo cibo & potu. Cibus ejus sit sanus & bonus, & bene coctus, post prandium dormiat aliquantulum stans cooperta, ut sit calida: nec possit recipere frigus, nec se permittat cognoscere à viro, per septem dies vel amplius, ne cella referetur. In latere dextro dicimus quod masculus concipitur, & in sinistro fœmina, ut quidam volunt: nos vero dicimus quod latus non facit ex toto, sed semen testiculi, quia de dextro exit masculus, & de sinistro fœmina. Verum est, quod complexio lateris proficit generationi, & cum semen exit de testiculo dextero, sentitur major dulcedo quam de sinistro, & quod prædicta vera sint jam probatum est. Miles qui habeat tantum unum testiculum, quoniam illi qui habent testiculum dextrum generant masculos, & habentes sinistrum generant fœminas. Sciendum quod in hora offensionis est totum judicium constellationis concepti, licet sit occultum Astrologo. Unde mulier debet notare mensem, diem & horam bono arbitrio, quando coït coïtu generationis, & tunc esset judicium facile. Generale est quod conceptus non cessat ex toto à prole. Unde dixit Pamphilus:

Sæpe solet filius similis esse patri,

Id est, proprio semini. Et alius dixit,

Fructibus ipsa sui quæ sit, dignoscitur arbor.

In-

Insuper dicimus, quod sicut est impossibile, quod homo unum pedem teneat in terra, & alium in cælo: ita impossibile est, quod puer natus sit similis suo genitori omnino, figura corporali, & moribus. Si quis vero his duobus careat magis vel minus, omnino non est generatus ab eo, qui nutrit & tenet pro filio, quanquam cognoverit matrem. Nam *de uno puteo multi possunt aquam haurire.* Qui vero posuit semen in conceptu, illum plus amat & plus sibi similatur tempore discretionis. Et est regula generalis, quod *filii quodammodo plus matrizant quam patrizant*: unde regula generalis est, quod *quando plus uterque se abstinet à coïtu, tanto citius generat postea coïens.* Ut patet in illis qui se diu servaverunt: quia vir veniens ad uxorem cito eam gravidat.

Et est notandum, quod si semen sit multum & intret omnes cellulas matricis, & ibi debite conservetur, septem filii generantur, & septimus est hermaphroditus, scilicet qui in medio generatur. Et plus quam septem non speret habere in uno partu.

Forma fœtus generati in matrice.

Cap. VIII. & IX.

Sciendum est item quod in primis sex diebus post coïtum generatur tantum, semine diffuso in loco valetudinis matricis: cujus hac in forma secundum dispositionem divinæ po-

tentiæ fit tanquam lac coagulatum, ſive butyrum. Poſtea in tribus diebus ſequentibus removetur à qualitate præfati lactis, & fit tanquam ſanguis: in ſex diebus ſequentibus ille ſanguis coagulatur, & dureſcit multum, & fit parvæ quantitatis ut pellis rotunda: poſtea in duodecim diebus ſequentibus formantur membra principalia, quæ ſunt quatuor, ſcilicet cor, cerebrum, hepar, & teſticuli. Poſtea in tribus diebus cætera membra generantur: & generata diſcernuntur in tota maſſa: poſtea in ſex diebus ſequentibus caput diſtinguitur à ſpatulis, formans faciem ſuper genua, cor & hepar, & teſticuli cum ſuis propinquitatibus. Creſcunt poſtea in quatuor diebus ſequentibus quæque membra totius corporis, ſuam habentia perfectionem conjunctim & ſeparatim: ut natura requirit. Et ſic tota creatura in tempore definito dierum, ſuam habet eſſentiam, quam ad perfectionem ſui debet habere confeſtim vitam perpetuam recipiens, id eſt, animam viventem Deo creatori ſimilem. Et hoc totum patet ex vero per hæc tria metra.

Tres in lacte dies, tres ſunt in ſanguine trini.
Biſſeni carnem, terſeni membra figurant.
Poſt quadraginta dies vitam capit hic animamque.

Cum prædictum germen ſic ſe habeat: eſt parviſſimum plus formica puncto quod eſt in maſſa de qua infinitæ concreantur, ut ova cancrorum maris. De concreatione fœminæ ita dici-

dicimus, quod ipsa perficitur in 70. diebus ad plus, & in 65. ad minus: unde corpore perfecto ejusdem, datur ei anima rationalis à Deo suo creatore, cui est tota similis, & quæ non est antiqua, sed nova, ut probatur per August. Unde sicut corpus est noviter creatum & anima est noviter creata, & in humano corpore locatur, tamen in alio nunquam. Dat enim Deus animam novam & liberam corpori novo, tanquam pater suo filio tabulam novam politam, immaculatam, ut cum ea addiscat; & super eam doctrinam exemplo unius magistri vel multorum, habeat etiam dictus puer potestatem faciendi de tabula quicquid voluerit boni & mali, 1. Tenendi mundam & immacultam, quod tempus ei durat donec addidicerit: & nolendo addiscere sibi aufertur à parte. Ita est de anima noviter data corpori novo: quia est quodammodo in potestate ipsius, & cura obligata est corpore novo, cum qua & per quam idem corpus potest mereri laudem bene operandi, quo expectat benedictionem æterni patris & benevolentiam angelorum, &c. Similiter potest mereri vituperium male operandi, quo expectat maledictionem æterni patris, & malevolentiam angelorum, &c. Unde adeo repellitur quodammodo furoris ira cadens in manus inimicorum sui, qui sunt prædatores animarum fallentium & non observantium mandata solius Dei. Si quæratur, cur infans plene non loquitur, & non vadit quam cito est natus, ut postea

tempore procedente, cum anima sit perfecta in corpore. Respondemus, quod duæ sunt causæ. Prima est originale peccatum. Secunda est culpa corporis, & non ejusdem animæ, cum corpus non sit perfectum, nisi secundum tempus, & non secundum naturam. Unde crescente corpore anima viva se virtutibus manifestat.

De notitia nativitatis puerorum, scil. quando pueri nati evadunt, & quando non.

CAP. X.

DE nativitate infantium dicemus, quod postquam sunt concepti, nascuntur vivi, aut moriuntur antequam nascuntur, vel nascendo, unde nativitate multa scitur operatio inesse propter operationem planetarum. Dispositione quorum inferiora multipliciter disponuntur, & ob hoc dicimus, cum luna in septimo mense multum humectat duritiem humorum, quæ tenet quemlibet embryonem in ventre mulieris facta tenuitate, illi humores descendunt inferius, exit fex illorum, qui sternunt in matrice per os vulvæ, aut cum embryone, vel post exitum, quod totum fit operatione lunæ, quæ repit omnem hominem & fœminam. Quare operante luna in artificiosa natura, fœtus exit sollicite de renibus, perveniens ad lucem temporalitatis. Unde dicimus quod si quis nascatur ante septimum mensem, penitus non evadit. eo quod omnes planetæ non sunt operati suam pro-

proprietatem juxta cursum lunæ, sed ut ratio singulorum plenis habeatur, dicemus de unoquoque menſe, ut infra patebit. Si naſcitur in primo menſe, nihil exit niſi humor commixtus multa varietate congelationis, quibuſdam filis, eo quod tunc regnat Saturnus, quo coagulatur totum, quod ex luna fuit liquidum. Si naſcitur in ſecundo menſe, ſanguis fruſtatim exit, eo quod tunc Jupiter regnat, & dominatur, operatione cujus humor aqueus jam converſus erat in ſanguinem, & in multa membra licet non ſint ſic fortia, quod tota creatura poſſit habere ſolida. Si naſcatur in tertio menſe, quod naſcatur vivus propter ſui imbecilitatem, cum ex facili laceratur in ventre, nec habeat juvamen, licet habeat vitam. Suffocatur etiam nimio calore pro eo quod in eo menſe dominatur ei Mars, unde eſt parvus nancrulus. Si naſcatur in quarto menſe, exit vivus. Et ſi vivus, ſtatim morietur propter ſui tenuitatem, & nimium calorem Solis, qui tunc regnat illi. Si naſcatur in quinto menſe, licet vivus, quandoque non evadit propter dominium Veneris, quæ eſt planeta in genere fœmineo, & in virtute debilis. Si naſcatur in ſexto menſe, non evadit propter dominium Mercurii: qui eſt planeta communis virtutis. Unde cum ſeparatur à ventre, & ſi in conjunctione cum Luna quæ dexterior, eo non poteſt evadere. Si naſcitur in ſeptimo menſe, bene evadit, poteſt evadere

propter

propter dominium lunæ, cum per ejus regimen sit ordo officiorum à planetis completus in tali creatura, completo quidem ordine operationis septem planetarum, quæ fit in fine septimi mensis, aut embryo nascitur & evadit. Aut si non nascitur, prædicti planetæ incipiunt regnare in creatura ordine prætaxato. Sciendum est, quod sentit in primo mense, regnat Saturnus in genere, &c. In octavo mense iterum regnat, &c. Si nascatur in octavo mense, natus non evadit, licet nascatur vivus congrue fortis, & hoc est propter dominium Saturni, qui tunc regnat, & quia sua frigiditate infrigidat eum, & claudit non volentem surgere in animam: unde non vivit ultra diem octavum. Si nascatur in nono mense, bene evadit secundum cursum naturæ: eo quod tunc regnat Jupiter, qui est planeta pius, & bonæ complexionis. Si nascatur in decimo mense, bene evadit: tunc regnat Mars, & ex suo calore complexionem ejus confirmat in melius, cum inveniat creaturam bene complexam & determinatam. Item notandum est, quod propter illud menstruum, quod miscetur cum diffuso semine conceptionis in cellula matricis, oportet de necessitate quod quilibet homo natus tempestive aut tarde habeat quatuor passiones inevitabiles, scilicet variolas, scurolas, fersas, & scabiem humidam vel siccam: & sciendum est, quod menstruum est ita necessarium ad con-

concipiendum, velut alumen, tinctura, & nisi fit aliquid de illo in cellula ubi fit conceptio, generatio non valet, unde si creatura nascatur & diu vivat, naturaliter purgatur ab illa immunditia. Sciendum est, quod si erat fluxus quando erat facta conceptio, & de menstruo nimis in cellula, creatura concipitur vitiata in plus aut minus, & tunc vir se debet abstinere coitu, & mulier debet ei resistere cum sagacitate, cursus autem hujus menstrui est quando luna est media sive rotunda, & iste fluxus quandoque preseverat uno die, quandoque tribus vel quinque, plus ad secundum cursum lunæ, & conditionis quantitatis vitiorum hominum. Et sciendum quod Judæi naturaliter patiuntur fluxum sanguinis per virgam, secundum lunam, quibusdam guttis ut mulieres. De menstruo possunt fieri multa maleficia, & de sperma te, & de capitis pilis, & sanguine & vestigiis pedum in pulvere aut limo. Item sciendum est, quod si de menstruo satis fuerit in conceptione, ipsa creatura in sua vita satis habebit de prædictis quatuor passionibus, & è contrario. Sciendum, quod unaquæque passio illarum, est purgamentum humorum illorum, quibus effectum habuit materia primitiva. Unde variolæ sicut & scariolæ, &c. significant purgamentum sui electi. Sciendum est, quod donec infans est in ventre matris, vivit de menstruo, scilicet se pascit de illo, nec recipit aliud alimentum per os

suum,

ſuum, ſed per umbilicum. Undæ iſta eſt cauſa, quia menſtruum diſcurrit omni menſe ſolito, quia efficitur cibus embryoni, & habet decurſum in ſtercus genitricis, & hoc ſufficienter apparet per mulierem lactantem, & per puerum naſcentem: quia mulier lactans non patitur menſtruum niſi per cauſam, imo menſtruum convertitur in lac, & quandoque inciditur ligamen infantis ab umbilico, quandoque reperitur in eo cibus, quem mater eo die comedit. Nato infante naturaliter nutritur lacte donec eſt fortior, & manente virgine in tactu pilulæ naſi dignoſcitur, quia cartilago eſt ſolida, & cum eſt ſemen, corruptis ei ſentitur partibus.

De modo naſcentis infantis & de ventre matris ejus.

Cap. XI.

DE exitu infantis ita dicimus, quod uterque exit foras per os vulvæ, tamen prius cum capite, ſi ſit bene ſanus. Sciendum eſt, quod maſculus naſcitur ſupinus, & ſi aliqua vice teneatur in aqua balnei, & moriatur, moritur ore inferius, & fœmina naſcitur non ſupina: ſed cum ore inferius, ſi aliqua vice moriatur moritur ore ſupino. Naſcitur enim prius cum capite quolibet, eo quod eſt ſibi quidam introitus ad vitam temporalem, ut videat mundum & eum cognoſcat miſeriis plenum, & ſuum defectum, & quod per ſe nihil poteſt facere, & cum eſt mortuum naturaliter portatur

tatur cum pedibus ad foſſam, inſignum interitus. Et ſicut per caput mundum intravit, ita per pedes extrahitur ſuum finem videns. Sed ſi aliter naſcatur, ut prius exeat pes vel manus, &c. vix evadit. Et potius morietur ſubito quam evadit, & mater ejus dolores & mortis pericula patitur. Sed ſi infans verſetur in ventre, raro contingit quod mulier evadat de illo partu quin moriatur. Et ob hoc tutum eſt habere bonam obſtetricem, quæ per ſcientiam ſciat ſuccurrere mulieri parturienti cum tanto periculo. Naſcitur vir cum facie verſus terram, eo quod prius fuit nocens quam cito exivit de manu Dei. Vir natus voce clamat *oa*, fœmina vero *oe*, quaſi maſculus dicat *ô Adam quare peccaſti?* quia pro te patior miſeriam infinitam, & fœmina dicat in ſuo lamentabili cantu, *ô Eva quare peccaſti?* nam tuo peccato ſum paſſura miſerabilem vitam in hoc mundo. Si autem vis ſcire, quomodo infans poſſit exire de utero genetricis, cum ſit magna differentia inter creaturam & januam de qua exit. Aſpice lapidem, qui cum uno ictu oculi projicitur in aquam fontis vel fluminis, & exit ab ea, quoniam viſione oculorum comprehendi non poteſt apertio aquæ neque clauſura, & ſic propter lapidem ipſa aqua non aliter movetur de ſuo loco ſive ſtatu, quod ſimile eſt etiam de coagulatione ſalis, & de exitu graminis herbæ cujus effectus nequit finaliter comprehendi. Item dicimus, quod

infans

infans si nascitur naturaliter, cum consequi debet secundum, id est, illa pellis, in qua stetit involutus, veluti manet vitellum ovi pellicula tenuissima, causa cujus non dispergitur, & tamen est in testa. Hæc autem secundina cum sit multum grossa, non facile partu disrumpitur, & ideo infans dicitur natus veste. Sed cum est subtilis: penitus laceratur & cruore tegitur. Sciendum est, quod si infante nato mulier bene purgetur, permanet sana, & è contra: nec est mulier aptior ad impræ-gnandum, quam post purgationem partus, quæ quam cito fluxu purgata levat se de lecto & potest ire per domum. Solet enim purgari hinc ad quinque vel ad septem aut novem dies ad plus, & donec non est purgata, doloribus affligit. Sed si ultra vix diem differtur purgatio in periculo cadit ægritudinis, quia malè gravatur, cito incurrit ad mortem. Unde debet bonis cibis refici & calida teneri, nec frigus recipiat, quo matrix solet suffocari & malignari. Valent sibi stuffæ, quia faciunt sibi cessare dolores, & humores citius deficcantur: Purgamentum vero parturientis occultatur viris & pueris ne sit eis horror, quia sanguis est. Unde ab obstetrice absconditur in latenti loco domus, ut sub pede scalarum, vel post ostium in obscuro. Si enim sciretur à viris quam turpia fœmina gerit, eam taliter haberent fastidio, quod eam tangere nollent, & generatio filiorum sæpe cessaret. Item si parturiens non bene purgatur, illud quod tunc remanet, indure-

dureſcit ad inſtar fruſtri carnis ſecundum de die in diem, quo fruſtro mulier ſe credit non diu ingravidatam, cum habeat in ſe conditiones imprægnationis appetitu & ventris conſtitutione, donec veniat ad terminum partus præſtolati, & cum recipiat quaſi omnia ſigna partus, afflictione tamen nil parit & tunc oritur ægritudo, niſi ſibi ſuccurritur beneficio utilis medicinæ. Si quæratur cur mulier non eſt barbata ſicut vir? Dicimus, cum utriuſque cibi & potus naturaliter abundet multis humoribus, natura eos depellit hoc modo; quoniam in muliere conſumitur incremento capillorum & fluxu menſtruorum. Et in viro per augmentum capillorum & barbæ. Unde illi humores qui convertuntur in menſtruum, efficiuntur pili barbæ in viro, & è contrario. Sciendum eſt quod pili mulieris ſunt frigidi & humidi, & ideo ſuo pondere non poſſunt plus aſcendere, quam ad mammas, in quibus convertuntur male. Capilli vero viri ſunt calidi & ſicci, ideo eorum levitate aſcendunt per quoſdam meatus uſque ad fauces, & exeunt fauces poroſas ſive poros ut fumus de foraminibus camini.

De rebus quæ nocent & proſunt embryoni & mulieri gravidæ.

Cap. XII.

MUlta ſunt quæ nocent embryoni, & non genetrici, & è converſo, & quædam utri-

utrique. Unde volentes hoc pandere documentum dicimus, quod herba papaveris & ejus semen nocet utrique. Causa est, quia inducunt somnum utrique, & herba attingit pellem embryonis, macula cujus nunquam recedit. Sciendum, quod papaver & rosula candida faciunt maculam candidam, & rubeam, unde prægnans in cibo non utatur, ne infans sit somnolentus vel maculatus. Caro Leporis & Leonis nocent multum embryoni: quia ille semper apertis oculis dormit, similiter acetum nocet & sulsus, id est nervi pedum boum, & lac & cucumer, eo quod nimiam inducunt frigiditam, unde portat utrique periculum. Cuminum & cafranum nocent embryoni, & suam tingunt pellem in pallidum colorem. Cæpe, allia, lactucæ & anetum nocent embryoni, quia ex eis perdit visum. Mel & allium, id est, radix magna in cortice nocent embryoni, quia vitiatur conjunctione digitorum manus, &c. tarde nascuntur dentes & eos cito perdit. Basilicum, absynthium, sal, & piper nocent embryoni, quia ex eis fiet siccus & efficietur leprosus omnino, & habebit breves ungues. Vinum purum ei nocet propter epilepsiam. Caro porcæ, ovis & anguillæ propter guttas in medullis ossium, & bavas in ore. Caro salita & caseus rusticus & suffrictus ei nocent, quia ex eis fit siccus in carne. Et gluto, ysopus, caruca carica, pignolum, ossa in uno non multum potata juvant embryonem, & ma-

& matricem, quia reddunt pinguem, & in facie colorem: salvia, menta, fœniculum, petrosilium valent utrique, quia generant bonum statum. Saturegia, pulegium, & borrago, interficiunt embryonem. Fumus candelæ extinctæ & lucernæ, subtellarium sulphuris & argenti vivi interficiunt embryonem, & nocent cerebro mulieris. Cum vero embryo se movet, habens capillos, præstat ex illis dolorem mulieri in ventre seu punctiuras. Item sciendum est quod secundum omnium humorum quantitatem tam temporis quam personæ coëuntis, fit conceptio complexionata: ut ait Galenus in microtegni.

De conditione lactis & lactantis & de infante lactante.

Cap. XIII.

Dictum est supra, quod menstruum certa conditione convertitur in lac, habens terminum sui ascensus in mammas pectoris & exitum per poros capillorum. Quæ vero multiplicant lac & observant præter partum, sunt multa, sicut potus aquæ frigidæ, ut patet in pauperculis mulieribus, brodium epuli, herbarum, & cibi, pastæ, laganearum, pulvis cristalli, semen fenigræci, anisi, aneti, & dormire: continuatio lactationis, carnes recentes, vinum bene mixtum, &c. Similiter sunt quædam lac deficcantia, sicut vinum purum, fortis potentiæ, nimia vigilia noctis,

noctis, participatio in cibo & potu cum alia lactante, piperantum forte, rosmarinus, sal, caro salita, panis siccus, caseus impregnatus, nimia tristitia, acetum, &c. Sciendum est, quod lac melius & pejus secundum naturam eorum quibus generatur. Verbi gratia. Nutribilius est ex brodio cibi pastæ quam ex aqua pura, &c. Lac mulieris nigræ & brunæ est melius semper illo mulieris albæ & rubræ, nec est lac utilius infanti lacte suæ genitricis, & infans citius crescit & melius informatur cibis bonis quam malis, & naturaliter imitatur vestigia mortalitatis lactantis, ut patet per illum qui diu nutritus est lacte porcæ, & per illum qui diu lactavit capram, &c.

Quoniam prior libenter intrabat vestitus in limum, & comedebat ut porcus, alter ibat saltim & libenter corrodebat plantas. Ille qui diu lactavit nutricem fistulosam, fuit etiam in consimili parte sui fistulosus. Lac prægnantis est quasi virtus infantis, cum faciat eum cito in statum vel senectam intrare. Unde bene cavendum est cui nutrici detur infans ad lactandum, propter tanta pericula quæ occurrunt.

De dispositione filiorum ad parentes, & è converso, & de lactato ad nutricem non propriam matrem.

Cap. XIV.

QUia nascentium quidam studio malignantur, & nisi naturaliter sint maligni, stru-

ſtudio in bonum reformantur per cauſam voluntatis de ſingulis aliqua pertractaturi. Unde eſt, quod quidam ſemel naſcitur, ut homo & bos; quidam bis, ut avis & maior pars piſcium; & quidam ter, ut multiplex genus animalium, velut apes & papiliones. Pullus vero bis naſcitur, ſcilicet primum ovum, poſtea pullus, &c. Item animalium quædam generantur coïtu, ut homo & bos, quædam ſine coitu, ut anguilla, cancer, ſcorpio, &c. Muſca vero & rana coëunt, ſed nihil gignunt. Item naſcentium omnium, quidam naſcitur vivus & videt, ut homo & bos, quidam cæcus ut canis, quidam mortuus ut urſus, quidam in fruſtum carnis ut Leo, quidan potens, ut aquila & major pars animalium, & quidam impotens ut homo. Sciendum eſt, quod ſanguis canum & infantium bimeſtrium & infra, abſque dubio liberat lepram per balneum aquæ calidæ factum. De amore vero nutrientis ad nutritum & nutriti ad nutricem, ita dicimus, quod infans qui nutritur in propria domo, & principaliter à matre plus amatur à parentibus & ipſe plus amat eos, quam qui nutritur extra domum vel ab extranea nutrice. Quia facit hoc lac, labor & uſus, unde qui bene nutritur in domo & à matre, plus matrem diligit omni tempore. Sed qui extra domum nutritur diu, reductus in domum eſt quaſi extraneus reſpectu alterius, tamen plus & minus ſecundum locum propinquum & longinquum.

Et super hoc dixit quidam bene, *Qui procul est à lumine cordis:* Cur parentes plus amant filium, quam filius parentes? Respondeo quia filius est caro & sanguis parentum, sed non è converso, unde illi habent pignus in eo, & non ipse in eis. Cur genitrix plus ardenter diligit filium quam pater, & condolet illius passione eis reddens facta offensa? Repondeo, quia in eo plus habet carnem & sanguinem, plus & diutius conservavit societatem & amicitiam cum eo portatione in ventre & extra nutritione lactis, &c. Cur pater plus amat filium quam mater? Respondeo, quia semen viri plus fuit in eo, & eidem patri est similior quam matri. Cur pater & mater non tam firmiter servant guerram filio. & diu, sicut filius facit contra eos? Respondeo, quia eorum est caro & sanguis & non è converso. Unde cum diu sint usi illo usu & tractatu & nutrimento sui laboris & in tantum commodatum, ideo contingit, cur parentes amant plus primum quam cæteros? Respondeo, quia novus est, & nisi esset naturale quod parvi sic amarentur multi, perirent Cur conjugales plus amant unicum filium quam quando habent plures? Respondeo, quia suum pignus habent in eo, & cum in eo non habeant amplius eo ideo contingit Cur avus & avia plus cæteris propinquis sic diligunt nepotes? Respondeo, quia ipsi sunt radices germinis hujus. Unde sic videntur recuperatum

& re-

& renovatum quod perditum erat & antiquatum. Cur quidam conjugales ita se diligunt ardenter cum sint extraneo sanguine? Respondeo, quia in complexione sunt similes, & ambo sanguinei, &c. Vel quia se in bona dispositione conjunxerunt. Cur quidam conjugales se semper habeant odio licet ad invicem commorantur? Respondeo, quia in complexione naturæ sunt nimis dissimiles, ut unus sanguineus, alter cholericus, vel se junxerunt in mala dispositione planetarum, vel maleficio herbarum sunt ligati. Cur fratres carnales ita se diligunt licet habeant odia aliqua offensa, & si quis alterum eorum offendat coram reliquo, ille recurret sibi repente? Respondeo, quia sunt membra unius sanguinis & una caro licet separata, id indicium est in sororibus. Cur propinqui prole plus se diligunt invicem quam extranei quamvis morentur disperse? Respondeo, quia virtus sanguinis non dividitur, ut patet de frustis carnis unius animalis, quoniam ubique est ejusdem virtus. Cur sanguinei ab invicem extraneantur? Respondeo, quia cessavit usus videndi & serviendi vel offensio intervenit. Cur vicinus plus amat vicinum quam longinquum, cum ambo non sunt de una prole? Respondeo, quia sanguis affinis unius ad alium, & propter usum se videndi & forte serviendi. Nam sanguis haber vim vultui. Cur duo socii se diligunt? Respondeo, quia vivunt uno amore virtutis,

quia uterque vult idem. Et indicium est de compatribus & artificibus unius artis. Cur Christianus non bene amat Saracenum, & è converso, licet utantur ad invicem & sibi serviant? Respondeo, quia discordes sunt in virtute, quæ est major quam alterius antecedentis. Cur homo plus amat canem quam porcum, & cattum quam leporem, & bovem quam mulum, equum quam asinum, & ita de cæteris? Respondeo, quia quem ex his amat & eis plus affinis in bona virtute usus ac servitiis. Cur homo plus amat bestiam quam lignum vel lapidem? Respondeo, quia cum eo homo habet affinitatem propter vitam animalem. Cur homo plus diligit lignum quam lapidem, & terram quam aquam, & ignem quam aërem? Respondeo, quia magis recipit utilitatem visibiliter de prædictis quæ plus amat. Cur pueri plus cito ad invicem congregantur & libentius commorantur quamvis sint diversæ prolis? Et ita de senibus & de masculis, &c. Et de avibus cum avibus, & non cæteris animalibus terræ, & è converso? Respondeo quia virtus ætatis in similitudine vincit eos sic facere, unde dictum est, *Omne simile appetit suum simile.* Cur frater non sic inamoratur in sororem quæ est pulchra & delectabilis, sicut in alienam? Respondeo quia soror est eadem caro, & idem sanguis, ut probatur de manu ad manum solo tactu: quia de tactu propriæ manus non capitur delectatio seu voluntas, & ita est de sorore

& de

& de omnibus de prole: tamen plus & minus ſecundum vicinitatem lineæ & ſenſuum diſcretionis.

Signa mulieris gravidæ.

CAP. XV.

SIgna autem mulieris gravidæ ſunt multa, inter quæ aliqua dicemus hoc loco. Unde ſciendum eſt, quod mulier quando eſt facta prægnans non in ea die niſi præſumptione coitus facti: ſed antequam ſit unus menſis completus, ſatis poteſt dignoſci ab ea & ab altero, quia quandoque ſtomachus mulieris ejuſdem tranſmutatur à ſtatu in ſtatum, ut à recto in curvum, & à ſano in non ſanum, gutta vel calore, &c. Nam quandoque mulier in voce fit rauca, quandoque inflatur ſuum crus vel coxa, & quandoque tranſmutatur à ſolitis moribus, ut ſi ſolita erat eſſe humilis efficitur ſuperba, &c. Item dimidio lunæ non patitur menſtruum, nec in toto tempore gravidationis, niſi ex magno accidente. Quod ſi ſic contingat aut floribus abundat, embryo patitur infirmitatem. Et cum iſtud contingit ipſa mulier credit perdere fœtum, verum eſt, quod bene eſt in periculo moriendi. Oculi prægnantis diminuuntur, id eſt prægnantis oculi cæcantur? cito fit feſſa multo itinere vel alio labore, acute intuetur. Pupillæ oculorum

lorum sunt clariores, albugo oculorum inalbeatur, id est, spissior apparet, capita mammarum extenduntur, ubera conflantur & indurescunt à dolore. Sputus fit fiscosior & forte sputat spissius, Prædicta enim signa magis contingunt in puella quam in matura annorum, & in priori gravidatione & secunda quam postea. Sciendum est, quod signa in gravida vel majori parte & qua patitur fluxum, tempestive se cognoscit esse gravidam. Et ab illo termino connumerat menses, venter etiam tumescit, dolorem quandoque in renibus sentit, in urina rotunda, circa fundum apparet hypostasis eadem ut nebula campi, velut bombix & omnino macrior quam pinguior, & incessu aliquantulum gravior post quartum mensem.

Signa masculi concepti in muliere gravida.

CAP. XVI.

SIgna masculi concepti in muliere gravida sunt ista. Mamma dextra fit grossior & durior paulatim, id est, de die in diem, verum est quod post duos menses fortius patet & deinceps donec later grossior manet. Si sinistra sit grossa, unde qui hoc novit si nutricem inveniat lactantem & videat discrete ambas mammas, potest ei tute dicere, scio quid peperisti, & notata mamma ei dicat, tunc audientes valde mirabuntur. Volens dicere judicium pro majori parte dicat quæ si fuerit dextra dicat masculum, & sinistra

ſtra fœminam. Idem fiet in facie colorata plus ſolito, pellis in facie clara & munda & delectabilis. Fit etiam macrior ſolito ac bene comedit & bibit, levis incedit ac ſe ſentit in pedibus, niſi ſit per accidens. Venter fit rotundus & in pelle extenſus ac durus ſentitur tactu, nec turbatur multum levi occaſione. Motus in ventre fit frequens, id eſt, de die & de nocte. Sciendum eſt, quod ſi mulier concipiat maſculum in ſiniſtra parte, conceptus non eſt tam bonæ complexionis velut in dextra.

Signa fœminæ conceptæ in muliere gravida.

Cap. XVII.

SIgna fœminæ conceptæ in muliere gravida ſunt iſta. Mamma ſiniſtra efficitur groſſior dextra, plenior & durior: tamen eſt quodammodo mollis ad inſtar pulmonis, habens fruſtula cujuſdam duriciei in eadem, hoc eſt, poſt tres menſes de die in diem paulatim. Venter plus longus quam rotundus & parum extenſus ac durus, in facie fit panicula, & in corpore pallida, niſi ſit per accidens. Fit etiam pinguis in carne plus ſolito, cito debilitatur levi labore & ingreſſu viarum, & ſe frequenter ſentit gravem, nec habet bonum appetitum edendi, debilior eſt & pavidior ſolito, occaſione ſputum facit viſcoſum, & flatus ei minoratur voce, cito perturbatur exagitatione contrarii cibi, gravem habet portatum ex fœmina reſpectu

masculi : quæ si conceperit in dextro latere quod raro contingit, puella erit melioris complexionis, & mater se melius habebit & è converso. Raro etiam ei movetur venter.

Signa probabilia, quibus ad oculum & intellectum scitur, an mulier sit gravida masculo vel fœmella.

Cap. XVIII.

Multa sunt signa in genere & specie, quibus omnis homo sagax potest perpendere in muliere gravida utrum habeat in ventre masculum vel fœminam, ultra illa quæ supra dixímus, & hæc accidunt. Lac prægnantis immissum palmæ manus prius mundæ, quam stringas palmis ambabus, & tunc aperi & vide illius dispositionem. Nam si fuerit in substantia spissum & non aquaticum, signum est masculi. Si vero fuerit aquaticum, & non bene tenax tunc est signum fœminæ. Alius modus, mulgeatur lac super speculum & ibi permittatur siccari ad solem, quod si siccatum fuerit in modum per se, verisimiliter est signum masculi. Et si fuerit extensum ex latere siccatum, signum est fœminæ. In chiromantia est illud experimentum, fac tibi ostendere unam manum à gravida quam volueris, & tunc considera manum & ejus monstrum, quæ si fuerit dextra, est signum maris, & sinistra, est signum fœmellæ conceptæ.

Quo-

Quomodo cognoſcatur, quot filios unaquæque mulier debet habere viſo primo partu.

Cap. XIX.

UT quilibet ſciat, quot filios unaquæque mulier debeat habere viſo primo partu, dicimus, quod ſi infans exierit de ventre matris ſuæ, ac ceciderit deorſum, levatuſque fuerit de loco per obſtetricem, aſpiciendi ſunt nodi illius umbilici, qui irrogatur matrici, & quotquot fuerint, tot filios poteſt adhuc habere & portare, propter quid non amplius Sed ſi nullus fuerit, culpa erit ſua & non viri, ſi deinceps non generabit. Sciendum, quod ſi mulier nullum nodum habuerit, in ſe nullum filium poteſt generare, dato quod omnia bene faciat & quæ ſunt neceſſaria ad concipiendum. Et omni vice mulier perdit nodum unum, qui incidit quoties parturit radicem. Quæro quot maſculos ſit quæque mulier conceptura primo filio hoc modo nato, quia quot coronas capillorum habebit, vel habuerit in capite quadam ſimilitudine, tot maſculos eſt paritura. In ſecundo vero partu una corona ſignificat unum partum maſculum, nullum autem fœmineum, vel neminem alterius generis. Signum geminorum eſt iſtud in una gravida, quoniam ſi ambo fuerint maſculi, ambæ mammæ creſcunt æqualiter, & mulier eſt macra plurimum, & bene colorata. Et ſi unus eſt ma-

sculus, & altera est fœmina, dextra mammilla est dura, & mulier in facie illius partis est macra & colorata, & in altera parte est epinguata aliquantulum & pallida, vel panicolata, venter multum tumescit, & in dextro latere semper fit motus, & fortis, in sinistro vero rarus & debilis.

Signa, quomodo cognoscatur in gravida, si embryo est sanus, vel infirmus, victurus satis, vel morituras cito, tam in ventre matricis quam extra.

Cap. XX.

Signa sanitatis & infirmitatis embryonis sunt multa, de quibus volumus hic aliqua denotare. Verbi gratia, dum cognitum est, cujus generis sit embryo, sic dicimus, quod si mammilla significans embryonem prius fuerit plena & dura convenienter, & postea efficiatur mollis, embryo est infirmus: si vero nimis fuerit mollificata & prius erat multum extensa & plena: mulierque doloribus tormentetur: embryo penitus morietur ante partum vel in partu, juxta convenientiam æ-taris conceptæ, & è converso. Exitus lactis à mammilla prægnantis est signum brevis vitæ in embryone, & tunc patitur ægritudinem. Si vero cum prægnatur, est bene sana, & gravidatione sua moratur, & mammillæ non refranguntur à virtute sui augmenti, & duricie, nec lac diffundat absque violentia; signum est sanitatis & vitæ embryonis. Per contrarium desu-

desuper fluxus menstrui vel sanguinis in gravida, est signum infirmitatis embryonis, potus aquæ frigidæ. Similiter gravida si nimis graviter sui, & pavida efficiatur, & diffidat, est signum ægritudinis in embryone, & parvæ vitæ, sive non: huic sermoni addimus istam doctrinam, quod gracilitas mammillarum in muliere significat paucitatem lactis. Sed tale bonum est, & pingue, ut patet in lacte ovis respectu illius capræ, vel fructus, item caseo utriusque. Lac etiam dextræ mammæ melius est illo sinistræ. Nato infante, si visitetur à persona signum Salomonis habente, ante nonum diem puer moritur aut penitus in brevi. Si etiam prægnans super transeat signum Salomonis, abortitur cito. Et si plus nascatur super aliquam mammillarum embryo infirmatur, & forte ipsa mulier. Si mammilla lactantis in ore infantis multum teneatur, ei dentes cito nascuntur, & sine dolore. Et si gingivarum inflationes sunt, lac mulieris nigræ, & brunæ, & macræ, quam crassæ est melius infanti ad eum nutriendum.

De animalibus in genere & in specie.

Cap. XXI.

Differentia animalium tam in genere, quam in specie multiplex est: scilicet natura, proprietate, nutrimento ciborum ac dissimilitudine sui membraliter, & quod sic implicant ad multa & ad diversa. Unde sciendum est, quod animalium bipedum,

quadrupedum & deinceps, quædam naſcuntur ſemel, ut homo & bos: Quædam autem bis, ut gallus & columbus: ſcilicet primo ovum, poſtea pullus, quædam ter, ut papilio, quia primo generat, & eruca facit ovum in folliculum, & ex illo naſcitur vermis, qui converſus in papilionem rumpit folliculum & volat. Item naſcuntur parva & ſtant parva, & efficiuntur magna, ut canis, felis, agnus, porcus, homo, bos: quædam efficiuntur maxima, ut elephas. Item quædam ſunt domeſtica, & quædam mediocria, inter utraque. Sciendum eſt, quod aliqua ſunt, quæ cito domeſticantur, & quædam tarde & difficulter. Quæ naſcuntur domeſtica, ſunt homines, canes, & oves. Quæ vero ſilvatica, ſtria, ſunt pulli, capræ, & partim ſilveſunt plures, lepores & cancri. Quæ vero naſcuntur partim domeſtica, &c. Item animalium quædam continent unam naturam & complexionem ſui, ut homo & bos. Quædam efficiuntur monſtruoſa propter diverſitatem complexionis naturæ, ut minotaurus, hippocentaurus, lamina & ſirena: Item animalium quædam morantur ſimpliciter in uno elemento, ut ſalamander in igne, talpa in terra, cameleon in aere, halec in aquis. Quædam vero morantur commixte inter cætera elementa, ut formicæ alatæ, lacertæ & aves. Item animalium quædam generantur per coïtum, ut homo, bos, equus, quædam ſine coïtu, ſed ex ſola corruptione elemen-

mentorum, ut ſcorpio, anguilla & rana, quædam in ovo, ut gallus & pavo, & major pars piſcium. Sciendum eſt, quod ſecundum ſignificationem animalium ab elementis, omne animal illis utitur, & requirit in ſuo nutrimento, unde quia piſces plus ſunt ex aqua, quam de cæteris elementis, vivunt in ea & eam appetunt, aves de aëre, homo te terra, &c. Sciendum eſt, quod quanto plus avis eſt volatrix & eſt majoris volatus in altum, tanto plus eſt in aere & propinquans aquæ ex aqua, ut patet de aquila, falcone, groto, & de conchili. Et ſi animal aliqua occaſione ceſſet è nutrimento ſui elementi, cito mutatur in ſtatum pejorem, & ægrotat. Item animalium quædam ſunt mollis ſubſtantiæ, & quædam duræ: quædam longæ, quædam brevis, quædam groſſæ, quædam ſubtilis, quædam latæ, quædam ſtrictæ. Quædam parum vivunt, quædam multum vivunt, quædam facile moriuntur, & quædam difficile. Item animalium quædam habent corium cum pilo, ut equus, quædam lanam, & partim pilum, ut aſinus, & quidam piſces. Quædam habent pellem ſine pilo, & ſine lana, ut vermis terreſtris. Quædam habent pilos & capillos, ut homo tantum. Quædam habent ſetas & pilos, ut porcus. Quædam ſpinas, ut chius, & porcus ſpinoſus. Item avium quædam habent in pelle pennam, quædam ſquamam, quædam ſpinam, quædam groſſam & aſperam, quædam ſubtilem & mollem. Item omnium

animalium quædam habent labia, ex quibus dicitur os: quædam non labia, sed aliquid loco oris, & tunc dicitur muscum vel grunnum, vel rostrum, vel fistula. Et sic quædam habent os, ut homo: quædam muscum, ut canis, quædam rostrum, ut aquila, quædam foramen, ut elephas. Item animalium quædam habent dentes in ore, ut homo, & canis, quædam scripturam, & non dentes, ut anser. Item animalium, quædam habent in capite cornua: quædam nares, quædam baïssas. Item animalium quædam habent duos pedes, quædam quatuor, quædam sex, quædam octo, &c. Item animalium quædam vadunt, & non volant, quædam volant, & non vadunt, & quædam quandoque vadunt & quandoque volant. Item animalium quædam longum, quædam breve, quædam habent rostrum subtile, quædam grossum, quædam rectum, quædam tortum, quædam latum, quædam strictum, quædam acutum, quædam summum. Item animalium quædam habent in corio sive pelle multam superfluitatem, & quædam paucam, ut pili, lanæ, plumæ, spinæ, mucilagines, & squamæ. Item quædam habent cristam: ut gallus, & quædam galeam, ut upupæ, alaudula & pavo. Item omnium habentium caudam, quædam habent brevem, quædam longam pilorum vel setæ, vel carnis, vel pennæ. Homo & simia carentes cauda loco ejus habent musculos in cruribus. Quædam vero habent caudam & habent pulpas carnis elevatas

vatas in cruribus. In animalibus crescunt cornua, ungulæ, pili, lanæ, sera, capillus, penna, squamina, pinguedo, medulla, & spina. Item animalium quædam vivunt in societate libenter sui generis: ut apes, grues, columbi, formicæ, aves, &c. Quædam vero solitariæ, ut scorpio, & aranea. Item animalium quædam sunt multi coïtus, ut vir, avis, perdix, columbus, gallus, passer, & musca. Quædam vero pauci coïtus, ut mulier, ovis, catta, turtur, vespa. Item animalium quædam sunt multi clamoris, ut homo, canis, porcus, columbus, rana, passer, &c. Quædam vero pauci, ut grues, lepus, mulus, &c. Item animalium quædam naturaliter sunt pacifica: ut oves, formicæ, agni, & hirundines. Quædam vero bellicosa, ut grues, ciconiæ, galli, hædi, &c. Item animalium quædam recipiunt doctrinam bonorum morum cito, ut homo, canis, simia, &c. quædam tarde, ut bos, equus, quædam nunquam ut serpens, rana, musca, &c. Quædam sunt pacifica & timida, ut ovis, & cerva, quædam simplicia, ut asinus, quædam sapientia, ut equus & canis, quædam astuta, ut draco & serpens, quædam fraudulosa in malo, ut vulpes, lupus, & scorpio, quædam fortia & audacia, ut Leo: ursus, draco, canis ligocius, & quædam ingeniosa, ut homo & simia, quædam verecundia, ut anser, & homo: quædam inverecundia, ut rana, musca, asinus, porcus & quædam velocia, ut Leo, lepus & cervus, quædam vero pigra, ut asinus & porcus.

Divi-

Divisio capituli de animalibus.

Cap. XXII.

Omne animal habens pulmonem habet vocem, & è converso. Omne animal habens sanguinem habet cor & hepar, & è converso. Omne animal carens sanguine est parvi corporis, valde timidum & debile, ut musca, vibio, cancer, & aranea, & è converso, ut patet de viro, bove, leone, &c. Omne animal carens sanguine est pauci cibi, & è converso: Omne animal longorum crurium est longi colli: ut sunt grues, Ciconiæ, cochales, & è converso: gallinæ, passeres, columbi, &c. Omne animal non lactans non mingit, ut anser, columba, gallina, & è converso, ut homo, bos, ovis, &c. Omne animal carens pulmone caret gula, & collo; ut piscis, cancer, graneus, cimex, &c. Omne animal carens pedibus, caret gula: ut piscis, serpens, ruxa, lumbricus, & vermis terrestris. Omne animal ovans caret vesica, ut gallina, pavo, &c. Omne animal generans habet vesicam, ut homo, porcus, & è converso, ut rana, & musca. Omne ovum longum & acutum in puncta reddit genus masculinum, & è converso, ut rotundum. Omne ovum duorum vitellorum est duorum pullorum. Omne animal sæpe spargens semen suum cito canescit: si diu vivit, cito moritur frequenti turbatione afflictus, ac citius moritur non spargens, ut patet de viro respectu fœminæ.

Omnes

Omne animal quanto plus est calidæ naturæ, tanto magis crescit longitudine & crassitudine, ac etiam est fortius & audacius, ut patet de viro respectu mulieris. Omne animal multum calidæ naturæ grossam vocem habet, ut patet de viro respectu mulieris. Omne animal habens umbilicum cibatur per illum donec est in ventre matris suæ, non per os. Omne animal pingue est incessu tardius macilento, & est grossioris intellectus in omni, ut patet in viro pacato, & porco bene pingui, respectu macilentorum. Omne animal est calidius in dextro latere, quam in sinistro: & ad comedendum plus delicatius, plus etiam est in carne, & minus in adipe. Omne ovum longum est calidius ac delicatius rotundo, causa est, quia masculum. Omne animal fœmininum nimis crassum non potest concipere: causa est propter frigiditatem matricis & sui clausuram, cum sit parum aperta propter adipem. Omne animal fœmininum habens matricem suffocatam, vel cadentem extra, non potest concipere. Omne animal nimis sanguineum cito ex facili putrescit prope ossa, & apostematur vel infirmatur. Omne animal bene grossum paucum habet sanguinem & curabilem, & libenter bibit & satis, ut patet de porco. Omne animal habens sanguinem habet cerebrum & nervum, & è converso. Omne animal volatile habens ungues curvos & rostrum vivit de rapina: coxas habet pulposas: & pectus grossum ac forte. Omnes

pisces

piſces corticales ovant præter anguillam & ranam. Omne animal habens pellem groſſam, pilos habet groſſos, & aſperos, & ſquamas, ſi eſt piſcis, præter anguillam & tineam, quæ loco ſquamarum habent exuviam & mucillagines: ut patet de porco, cane & bove, &c. reſpectu felis, &c. Omne animal ovans parum dormit: & curtos facit ſomnos. Omne animal habens plus quatuor pedibus, caret ſanguine: ut patet in cancro aquæ dulcis, & faliæ, qui habet decem, ſed loco ſanguinis habet alium humorem: ut patet in ape, muſca aranea, &c. Omne animal rugoſum caret ſanguine & cito moritur, habet pennas & ſquamas vel aliud loco prædictorum: ut formica alata Omne animal habens mammillas eas habet ſub ventre vel prope coxas, præter mulierem quæ habet eas in pectore. Omne animal generans omnino habet aliquot pilos, & è converſo. Omne animal habens cornua habet pedes ſciſſos: ut capra, &c. Omne animal habens dentes acutos habet labium ſuperius ſciſſum, ut canis & catta reſpectu aliorum, videlicet bovis, equi, &c. Omne animal habens dentes ſpiſſos & fortes in opere, eſt ſanæ vitæ & longæ: ut equus, aſinus, &c. Omne animal habens dentes acutos vel rectos eſt magnæ iræ, & libenter comedit carnes crudas, ut Leo, urſus, & è converſo: ut homo, equus. Omne animal volatile & natans caret medulla multa in oſſibus, ut anſer reſpectu gallinæ. Omne animal multi ſanguinis eſt

bonæ

bonæ dispositionis respectu cæterorum humorum. Omne animal volans caret mammillis: ut patet in gallina, ave, & formica, &c. Omne animal parvi corporis plus cantat, quam magni corporis: & maxime tempore sui coïtus: ut patet in philomela, & columba. Omne animal & omnis avis diligit suum fructum & gerit curam solicitam de illo, præter cuculum, quæ facit ova in alieno nido: & non alit: & præter corvum, quæ deserit pullos usque in tertiam diem: causa est, quia pluma est alba. Omne animal naturaliter cognoscit suos filios & primum & secundum, & eis præbet prius cibum & nutrimentum, &c. Omne animal generans plus dormit ovante. Omne animal aquosum minus dormit aëreo: ut patet in pisce respectu avis. Omne animal masculum est in membris suis quodammodo minus fœminino, ut patet in cancris, & anguillis, quoniam caput masculi est minus capite fœmellæ, & pinguis fœmina est major masculo Omne animal carens sanguine fugit ipsum libenter propter ejus dulcedinem, ut patet de musca, serpente, &c. Omne animal habens cor est sapientius non habente, ut patet de viro & vulpe. Omne animal magni pulmonis satis bibit respectu habentis parvum. Omne animal non habens, parum bibit, & è converso. Omne animal vivens de rapina parum bibit, ut patet de falcone, &c. Omne animal generans animal habet fœmineum sexum præter leopardum. Et hæc de animalibus & eorum differentiis ad præsens dicta sufficiant.

IN-

INCIPIT

Secunda Pars

Secretorum Naturæ.

Cap. XXIII. & XXIV.

REVERTENTES autem ad doctrinam physionomiæ in hominibus & bestiis dicimus, quod animæ sequuntur corpus, & ipsæ animæ secundum se-ipsas non sunt passibiles à motibus corporis in quibus morantur certo spacio vitæ temporalis, in cujus ultimo separantur, & corpus manet. Hoc autem manifestum est de motibus excessivis per ebrietatem vini, vel amoris, vel tristitiæ, laboris & ægritudinis. Causa est, quia corpus & anima sunt unius compositionis, unde agunt & patiuntur. Sciendum est quod inter cætera animalia non est turpius animal videndum sine ornatu alterius, quam homo, dum est nudus, neque pauperius. Nam bestiæ terræ nutriunt ipsum donec vivit, ut aves cœli, &c. Verbi gratia, sol dat ei lucem, bos ei conterit & colit terram, & ei omnia ducit de loco ad locum, ovis dat ei lanam, & terra lignum, avis dat ei pennam, &c. Sunt enim multa animalia, quibus per consuetudinem multi homines & multæ mulieres appropriantur propter bestia-

bestiales mores, quos habent & trahere videntur extra usum humanæ naturæ, se applicantes moribus bestiarum, non tamen dicimus, quod ipsi homines sunt ipsa animalia: Sed in tantum appellamus bestiales, in quantum videntur aberrare ab humana sapientia. Et sæpe dicuntur ac proprie appellantur ab his hominibus, qui habent odio mores bestiales, uti hoc exemplo, vide hunc Leonem, hunc Porcum, hunc Asinum, hunc Canem, hunc Vulpem, hunc Lupum: hunc Imperatorem, hunc Abbatem, hunc Monachum, hunc Sanctum, hunc Angelum: Item audiatis illum Leonem, scilicet quia rugit in Leo, & clamat fortiter, sicut Leo, & ita de cæteris similibus. Mores enim hominum non sunt, nisi passiones compositi corporis & animæ. Et tales non conveniunt alicui semper, nisi quantum disconveniunt ab usu genitum in loco regionis cohabitantium. Sunt autem multa signa physionomiæ, quæ penitus sunt communia tam in hominibus quam in aliis animalibus: ut timor, fortitudo, audacia, gaudium, tristitia, amor, odium, sanitas & ægriudo. Tamen sciendum est, quod physionomia non est recta in bestiis sicut in hominibus, quorum judicium est solo visu sapientis in membris paucibilibus. verum est quod auditu & tactu habetur certa cognitio hominis. Nam videndo virum convenienter habemus judicium de illo, & sic similiter de muliere: verbi gratia, in visu nasus longus & grossus significat præputium magnum,

gnum, & è converso, & super hoc dicit quidam & bene.

Ad formam nasi dignoscitur hasta priapi.

Et in muliere pes est signum, quia si fuerit ei pes longus, & strictus, ac macer, significat vulvam longam, strictam ac macram, & è converso. Item mensura medii pedis nudi est mensura longitudinis vulvæ totius unicuique. Unde dicit quidam, *ad formam pedis cognosces vas mulieris.* Subtilitas pellis in vulva & virgine cognoscitur per conditionem labiorum oris in unoquoque: quia grossa labia oris, significant pellem grossam, & subtilia subtilem. Nares nasi significant testiculos hoc modo: quia grossæ & latæ significant grossos & latos testiculos: subtiles vero strictos, & parvos in omni: quorum officium dixit quidam:

Testiculi nudi feriunt ad labia culi:
Nec tantum feriunt, possunt saturare foramen.
Semen conservant, ipsum quoque spandere curant.

Cognoscitur enim omnis juvenis de virginitate & corruptione per multa signa, uterque ad pirulam nasi, quia manente virginitate cartilago pirulæ nasi sentitur indivisa. In masculo virga erecta discooperitur, & è converso. Et in muliere os vulvæ insinuatur. Item dicimus, quod signa communia pro scientia non reputantur, ut visus oculorum, &c. Causa est, quia omnes gentes bene sciunt, quod

quod per oculos est visus, & per aures auditus. Unde si quis diceret, talis videt, quia habet oculos, jam derideretur, & ita de sene propter signa publica senectutis. Aves ad pennam cognoscuntur & ad ungues, equi ad dentes, & capræ ad oculos, &c. Unde si dicatur, Leo est fortis bestia, porcus immundus, serpens audax, felis timida, &c. Prædicta enim & similia si voce aliqua dicerentur ab aliquo, pro scientia non reputarentur, eo quod talia signa sunt communia & omnibus nota: unde in his nemo dubitat, ut visu vel communiter auditu. Item dicimus, quod nullus homo vidit unquam hominem veraciter ex toto esse similem bestiæ, licet dicatur de similis, sed assimilatur comparatione naturæ in aliquibus, ut in menstruosis: in quibus non contradico, imo possibile est per artem & per naturam ut fiat hippocentaurus & minotaurus. Unde nemo potest physiognomicare per signa communia sive signa propria tantum; quæ licet omnes possent homines, tamen non omnia habent in se. Quis enim dubitat de signis communibus, & ea quæ quis non novit, & ideo homini sapienti non convenit quod coram aliquo dicat aliquod signum de communibus, ut videns hominem fortem ex experientia, dicat ille est fortis ut Leo, bene quidem scitur quod ille est fortis ut Leo, &c. Oportet enim nos determinare sapienter omnia & singula quæ proprie dant scientiam physiognomicandi,

ut

ut ex hac scientia quisque eam scientiam, ut dicemus aperte in sequentibus, valeat inter gentes, omnem reverentiam & honorem famæ cum proficuo adipisci, singula enim illorum quæ dant physionomiam in homimibus sunt ea, quæ in eis ex motibus corporis, scilicet ex forma vel figura, à similitudine cujuslibet membri, etiam ex colore, in ejus levitate & gravitate incessus, flatu & voce, &c. Sciendum est igitur quod membrorum corporis hominis, ad quæ proprie pertinet scientia physionomiæ, aliud est simplex, ut lingua, hepar. Aliud vero compositum, ut pes & manus. Quomodo autem hæc omnia sint & habeantur in unoquoque hominum, cui tradimus prænominatam scientiam, & non alterius animalis per ordinem capitulorum sub suis rubricis, velut nobis videbitur, sicut & quibusdam aliis visum fuerit, ut Hippocrati, Galeno, Alminsori sufficienter dicimus. Sed antequam veniamus ad totam intentionem nostri sermonis ex prærogativa dicimus, quod valde cavendum est in omni tempore ab obviatione & societate hominis infortunati, opus naturæ superioris, ut ob homine, cui diminutum sit aliquod membrum, ut oculus, manus, &c. Causa est, quia quilibet talium est factus infelix & sua infelicitate obstat felici. Et hoc præstat in multis nocumentum, quod est occultum homini ignaro, cum ipse non possit perpendere de hoc, nisi per viam hujus doctrinæ, vel per experientiam sui mali. Nam omnis

omnis homo se melius potest custodire à suo publico inimico jam facta offensa, quam ab homine infortunato. Causa est, quia nocumentum in fortuna est occultum, inimici vero publicum. Et est sciendum, quod non est creatura tam bonæ complexionis, quæ si membro diminuatur, quod non mutet statum suum aut in pejus solito vel multo in melius, quod raro contingit, si diu vivit. Unde dictum est, *Cavete à signatis.* Et alibi, *in homine signato in aliquo membro non confidas.*

Signa complexionis ratione coloris in facie.

Cap. XXV.

Color albus in facie, vel fuscus intermixtus quasi albedine & glaucedine, sive color gipseus & plumbeus naturaliter significat frigidam complexionem. Color rubeus & ruffus in facie compositus albedine cum multis lentiginibus significat calidam complexionem. Color albus in facie cum mollibus motibus, ac intermixta rubicunditate significat temperatam complexionem. Color in pelle lividus & etiam in unguibus significat malam & frigidam complexionem.

Signa complexionis ratione coloris in corpore.

Cap. XXVI.

Corpus in pelle album & ficcum in carne habens aliquod vel multum rubei coloris ei locis congruis, significat dominium choleræ rubeæ. Corpus in carne craſſum & in pelle album & convenienter coloratum significat dominium ſanguinis. Corpus in colore brunum & in carne craſſum, cum aliquantulo coloris rubei ſignificat dominium ſanguinis cum melancholia. Corpus gracile ſive macilentum ſignificat dominium choleræ rubeæ. Corpus mediocre, ſcilicet inter macrum & craſſum, & inter album & brunum, ſignificat dominium ſanguinis cum phlegmate & aliquantulum melancholiæ. Corpus quod tactu ſentitur valde calidum, ſignificat complexionem calidam. Corpus quod ſentitur frigidum magis quam calidum, ſignificat complexionem frigidam. Corpus quod tactu ſentitur aſperum, ſignificat ſiccam complexionem. Corpus quod tactu ſentitur molle, ſignificat complexionem humidam. Corpus quod ſæpe ſudat, ſignificat frigidam complexionem. Corpus leve & ſubtile inceſſu ſignificat bonam complexionem. Corpus grave ac pigrum inceſſu ſignificat malam complexionem.

Signa corporis calidæ complexionis.

Cap. XXVII.

Corpora naturaliter calida cito crescunt & bene, ut patet in infantibus, ac impinguantur vel desiccantur, venæ nec apparent sibi per loca, anhelitus eis est manifestus, vox firma, fortis & grossa. In coitu sunt fortia & eorum appetitiva. Bene comedunt, & digerunt ac gestant, multis abundant capillis, & pilis per loca, qui partim sunt grossi, & ericii, quod contingit à multo calore cordis, ut patet in leone, gallo, &c.

Signa corporis frigidæ complexionis.

Cap. XXVIII.

Corpora natura frigida, tarde crescunt, parum impinguantur. Venæ apparent sibi manifestæ, & magnæ, anhelitus eis parvus vel quasi absconditus. Vox in auditu subtilis vel acuta: in coitu sunt debilia & raro eorum appetitiva, parum comedunt, male digerunt, & gestant, in pelle sunt albo sive roseo colore. Capilli eorum sunt extensi & longi, sive sint nigri sive albi, & sunt subtiles: facile timent, & expaveſcunt, & ad laborandum sunt debilia.

Signa corporis humidæ complexionis.

CAP. XXIX.

CORpora naturaliter humida in carne sunt mollia & levia, eorum junctura sunt occultæ, & paucæ fortitudinis. Unde parum possunt durare laborem, timida sunt & pavida quasi ab omni, male dormiunt. Sæpe moventur ad luxuriam, nuda sunt pilis. Eorum oculi semper lachrymant. Pili & capilli eorum sunt extensi & subtiles, & boni ingenii ad discendum.

Signa corporis siccæ complexionis.

CAP. XXX.

CORpora naturaliter sicca, in tactu sentiuntur aspera, in carne sunt macra, in labore fortia & durabilia, libenter & convenienter comedunt, junctura membrorum sibi sunt manifestæ. Capilli & pili sunt grossi, asperi & crispi.

Signa corporis temperati & sani.

CAP. XXXI.

CORpora temperata & sana bene comedunt & bibunt juxta convenientiam sui, digerunt, & disponunt res & sapiunt bene, & famescunt in horis convenientibus, gaudent cum gaudentibus, bene dormiunt suos somnos, levia sentiunt & vadunt leviter, cito sudant, raro vel nunquam sternutant, mediocriter im-

impinguantur, in facie sunt colorata, in tactu sunt calida, in eis quinque vigent sensus convenienter juxta convenientiam ætatis, corporis & oris.

Signa corporis distemperati & male sani.

Cap. XXXII.

Corpora distemperata, & male sana in omni sunt dissimilia corporibus temperatis & bene sanis. Unde male comedunt & non curant bibere, male digerunt, & disponunt res suas, non bene sapiunt in horis convenientibus, non se plene tribuunt gaudentibus, imo quasi tristificantur & manent tristes, male dormiunt suos somnos, graves se sentiunt & graviter vadunt & raro sudant vel non sudant. oscitant sæpe vel sternutant, brachia extendunt, facie sunt pallida vel nimis colorata, quinque sensus male vigent, non possunt diu sufferre laborem, cito rerum obliviscuntur, multum sputant, in naribus abundant superfluitatibus, quasi ad omnia sunt pigra, quandoque pedes & manus & oculi lachrymantur.

Signa complexionis cerebri.

Cap. XXXIII.

Parvum caput naturaliter habet parvum cerebrum, & multitudo capillorum est maxima defensio capitis. Unde de complexione cerebri ita dicimus.

Si cerebrum fuerit calidæ complexionis, homo ipsum habens in tactu sentit multum

abundans, & hi multum sunt grossi, oculi ejus longe vident, & videndo discernit, pervigil est sensus, celer argumento, color capillorum diu durat, raro abundat superfluitatibus in naso, vix ei oculi lachrymantur; est & homo magnæ vigiliæ, cupidus quasi omnium pulchrorum & corde tendit ad nobilia.

Si cerebrum fuerit humidæ complexionis, homo ipsum habens in tactu sentitur mollis & lascivus, & capillis abundat subtilibus, & ei cito color transinutatur, & est etiam luxuriosus, sæpe sibi lachrymant oculi, & forte aliter infirmatur ut sanguine, &c. vivit breviter, in naso ei abundat multa superfluitas, vox ei sonat aliquantulum impedita, caput sæpe dolet, in persona est debilis, ex facili est pavidus, teneri est ingenii, plus est condolens alterius mali, & plus simplex quam sapiens, & vani propositi.

Si cerebrum fuerit frigidæ complexionis, homo ipsum habens est sæpe piger, tardi intellectus, tum capacitatis, grossi ingenii, ejus capilli sunt leves & extensi, tarde crescunt, & in colore sunt albi vel quasi plumbei. Ejus oculi raro moventur, & breviter videt, magnus vigilator de nocte, stabilis propositi, in labore tenax & largus loci ratione, in tactu sentitur frigidus & mollis, & est subtilis ingenii, aliquantulum ad discendum sagax.

Si cerebrum fuerit siccæ complexionis, homo ipsum habens capilli ejus tarde & tempestive crescunt, unde in longum non cito crescunt,

scunt, at breves morantur & rari sunt in cute ac grossi in substantia, & plus curti quam extensi, cito in canitiem convertuntur & de facili cadunt de capite, ut frondes de arboribus, oculi longe vident, & est homo temperati incessus & motus, in naso non multum abundant superfluitates nisi sit exigendi causa, caput sæpe dolet, homo est duri ingenii, vanus, & malæ capacitatis.

Si cerebrum fuerit calidæ & siccæ complexionis, capilli nascuntur flavi, fortes & curti: vel nigri, vel crispi: homo est multum luxuriosus & ideo cito canescit, parum dormit nocte, est magni ingenii & repentini intellectus, apprehensionis, levis in eundo & saliendo, videt procul, & est vanus in agendis, ac ei est raro superfluitas in naso.

Si cerebrum fuerit frigidæ & humidæ complexionis, homo libenter dormit, quamvis male dormiat, hebes est in factis, sæpe aggravatur passionibus rheumaticis, & principaliter in capite, & in oculis: frequenter abundat superfluitatibus in naso, parum comedit & bibit.

Signa complexionis cordis.

Cap. XXXIV.

COrdis complexio si fuerit calida, pulsus est velox, pectus aliquantulum est pilosum, ultra ætatem adolescentiæ, in carne est calidus, est boni appetitus, in factis audax, in

verbis aſper, in dando tenax, obſtinatus, ſuperbus, iracundus, luxurioſus. Si cor fuerit frigidæ complexionis, pulſus eſt ei tardus, pectus nudum à pilis, tactus carnis frigidus, duri appetitus, debilis fortitudinis, anhelitus arctus, vox ſubtilis & debilis quaſi piger in factis, in verbis non bene placidus, leviter pavidus, non bene comedit, & raro luxuriatur, niſi ſit per accidens. Si cor fuerit humidæ complexionis, homo abundat capillis multis, qui fiunt longi cito & extenſi, in calore albi; vel blandi, multis abundat pilis, excepto in pectore, in tactu carnis mollis, & eſt in colore albus vel fuſcus & aliquantulum eſt pinguis, multum timidus, pavidus, hebes, & debilis in laborando. Si cor fuerit ſiccæ complexionis, pulſus eſt ei durus, corpus totum eſt muſculoſum, in carne macrum, venæ ſunt manifeſtæ, pili ſunt groſſi & breves per loca, aliquantulum aſpera & groſſa. Si cor fuerit calidæ & ſiccæ complexionis, pulſus eſt velox, durus & fortis, pectus aliquantulum piloſum pilis tortis, anhelitus magnus, totus in carne calidus, cito movetur ad iram, iracundus manet, & obſtinatus. Si cor fuerit frigidæ complexionis, pulſus eſt tardus, & debilis, pectus nudum à pilis, anhelitus parvus & tardus, tactus in carne mollis, & frigidus, non facile iraſcitur, & cito iram remittit.

Si-

Signa complexionis hepatis.

CAP. XXXV.

HEpatis complexio si fuerit calida, cognoscitur ex amplitudine venarum & siccitate, urina ejus est multum tincta, & comestio calidi cibi nocet ei, quia ipsum inflammat, & etiam abundat in eo humor cholericus, multitudo pilorum sub hypochondriis. Si hepar fuerit frigidæ complexionis, venæ apparent arctæ, coxa semper erit tenera, & in multitudine homo est debilis, multo phlegmate abundat, ut sputo, & mucilagine in naso, urina est alba, vel quasi egestio, id est, sæpe abundat ventositate, & multum deficiunt sibi pili sub hypochondriis. Si hepar fuerit humidæ complexionis, ejus sanguis est turbidus, corpus est pingue, venter fit facile conflatus, caro sentitur mollis, in facie est pallidus. Si hepar fuerit siccæ complexionis, pauco abundat sanguine, totum corpus manet macrum, venter gracilis, in facie est paucus color.

Signa complexionis pulmonis.

CAP. XXXVI.

PUlmonis complexio si fuerit calida, vox est grossa, anhelitus magnus, pectus amplum & grossum. Si pulmo fuerit frigidæ complexionis, vox est subtilis, anhelitus parvus, pectus strictum & subtile. Si pulmo fuerit

ſiccæ compexionis, vox eſt clara, os ſiccum, & pauca ſaliva. Si pulmo fuerit humidæ complexionis, vox eſt clara, unde homo hoc habens eſt naturaliter fortis, plenus ſaliva & raro bibit.

Signa complexionis ſtomachi.

Cap. XXXVII.

STomachi complexio ſi fuerit calida, digeſtio eſt fortis, appetitus magnus, ſæpe fameſcit & frequenter, & ei dolet caput, oculi patiuntur, cito iraſcitur & cito ab ira revertitur. Si ſtomachus fuerit frigidæ complexionis, digeſtio eſt debilis, parvus appetitus, raro fameſcit & ſitit, capite & oculis ſanus eſt, Si ſtomachus fuerit humidæ complexionis, raro ſitit, ſputo abundat, in naſo multa ſuperfluitas, nauſea, vomitus & vertigo ſibi eveniunt. Si ſtomachus fuerit ſiccæ complexionis, ſæpe ſitit, lingua aſpera, coxa ſicca cum pruritu vel debili exitu, gula aſpera, & cibi aſperitatem inglutiantur.

Signa complexionis teſticulorum.

Cap. XXXVIII.

TEſticulorum complexio ſi fuerit calida, partes propinquæ veſtiuntur pilis nigris & ericiis, virga virtuoſe erigitur, ſperma exit in ſubſtantia multum groſſa & viſcoſa, & cito exit cum fricatione coitus, etiam ante complemen-

mentum ætatis contingit grande desiderium coïtus, unde super virga manifestæ apparent venæ, nervi eorum sunt fortes & pellis grossa. Si testiculi fuerint frigidæ complexionis partes vicinæ sunt multum nudæ à pilis, & illi qui ibi sunt, extensi sunt, virga raro erigitur & debile sperma exit, liquidum & tarde, venæ ipsorum sunt occultæ, nervi debiles, pellis subtilis & mollis. Si testiculi fuerint humidæ complexionis multum spermate abundant, & ejiciunt in coïtu semen aqueum & album ut lac, & bene utile ad concipiendum, tardant multum semen ejicere, pellis est multum nuda à pilis & subtilis. Si testiculi fuerint humidæ complexionis, sperma in eis generatur paucum, tamen illud est spissum & viscosum, & utile ad concipiendum, virga debilis extenditur, pili eorum sunt breves & ericii, asperi & grossi, pellis vero grossa magis quam subtilis. Si testiculi fuerint calidæ & humidæ complexionis virga potenter erigitur, & erecta manet viriliter, & etiam movetur ad coïtum, & multum seminis emittit. Si testiculi fuerint frigidæ & siccæ complexionis, virga tarde erigitur & cito perdit virtutem, parum seminis emittit & quandoque non potest exire coïtu completo.

De notitia partium corporis in omni animali

Cap. XXXIX.

COr omnibus aliis membris corporis est calidius naturaliter, & calore ipsius totum

corpus vivificatur & tenet calorem in cæteris partibus suis, ipsum recipit à superiori influxione, quo si corpus manet compactum, unde à calore cordis cæteræ partes corporis calefiunt, & sic possimus dicere quod cor est fons innati caloris & origo, postea hepar: & post illud sunt cæteræ partes carnis & puppæ. Cerebrum est omnibus partibus corporis frigidius & humidius ad contrarium caloris cordis. Unde unum contemperat aliud. Adeps naturaliter est frigidior & siccior quadam humiditate coagulata. Os naturaliter est calidum & siccum. Medulla est naturaliter calida & humida. Omnis cartilago, vena, nervus, & panniculus veternus est frigidæ, & siccæ naturæ: tamen est minus quam os, cujus est temperata, & proprie est illa quæ est in volis manuum. Nervorum quoque complexio multum diversificatur, quoniam qui à cerebro progrediuntur, humidiores sunt quam illi qui à nuca nascuntur, cum in sua complexione vicinentur complexioni cutis, quæ dicitur temperata. Glandulæ sunt frigidæ & humidæ, & omnia membra quæ generant lac, ut mammæ, sperma, testiculi, saliva, pulmo. Caro multum diversificatur, eo quod secundum complexionem membri, est calidior & minus calida, tamen omnes carnes recentes absque sale sunt calidæ & humidæ, salitæ vero calidæ & siccæ, diversificantur tamen secundum locum partis animalis, & quantitatem salis. Caro mediocris, i. macra & crassa est temperata in omni qua-

qualitate, unde secundum veritatem caro bene macra impinguat & crassa macrat. Caro porci castrati, hœdi, agni, vituli, gallinæ, pullorum, caponis; &c. bona est & laudabilis, eo quod facile digerit, & bonum generat sanguinem. Caro volatilium facilior est ad digerendum quam gradientium, & quicquid ex eis melius, sunt lacerti, lingua, pes, os, & hepar. Omne frixum & assatum calidum est & siccum, unde durum est ad digerendum, & personam reddit macram. Oleum est humidum & calidum, ova sorbilia sunt sana & ex eis melior est vitellus albumine. Caseus malus est in cibo, tam dulcis quam salitus, tamen utilis est & dulcis post reliquos cibos: quia tunc assumptus facit digerere. Butyrum bonum est & sanum. Lac plus malum est quam bonum, & in æstate melius. Omne membrum animalis quanto plus est nervosum, tanto frigidioris est naturæ, ut pes.

Signa repletionis malorum humorum.

Cap. XL.

Repletio malorum humorum, qua solet infirmitas generari, ostenditur per hæc signa, nimia rubedo in facie, palliditas in pelle & unguibus, frequens extensio brachiorum, plurima oscitatio, sputatio, gravis somnus, plenitudo venarum, exitus sanguinis de naso ex facili, sæpe gravitas capitis, ut dolor frontis, tinnitus aurium, lachrymatio

oculorum, & pruritus in eis, timor de plano, inertia corporis ad eundum & laborandum, magnitudo pulsus, dissolutio ventris, urina turbida, non voluntarius appetitus comedendi, & debilitas in tota persona.

Signa nimii sanguinis.

Cap. XLI.

CUm sanguis nimis abundat, accidit pruritus quasi ubique carnis, & principaliter in brachiis, in facie abundat rubedo, continuo oris dulcedo sentitur, præter solitum, fiunt vesiculæ in ore & labiis quidam ardores sentiuntur in pectore, quos carbunculos appellamus, quibus persona perdit appetitum & suum somnum, urina rubea, aliquantulum spissa, corpus pinguescit, cibi sapiunt bene in esu, unde appetit, digerit & disponit.

Signa nimiæ Choleræ.

Cap. XLII.

CUm cholera nimis abundat, accidit in facie color citrinus, amaritudo in ore, asperitas in gula, sitis multa, pauca saliva, lingua sicca & aspera, caput sæpe dolet, os siccum, debile, appetitus tardus, vomitus citrinus, vel viridis cum multa amaritudine, egestio erit sicca, dura & pauca quasi adusta & fœtulenta cum multo premitur labore, urina tenuis, citrina, ignea, & clara, vigilia multa, dormitio pauca, caro macra, & cor instabile.

Signa

Signa Phlegmatis.

Cap. XLIII.

CUm phlegma nimis abundat, in ore accidit multitudo salivæ, id est, sputus multus, qui si fuerit albus & fluidus, est bonus, si viscosus malus, paucitas sitis, os madidum, gula mollis & lingua, raro bibit vel nunquam, nisi in prandio vel cœna, urina exit alba, in eundo piger, & in laborando debilis, superfluitates abundant in naso, oculi sunt graves & somnolenti, somnus fit longus: caro undique sentitur mollis & lasciva, appetitus debilis, paucus, acerbus, digestio tarda, in facie color albus sine rubeo colore: egestio mollis & paucæ frigiditatis, in addiscendo est grossæ capacitatis, oculi sæpe lachrymantur, & præsertim mane, pili cito crescunt & ungues.

Signa nimiæ melancholiæ.

Cap. XLIV.

CUm melancholia nimis regnat, accidit ardor stomachi, multitudo appetitus canini, color fuscus in facie, sanguis est niger & spissus, urina nigra, vel aliquantulum ruffa, tendens aliquantulum ad viriditatem vel palliditatem, corpus in tactu sentitur frigidum, hebes est in labore, pedes frigidi sunt, multum cor suspicioſum, persona ex cogitatu tristis, facile iracunda, tenax, amans stare in solitudine, pauci est cibi & potus.

Notu-

Notula doctrinalis.

Cap. XLV.

NAtura nihil facit frustra, & in unoquoque semper facit quod melius est, & ideo nulla qualitas est ociosa in corpore. Sciendum est, quod homo à nativitate sua usque ad senium desiccari non cessat, nascens ut moriatur. In calida regione sunt homines natura breves, in pelle, ut patet de Æthiopibus, vel rubei albedine intermixta aliquantulum, & in carne sunt sicci, crispi, capillos habent ut grossos, aspe-ros. Et in frigida regione nascuntur homines longi, in pelle multum albi & blandi, nudi à pilis vel quasi in suo esse sunt extensi albi, & blandi. Nota quod regio est multiplex in provincia & in matrice mulieris, quæ si utraque fuerit calida creatura generatur, & generata manet nigra vel bruna, & si fuerit frigida, efficitur alba plus vel minus secundum regionis complexionem.

De notitia nimiæ abundantiæ humorum per somnia.

Cap. XLVI.

DE judicio cogitationis somniorum ita dicimus, quod eorum aliud est verum, aliud est falsum. Item somniorum aliud significat de præteritis, aliud de præsentibus, & aliud de futuris, & aliud significat nil nisi phantasiam. Et omnia ista attenduntur esse à quibusdam propter ætatem, propter cibum & tempus propter luna-

lunationis, quia aliter videt in somniis puer, & aliter juvenis, aliter & aliud senex, & aliter & aliud mulier in quolibet sui statu. Item omnium atque digestionem cibi sumpti vel nihil significat, aut de præteritis. Somnium in digestione facta, sed nondum perfecta significat de præsentibus factis, licet fiant cum intervallis. Somnium post completam digestionem cibi assumpti significat de futuris omnino. Unde cum quis dormiendo somniaverit aliquid & in excitatione somnii sibi videtur extraneum & magnæ significationis & cupit scire quid significat, confestim surgat, & illud notet, aut non dormiat plus super latus, super quod somniavit, & tunc recordabitur in die, nisi multa somnia viderit longa dormitatione. In die autem si aliquid illius somnii oblitus sit, fricet sibi caput retrorsum, ubi est virtus memoriæ, & tunc cum præjudicationis auxilio facile erit memor. Item somniorum quædam significant lucrum, quædam damnum, quædam gaudium, quædam tristitiam, quædam ægritudinem, quædam sanitatem, quædam bellum, quædam laborem, quædam requiem, quædam solummodo explicationem somnii. Verbi gratia. Cum homo somniat in hora debita sui status avem capere, lucrum significat, avem perdere, damnum significat, plorare gaudium significat, ridere tristitiam significat, velle currere & non posse, impedimentum significat, & sic de cæteris.

Somnia

Somnia significantia dominium sanguinis.

CAP. XLVII.

CUm sanguis regnat, homo somniat se videre rubeum colorem, ut minium, cinabrum, tinctam scarlatam, sindonem rubeam, vel violaceam, morellam, rosam, migranatam, sanguinem, festum facere, nuptias vel sponsalia, vel adesse in talibus. Comedere cibum dulcem & rem sapidam, sentire ventum, ponere ventosum in carne, aliquam videre carnem sanguinolentam, & hujusmodi res rubeas aut rubicundo colore.

Somnia significantia dominium cholerae rubeae.

CAP. XLVIII.

CUm cholera rubea regnat, homo somniat se videre ignem ardentem, carbones vivos, prunas accensas, scintillas, clibanum, fornacem, cereum, fulgur, audire tonitrua, cœlum rubeum, inflammatum lapidem, litem verborum inter aliquos, pugnam, percussionem, rumorem, calorem, callum, lothonem, aut chalcum, aurum, ramum, auripigmentum, capillos blandos, amare, comedere.

Somnia significantia dominium phlegmatis.

CAP. XLIX.

CUm phlegma regnat, homo somniat se videre pluviam, mare, flumen, fontem, aquam,

aquam, canalem, puteum, lacum, navem euntem, piscem, rete, linum, abluere aliquid, ut manus, pannum, videre colorem album, cesuram, calcem, caseum, bombicem, cadere in aquam, fugulos, lachrymas, putum, syrupum, aquam hauriri, lixivium natare, capillos, tegulas filare & hujusmodi similia.

Somnia significantia dominium Melancholiæ.

CAP. L.

CUm melancholia regnat, homo somniat se videre colorem nigrum & fuscum, ut fumum, tenebram, sepulturam, infirmum hospitale mortuorum, cadaver, timorem, tristitiam, impotentiam, esse in carcere ligatum, vestem esse stercoratam & similia.

Somnia significantia caliditatem.

CAP. LI.

COnstat quando calida est complexio, homo se videt nisi somniis stuffare, balneare, ad solem stare, incedere per ignem, se igni ostendi, vel fero calido, & similia.

Somnia significantia frigiditatem.

CAP. LII.

COnstat quando frigida est complexio, homo in somniis videt se esse in loco frigido, glaciem videre, tangere nivem, ferrum, pruinam, plumbum, lapidem, ex frigore tremere, cristallum, albumen ovi, lac coagulatum, & similia.

Somnia

Somnia significantia humiditatem.

CAP. LIII.

CONstat quando humida est complexio, homo videt in somniis se tangere rem mollem & levem, sive teneram, comedere panem recentem, bibere brodium, mingere, aquam palpare.

Somnia significantia siccitatem.

CAP. LIV.

CONstat quando sicca est complexio, homo somniat se volare, in se fieri insultus, aliquid levitatis capere, avem volare, pennam, folium arboris, vibrare scolas, montem, turrim, exprimere aliquid vel distillare, & hujusmodi similia.

Somnia significantia repletionem humorum.

CAP. LV.

QUando repletio humorum est in corpore, homo somniat se gravari ab aliquo, vel onerari per voluntatem aut violentiam, velle ire nec posse, aut se levare nec ex debilitate valere.

Somnia significantia malos humores.

CAP. LVI.

QUando in corpore sunt mali humores & nimis regnant, homo videt in somniis se ire per loca cœnosa, fœtida, menstruum, rem turbulentam, & similia.

DE

DE NOTITIA

Auguriorum.

CAP. LVII.

AUguria sunt in canonibus Ecclesiæ inventa, tamen dicimus, quod quædam accipiuntur per obviationem hominis vel alterius animalis, vel auditum vocis, & hic & hæc augur, auguris, est, qui vel quæ per talem scientiam indicat res futuras, & sic per signa hujus scientiæ singula in genere judicare scit & novit. Unde sciendum est, quod auguriorum quædam significant bonum eventum, quædam malum eventum, quædam medium inter utrumque. Sunt enim quædam notabilia, quibus proprie auguria considerantur, ut sternutatio oscitantis, obviatio volatus avium, cantus avium, vox audita locutionis, circa propositum negotium, ut somnium antecedens, unde homo facit augurium homini sicut cætera animalia faciunt, ut aquila, cornicula, nocticorax, corvus, bubo, picus, felis, canis, porcus, equus, &c. ut habetur in libro arguriorum. Item auguriorum quædam post, quædam dextre, quædam sinistre, & cum diversa sunt in sua dispositione quodlibet suorum proprie nominatur, & proprio nomine cognoscitur interpretandum. Tamen dicimus quod auguria sunt numero XII. ad instar XII. signorum cœli, & sunt hæc. *Fernoa*, *Fervetus*

tus confert *Emponenthi*, *Sciſmaſarnova*, *ſima fervetus*, & hæc fiunt in dextro latere. In ſiniſtro vero latere ſunt. *Confernova*, *confervetus*, *varium Hertenum*, *ſcaſſarnova*, *ſcaſſarvetus*, Cum autem iſta nomina ſint gravia & multæ ſignificationis, ideo placet nobis ea exponere ſufficienter. *Fernova* eſt augurium quando tu exiveris domum tuam, cauſa faciendi aliquid, & eundo vides hominem vel avem eundo vel volando ita quod te ponat ante in ſiniſtra parte tui, & iſtud eſt tibi ſignum bonæ ſignificationis ſuper negocio. *Fervetus* eſt augurium, quando tu exiveris domum tuam cauſa faciendi aliquid & eundo prius invenis, vel vides avem vel hominem pauſantem ante te in ſiniſtra parte tui, & iſtud tibi malum ſignum ſuper negocio. *Varium* eſt augurium, quando homo vel avis ſuo itinere vel volatu ante tranſit veniens à dextra parte tui, & tendens in ſiniſtram evaneſcit, iſtud eſt tibi bonum ſignum ſuper negocio. *Confernova* eſt augurium, quando prius invenies hominem vel avem euntem vel volantem, & ſe repauſet ante te in dextra parte tui, vidente te, & iſtud eſt tibi bonum ſignum ſuper negocio. *Confervetus* eſt augurium quando prius invenis vel vides hominem vel avem ſe repauſantem in dextra parte tui te vidente, & iſtud eſt tibi malum ſignum ſuper negocio. *Sciſmaſarnova* eſt augurium, quando tu vides hominem vel avem poſt te, & te conſequi & tranſire ante: & antequam perveniat ad te, vel tu ad eam, alicubi

ſe

se repausét te vidente in dextro latere tui, & tunc est tibi bonum signum super negocio. *Scismarvetus* est augurium, quando tu vides hominem post te vel avem pausantem, ita quod sit tibi dextero à latere, istud est tibi malum signum super negocio. *Scassarnova* est augurium, quando vides post te hominem vel avem & antequam perveniat ad te & tu ad eam, in locò repausét te vidente, significat bonum signum super negocio. *Scassarvetus* est augurium, quando vides hominem præterire, vel avem in loco pausantem, ita quod sit tibi in sinistro latere tui, est tibi malum signum super negocio. *Emponenthisei* est augurium, quando homo vel avis venit à latere sinistro tui & transit ad dextram, nec eam vides repausare, sed evanescit ad te: tunc est tibi bonum signum super negocio. *Hertenum* est augurium, quando homo vel avis à dextro latere tui venit in sinistrum transiens post tergum tui, & eam vides alicubi repausare, tuuc est tibi malum signum super negotio, Ut autem singula quæ diximus evidentius intelligantur, libri auguriorum hoc ponimus in exemplo.

De notitia sternutationis.

CAP. LVII.

STernuto, as, verbum est: & significat sternutare. Et hæc sternutatio ipse idem actus est qui dicitur sternutatio. Nec aliud sternutatio quam fumositas eorum, quæ ascendunt in

in caput usq; ad cerebrum. Et cum ibi sæpius abundent nociva quam juvativa, natura depellit & cadendo exit in ictu per nares & per os. Potest autem vetari sternutatio, ne fiat quin sentiatur contingere. Si oculi parum fricentur, confestim cessat, animali tunc caput purgatur à malis vaporibus: ut domus à fumo quando expellitur à vento, quid autem una sternutatio vel duæ boni vel mali significent, hic pono exemplum. Dum enim aliquis negocio emptionis, venditionis, aut intellectus, &c. fecerit duas sternutationes, vel quatuor, aut alibi per alterum factæ fuerint, & confestim se levat, si sedeat & si statim pedibus se moveat, & incipiat ire id complendi negocium sive intromittendi quid, prosperabitur in eo. Et si fecerit ultra quatuor sternutationes, non pertinet sibi super facto, cum sit sub dubitatione sciendi veritatem, nisi illud videat adhuc per aliud signum, ut obviationis signo, &c. Si vero fecerit unam sternutationem vel tres, omnino delinquat omnia tam in dicendo, quam in faciendo, eo quod de facto non posset pervenire ad bonum finem, nec cito, nec facile. Item si duo homines quasi in uno momento fecerint duas sternutationes, id est, quilibet eorum fecerit suam sternutationem, tunc ei est bonum signum faciendi aliquid propositum in certo facto, unde statim incipiat negocium; & prosperabitur in gressu maris causa negociationis & etiam per terram. Duæ sternutationes ei bonum signum significant, & è converso, ut de una vel

tribus.

tribus. Item cum quis recenter venit in locum una ſternutatio ei bene ſignificat, & è converſo, ut duæ vel quatuor, &c. Item una ſternutatio in aliqua nocte facta per quenquam de familia domus, bonum ſignificat, ut lucrum, &c. duæ vero malum, ut damnum, &c. Verum eſt quod ille qui ſternutat, recipiet partem ſignificationis hac conditione, quod cæteri participabunt cum eo de illo eventu. Item ſi duæ ſternutationes fiant omni nocte ab aliquo, & illud continuetur per tres noctes, ſignum eſt quod aliquis vel aliqua de domo morietur, vel aliud damnum domui continget: vel maximum lucrum. Item introitu domus ſi quis noviter habeat unam ſternutationem tute intret hæreditaturus. Si vero duas, exeat, & eam non habitet. Item homine jacente in lecto ſuo, ſi vigilaverit & fecerit unam ſternutationem, eſt ſibi ſignum malum infirmitatis, vel damni. Si vero dormiat, & fecerit unam ſternutationem, pejus ſignificat, ut magnam tribulationem, mortem perſonæ, vel impedimentum graviſſimum, aut magnam rerum perditionem. Si vero aliquis in lecto jacendo duas fecerit ſternutationes & vigilet, ſignum eſt bonum, ut lucri, vel ſanitatis, &c. Sed ſi dormiebat tunc, eſt melius: & ſi omni nocte duæ fiant ſternutationes uſque in tertiam noctem, tunc eſt ſignum optimum aut in lucro, aut in alio honore, &c. Item ſi aliquis tota die iverit, ut mercator & peregrinus, aut partim in die, & repa-

verit in aliquo hoſpitio, & ibi repente facit duas ſternutationes, locum mutet: & vadat in aliud hoſpitium, eo quod proſperabitur, alioquin adverſabitur. Item cum quis petendo aliquid cauſa operandi, eam rem vel tetigerit, habuerit unam ſternutationem confeſtim diſcedat de loco illo & immittat omnia illic & alibi tentet, & tunc inde proſperabitur aliquantulum. Et ſi habuerit duas ſternutationes, tollat ipſam ſecure & eam rem non permittat nec amplius differet. Item ſi quis poſt factam nuper de aliquo unam ſternutationem fecerit; tunc ei ſignificatur quod omnia in pacto ſtabunt firma. Si vero tres fecerit, pactum non ſervabit. Item ſi quis ſummo mane in die lunæ cum ſe de lecto levaverit, unam habuerit, ſignificat, quod totam hebdomadam habebit proſperam, lucro vel alia conſolatione. Si vero duas habuerit, totum contrarium erit. Si quis perdiderit equum, annulum, &c. & exiens domum ſuam cauſa quærendi, & in exitu nuper habuerit unam ſternutationem, ſignificatur ei rem ſuam recuperare. Si vero duas habuerit, nunquam rem inveniet. Item die dominico ſummo mane cum quis ſurgit de lecto ſi tres ſternutationes habuerit, ei bonum ſignificat. Una vero malum ſignificat. Item ante prandium vel cœnam quaſi volens incipere comedere, duas ſternutationes ſi fecerit, bonum ſignificat, una vero malum. Vir infirmus jacens in lecto ſi timeat, & diffidatur, & habeat unam ſternutationem, ſignum eſt mortis

ſi ve-

si vero duas, evadet, mulier graviter infirma, si in lecto habuerit unam sternutationem est sibi signum liberationis, duæ vero mortem significant.

INCIPIT
Tertia Pars,

In quæ continentur capitula physionomiæ in specie utriusque sexus viri & mulieris.

Cap. LIX.

AD particulas quidem corporum utriusque sexus videlicet viri & mulieris plenius revertentes, secundum seriem ferme cujuslibet personæ in omni statu sui dicimus, quod *physionomia est ingeniosa scientia naturæ, per quam cognoscitur virtus cujuslibet animalis.* Et quoniam membrorum quædam sunt simplicia, ut lingua, cor, &c. quædam vero composita, ut oculus, nasus, &c. Idcirco dicimus quod multa sunt signa quæ simul vivunt, somnia quorum dant judicium sapientes ideo sciendum est quod multiplex est differentia inter virum & mulierem, cadens in judicio scientiæ quæ dicitur physionomia. Quare accipienda est proprie in viro, & improprie in muliere. Causa est, quia vir in omni compositione ipsam plenius apprehendit quam mulier, ut evidenter appareat scientia canonum

qui sunt infra per modum capitulorum, & ob hoc dicimus, quod pro viro intelligatur proprie judicium uniuscujusque capituli, & pro muliere improprie, comparato tamen intellectu ipsorum ad idem. Quare magnum ingenium debet adhibere comprehensionibus omnium quæ sunt necessaria huic, sub vi collectionis, priusquam judicium proferatur utriusque sexus, si casus evenerit in aliquo judicandi. Videmus enim virum in facie consimilem mulieri, quem cum sagaciter aspeximus, judicamus de illo, & ita de cæteris partibus corporis ut manus. Videmus etiam mulierem in facie, & hæc erit carnaliter similis viro, sola dispositione membrorum scilicet tam alienata partium corporis, ut manus, &c. quam faciei. Nunquid judicamus de illa quemadmodum de viro possumus judicare? Nequaquam, sed aliter, & debilius, pro eo quod complexio mulieris valde distat à mera ratione & complexione viri in omnibus, modo qui dicitur communis esse. Sed de communi duæ partes attribuuntur viro, & tertia mulieri. Unde volentes ordinem omnium & singularum partium membrorum retinere. A capite nunc incipiemus, principaliter ponemus rubricam unicuique parti corporis humani & non alterius animalis, ut opus nostrum sit facilius omni lectori. Et connumeratis omnibus membris particulariter à summo capite ab plantas pedum, finiemus ipsum opus cum auxilio Dei, qui de nihilo cuncta creavit,

solu

ſolus gubernans omnia, diſponens magno regimine ſapientiæ, qui non fallitur.

De Capillis.

CAP. LX.

CApilli plani & extenſi in colore albi, vel blandi, ſi ſint ſubtiles & molles, ſignificant hominem naturaliter timidum corde, debilem viribus, pacificum in ſocietatibus, ubique convenientem & manſuetum. Capilli groſſi & ericii, ac breves, ſignificant hominem naturaliter fortem, ſecurum, audacem, inquietum, vanum, ſæpe fallacem, cupidum pulchrorum, & plus ſimplicem quam ſapientem, licet fortuna ei faveat. Cujus capilli ſunt mixtim criſpi, ſignificant hominem duri ingenii, aut multæ ſimplicitatis, ſive utrumque. Cujus capilli ſunt multi ſuper tempora faciei, & ſuper frontem, quibus frons valet judicari piloſa, ſignificant hominem ſimplicem, vanum, luxurioſum, cito credentem alteri, in moribus & in loquela ruſticali, groſſi ingenii. Cujus capilli ſunt multum ericii & elevati & cæſarea ex ſua formoſitate ſignificant hominem valde ſimplicem, audacem, ſuperbum, duræ capacitatis, velocis iræ, mendacem, luxurioſum, malitioſum, in malo præſumptuoſum. Cujus capilli in angulo frontis ſunt valde ericii, & omnes elevati vel parum ex eis, ſitque frons elevata, ſignificant hominem ſimplicem & partim malitioſum cum ſagacitate modorum. Cujus capilli ſunt multi,

id eſt, ſpiſſi per totum caput, ſignificant hominem luxurioſum, & bonæ digeſtionis, vanum, velocis credulitatis, pigrum in agendis, malæ memoriæ, cupidum multorum, ac infortunatum. Cujus capilli ſunt rubei, ſignificant hominem invidum, venenoſum, fallacem, ſuperbum & maliloquum. Cujus capilli ſunt valde blandi, ſignificant hominem convenientem ad omnia, amantem honorem, & vanam gloriam habentem. Cujus capilli ſunt valde nigri, ſignificant hominem convenientem ad omnia, plus ad bonum quam ad malum, in officio & opere ſtudioſum, ſecretum, & bene fortunatum. Cujus capilli ſunt quaſi albi vel glauci, ſignificant hominem bonæ conditionis, & convenientem ad omnia, timidum, verecundum, debilem, boni ingenii, teneræ capacitatis, duram ac crudelem habentem. Cujus capilli ſunt mediocres in quantitate & colore, ſignificant hominem convenientem, & plus tendentem ad bonum quam ad malum, amantem vitam pacificam, munditiam, & bonos mores. Cujus capilli tempore juventutis ſunt canicies, ſignificant hominem moventem ad luxurim, vanum, mendacem, inſtabilem, loquacem.

De Fronte.

Cap. LXI.

FRons multum elevata in rotundum ſignificat hominem liberalem amicis & notis,

tis, lætum, boni intellectus, alteri tractabilem & multis gratiis virtuosum. Cujus frons est plena pelle, & osse, & non continens rugas, significat hominem ex facili litigantem, vanum, fallacem, plus simplicem quam sapientem. Cujus frons est nimis parva ex omni parte, significat hominem boni ingenii, & clari intellectus, multæ audaciæ in malo, magnanimum, cupidum pulchrorum & honoris. Cujus frons est cuspida in angulis temporum, ut ossa quasi foris permaneant, significat hominem vanum & instabilem, in omnibus debilem, simplicem, & teneræ capacitatis. Cujus frons est in temporibus quasi conflata grossitudine carnis, scilicet quod habeat maxillas carne plenas, significat hominem multi animi, superbum, iracundum, & grossi ingenii. Cujus frons est rugosa, & declivis à medio ut sit quasi duplex, in facie nasi habeat vallem sive non, significat hominem simplicem, magnanimum, magni ingenii, & crudelis fortunæ. Cujus frons est magna ex omni parte, & aliquantulum rotunda, nuda pilis vel calva, parum vel satis, significat hominem audacem, boni ingenii & intellectus, sagacem, malitiosum, magnanimum, magnæ iræ, non bene legalem, & ideo facile mendacem: Cujus frons est valde longa, & alta in rotundum, & facies versus mentum sit figurata in acutum, significat hominem simplicem, debilem, convenienter legalem & crudelis fortunæ.

De Ciliis.

Cap. LXII.

Cilia arcuata multum, & quæ frequenti motu elevantur in altum significant hominem superbum, animosum, vanum, gloriosum, audacem, minacem, cupidum pulchrorum & convenientem ad utraque. Cujus cilia sunt deorsum declinata cum alteri loquitur, vel alterum intuetur, quasi latenter sub eis, significant hominem valde malitiosum vel fallacem, mendacem, proditorem, tenacem, pigrum, secretum, pauciloquium. Cujus cilia sunt rara pilis, significant hominem simplicem, vanum, debilem, cito credulum, & in societate satis convenientem. Cujus cilia sunt naturaliter plicata deorsum, ut quasi sine crispa, significant hominem ineruditum, pigrum, suspicionosum, tenacem, invidum, in multis facile seductorem. Cujus cilia sunt valde brevia, & in colore alba, vel plumbea, significant hominem quasi ad omnia convenientem, timidum, facile cito alteri credentem, & è converso.

De Interciliis.

Cap. LXIII.

Intercilia significant hominem tenacem, invidum, secretum, sagacem, valde cupidum pul-

pulchrorum, vanæ fortunæ, plus crudelis quam delectabilis. Cujus intercilia sunt longa valde, significant hominem aliquantulum duræ capacitatis, subtilis intellectus, magnæ audaciæ, multæ felicitatis & amicitiæ claræ & perfectæ.

De Oculis.

Cap. LXIV.

Oculi magni, id est, grossi, significant hominem frequenter pigrum, quandoque audacem, invidum, partim verecundum & partim non secretum, convenientem, non tenacem, vanum, leviter mendacem, magnæ iræ, malæ memoriæ, grossi ingenii & parvi intellectus, & minus sapientiæ quod se reputet scire. Cujus oculi sunt in capite concavi intus & longinqui visus, significant hominem suspiciosum, malitiosum, magnæ iræ, perversum moribus, valde memorem, audacem, crudelem, facile mendacem, minacem, vitiosum, luxuriosum, superbum, invidum & seductorem. Cujus oculi foris valde prominent, significant hominem simplicem aut stultum, parum verecundum, aliquantulum largum, facile servitialem, grossi intellectus & ingenii, cito convertibilem ad utrumque. Cujus oculi acute intuentur & studiose ciliis declinatis, significant hominem malitiosum, & multoties seductorem, falsarium, sæpe mendacem, in-

vidum, tenacem, secretum, impium, nec bene legalem. Cujus oculi sunt parvi & rotundi convenienter, significant hominem verecundum debilem simplicem, cito credentem dicta alterius, grossi ingenii, tardi intellectus, & frequenter crudelis fortunæ, liberalem alteri, & convenienter verecundum. Cujus oculi sunt obliqui, significant hominem fallacem, legalem, tenacem, invidum, iracundum, mendacem, & in multis malitiosum. Cujus oculi sunt varii & intuitu vagi, significant hominem sæpe mendacem, vanum, simplicem, luxuriosum, seductorem, cito alteri credentem, invidum, animosum, cupidum pulchrorum, & facile convertibilem ad utrumque. Cujus oculi sæpe connivent & moventur ante & retro, significant hominem luxuriosum, instabilem, sæpe mendacem, sæpe falsarium, proditorem, infidelem, præsumptuosum, & durum ad credendum alteri. Cujus oculi in albedine sunt citrini, significant hominem simplicem, sæpe mendacem, vanum, fallacem, sæpe luxuriosum, infidelem alteri, & convenienter secretum, valde sui sensus & magnæ iræ. Cujus oculi sunt multi motus aut duri sive tardi intuentes tamen acute cum reclinatione carnis oculorum, significant hominem valde malitiosum, in multis vanum, pigrum, mendacem, infidelem, invidiosum & rixosum. Cujus oculi sunt quasi rubei, vel vitiosi lacrymis vel sanguine, significant hominem iracundum, superbum, dedignosum, crudelem, inverecun-

recundum, infidelem, mendacem, vanum, simplicem, teneræ capacitatis, seductorem, & ex facili pium. Cujus oculi sunt valde grossi, quasi similes oculis boum, significant hominem simplicem, tardi intellectus, malæ memoriæ, & grossi nutrimenti. Cujus oculi sunt in forma mediocres, tendentes ad nigredinem, significant hominem convenienter pacificum, mansuetum, legalem, ingenii boni, magni intellectus, & convenienter alteri servitialem.

De Naso.

Cap. LXV.

Nasus longus aliquantulum subtilis, significat hominem audacem, curiosum in factis, iracundum, vanum, cito convertibilem, ad utrumque debilem, & ex facili credentem. Cujus nasus fuerit longus & extensus, habens punctum deorsum declinatum, significat hominem sagacem, secretum, servitialem & convenienter fidelem, probum in agendis, supplantaneum. Cujus nasus fuerit simus, significat hominem impetuosum, vanum, mendacem, luxuriosum, debilem, instabilem, cito alteri credentem & convertibilem ad utrumque. Cujus nasus fuerit in medio latus, & declinet ad summitatem sui, significat hominem facile mendacem, vanum, luxuriosum, verbosum, & crudelis fortunæ. Cujus fuerit undique

grossus & bene longus, significat hominem cupidum omnium pulchrorum, in bonis simplicem, in malis sapientem convenienter, bene fortunatum, fervosum in eis quæ cupit; secretum & valde minus scientem quam se scire reputet. Cujus nasus fuerit valde acutus in puncta & mediocris inter longum & curtum, grossum & subtilem, significat hominem cito irascibilem, valde sui sensus, facile rixosum, sagacem, debilem, malitiosum, seductorem, minacem & memorem. Cujus nasus fuerit valde rotundus in extremis, cum parvis naribus, significat hominem superbum, grossi nutrimenti, cito credentem, vanum, largum & fidelem. Cujus nasus fuerit nimis longus, & in puncta plus subtilis quam grossus, & convenienter rotundus, significat hominem in loquendo audacem, in agendis probum, facile injuriosum, fallacem, invidum, tenacem, in fide secretum, cupidum alieni, & multis modis latenter malitiosum. Cujus nasus fuerit retortus & curvatus in sursum, & longus, convenienter habens punctum grossum, significat hominem audacem, superbum, tenacem, invidum, cupidum, luxuriosum, mendacem, seductorem, vanum, glorioſum, infelicem, rixosum. Cujus nasus fuerit in medio valde elevatus, significat hominem sæpe mendacem, vanum, instabilem, luxuriosum, cito credentem, importunum, ingenii boni, grossi nutrimenti, & plus simplicem quam sapientem, & malitiosum. Cujus nasus fuerit qualitate rubicundus ultra

omnem

omnem ſpeciem cæterorum, ſignificat hominem avarum, impium, luxurioſum, ſupplantantem, bonitatis, groſſi nutrimenti & ingegenii, teneræ capacitatis. Cujus naſus fuerit convenienter groſſus, undique ſuper punctum planus aliquantulum, ſignificat hominem ſatis pacificum, fidelem, laborioſum, ſecretum, & boni intellectus. Cujus naſus fuerit in ſummitate aliquantulum piloſus & undique groſſus convenienter & in junctura frontis parum ſubtilis, ſignificat hominem bonæ conditionis in omnibus, & convertibilem facile ad utraque. Cujus naſus fuerit ubique groſſus nares habens latas, ſignificat hominem groſſi ingenii, & plus ſimplicem quam ſapientem, mendacem, fallacem, ſubdoloſum, rixoſum, invidum, & vanum, glorioſum.

De naribus

CAP. LXVI.

NAres naſi ſtrictæ ac ſubtiles, ſignificant hominem habentem parvos teſticulos, ſagacem, dedignoſum, mendacem, fidelem, vanum, glorioſum, cupidum pulchrorum, in agendis modeſtum. Cujus nares fuerint magnæ & amplæ, ſignificant hominem habentem magnos teſticulos, luxurioſum, proditorem, vanum, falſum, audacem, mendacem, invidum, cupidum, groſſi ingenii, tenacem, parum timidum. Cujus nares fuerint valde

obtusæ, significant hominem insipientem, vanum, mendacem, superbum, asperæ fortunæ & bellicosum.

De Ore.

Cap. LXVII.

OS magnum & latum ex clausura & apertione, significat hominem audacem, inverecundum, facile bellicosum, mendacem, verbosum, novigerulum, comestorem, grossi ingenii, tenacem & valde insipientem. Os cujus fuerit parvum clausura & apertione, significat hominem pacificum, timidum, fidelem, secretum, tenacem, largum, verecundum, doctrinalem, & parum comedentem. Cujus os fœtet flatu, significat hominem in hepate vitiosum, sæpe mendacem, vanum, lascivum, fallacem, teneræ capacitatis, grossi intellectus, seductorem, invidum, cupidum, & convenienter alteri largum, novigerulum, cito credentem, & plus simplicem quam sapientem. Cujus os redolet flatu, significat hominem convenientem in dando & retinendo, sagacem, secretum, pulchrum, cito credentem & convertibilem ad utraque.

De Labiis.

Cap. LXVIII.

Labia oris valde grossa vel nimium revoluta foris significant hominem plus simplicem quam sapientem, cito credentem, grossi nutrimenti, & convenientem ad utraque. Cujus labia fuerint convenienter subtilia non multum foris retorta, significant hominem discretum, in omnibus secretum, sagacem, iracundum, & multi ingenii. Cujus labia fuerint bene colorata & subtiliora quam grossa, significant hominem bonæ conditionis in omnibus, & cito convertibilem ad utrumque, & citius ad virtutes quam vitia. Cujus labia non sunt bene æqualia in omni, ita quod unum sit majus altero, significant hominem plus simplicem quam sapientem, grossi ingenii, tardi intellectus, & variæ fortunæ.

De Dentibus.

Cap. LXIX.

Dentes parvi & debiles in opere, rari & curti significant hominem debilem, boni ingenii, teneræ capacitatis, mansuetum, legalem, fidelem, secretum, timidum, vitæ brevis, & ad utraque convenientem. Cujus dentes non sunt sibi æquali pollentes quantitate, & situ

situ gingivarum, ita quod quidam sunt stricti, quidam lati, quidam rari, quidam spissi, significant hominem sagacem, boni ingenii, audacem, dedignosum, invidum & facile convertibilem ad utraque. Cujus dentes sunt valde longi, & quasi acuti, & aliquantulum rari & fortes in opere, significant hominem invidum, gulosum, audacem, quasi inverecundum, mendacem, falsum, infidelem & suspicioſum. Cujus dentes sunt citrini, vel pruni, sive sint curti sive longi, significant hominem plus stultum quam sapientem, grossi nutrimenti, cito credentem, turbidi intellectus, sæpe fallacem, mendacem, invidum, cupidum alieni, & suspicioſum. Cujus dentes sunt grossi & lati, sive declinent foris sive sint rari, sive spissi, significant hominem vanum, lascivum, grossi nutrimenti, cito credentem, simplicem, fallacem, mendacem, & teneræ capacitatis. Cujus dentes sunt fortes & spissi, significant hominem longæ vitæ, cupidum pulchrorum, duræ capacitatis, grossi ingenii, magnanimum, multum sui sensus, novigerulum, & cito credentem. Cujus dentes sunt debiles, parvi, rari & exiles, significant hominem debilem, brevis vitæ, sagacem, capacitatis bonæ, cito credentem, communiter verecundum, tractabilem, mansuetum & legalem. Cujus dentes sunt fortes & spissi, significant hominem longæ vitæ, luxurioſum, bene comedentem, audacem, fortem, discretum, & sui sensus.

De Lingua.

CAP. LXX.

LIngua nimis velox ad loquendum, significat hominem plus simplicem quam sapientem, grossi ingenii, mali intellectus, cito credentem, & facile convertibilem ad utraque. Cujus lingua balbutit loquendo, significat hominem valde simplicem, vanum, instabilem, iracundum, cito ab ira convertibilem, servitialem & debilem. Cujus lingua est valde grossa & aspera, significat hominem sagacem, malitiosum, convenienter servitialem, vanum, dedignosum, secretum, proditorem, novigerulum, timidum, impium convenienter. Cujus lingua est subtilis, significat hominem sagacem, ingeniosum, facile timidum, cito credentem, atque convertibilem ad utrumque.

De Flatu.

CAP. LXXI.

FLatus multus significat hominem multi spiritus, & è converso. Cujus defectus est duplex, aut ex parvitate pulmonis, aut ex vitiositate thoracis. Et ideo animal multi flatus, est multæ fortitudinis, & multi potus.

De Voce.

CAP. LXXII.

VOx grossa in sono significat hominem fortem, audacem, superbum, luxuriosum,

ſum, helluonem, ex facili bellicoſum, valde ſui ſenſus, mendacem, fallacem, ſecretum, iracundum, clamoſum, invidum. Cujus vox eſt ſubtilis & debilis parvo flatu, ſignificat hominem debilem, timidum, intellectus boni, ſagacem, pauci cibi. Cujus vox eſt clara & bene expedita in ſono, ſignificat hominem convenienter providum, veracem, ſagacem, ingenioſum, mendacem, glorioſum & cito credentem. Cujus vox eſt ſolida in cantu: ſignificat hominem convenienter fortem, intellectuatum, tenacem, cupidum alieni & ingenioſum. Cujus vox eſt tremula, ſignificat hominem invidum, ſuſpicioſum, glorioſum, pigrum, debilem & timidum. Cujus vox eſt valde alta in ſono, ſignificat hominem fortem, audacem, injurioſum, & ſui ſenſus. Cujus vox eſt valde aſpera, ſive in cantu, ſive in loquela, ſignificat hominem groſſi ingenii, intellectus & nutrimenti. Cujus vox nimis reſonat vel impediat, cantatrix, &c. ſignificat hominem plus ſimplicem quam ſapientem; groſſi nutrimenti, vanum, inſtabilem, facile timidum, mendacem, & cito credentem. Cujus vox eſt mitis & plena, & grata auditori, ſignificat hominem pacificum, ſecretum, timidum, tenacem, iracundum, & valde ſui ſenſus. Cujus vox incipit à gravi, & finit in altum, ſignificat hominem iracundum & impetuoſum, audacem & tutum. Cujus vox in vocatione alterius mollis, ſignificat hominem debilem, manſuetum, tenacem & ſagacem. Cujus vox

in

in vocatione alterius & acuta est alta, significat hominem tutum, iracundum, audacem, sagacem, malitiosum, & satis superbum. Cujus vox est dirupta, alta & placabilis, significat hominem timidum, & ex facili vanum, animosum, cito credentem & luxuriosum.

De Risu.

Cap. LXXIII.

Risus abundat in ore stultorum habentium splenem magnum, & è converso. Cujus bucca ex facili ridet, significat hominem simplicem, vanum, instabilem, cito credentem, grossi ingenii & nutrimenti, servitialem & non secretum. Cujus bucca raro ridet & breviter, significat hominem stabilem, tenacem, sagacem, clari intellectus, secretum, fidelem & laboriosum. Cujus bucca durè movetur ad ridendum, significat hominem sapientem, valde sui sensus, sagacem, ingeniosum, patientem, tenacem, studiosum suæ artis, iracundum, supplantaneum. Cujus bucca facile ridet, & ridendo sæpe tussit, vel oscitat, aut torquet caput, significat hominem varium, invidum, cito credentem, & convertibilem ad utrumque. Cujus bucca ridendo torquetur cum derisione alterius, significat hominem arrogantem, falsum, tenacem, iracundum, mendacem, aliquantulum proditorem.

De Mento.

CAP. LXXIV.

MEntum amplum & grossum carne multa significat hominem pacificum, mediocris capacitatis, grossi ingenii, legalem, secretum & facile convertibilem ad utrumque. Cujus mentum est acutum & convenienter plenum carne, significat hominem boni intellectus, alti cordis, & satis laudabilis nutrimenti. Cujus mentum est quasi duplex quadam valle, significat hominem pacificum, grossi ingenii, vanum, cito credentem, convenienter alteri servitialem & valde supplantaneum, & secretum factorum. Cujus mentum est acutum & subtile carne, significat hominem audacem, bellicosum, irascibilem, dedignosum, timidum, debilem & aliquantulum servitialem. Cujus mentum est recurvum, cum valet in junctura maxillarum, & carne macer quasi acutum, significat hominem pessimum, simplicem, audacem, superbum, minacem, invidum, tenacem, fallacem, cito irascibilem, iracundum, proditorem, & furem & supplantaneum.

De Barba.

CAP. LXXV.

BArba nascitur viro ultra 14. annum paulatim de die in diem, & tunc nascitur femur

mur extra sexum. Et est sciendum quod tales pili procreantur de superfluitatibus ciborum, fumositas quorum superascendit usque ad partes maxillarum velut fumus ad foramina camini. Et cum amplius non inveniat meatus apertos, quibus bene valeat superius ascendere, sic inde exeunt in modum pilorum qui dicuntur pili barbæ. Mulieres bene omnes carent barba in maxillis. Et est sciendum quod omnes humores quibus in viris barba generatur, in mulieribus menstruum, quod est eis quodam meatu & motu ætatis lunæ, quandoque semel in mense, & quandoque bis. Cujus exitus dicitur esse fluxus sive superfluum. Istud vero contingit quando mulier non est gravida jam transacta 11. annos: & hoc menstruum quandoque ei in lac transmutatur intra mammas. Verum est quod hi humores ita subtiles ex natura calidi sunt, quod ex eis quasi oriuntur pili aliquando in maxillis mulieris, & propriè circa os ubi magis abundat calor, & hæc mulier dicitur esse barbata. Sciendum quod talis mulier est valde luxuriosa, propter calidam sui complexionem. Est ergo fortis naturæ & virilis conditionis. Mulier vero bene mundata à pilis & præcipue circa os, secundum physionomiam dicitur esse bonæ complexionis, scilicet timida, pavida, verecunda, debilis, mitis, & obediens, & è converso barbata. Item dicimus quod in maxilla faciei, aut habet jam barbam aut non habet, quæ si habet, dictum est, sed

si non

si non habet aliquid barbæ, hoc perdicendum est pro non habente, aut non est adhuc in ætate habendi, aut est propria causa, qua nunquam potest exire. Puer non habet barbam, eo quod non est natura tam potens adhuc, neque quod possint pori maxillarum aperiri, & idem intelligendum est de puella ratione menstrui propter lunam, loco barbæ. Cujus barba est bene ordinata sive composita & spissa pilis, significant hominem bonæ naturæ, & rationalis conditionis ad omnia secundum conjunctum, & datos mores producte, & è converso. De illis qui habent eam male compositam, ut patet in eunuchis, qui postquam perdiderint ambos testiculos, valde transmutantur à natura virorum in naturam mulierum.

De Facie.

CAP. LXXVI.

FAcies quæ sæpe sudat ex facili motu, significat hominem calidæ naturæ, vanum, luxuriosum, bene comedentem & grossi ingenii ac nutrimenti. Cujus facies est valde carnosa, significat hominem timidum, convenienter lætum, largum, discretum, luxuriosum, malæ memoriæ, cito credentem audita, & bene legalem alteri, importunæ voluntatis, in optato invidum, & satis convertibilem ad utraque, & valde præsumptuosum: Cujus facies

cies est macilenta, significat hominem sagacem, fatigabilem, intellectus boni, plus crudelem quam pium, teneræ capacitatis & dedignosum. Cujus facies est minuta valde, & rotunda figuraliter, significat hominem simplicem, timidum, debilem, grossi nutrimenti, malæ memoriæ. Cujus facies est similis ebrioso, significat hominem bibentem vinum bonum, luxuriosum, vanum fortem, facile inebriatur. Cujus facies irascibilis assimilatur cito, & facile irascitur & tenet tamdiu iram. Cujus facies est longa & macra, significat hominem valde audacem lingua & facto, simplicem, rixosum, superbum, injuriosum, fallacem, durum, moribus pium, convenienter luxuriosum. Cujus facies est communis inter longam & rotundam, macram & crassam, significat hominem convenientem ad omnia, tamen citius in bono quam malo. Cujus facies est valde crassa & lata, significat hominem plus simplicem, quam sapientem, grossi ingenii, tardum intellectum habentem in agendis, sæpe vana credentem, glorioſum, convertibilem ad omnia, luxuriosum, vanum, oblivioſum in malo, falsum, detractorem & supplantaneum. Cujus facies est valde plana sine timore, valde elevata, significat hominem bonæ conditionis ad omnia, & satis amabilem, cito credentem, sagacem, satis fidelem, & plus simplicem quam sapientem, ac patientem in adversa fortuna. Cujus facies aliquantulum vallat, & plus macra quam crassa, signi-

significat hominem injuriosum, invidum, fallacem, mendacem, rixosum, laboriosum, grossi ingenii, vanum, valde simplicem, & tardi intellectus. Cujus facies est mediocris ad quamlibet dispositionem & cæterarum, tamen plus pinguis quam macra, significat hominem in sermone veracem, facilem, servitialem, communiter ingeniosum, sagacem & memorem. Cujus facies est valde curva & longa, ac macra, significat hominem grossi ingenii, quasi ad omnia bona simplicem, tardi intellectus, & non legalem, & ex levi occasione malitiosum. Cujus facies est latior à fronte inferius usque ad junctura maxillarum, & altior quam postea, significat hominem simplicem in agendis, & in loquela invidum, partim timidum, partim audacem, tenacem, mendadem, vanum, fallacem, animosum, rixosum, grossi nutrimenti & mali ingenii. Cujus facies est bene disposita carne, colore, & suis partibus ut oculi, cilii, &c. quibus sit delectabilis, & placida, significat hominem generaliter bene dispositum ad agendum vitia & virtutes. Cujus facies est in colore pallida, significat hominem non bene sanum, valde mansuetum, proditorem, mendacem, superbum, luxuriosum, tenacem, invidum, præsumptuosum, grossi nutrimenti, non bene fidelem neque legalem. Cujus facies est bene colorata, significat hominem laudabilis dispositionis, in sua complexione lætum, cito credentem alteri, convenienter servitialem, intellectus

ectus boni, & ex facili ad omnia convertibilem.

De auribus.

Cap. LXXVII.

AUris est hominis, auricula cæteri animalis, & unguis est hominis, ungula cæteri animalis. Cujus aures sunt magnæ & grossæ, significant hominem simplicem vel stolidum, pigrum, grossi nutrimenti, malæ memoriæ, duræ capacitatis. Cujus aures valde sunt parvæ & subtiles, significant hominem boni ingenii, intellectus, sapientiæ, secretum, pacificum, sagacem, timidum, tenacem, verecundum, vanum, glorioſum, animoſum, memoriæ bonæ, satis alteri servitialem. Cujus aures aliquantulum sunt longæ, id est ultra communem formam, vel amplæ ex transverso, significant hominem audacem, inverecundum, vanum, pigrum, insipientem, alteri servitialem, pauci laboris & multæ comestionis.

De Capite.

Cap. LXXVIII.

CAput magnum & bene rotundum ex omni parte, significat hominem secretum, sagacem in agendis, ingenioſum, discretum, magnæ imaginationis, laborioſum, stabilem & legalem. Cujus caput est habens gulam

groſſam cum collo, quod declinet verſus terram, ſignificat hominem ſagacem, tenacem, pacificum, ſecretum, valde ſui ſenſus & ſtabilem in agendis. Cujus caput eſt longum habens faciem longam, & magnam ac deformem, ſignificat hominem fatuum, malitioſum, vel valde ſimplicem, vanum, cito credentem, novigerulum, ac etiam invidum. Cujus caput eſt valde volubile hinc & illinc, ſignificat hominem fatuum, ſimplicem, vanum, mendacem, fallacem, præſumptuoſum, inſtabilem, tardi intellectus, mali ingenii, teneræ capacitatis, aliquantulum prodigum, novigerulum. Cujus caput eſt groſſum habens latam faciem, ſignificat hominem ſuſpicioſum, valde animoſum, cupidum pulchrorum, ſimplicem, ſagacem, groſſi nutrimenti, ſecretum, audacem, & non bene verecundum. Cujus caput eſt groſſum & non convenienter formoſum, habens gulam curvam & collum groſſum, ſignificat hominem in ſe ſatis ſapientem, ſagacem, ſecretum, ingenioſum, ſtabilis imaginationis, fidelem, veracem, & multis tractabilem. Cujus caput eſt parvum, habens gulam ſubtilem & longam, ſignificat hominem valde debilem, inſipientem, pauci cibi, doctrinalem & non bene fortunatum.

De

De Gula.

Cap. LXXIX.

Gula candida sive macra aut crassa, significat hominem vana gloriosum, vanum, timidum, lascivum, facile mendacem, convenienter sagacem, magnæ iræ & diu dedignosum. Cujus gula est macra & subtilis, & in qua venæ apparent, significat hominem malæ fortunæ, debilem, timidum, pigrum, grossi nutrimemti, cito credentem & convertibilem ad utraque.

De Collo.

Cap. LXXX.

Collum longum significat pedes & longos & graciles, etiam significat hominem simplicem, & non secretum, timidum, debilem, invidum, mendacem, fallacem, indoctrinalem & cito convertibilem ad utraque. Cujus collum est curtum, significat hominem sagacem, tenacem, fallacem, secretum, stabilem, discretum, iracundum, ingeniosum, magni intellectus, convenienter fortem, amantem pacem, dominium & omnia timida.

De Spatulis.

CAP. LXXXI.

SPatulæ macræ & minutæ, significant hominem debilem, timidum, pacificum, pauci laboris, cito credentem, & ad omnia convertibilem. Cujus spatulæ sunt raræ & grossæ, significant hominem fortem, tenacem, fidelem, grossi ingenii & nutrimenti, simplicem, multi laboris, satis comedentem & libenter, stantem in pace. Cujus spatulæ sunt curvæ ad interius, significant hominem pigrum, sagacem, secretum, ingeniosum & supplantaneum. Cujus spatulæ sunt abrasæ, significant hominem simplicem, tenacem, laboriosum, modestum in omnibus, ut lingua & comestione, pacificum, cito credentem & convertibilem ad utraque. Cujus spatulæ sunt inæquales, ut una earum sit altera major, significant hominem pigrum, tardi intellectus, grossi ingenii & nutrimenti, simplicem, duræ capacitatis, fidelem, audacem, tenacem, proditorem, falsum & non credentem. Cujus humeri spatularum sunt valde elevati, significant hominem apertæ vitæ moribus, invidum, simplicem, vanum, mendacem, instabilem, audacem, inverecundum & rixosum.

De Brachiis.

CAP. LXXXII.

BRachia longa, quæ extensione attingunt genua, licet raro contingat, significant homi-

hominem liberalem, audacem, ſuperbum, impetuoſum deſiderii, debilem, ſimplicem, cogitaminis pauci, & vana glorioſum. Cujus brachia ſunt valde curta reſpectu ſtaturæ corporis, ſignificant hominem bellicoſum, ingratum, audacem, invidum, ſuperbum, fatuoſum, tenacem. Cujus brachia ſunt groſſa oſſibus, nervis & multa carne, ſignificant hominem convenienter fortem, ſuperbum, cito præſumptuoſum, invidum, cupidum pulchrorum, & cito credentem. Cujus brachia ſunt pinguia & muſculoſa, ſignificant hominem vana glorioſum, cupidum, quorundam delectabilem, & plus inſipientem quam ſapientem in agendis. Cujus brachia ſunt valde piloſa ſive ſint macra, ſive craſſa, & mollis carnis, ſignificant hominem luxurioſum, teneræ capacitatis, debilem, multæ ſuſpicionis, & ſagaciter malitioſum. Cujus brachia ſunt valde nuda pilis, ſignificant hominem teneræ capacitatis, magnæ iræ, cito credentem, vanum, laſcivum, mendacem, facile fallacem, ſagacem in malo & debilem.

De Manibus.

CAP. LXXXIII.

MAnus mollis carnis, macræ & longæ, ſignificant hominem boni intellectus, teneræ capacitatis, ex facile timidum, libenter pacificum, ſatis legalem, diſcretum, ſervitialem, domeſticæ converſationis & doctrinalem.

Cujus manus sunt valde grossæ ac breves, significant hominem grossi ingenii, simplicem, vanum, mendacem, fortem, laboriosum, fidelem, cito credentem, & brevis iræ. Cujus manus sunt pilosæ & grossorum pilorum ac digitorum & curvorum, significant hominem luxuriosum, vanum, mendacem, grossi ingenii, & plus simplicem quam sapientem. Cujus manus in digitis curvantur sursum, significant hominem liberalem, & servitialem, capacitatis bonæ, sagacem, pravum, invidum, longæ iræ, intellectus boni, & mediocrem inter secretum, & non secretum. Cujus manus sunt implicabiles versus extremam partem digitorum, significant hominem tenacem, cupidum, contaminosum, laboriosum, duri propositi, non cito convertibilem ad credendum laudata.

De Pectore.

CAP. LXXXIV.

PEctus grossum & amplum, significat hominem fortem, audacem, superbum, tenacem, iracundum, rapacem, cupidum, invidum, & sagacem. Cujus pectus est strictum, & in medio aliquantulum elevatum, significat hominem subtilis spiritus & alti intellectus, consilii boni, veracem, mundum, ingeniosum, sagacem, sapientem, magnæ iræ, cito iratum, & convenienter secretum. Cujus pectus est aliquantulum pilosum, significat hominem luxuriosum, valde sagacem, paululum

duræ

duræ capacitatis, liberalem, laborioſum & alteri ſervitialem. Cujus pectus eſt mundum à pilis, ſignificat hominem debilem, & teneræ capacitatis. Cujus pectus eſt planum, & macrum, ac mundum à pilis, ſignificat hominem timidum, laudabilis vitæ & ingenii, teneræ capacitatis, pacificæ vitæ, ſecretum, & duræ converſationis ad plurima.

De Dorſo.

Cap. LXXXV.

DOrſum ſive ſpinale piloſum, macrum & valde elevatum ab æqualitate partium, ſignificat hominem inverecundum, malitioſum, beſtialem, mali intellectus, debilem, parvæ fatigationis & pigrum. Cujus dorſum eſt magnum & pingue, ſignificat hominem fortem, groſſi nutrimenti, vanum, tardum, pigrum & multæ fallaciæ. Cujus dorſum eſt ſubtile & extenſum, plus macrum quam craſſum, ſignificat hominem debilem, ex facie pavidum, vanum, rixoſum, & cito credentem quæ audit.

De Ventre.

Cap. LXXXVI.

VEnter panciatus ſignificat hominem leviter dedignoſum, comedonem, bibonem, tardum, magnanimum, vana glorioſum, falſum, luxurioſum, mendacem, partim legalem

& partim proditorem. Cujus venter est parvus & extensus, significat hominem laboriosum, & convenienter stabilem, sagacem, intellectus boni & teneræ capacitatis. Cujus venter est valde pilosus, scilicet, ab umbilico inferius, significat hominem loquacem, audacem, sagacem, intellectus boni, teneræ capacitatis, & convenienter ad utraque, eloquentem, ex facili pavidum, tractabilem pro amicis, alti cordis, & non bene fortunatum.

De Carne.

CAP. LXXXVII.

CAro mollis ubique corporis, significat hominem debilem, luxuriosum, ex facile timidum, intellectus boni, teneræ capacitatis, pauci cibi, fidelem, variæ fortunæ & plus adversæ quam prosperæ. Cujus caro est dura vel aspera, significat hominem fortem, audacem, duri ingenii, vanum, superbum, plus insipientem quam sapientem, & crudelis fortunæ. Cujus caro est pinguis & alba, significat hominem vanum, vana glorioſum, hebetem, oblivioſum, curioſum ad omnia, aliquantulum timidum, verecundum, ſagacem, malitioſum, mendacem, durum ad credendum omnia.

De Coſtis.

CAP. LXXXVIII.

COſtæ craſſæ & carnoſæ, ſignificant hominem fortem, tardum, & valde ſimplicem.

Cujus

Cujus costæ sunt subtiles & particæ ac nudæ à multa carne, significant hominem debilem, pauci laboris, sagacem, malum, & justum ac bonum.

De Femore.

CAP. LXXXIX.

FEmur valde spissum pilis ac bene ericiis, significat hominem luxuriosum, fortem ad coëundum, & ejus semen valet ad concipiendum. Cujus femur est rarum pilis subtilibus & extensis, significat hominem convenienter castum, id est, raro luxurientem, & ejus semen non est bene virtuosum ad concipiendum. Cujus femur est rarum sive male dispositum, significat hominem debilem, timidum, raro coëuntem, & cito convertibilem ad utrumque.

De Coxis.

CAP. XC.

COxæ bene pulposæ, significant hominem fortem, audacem, superbum, ut patet de gallis & falconibus, & è converso.

De Genubus.

CAP. XCI.

GEnua pinguia, significant hominem timidum, liberalem, vanum, pauci laboris. Cujus genua sunt macra, significant hominem fortem, audacem, fatigiosum, secretum & boni itineris.

De Cruribus.

Cap. XCII.

Crura hominis habent magnas pulpas retrorsum, eo quod caret cauda. Sciendum est quod Aristoteles dicit in libro animalium, Omne animal carens pulpa magna cruribus, habet caudam alicujus substantiæ, ut pilorum, &c. Cujus crura sunt grossa ossibus & carne, ac pilosa, significant hominem fortem, audacem, sagacem, securum, grossi ingenii, pigrum, tardum & duræ capacitatis. Cujus crura sunt subtilia, & non bene pilosa, significant hominem debilem, timidum, intellectus boni, fidelem, servitialem, & raro luxuriosum. Cujus crura sunt omnino nuda pilis, significant hominem castum, debilem, & cito pavidum. Cujus crura sunt valde pilosa, significant hominem pilosum circa genitalia, & luxuriosum, robustum, simplicem, & instabilem, abundantem malis humoribus.

De claviculis pedum.

Cap. XCIII.

Claviculæ pedum grossæ & crassæ & valde fortes, præeminentes, significant hominem verecundum, timidum, pavidum, debilem, parvi laboris, sagacem, fidelem, & tractabilem. Cujus claviculæ pedum habent nervos valde manifestos, & veniales, significant hominem audacem, fortem, superbum, & animosum.

De

De Pedibus.

CAP. XCIV.

PEdes magni, id est, grossi in carne & longi in figura ac duræ pellis, significant hominem simplicem, fortem, grossi nutrimenti, tardi intellectus & vanum. Cujus pedes sunt tardi, subtiles, macri ac pellis mollis, significant hominem boni intellectus, alti ingenii, timidum, debilem, sagacem, fatigabilem, parvi laboris, & cito credentem.

De Unguibus.

CAP. XCV.

UNguis est hominis, ungula vero cujuslibet cæteri animalis, unde ungues subtiles ac boni coloris & longæ formæ, significant hominem bonæ conditionis ad dispositionem sui in sanitate, & quod mater tempore gravidationis non comedit res valde salitas, imo insipidas, & è converso, ut patet de unguibus avium raro cum respectu cæterarum. Cujus sunt in colore pallidi, significant sanitatem, &c. nisi sint siccæ naturæ, ut patet de illis accipitrum & falconum.

De Calcaneis.

CAP. XCVI.

CAlcanei pedum parvi & macri significant hominem facile timidum, & pavidum, & debilem. Cujus calcanei sunt magni & crassi, significant hominem secretum, fortem, audacem,

cem, fatigabilem, & plus insipientem quam sapientem.

De plantis pedum.

CAP. XCVII.

PLantæ pedum continent signa cavallium veluti manus vinculis, quibus facile potest cognosci tota fortuna animalis, & infortunium, vita & mores, tempus, ut patet sufficienter in arte quæ dicitur Chiromantia, quam plene scivimus in nostris diebus, velut Acrumantia & Piromantia & quasdam alias. Nam illorum signorum quædam significant bonum, quædam malum, & quædam inter utrumque cum dubio. Unde sciendum est, quod fixuræ multæ & longæ significant multa impedimenta vitæ, & laborem & paupertatem & miseriam. Curtæ vero significant pejus omni gradu. Cujus pellis plantarum est grossa, significat hominem fortem, firmum, subtilem vero & debilem.

De passibus pedum eundo.

CAP. XCVIII.

PAssus pedum eundo si fiant tardi & ampli, significant hominem habentem malam memoriam, grossi ingenii, turbidi intellectus, tenacem, pauci laboris & non facile credentem omnia. Cujus passus eundo fiunt veloces, & curti, significant hominem velocem in agendis, cito imaginantem vicem & teneræ capacitatis. Cujus passus fiunt ampli & discordantes,

viam

viam rectam non tenentes, significant hominem simplicem,& grossi nutrimenti ac sagacem in malo, ut patet de vulpe.

De motu personæ.

CAP. XCIX.

MOtus personæ festinus cum debeat esse rationaliter firmus, sive loquatur, sive sedeat, sive stet in pedibus, ut movendo manus vel pedes, vel caput, nec sit ei necesse: significat hominem immundum, indiscretum, male loquentem, vanum, instabilem, mendacem, & non bene fidelem. Cujus motus fit raro quando loquitur, significat hominem satis convenientem ad singula, ut sagacem, tenacem, servitialem, stabilem, & boni intellectus. Cujus motus fit velox & sine causa vel ante vel post, significat hominem simplicem, grossi ingenii & valde malitiosum. Cujus motus est claudicus, significat hominem malitiosum, mendacem, falsum, invidum, cupidum alieni, & aliquantulum convenientem ad omnia, ad quæ movetur vel moveri debeat alter.

De Gibbosis & strumosis.

CAP. C.

GIbbus, id est, struma, significat hominem sagacem, valde ingeniosum, malæ memoriæ, fallacem & satis malitiosum. Cujus gibbus est tantum ante, significat hominem in animo duplicem, & plus simplicem quam sapientem.

De Statura hominis.

CAP. CI.

STatura hominis multum nunciat de illo, unde si statura fuerit longa & bene recta, ac plus macra quam pinguis, significat hominem audacem, crudelem, superbum, clamosum, vana glorioſum, duræ iræ, tenacem, sumptuoſum, non cito credentem audita, sæpe mendacem, & in multis malitioſum. Cujus statura est longa & crassa convenienter, significat hominem fortem, facile infidelem, falsum, grossi ingenii, tenacem, ingratum supplantaneum. Cujus statura est valde longa, macra & subtilis, significat hominem insipientem, vanum, mendacem, grossi nutrimenti, importunum ad optata, cito credentem, debilem, in agendis tardum, & valde sui sensus. Cujus statura est curta & crassa, significat hominem vanum, invidum, suspicioſum, plus simplicem quam sapientem, grossi ingenii, & convenienter alteri servitialem & credentem, longæque iræ. Cujus statura est macra & curta ac bene recta, significat hominem naturaliter sagacem, ingenioſum, tenacem, superbum, audacem, secretum, fatigabilem, vana glorioſum, convenienter sapientem, intellectus boni, & valde supplantantem. Cujus statura est declivis anterius, non tamen vetustate, sed natura, significat hominem sagacem, secretum, hebetem, grossi nutrimenti, severum, tenacem, laborioſum, duræ iræ & non cito credentem-

tem. Cujus ſtatura eſt verſa in poſteriori parte, ſignificat hominem ſtolidum, modici intellectus, groſſi nutrimenti, vanum, malæ memoriæ & cito convertibilem ad utraque.

Notula Doctrinalis.

Cap. CII.

CUm videris hominem rubeum, fidelem, longum, ſapientem, pinguem, velocem, macrum, ſimplicem, bonum, pulchrum, non vana glorioſum, pauperem, non invidum, album, ſapientem, cum naſo ſonantem, bene loqui, induſtrium, non mendacem, rectum in ſtatura, non audacem, non credulum, etiam ex facili damnoſum, album, non facile timidum, loquentem modeſto uſu, non ſupplantantem & ſagacem, non calidum in carne ac piloſum in cruribus & in mento, & non ſæpe luxurioſum, innuentem oculo, non fallacem & mendacem ac vanum, non ſubdolum, bene ſapientem ſuæ artis, bonitate utentem, bene divitem, & non tenacem contra miſeriam alterius, bene pauperem, non pium & miſericordem, morbidum, venditorem, non mendacem ac laudatorem ſuæ mercis, emptorem non in aliquo mercem optatam, calumniantem, habere bonum forum, & volentem eſſe bonum quoad Deum, non multipliciter adverſarium. Redde ſpeciales gratias ſoli Deo & ejus matri, & tunc eſt operatio divina contra curſum communem naturæ mundi tranſitorii.

Ca-

Capitulum ultimum libelli physionomiæ in quo comprehenditur intentio singulorum capitulorum ejusdem scientiæ.

Cap. CIII.

PHysionomia oportet te scire sapienter omnia quæ prædiximus in uno quoque capitulo judiciorum particularium, ne judicando, quenquam præcipites in eandem scientiam, cum judicium in uno istorum non solummodo sit attendendum, sed quilibet Physionomista debet cautè colligere in seipso testimonia illa universi corporis, qui non aliquo de accidenti aliter transmutatur, ut de sanitate in sanitatem, & veluti sunt testimonia oculorum, frontis, nasi, aurium, dentium, &c. Et cum diversa testimonia hujus præbeant judicium dignitatis Physionomiæ, semper declinandum est ad universale & judicium majoris partis omnium membrorum, quæ supra diximus ordinate. Et qui aliter fecerit, cadet leviter in errorem. Causa est, quia omne membrum in se habet certa judicia, ut patet in prædictis capitulis, & ideo nullus homo est, qui solummodo sit unius judicii propter certum membrum, cum unum contradicat alteri. Et majus vincens devincat minus. Et quia membra sunt multa, & quodlibet habet sua judicia, non videntur capitula errare, cum non sit ex toto unum in unoquoque homine de his quæ prædiximus, imo videbitur multum diversificari

cari à toto, quod si esset, non esset justa probatio. Oculi habent sua judicia, & homo causa oculorum debet esse sic dispositus. Sed alia membra ad quid erunt? Ergo cum tot membra sunt, ideo sunt multæ diversitates in homine. Et sic nullus homo cadit in judicium unius membri, sed omnium. Quare discretione sunt investiganda capitula & commiscenda. Insuper credendum est, quod multa accidentia, quæ veraciter laxant, quando hujusmodi rei veritatem considerare voluerimus in omnibus, scilicet ætas personæ, temporis ætas ad personam, longa permanentia in loco, longus usus doctrinæ, longus usus certæ societatis, nimia regnatio humorum complexionis præter solitum, ægritudo accidentalis, violentia, accidentia contra naturam, & defectus alicujus sensus naturalis ex quinque. Quare finaliter cum grandi industria hujus omnia quæ supra diximus attenduntur commixta. Et sic aliquis judicium ferens de præteritis modo aliquo non errabit, & non erratum non fallet, Deo volente. Et de physionomia quæ prædiximus dicta sufficiant.

MICHAELIS SCOTI

de procreatione & hominis physionomia opus fæliciter finit.

IN-

INDEX.

Materiarum utriusque opusculi secretorum mulierum ac naturæ, ordine Alphabetico lucupletissimus.

A.

Abasion lapis. fol. 134
Achaton sive Insquiamus herba. 129
Adamas lapis. 135
Affodilius herba. 126
Agathes lapis. 135
Alodricas lapis. 151
Alectorius lapis. 135
Amethystes lapis. 136
Anguilla, piscis. 149
Aqua ardens. 203
Aquila avis. 146
ejus pennæ. 84
Aquileus lapis. 143
Arnoglossa herba. 128
Aves ut manu capiantur. 187
Aurum Physionomia. 313

B.

Barbæ Physionomia. 308
Bena lapis. 139
Beratides lapis. 140
Beryllus lapis. 136
Brachiorum phys. 316
Bubo avis. 147

C.

Calcaneorum physionomia. 323
Chalcedonius lapis. 138
Camelus, 148
ejus Zelotipia. 183
Capillorum physionomia. 293
Capitis physionomia. 314
Carnis physionomia. 318
Casso animal. 146
Cavitatis pedum physionomia. 302
Celonites lapis. 136
Centaurea herba. 124
Chelidonius lapis. 138
Chynostates herba. 127
Chrysolitus lapis. 140
Cibi luxuriam provocantes. 211
Ciliorum Physionomia 296
Coïtus quibus utilis & quibus noceat. 214
Colli physionomia. 315
Conceptionis impedimenta. 105

Conditiones lactantis ac lactis. 239
Corallus lapis. 137
Corvus avis. 150
Costarum physionomia. 320
Coxarum physionomia. 321
Crystallum. 135
Crurum physion. 322

D.

DE animalibus in genere. 151
De animalium division. 256
De astris & planetis. 155.
De dispositione filiorum ad parentes, & è converso. 240
De influentiis planetarum. 47
Dentium physion. 303
Domus ut videatur plena serpentibus. 194
Dorsi Physionomia 319
Draconites lapis. 143

E.

ECbites lapis. 143
Eliotropia herba. 119
Eliotropia lapis. 137
Embryonis generatio. 10
Embryonis nocumenta. 237
Embryo an sit sanus an non. 250
Epistrites lapis. 138
Esmundus vel Asmadus. 136
Experiolus animal. 149

F.

FAciei physion. 310
Feripendanus lapis. 132
Femoris physionom. 321
Flatus physionom. 305
Foca piscis. 149
Fœtus formatio. 20
Fœtus exitus de utero. 69
Fœtus forma in utero. 222.
Frontis physionom. 294

G.

GAgates lapis. 139
Gallasia lapis. 142
Gallerites lapis. ibid.
Gomma Babylonica. 137
Genuum physion. 321
Generatio animalium imperfectum. 60
Gibbosorum physs. 325
Gulæ physionomia. 315

H.

Hierobota herba. 129
Hircus animal. 147
Homines ut videantur sine capite. 225
Homines ut habeant capita animalium. 189
Homines ut habeant capita varia. 190
Homo ut semper Eunuchus sit. 191
Hora diei & noctis. 156, 157

I.

Iacinthus lapis. 134
Ignis græcus quomodo fiat. 201
Impedimentum ne mulier corrumpatur. 186
Infans quomodo nascatur. 234
Infans quomodo nutriendus. 241
Interciliorum natura. 213
Iris lapis. 142
Isimos lapis. 139
Iuperius lapis. 141
Iusquiamus herba. 122

L.

Labiorum physionomia. 303
Lampades mirabiles. 193
Lazuli lapis. 141
Lepus animal. 148
Leo animal, 149
Lichinia diversa. 193
Lilium. 123
Lingua canis, herba. 122
Linguæ physionom. 305
Littera ne legatur nisi nocte. 188

M.

Magnes lapis. 131
Manuum physionomia. 317
Matricis defectus. 103
Medor lapis. 134
Melissophyles herba. 125
Memphytes lapis. 134
Menstrua muliebria. 220
Menti physionom. 308
Merula avis. 152
Milvus avis. 151
Mirabilia mundi. 158
Modus faciendi aquam ardentem. 201, 203
Modus coëundi, & de re-

regimine adhibendo in coitu. 225
Monstrum in natura. 82
Motus personæ physi. 325
Mulier ne adulteret. 180
Mulier ut confiteatur acta dormiendo. 186
Mustela animal. 150

N.

Narium physi. 301
Nasi physion. 299
Naturæ secreta. 260
Nephta herba. 140
Nichomar lapis. 140
Notitiæ nativitatis puerorum. 230
Notitia partium corporis in omni animali. 275
Notitia abundantiæ humorum per somnia. 280
Notitia augurierum. 285
Notitia sternutationis. 287
Notitia doctrinalis. 280, 327

O.

Oculorum physionomia. 297
Occasiones generandi & non generandi. 216
Onyx lapis. 132
Oris physionom. 302
Orithes lapis. 144

P.

Assuum pedum physionomia. 324
Pectoris physion. 318
Pelicanus avis. 150
Pedum physion. 323
Pedum clavicularum Physionomia. 322
Pentaphillion herba. 128
Pisteriona herba. 129
Planetarum hora. 45
influentia. 47
Plantarum pedum physionomia. 324
Poligonia sive corrigiola herba. 127
Proœmium. 3. 4
Provinsa herba. 121

Q.

Uirim lapis. 140

R.

Radianus lapis. 141

Regulus serpens. 176
Risus physionom. 307
Rosa flos, seu herba. 125

S.

Salvia herba. 124
Saphyrus lapis. 144
Saunus lapis. 145
Serpentina herba. 126
Silonites lapis. 133
Signa conceptionis. 93
Signa an masculus aut fœmella sit in utero. 95. 145
Signa masculi concepti in muliere gravida. 24
Signa fœminæ conceptæ in muliere gravida. 247
Signa corruptionis virginitatis. 99
Signa mulieris calidæ aut frigidæ naturæ. 218. 219
Signa mulieris gravidæ. 245
Signa, utrum mulier plures liberos debeat habere viso primo partu. 249
Signa complexionis ratione coloris in facie. 265
Signa complexionis ratione coloris in corpore. 266
Signa calidæ aut frigidæ complexionis. 267
Signa siccæ aut humidæ naturæ. 268
Signa corporis temperati & sani, & contra. 268. 269
Signa complexionis cerebri. 269. *cordis,* 271. *hepatis,* 273. *pulmonis,* ib. *stomachi,* 274. *testiculorum.* ibid.
Signa repletionis malorum humorum, 277. *nimii sanguinis.* 278
Signa nimiæ choleræ, ibid. *phlegmatis,* 279. *nimiæ Melancholiæ.* ibid.
Silonites lapis. 133
Smaragdus lapis. 141
Spatularum phys. 316
Spermatis humani natura, & digestio.

ſtio. 112. *materia.* 116
Spermatis definitio. 112
Somnia ſignificantia dominium ſanguinis, 282. *dominium choleræ*, ibid. *dominium phlegmatis*, ibid. *dominium melancholiæ*, 283. *ſignificantia caliditatem & frigiditatem*, ibid. *humiditatem ſignificantia & ſiccitatem.* 284
Significantia repletionem humorum. ib.
Significantia malos humores. ibid.
Staturæ hominis phyſionomia. 326
Suffumigationes mirabiles. 192

T.

Tabrices lapis. 140
Talpa animal. 152
Tempus coëundi opportunum. 213. 214
Terpiſtrites lapis, 143
Topaſion lapis. 133
Turtur avis. 151

V.

Ventris phyſionomia. 319
Verbena herba. 124. 129
Virtus cordis canis. 154
Virtutes herbarum unde. 118
Virtutes lapidum. 131
Virtutes animalium. 146
Virga paſtoris herba. 120
Viſcus querci. 123
Vnguium phyſionomia. 323
Vnices lapis. 141
Vocis phyſionomia. 305
Vpupa avis. 150
Vrtica herba. 120
Vtilitas dentium ſerpentum. 184
Vtilitas phyſionomiæ. 208

FINIS.

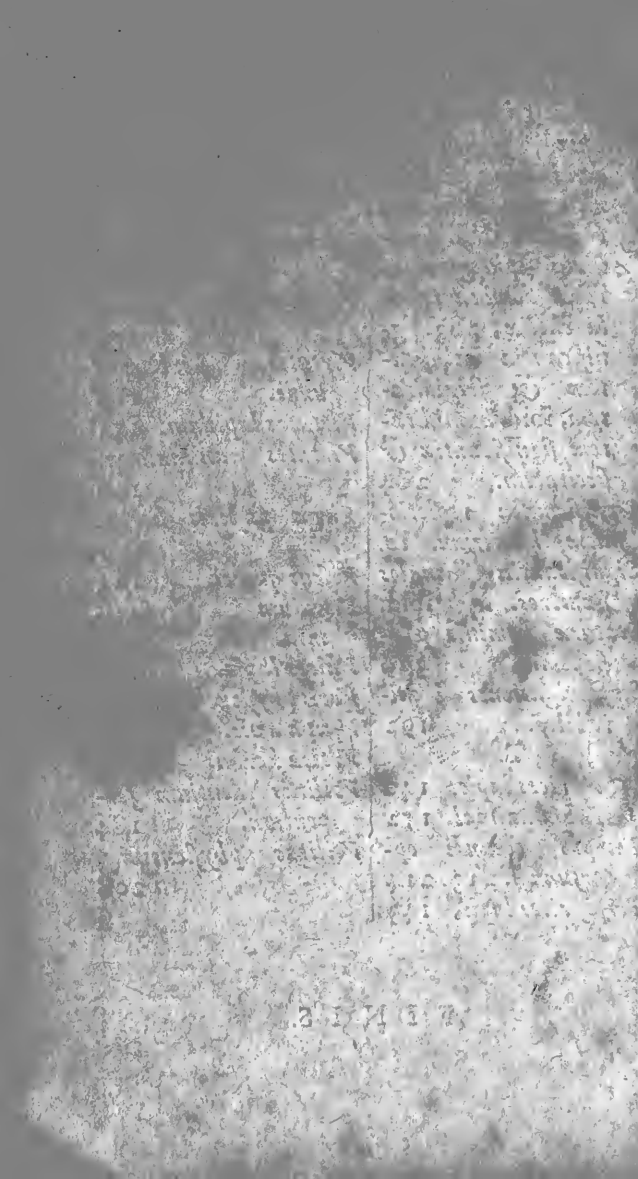

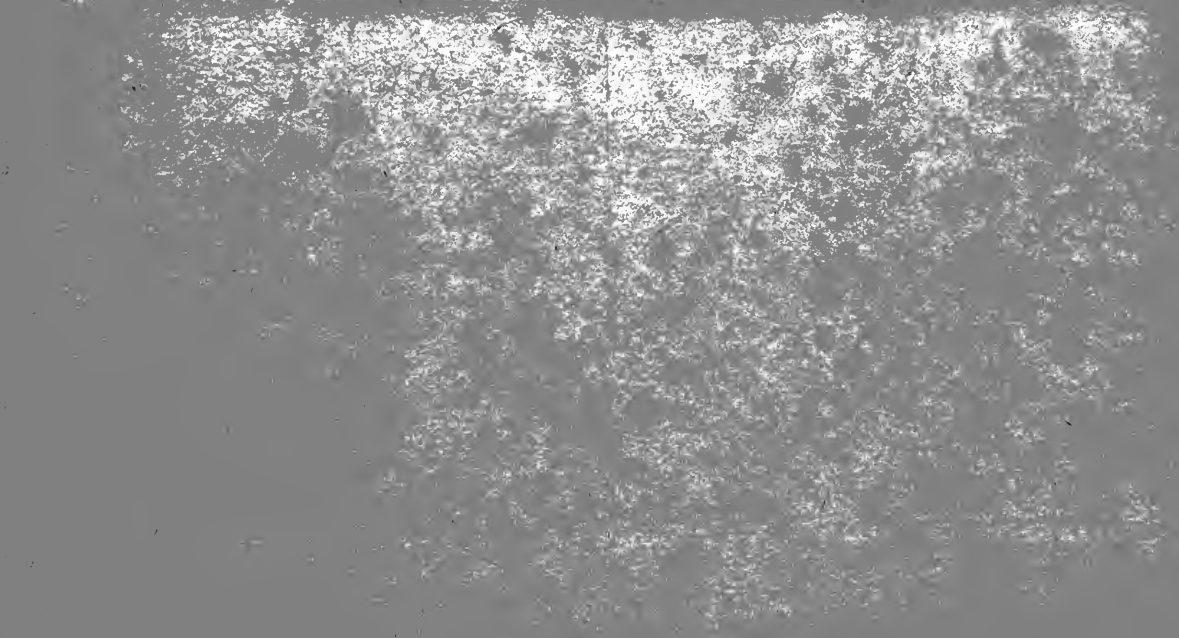

COUNTWAY LIBRARY OF MEDICINE
RG
91
A1h
1669
Copy 2
RARE BOOKS DEPARTMENT